

STUDIA ANTHROPONYMICA SCANDINAVICA

Tidskrift för nordisk personnamnsforskning

UTGIVEN AV
EVA BRYLLA OCH KATHARINA LEIBRING

UNDER MEDVERKAN AV
EVA VILLARSEN MELDGAARD
MINNA SAARELMA
OLA STEMCHAUG

With English summaries

Årgång 30 · 2012

KUNGL.
GUSTAV ADOLFS AKADEMIEN
FÖR SVENSK FOLKKULTUR

Distribution
SWEDISH SCIENCE PRESS
UPPSALA

Utgiven med stöd av
Nordiska publiceringskommittén för humanistiska
och samhällsvetenskapliga tidskrifter

För bedömning av manuskript till uppsatser i *Studia anthroponymica*
Scandinavica anlitas även vetenskapliga granskare utanför redaktionen.

Redaktionens adress:

Box 135

SE-751 04 UPPSALA

Tidskriftens webbplats: www.kgaa.nu/tidskrift.php?id=9

ISSN 0280-8633

© Respektive författare

Uppsala 2013

Textgruppen i Uppsala AB

Innehåll

<i>Albaug, Gulbrand: August född i august, Julie i juli eller jula – om fornamn relaterat till tidspunktet för födselen</i>	25
<i>Andersson, Thorsten: Onomastik – Überlegungen im Anschluss an eine neue Einführung</i>	123
<i>Andersson, Thorsten: Øddebøn m. och Øddebøn f., två heliga fornsvenska namn?</i>	19
<i>Jackson, Peter: Det urnordiska namnelementet -gastiz. Några språk- och religionshistoriska sonderingar</i>	5
<i>Straszer, Boglárka: Ungerska förnamn. Namnval och identitet bland sverigeeungrare</i>	49
<i>Utne, Ivar: Ti år med den norske navneloven</i>	71

Smärre bidrag

<i>Kruken, Kristoffer: Kjeldebruken i 10 001 navn – eit kritisk innlegg</i>	161
---	-----

Recensioner

<i>Albaug, Gulbrand: 10 001 navn. Norsk fornavnleksikon (2011). Rec. av Katharina Leibring</i>	165
<i>Deutscher Familiennamenatlas. Hrsg. von Konrad Kunze & Damaris Nübling. Band 1: Graphematik/Phonologie der Familiennamen 1: Vokalismus von Christian Bochenek & Kathrin Dräger (2009). Band 2: Graphematik/Phonologie der Familiennamen 2: Konsonantismus von Antje Dammel, Kathrin Dräger, Rita Heuser & Mirjam Schmuck (2011). Rec. av Eva Brylla</i>	168
<i>Familiennamen im Deutschen. Erforschung und Nachschlagwerke. 2. Halbband. Familiennamen aus fremden Sprachen im deutschen Sprachraum. Hrsg. von Karlheinz Hengst & Dietlind Krüger (2011). Rec. av Lennart Ryman</i>	169
<i>Familiennamengeographie. Ergebnisse und Perspektiven europäischer Forschung. Hrsg. von Rita Heuser, Damaris Nübling & Mirjam Schmuck (2011). Rec. av Olav Veka</i>	171
<i>Proceedings of the 21st international congress of onomastic sciences. Uppsala 19–24 August 2002. 5. Editors: Eva Brylla, Maria Ohlsson & Mats Wahlberg in collaboration with Wolfgang Haubrichs & Tom Schmidt (2010). Rec. av Robert Nedoma</i>	173
<i>Utne, Ivar: Hva er et navn? Tradisjoner, navnemoter, valg av fornavn og etternavn (2011). Rec. av Eva Brylla</i>	177
Författarna i denna årgång	181
Insänd litteratur	183
Förkortningar	185
Register till årgång 26 (2008)–30 (2012)	187

PETER JACKSON

Det urnordiska namnelementet *-gastiz*

Några språk- och religionshistoriska sonderingar

Studia anthroponymica Scandinavica 30 (2012), 5–18.

Peter Jackson, Department of Ethnology, History of Religions and Gender Studies, Stockholm University: The Ancient Scandinavian name element *-gastiz*: A philological and religious-historical exploration.

Abstract

This paper traces the origins and ideological associations of the Ancient Scandinavian name element *-gastiz*. Drawing on the etymological, onomastic and idiomatic evidence for an enduring ideology of fame and hospitality in archaic Indo-European societies, the case is made that this ideology continued to inform the self-understanding of local chieftains in early Germanic society. Examples from the Old English poems *Widsith* and *Beowulf* are adduced in support of this hypothesis, and ultimately provide a clue to the semantic analysis of the name *Nauðigastiz* in a recently discovered runic inscription from the Migration Period (Hogganvik, Norway). Etymological and conceptual recurrences in the corpus of Indo-European dithematic names are listed in an appendix.

Keywords: Hogganvik Stone, hospitality, fame, Indo-European onomastics, Indo-European poetics, runic onomastics.

1. Inledande anmärkningar

I september 2009 påträffades en runsten på egendomen Hogganvik i närheten av norska Mandal, Vest-Agder fylke. Den tycks en gång ha stått på ett gravfält från järnåldern och kan på lingvistiska och epigrafiska grunder dateras till perioden 350–400 e.Kr. Inskriften är en av de längsta från perioden, men dess

I denna korta studie vidareutvecklar jag tematiken från ett föredrag hållet vid Kungl. Gustaf Adolfs Akademien 2010. Det trycktes i akademiens årsbok *Saga och sed* från samma år (Jackson 2010). Eftersom jag här riktar mig till en annan läsekrets, har vissa upprepningar blivit nödvändiga. För värdefulla synpunkter på den tidigare studien samt hjälp med den uppföljande undersökningen vill jag rikta ett särskilt stort tack till Thorsten Andersson, François-Xavier Dillmann, Folke Josephson, James E. Knirk, Andreas Nordberg, Lena Peterson och Frederik Wallenstein. De många förkortningar som används, inte minst i det avslutandet appendixet, följer konventionerna i SAOB. Samtliga översättningar är mina egna.

Fig. 1. Hogganvikstenen. Foto och imålning av K. Jonas Nordby.

dunkla vokalrepetitioner och konsonantanhopningar försvårar läsningen av ett sammanhängande meddelande.¹ En isolerad sekvens i inskriftens mittparti låter sig däremot tolkas med tämligen stor säkerhet: **ek naudigastiz ek erafaz** »Jag (kallas?) Nauðigastiz [= Nödgäst]. Jag (kallas?) Er^afaz [= Järv].» Dels är liknande kombinationer av ett upprepat pronomen *ek* och olika självpredikationer (särskilt djurbeteckningar och kulttitulatur) kända från andra urnordiska runinskrifter (t.ex. den värmländska Järsbergsstenen), dels representerar egennamnet *Nauðigastiz* en mycket utbredd typ av ditematiska mansnamn med slutled *-gastiz*, 'gäst, främling'.² Vid sidan om ytterligare sex belägg i de urnordiska inskrifterna (*A[n]sugastiz*, *///dagastiz*, *Hlewagastiz*, *Saligastiz*, *Wazagastiz* och *Widugastiz*), återfinns en anmärkningsvärt stor ansamling av

¹ För datering och övergripande diskussion, se särskilt Knirk 2010 och 2011. Vad beträffar just namnet *Nauðigastiz* konstaterar Knirk (2011: 36), i viss polemik mot Schultes (2011) anakronistiska tolkning, att »när betydningen av en sammansättning er så lite innlysende som ved NauðigastiR, talar det för at vi trolig har å gjøre med et navn». Schulte föreslår att namnet kan tolkas mot bakgrund av ett sent registrerat holländskt ordstäv (i tysk rendering »Notgast, Tischlast») och därför skulle syfta på någon som hotar att ruinera sin värd. Knirk avfärdar tolkningen som »lite trolig» med hänvisning till det sena belägget och bristen på teoretisk underbyggnad.

² Järsbergsstenens inskrift innehåller sekvensen **harabanaz hait[e] ek erilaz runoz waritu** »[...] H^rabⁿaz (= Korp) heter jag, Jag, eril, skriver runorna». För diskussion av detta slags självpredikationer i urnordiska runinskrifter, se särskilt Hultgård 2010.

sådana namn i tidigmedeltida källor från väst- och östfrankiskt område.³ För att bringa större klarhet i vad denna slutled kan ha åsyftat i de germanska folkens gemensamma förhistoria, avser jag här söka mig långt tillbaka i den språkhistoriska utvecklingen. Därmed vill jag inte antyda att nedärvda namnelement endast skulle vara intressanta med avseende på sin höga ålder, utan snarare hur ett utvidgat kulturhistoriskt sammanhang gör sådana språkliga relikter mera tillgängliga för oss.

Att de ditematiska personnamnen på skandinaviskt område tillhör en ålderdomlig indoeuropeisk namntyp är varken en ny eller särskilt omstridd tanke. Mera osäker är däremot frågan om vilka slutsatser sådana namn låter oss dra om sina bärare och deras samhällen. Även under perioder då de enskilda namnelementen speglade meningsfulla kategorier i samtalsspråket, har nämligen genealogiska och stilistiska faktorer som variation och allitteration bidragit till uppkomsten av nya och mindre meningsfulla sammansättningar.⁴ Det går därför inte att avgöra i vilken omfattning det ditematiska personnamnets plats- och tidsspecifika budskap (t.ex. Végestr, son till Végeirr) överskuggade sammansättningens (*vé* 'helgedom' + *gestr* 'gäst') plats- och tidsöverskridande idé.⁵ Frågan kompliceras ytterligare av att de gamla namnformerna överlevde på germanskt område efter att kristendomen bredde ut sig där. Även om teofora och kultiska namnelement i något avseende måste förbindas med religiösa föreställningar och institutioner, visar de förkristna namnskickens fortlevnad under medeltiden och ända in i vår egen tid att dessa samband bör ha varit relativt obsoleta redan i sen förkristen tid.

Likväl framträder ett mönster bakom de ditematiska personnamnens samlade repertoar av kärnbegrepp. Tongivande namnforskare vill här särskilt urskilja två semantiska fält: religionens och hjältemodets.⁶ Vid sidan om de mera svårfångade reminiscenserna av kult- och gudagemenskap, har betoningen av kamp, tapperhet och dödsövertinnande berömmelse sin tydligaste motsvarighet i den äldsta germanska hjältediktningen. Vad kan då hjältediktningen avslöja om hur dessa semantiska fält griper in i varandra?

³ De urnordiska namnen finns samlade i Lena Petersons Lexikon över urnordiska personnamn (LUP) och de frankiska hos Haubrichs 2008. Den senare tycks dock bygga sin diskussion av de urnordiska namnen på förlegade tolkningskonventioner. Einangstenens inskrift (*///daga-tiz*) är särskilt problematisk och kan endast anföras här med stora reservationer.

⁴ Se exempelvis Höfler 1954.

⁵ Det bör tilläggas att Végeirr, exempelvis enligt Geirmundar þátrr heljarskinns 5 (i början av Sturlunga saga, utg. Kälund, s. 4), gav alla sina sju barn namn på *Vé*: *-björn*, *-gestr*, *-mundr*, *-steinn*, *-leifr*, *-þorn*, *-dis*. Förleden *Vé* är dock talande i Végeirs fall, eftersom den sägs ha motiverats av att han var en »stor blotman, ivrig kultdeltagare» (blótmaðr mikill).

⁶ Andersson 2009: 12–15.

2. Gästen hos de namnkunniga

Religionens och hjältemodets domäner sammanhänger på ett egenartat sätt med onomastikens och poetikens. Diktningens och namngivningens konst har nämligen inte endast speglat förhoppningar hos enskilda individer, utan även interaktionen mellan olika, ömsom tagande och givande parter i samhället. De övergripande premisserna för denna interaktion får såväl kultiska som rent mellanmännsliga konsekvenser. Själva reciprocitetsprincipen utgör här, fattad i sin vidaste socioekonomiska bemärkelse, en integrerad del av den onomastiska och poetiska begreppsapparaten. Principen kan rentav i ett tidigt skede ha motiverat den s.k. variationen, eftersom många av de återkommande namnelementen just syftar på utbytbara roller och ersättningsanspråk.

Slutstroforna i den fornengelska dikten Widsith (135–143) ger en antydan om hur reciprocitetsprincipen präglade de germanska skaldernas självförståelse. Efter en fantasifull redogörelse för Widsiths gästspel hos den klassiska och folkvandringstida världens mest namnkunniga hövdingar, omtalar den anonyme diktaren i mera allmänna ordalag de skalder, vilka vinningslystna färdas mellan de högättade furstarnas hov:

sumne gemetað
gydda gleawne, geofum unhneawne,
se þe fore duguþe wile dom aræran,
eorlscipe æfnan, oþþæt eal scæceð,
leoht ond lif somod; lof se gewyrceð,
hafað under heofonum heahfæstne dom.⁷

»(De) möter alltid någon
sångbevandrad (herre), oåterhållsam med gåvor,
som inför manskapet vill öka sin berömmelse,
vinna ädelmod, till dess att allt rämnar,
såväl ljus som liv; den lov erhåller,
har under himlen högfast berömmelse.»

De kringvandrande skalderna har förmågan att omvandla de givmilda furstarnas ringar och ädelstenar till en särskilt eftertraktad typ av symboliskt kapital: krigarfurstens *dōm*, det vill säga den poetiskt realiserade berömmelsen. Utan den förlorar furstens namn och bedrifter ett beständigt eftermäle, men skalden kan inte framhärda i sitt värv utan sin skyddsherres gästfrihet. Poeten och krigarfursten står på så sätt i ett ömsesidigt beroendeförhållande till varandra. Det är ett beroendeförhållande reglerat av samma reciproka principer som det

⁷ Dikten Widsith ingår i handskriften Codex Exoniensis (The Exter Book), vilken bland annat föreligger i en kritisk utgåva av Krapp och Dobbie från 1936.

mellan de jämbördiga krigararistokraterna, vilka bemödar sig om att uppträda exemplariskt i värdens och gästens utbytbara roller.⁸

I det fornengelska Beowulfkvädet gör sig dessa principer återigen gällande i skildringen av hur den exemplariske krigaren/gästen kommer sin nödträngde värd tillmötes och slutligen får sitt namn förhärligat i hallen (1310–1646). När Hrothgar kallar Beowulf till sig för att be honom förgöra ett våldgästande monster, betecknar Beowulf sin kallelse som *nēodlaðu* (1320), en 'inbjudan i nöd'. Den danske kungen beklagar sig vidare över själsfränden Æsceres död och utlovar Beowulf riklig belöning om han lyckas utkräva hämnd å Æsceres vägnar. Beowulfs genmäle avslöjar emellertid förhoppningen om ett annat slags belöning (1384–1389):

Ne sorga, snotor guma; sēle bið æghwām,
þæt hē his frēond wrece, þonne hē fela murne.
Ūre æghwylc sceal ende gebidan
worolde lifes; wyrce sē þe mōte
dōmes ær dēape; þæt bið driht-guman
unlifgendum æfter sēlest.⁹

»Sörj ej, vise man; för var man är det bättre,
att han hämnas sin vän, än att han sörjer mycket.
Var och en av oss skall invänta slutet
på livet i världen; utverka må den som kan
berömmelse före döden; det är för krigaren
när han ej längre lever efteråt det bästa.»

Vi får här ytterligare prov på hur dådet och dikten, hur krigaren och diktaren, omfattas av samma principer för materiell och symbolisk compensation.

De germanska folkens hjältediktning återspeglar en heders- och lojalitetskultur, vars kultiska dimensioner dock är mindre synliga än på annat håll i de indoeuropeiska diktartaditionerna. Den fornindiska, mer än tretusenåriga hymnsamlingen Rigveda ger exempel på hur liknande kulturella normer kommer till uttryck i en specifikt kultisk diktning. I en av hymnerna (10.33) approacherar poeten Kavaṣa Ailūṣa sonen till en av sina tidigare skyddsherrar. Vi får intrycket av att poeten vädjar till den unge fursten om ett förnyat kontrakt genom att bedyra sin respekt för dennes ätt. Kavaṣa säger sig en gång ha utvalt furstens farfar, Mitrātithi, som sin särskilde beskyddare. Denne Mitrātithi skall ha varit »mest frikostig mot diktarna» (*māmhiṣṭham vāghātām* [4]):

⁸ Ett utförligt bidrag till gästfrihetsinstitutionen bland germanska folk mot bakgrund av ett rikt historiskt och etnografiskt jämförelsematerial är Hellmuth 1984. Vad beträffar gästfrihetsinstitutionens betydelse för det germanska krigarföljet se även Wenskus 1961 (särskilt 366ff.).

⁹ Jag har använt Wyatt & Chambers utgåva från 1925.

5. Honom vill jag prisa i en offerfest mot tusenfaldig belöning (i form av 1 000 kor), han vars tre förspända springare målmedvetet drog mig (en omskrivning för en gynnsam tillvaro vid furstens hov) [---].

7. Märk väl, o son av Upamaśravas, Mitrātithis sonson! Jag är din faders sångare (*vanditr̥*).¹⁰

Verserna är inte endast betecknande för hur de vediska poeterna förhandlade med sina skyddsherrar genom diktningen.¹¹ Även skyddsherrarnas egennamn avslöjar något om den roll de spelade i förhandlingssituationen. Upamaśravas är 'han (som har) upphöjd (eg. 'högst') berömmelse', det vill säga har vunnit ryktbarhet i kraft av sina bedrifter och sin välvilja gentemot gudarna (och indirekt gentemot prästerskapet). Mitrātithi är 'han som har (guden) Mitra som gäst'. Genom att termen *mitrā-* även kan beteckna en 'bundsförvant' eller ett 'fördrag', erinrar namnet på fursten dessutom dels om relationen mellan skyddsherren och kultspecialisterna, dels om det band som i kulten knyts mellan gudar och människor. Det senare namnet, återgivet som *Mittaratti* (= /mitrātt[h]i-/), återfinns dessutom bland de mycket tidiga (1400-talet f.Kr.) indoariska språkresterna från Mitanniriket i dagens Syrien.¹²

De två vediska furstenamnen exemplifierar hur begrepp som 'gäst' och 'berömmelse' kunde kombineras ditematiskt med gudanamn och förhärlikande adjektiv enligt ett utbrett och ålderdomligt indoeuropeiskt namnskick. Det är emellertid inte endast den tvåledade konstruktionstypen och namnelementens betydelseinnehåll som är iögonfallande här. Såväl försom slutleden i namnet *Upamaśravas* (< ieur. **upmmo-k̑leuos*) finner exakta etymologiska motsvarigheter i ditematiska namntyper på europeiskt område. Förleden **upmmo-* återfinns i det kontinentalkeltiska (Iepontiska) mansnamnet *Uvamokozis* (< ieur. **upmmo-g^bostis*), vilket troligen haft den possessiva innebörden '(har) upphöjda (eg. högsta) gäster' (alt. 'högste gästen'). Slutleden **-k̑leuos*, 'berömmelse', är väl företrädd i tidig europeisk antroponymi och har som förled även kunnat kombineras med det nedärvda ordet för 'gäst'/'främling' (ieur. **g^bostis* eller avledningsvarianten **g^bsenuos* [> gr. ξέν{f}ος]) i de grekiska och slaviska parallellformerna Κλεόξεν(φ)ος

¹⁰ Min översättning följer i grova drag Karl Friedrich Geldners tyska från 1951 (*Der Rig-veda*). En metriskt restaurerad sammanställning av hela hymnsamlingen föreligger i en utgåva av van Nooten och Holland från 1994 (*Rig Veda*).

¹¹ De vediska furstenamnen och den indoeuropeiska tematik de kan anses förmedla diskuteras av Calvert Watkins i den banbrytande studien *How to kill a dragon. Aspects of Indo-European poetics* (Watkins 1995: 245–246).

¹² Pinault 1998: 454.

(< **kleuo-g^hsenuos*) och *Slavogost* (< **kleuo-g^hostis*).¹³ Det finns således kumulativt stöd för att identifiera samma nedärvda komponenter i *Hlewagastiz*, det urnordiska namnet på mannen från Holt (eller Holtes son) som tillverkade det rikt ornamenterade guldhornet från Gallehus. Den av vissa runologer förfäktade uppfattningen att förleden *blewa-* inte motsvarar den indoeuropeiska nominalstammen *kleuo-*, utan snarare skall förbindas med ett gammalt germanskt ord för 'skydd' (jfr sv. *lä*, fvn. *hlé*) framstår som mindre troligt om vi betraktar namnet i ett vidare europeiskt och indoeuropeiskt perspektiv.

Vi har ovan noterat hur den fornengelska och fornindiska diktningen beskriver en gästfrihetens och berömmelsens ekonomi, i vilken namnet och dikten utgör media för det symboliska kapital som cirkulerar där. Furstens *dōm* eller *śravas* är belöningen för hans hjältemodiga bedrifter och den frikostiga trakteringen av gudar och manskap, men utan namnet och dikten kan inte löftet om berömmelse infrias. Eftersom dikten avgör vad furstens namn och eftermäle skall vittna om, får poeten en nyckelroll i transaktionsförfarandet. Det är emellertid i den grekiska diktningen och onomastiken som sådana mellanhavanden finner sina tydligaste uttryck, inte minst i den arkaiska segerdiktningens och epikens ständiga återvändande till furstens, hjälten och skyddsherrens κλέος. Förhoppningen om berömmelse genom namnet och dikten vidhäftar här sitt eget medium på ett mera entydigt sätt än i någon annan indoeuropeisk diktartadition, i egennamn som Ονυμακλής, adjektiv som ὀνομακλυτος, 'med berömt namn' (Iliaden 22.51), och episkt självrefererande uttryck som αειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν, 'att besjunga männens ryktbara gärningar' (Odysseen 8.73).

3. Gästen och det traditionella ätandet

Vad beträffar substantivet *ātithi-*, vilket uppträder som slutled i furstenamnet *Mitrātithi*, har det ofta framhållits att denna indoiranska isogloss (**atH-ti-*) i vediska och avestiska texter tycks fungera som ett semantiskt korrelerat till grekiskans ξέν(φ)ος (< **g^hsenuos*) och den indoeuropeiska nominalstammen **g^hosti-*.¹⁴ Korrelationen framgår särskilt tydligt av den vediska sammansätt-

¹³ Trots att de äldsta indoiranska namnen med slutled *-*atHti-* alla utgjorde sammansättningar av bahuvrīhi-typ, dvs. hade en possessiv innebörd (Pinault 1998: 453), måste en sammansättning av typen **kleuo-g^hostis* kunna tolkas såväl possessivt ('som har berömd[a] gäst[er]') som determinativt ('berömd gäst').

¹⁴ Pinault (1998: 468–470) ser i det indoiranska substantivet **atH-ti-* en ålderdomlig nominalisering av det prefigurerade verbet *(*s*)*teb₂*, 'stå' (→ *h₂₀-th₂-ti-*), vilken ursprungligen kan ha syftat på en främling 'ställd intill (husherren eller hushållet)'.

ningen *átithipati-*, 'gästerre', eftersom den formellt och semantiskt motsvarar en ålderdomlig sammansättning (**g^hosti-potih₁-*) med inskränkta innebörder i latinet (*hospes* [*< *hostis-potis*], 'värd') och de slaviska språken (t.ex. ry. *gospodĭ*, 'herre').¹⁵ Även om det indoiranska ordet för 'gäst' inte har något etymologiskt samband med substantivet **g^hostis*, är det just de indoiranska språken som tycks tillhandahålla nyckeln till det senare ordets ursprung. I dessa språk överlevde nämligen, vid sidan om det mera gängse indoeuropeiska verbet för 'äta' (sansk. $\sqrt{ad}$ *<* ieur. **h₁ed*), ett annat verb med snarlik betydelse (sansk. $\sqrt{ghas}$ *<* ieur. **g^hes*). I många fall har det senare verbet förvärvat den mera specifika betydelsen 'sluka, förtära', men i några fall har det införlivats i det föregående verbets böjningsmönster genom s.k. suppletion. Om den etymologiska härledningen är riktig, företer **g^hos-* (som i **g^hos-tis*) och **g^hs-* (som i **g^hs-enuos*) helt enkelt olika avljudsstadier av verbstammen **g^hes*. En **g^hostis* (eller **g^hsenuos*) tycks alltså, oaktat de morfologiskt betingade betydelsenyanserna, ursprungligen ha syftat på någon med vilken man delar en måltid.¹⁶

För att förstå den djupare innebörden bakom det sociala ätandet och dess anknytning till de rituella gästfrihetspraktikerna, bör vi fästa särskild vikt vid hur verbet används i de texter som bäst bevarat dess ursprungliga semantik. En av verserna i Rigveda (10.15.12) ger ett unikt exempel på en sådan användning. Verbet $\sqrt{ghas}$ betecknar här ett rituellt sanktionerat ätande i samband med utspisningen av guden Agni och de avlidna fäderna (*pitáras*). Det rör sig alltså om en gemenskapsstiftande kultmåltid, i vilken den sublimerade födan etablerar ett symboliskt band mellan de mänskliga kultdeltagarna och ritens ontologiskt särskilda gäster:

Du, Agni Játavedas (»som känner väsendena»), har kallats hit för att befrämja offergåvorna och göra dem väldoftande. Du har överlämnat dem till fäderna som har ätit (*akṣann* [$\sqrt{ghas}$]) av dem i enlighet med sina seder (*svadháyā*). Ät (*addhí* [$\sqrt{ad}$]) du också, gud, av det offer som överräcks!

Bakom termen *svadhá'* (ung. 'egenmakt, sedvänja') döljer sig en annan nedärvd och kulturhistoriskt relevant term, vars förbindelse med verbet $\sqrt{ghas}$ i den aktuella strofen kastar oväntat ljus över det traditionella ätandets förhistoria bland folk som talade indoeuropeiska språk. Den ursprungliga sammansättningen innehåller den reflexiva pronominalstammen **sue-* och verbet **dheh₂*, 'sätta'. Termens fortlevnad i grekiskans *ἔθος*, 'vana, sed', latinets *s(u)odālis*, 'bundsförvant', och svenskans *sed* (*<* urgerm. **sedu-*) antyder alltså en etab-

¹⁵ Forssmann 1998.

¹⁶ Eichner 2002: 155. Se även Watkins 1995: 246. Härledningen av gr. $\xi\acute{\epsilon}\nu(\rho)\acute{\omicron}\varsigma$ anförs som tveksam i många av de äldre handböckerna, däribland Pokorny 1951: 453, men värderas mera positivt av både Eichner 2002 och Pinault 1998 i två viktiga bidrag till den indoeuropeiska gästfrihetsterminologin.

lerad konvention med avseende på det egna och det inhemska. Vad som gör den parallella förekomsten av $\sqrt{ghas}$ och *svadhá* i den ovanstående passagen särskilt anmärkningsvärd är dess etymologiska förbindelse med en formulering i den grekiska körlyriken. I slutet av en av sina segerhymner (Det andra isthmiska odet [48]) betecknar Pindaros sonen till sin avlidne skyddsherre som $\xi\varepsilon\iota\nu\omicron\varsigma \eta\theta\alpha\iota\omicron\varsigma$, 'sedvanlig bundsförvant'.¹⁷ Även om den gamla innebörden av att 'äta i enligheten med seden' (ieur. $*g^hes + *sue-dh(e)h_1eh_1$ [instr.] [jfr sanskr. *svadháyā*]) inte längre behöver ha vidhäftat uttrycket $\xi\varepsilon\iota\nu\omicron\varsigma \eta\theta\alpha\iota\omicron\varsigma$, kan vi förmoda att den tekniska formuleringen ursprungligen motiverades av sådana konventioner. Det är för övrigt samma konventioner som, redan i den episka diktningen, låter 'gästfriheten' ($\xi\varepsilon\nu\iota\alpha$) representeras av det gemenskapsstiftande 'måltidsbordet' ($\tau\rho\acute{\alpha}\pi\epsilon\zeta\alpha$) (jfr $\xi\varepsilon\nu\iota\eta$ [$\tau\epsilon$] $\tau\rho\acute{\alpha}\pi\epsilon\zeta\alpha$ '(och) det gästfria bordet' [Odyssén 14.158]). Ett annat exempel från antiken är de exklusiva och kalendariska måltider (s.k. *cenae*) som de romerska Salierna, Arvalbröderna och andra prästerliga s.k. sodaliteter (s[u]odāles < ieur. $*sue-dheb_2$ -) intog i sina gudars respektive tempel.¹⁸

Den gemenskapsstiftande måltiden upphäver skillnaderna mellan dem som vanligtvis inte äter tillsammans. På så sätt utvidgas de naturligt bindande relationerna inom gruppen till att även omfatta andra. Dessa »andra» kan dels vara åtskilda från de »egna» i biologiskt avseende genom att tillhöra en annan familj eller ett annat folk, dels kan de (i egenskap av gudar eller förfäder) vara åtskilda från den egna gruppen genom att tillhöra en annan ontologisk kategori. Kultmåltiden och trakteringen av den skyddssökande gästen företer således samma rituella iscensättning av ett gemenskapsstiftande gränsöverskridande.

4. Avslutande anmärkningar

Vi kan konstatera att det urnordiska namnelementet *-gastiz* har en lång och sammansatt förhistoria. Den vittnar inte endast om gästfrihetens centrala roll i germanska och andra indoeuropeiska folks samhällen, utan även om hur gästfrihetsprincipen utgjorde själva inbegreppet av kultens, diktningens och onomastikens överlappande sfärer. Hur förhåller det sig då med namnet

¹⁷ Versen lyder ordagrant $\delta\tau\alpha\nu$] $\xi\varepsilon\iota\nu\omicron\nu\epsilon\mu\omicron\nu\eta\theta\alpha\iota\omicron\nu\epsilon\lambda\theta\eta\varsigma$ »när du (Nikasippus) besöker min sedvanlige bundsförvant». Jag har använt William H. Race's utgåva Pindar från 1997. Se även diskussionen kring hela odet i Watkins 1995: 80ff.

¹⁸ Wissowa 1912: 558, 563.

Nauðigastiz i den nyfunna runinskriften från Hogganvik? Framstår det möjligen som mera meningsfullt i ljuset av denna rika förhistoria?

I Beowulfkvädet såg vi exempel på hur förhoppningen om framtida och dödsövertinnande berömmelse (*dōm*) motiverar gästens hörsammande av en »inbjudan i nöd» (*nēodladu*). I tysk rättsterminologi användes ännu på 1500-talet termen *Notladung* om en kallelse till en oplanerad och därmed särskilt angelägen rättssammankomst (*Notgericht* eller *Notdinc*).¹⁹ Det kan alltså inte uteslutas att ett hypotetiskt urnordiskt substantiv **nauðilapō* enligt samma logik betecknade en vädjan till en **nauðigastiz*, d.v.s. en exemplarisk gäst som hörsammar sina bundsförvanter i nöd och därmed försäkrar sig om ett ärorikt eftermäle.

Trots att de ditematiska namnen inte alltid tycks ha motsvarat meningsfulla sammansättningar i samtalspråken, bör de meningsfulla och självförhållande namnen i och för sig – d.v.s. utan aktgivande på de andra (t.ex. genealogiska eller stilistiska) faktorer som motiverat de specifika sammansättningarna – ha ägt företräde framför de mindre meningsfulla eller självnedlåtande. Mot denna bakgrund förefaller det rimligt att mansnamnet på Hogganvikstenen i första hand väckte associationer till en välkommen gäst i en nödsituation, inte till en nödbjuden gäst eller en gäst som själv befinner sig i nöd. I det förra fallet tycks namnet *Nauðigastiz* (liksom övriga urnordiska namn med slutled *-gastiz*) vara nära förknippat med den indoeuropeiska kult- och hjältediktningens frambesvärjande av den exemplariske krigarfursten.

Appendix

Några indoeuropeiska kärnbegrepp och kombinationsvarianter i ditematiska mansnamn:

1. Med förled ieur. **kleuos-*
BERÖMMELSE + GÅST

gr. Κλεόξεν(φ)ος

serb. *Slavogost* (Васильев 2005: 150, Svoboda 1964: 296, 86)

urnord. *Hlewagastiz*

2. Med förled ieur. **ghosti-/*ghsenyo-*/indoir. **atHti-*

2a. GÅST + GUD

serb. *Gostimir* (Васильев 2005: 242) (jfr sanskr. *Mitrātithi*)

¹⁹ Jfr Die Weistümer und Ordnungen der Würzburger Zenten (1: 1 [1907]), s. 394 »nothlandung» (sic!) (från år 1552) och s. 383 »nothlandung» (sic!) (från år 1576).

2b. GÄST + BERÖMMELSE

gr. Ξεν(φ)οκλής

urslav. **Gost(i)slavъ* (?) (Васильев: 2005: 54)

2c. övr.

venet. *Hosti.hauos* (Pinault 1998: 452)

3. Med slutled ieur. **-k̑leuos*

3a. GUD + BERÖMMELSE

sanskr. *Devaśravas* (Mayrhofer 2003: 2.1.247)

avest. *Bagasraua (ibid.) (jfr slovak. *Bogyozsló*) (Васильев: 2005: 74)

gr. Θεοκλής

gr. Διοκλής

slovak. *Bogyozsló* (jfr avest. *Bagasraua) (Васильев: 2005: 74)

georg. *Miroslav* (Васильев 2005: 60-1) (jfr sanskr. *Mitrāṭīthi*)

3b. HÖGST (ieur. **ur̥m̥mo-*) + BERÖMMELSE

sanskr. *Upamaśravas* (Mayrhofer 2003: 2.1.398) (jfr lepont. *Uvamo.kozis*)

3c. GOD (ieur. **uesu-/h₁su-*) + BERÖMMELSE

sanskr. *Suśravas* (Mayrhofer 2003: 2.1.582)

gr. Εὐκλής

illyr. (?) *Vescleves-* (Schmitt 1967: § 139)

4. Med slutled ieur. **-ghostis*/**-ghsenuos*/indoir. **-atHti-*

4a. GUD + GÄST

mitanniar (iska) *Aśuratti* (= /*asurātt(h)i-*/) (Pinault 1998: 454) (jfr urnord. *A[n]sugastiz* [*<* ieur. *h₂nsu-ghostis])

sanskr. *Devāthiti* (Mayrhofer 2003, 2.2.207)

mitanniar. *Intaratti* (= /*indrātt(h)i-*/) (Pinault 1998: 454)

sanskr. *Mitrāṭīthi* (Mayrhofer 2003, 2.1.398) (jfr *Gostimir*)

gr. Διόξεν(φ)ος

gr. Θεόξεν(φ)ος

urnord. *A(n)sugastiz* (jfr sanskr. *Asurāṭīthi [*<* ieur. **h₂nsu-ro-h₂oth₂ti-*])

fvn. *Goðgestr*

4b. HÖGST (ieur. **ur̥m̥mo-*) + GÄST

lepont. *Uvamo.kozis* (Pinault 1998: 452) (jfr sanskr. *Upamaśravas*)

4c. GOD (ieur. **uesu-/h₁su-*) + GÄST:

mitanniar. *Šuyatīi-* (= /*suwatt(h)i-*/) (Pinault 1998: 455)

avest. *Vohuu.asti* (Schmitt 2005)

frank. *Uisogastus* (Haubrichs 2008: 60)

4d. övr.

ligur. *Vela.gostiūs* (Pinault 1998: 452)

Litteratur

Andersson, Thorsten, 2009: Germanische Personennamen vor indogermanischem Hintergrund. I: Namen des Frühmittelalters als sprachliche Zeugnisse und als Geschichtsquellen. Hrsg. von Albrecht Greule & Matthias Springer. Berlin–New York. (Reallexikon der germanischen Altertumskunde 66.) S. 9–25.

- Васильев, В. Л., 2005: Архаическая топонимия Новгородской земли (= Arkaiska ortnamn i Novgorodområdet). Novgorod.
- Beowulf (with the Finnsburg Fragment). Ed. by A. J. Wyatt & R. W. Chambers. 1925. Cambridge.
- Eichner, Heiner, 2002: Lateinisch *hostia*, *hostus*, *hostive* und die Stellvertretende Tiertötung der Hethiter. I: Novalis Indogermanica. Festschrift für Günther Neumann zum 80. Geburtstag. Hrsg. von Mathias Fritz & Susanne Zeilfelder. Graz. S. 101–156.
- The Exter Book. Ed. by Georg Philip Krapp & Elliot Van Kirk Dobbie. 1936. New York.
- Forssmann, Bernhard, 1998: Vedisch *átithipati-*, lateinisch *hospes*. I: Mír Curad. Studies in honor of Calvert Watkins. Ed. by Jay Jasanoff, H. Craig Melchert & L. Olivier. Innsbruck. (Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft.) S. 715–725.
- Geirmundar þáttur heljarskins. I: Sturlunga saga eftir membranun Króksfjarðarbók udfyllt eftir Reykjarfjarðarbók. Udg. af Det kongelige nordiske Oldskrift-Selskab [ved Kristian Kálund], 1-2. 1906–11. København–Kristiania.
- Haubrichs, Wolfgang, 2008: Namenbrauch und Mythos-Konstruktion. Die Onomastik der Lex-Salica-Prologe. I: Nomen et Fraternalitas. Hrsg. von Uwe Ludwig & Thomas Schilp. Berlin. S. 53–79.
- Hellmuth, Leopold, 1984: Gastfreundschaft und Gastrecht bei den Germanen. Wien. (Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse. Sitzungsberichte 440.)
- Homerus Ilias 1–2. Hrsg. von A. Ludvich. 1902–07. Stuttgart–Leipzig.
- Homerus Odyssea 1–2. Hrsg. von A. Ludvich. 1889–91. Stuttgart–Leipzig.
- Hultgård, Anders, 2010: Formules de théophanie de la Scandinavie à l’Iran. I: Comptes-rendus de l’Académie des Inscriptions & Belles-Lettres. Séances de l’année 2009, janvier-mars. Paris. S. 205–240.
- Höfler, Otto, 1954: Über die Grenzen semasiologischer Personennamenforschung In: Festschrift für Dietrich Kralik. Dargebracht von Freunden, Kollegen und Schülern, Horn. S. 26–53.
- Jackson, Peter, 2010: Antikleias klagan. Namnskick, gästfrihet och diktarspråk i det förkristna Europa. I: Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årsbok 2010. S. 69–80.
- Knirk, James E., 2010: Runesteinen med eldre runer fra Hogganvik ved Mandal. I: Nicolay. Arkeologisk tidsskrift 111:2 [2010:2]. S. 13–18.
- 2011: Hogganvik-inskriften. En hard runologisk nøtt. I: Viking. Norsk arkeologisk årbok 74. S. 25–39.
- Mayrhofer, Manfred, 2003: Die Personennamen in der R̥gveda-Samhitā. Sicheres und Zweifelhafes. München. (Sitzungsberichte. Bayrische Akademie der Wissenschaften 2002:3.)
- Pinault, Georges-Jean, 1998: Le nom indo-iranien de l’hôte. I: Sprache und Kultur der Indogermanen. Akten der X. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft Innsbruck, 22.–28. September 1986. Hrsg. von Wolfgang Meid. Innsbruck. S. 451–477.
- Pindar. Nemean Odes, Isthmian Odes, Fragments. Ed. and translated by William H. Race. 1997. Cambridge, Mass.
- Pokorny, Julius, 1951: Indogermanisches etymologisches Wörterbuch. Bern.
- Rig Veda. A metrically restored text with an introduction and notes. Ed. by Berend A. van Nooten & Gary B. Holland. 1994. Cambridge, Mass. (Harvard Oriental series 50.)
- Der Rig-veda aus dem Sanskrit ins Deutsche übers. und mit einem laufenden Kommentar versehen von Karl Friedrich Geldner. 1951–57. Cambridge, Mass. (Harvard Oriental series 33–35.)
- Schmitt, Rüdiger, 1967: Dichtung und Dichtersprache in indogermanischer Zeit. Wiesbaden.
- 2005: Personal names, Iranian ii. Avestan names. I: Encyclopædia Iranica (www.iranicaonline.org/articles/personal-names-iranian-ii-avestan).
- Schulte, Michael, 2011: Die Sprachliche Deutung der Hogganvik-Inschrift. Ergänzung zum vorläufigen Bericht. I: Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik 67. S. 57–68.
- Svoboda, J., 1964: Staročeská osobní jména a naše příjmení (= Våra gamla tjeckiska egen- och efternamn). Prag.
- Watkins, Calvert, 1995: How to kill a dragon. Aspects of Indo-European poetics. Oxford.

Die Weistümer und Ordnungen der Würzburger Zenten 1:1. Hrsg. von Hermann Krapp. 1907. Berlin.
Wenskus, Reinhard, 1961: Stammesbildung und Verfassung. Das Werden der frūmittelalterliche gen-
tes. Köln.
Wissowa, Georg, 1912: Religion und Kultus der Römer. München.

Summary

PETER JACKSON

The Ancient Scandinavian name element -*gastiz*

A philological and religious-historical exploration

The first section of this paper (1. Introductory remarks) gives a brief presentation of Ancient (Runic) Scandinavian dithematic names ending in -*gastiz* 'guest, stranger'. A recent addition to this group is the name *Nauðigastiz* ('need-guest'), found in a runic inscription from Hogganvik, Norway. The assumption that dithematic names of this kind represent a common Indo-European onomastic tradition is widely acknowledged. What causes hesitation among scholars is the prospect of using the onomastic vocabulary to outline a tangible social and ideological subtext. This aspect is further complicated by the circumstance that factors other than the purely semantic (such as alliteration, variation and genealogy) have determined how different name elements are combined, so that the 'meaning' of a dithematic name cannot be limited to the semantic sense of the compound itself.

In an attempt to provide a cultural context for Germanic and Indo-European dithematic names, the second section (2. The guest among the renowned) explores the links between the onomastic vocabulary and focal concepts in Indo-European poetic traditions. The first examples, drawn from the Old English poems *Widsith* and *Beowulf*, concern themes of fame (*dōm*) and the bonds of loyalty between host and guest, chieftain and poet. A datum from the hieratic (Vedic) poetry of ancient India is adduced to show that the social and ideological subtext of Indo-European naming traditions is best understood in the context of cultic exchange. This situation involved two major agents, namely (1) the patron chieftain and (2) the professional ritual specialist, including the function of the poet, who sacrificed to the gods of the community on the chieftain's behalf and in return increased the latter's good reputation through complimentary poetry.

The third section (3. The guest and customary eating) considers the etymology of -*gastiz* (< IE **g^hostis*) in the context of social eating. In support of the old hypothesis that **g^hostis* and Gk ξέν(φ)ος are deverbatives formed from the Indo-European stem **g^hes* (zero-grade **g^hs*) 'to eat', I draw attention to hitherto unnoticed comparanda that seem to distinguish the hospitable meal as the model for the cultic meal, in which gods and ancestors are invited to 'eat according to custom' (**g^hes* + **s^ue-dh(e)h₁eh₁*). The comparanda suggest that eating with the ontological other builds on the pattern of eating with the ethnic other. The communal meal was apparently considered to establish a customary relationship, as opposed to a natural blood relationship.

The concluding section (4. Final considerations) rehearses some of the initial considerations regarding the name *Nauðigastiz*. A cautious attempt is made to reassess the 'meaning' of the name in the light of the Old English compound *nēodlaðu*, literally denoting an 'invitation

in need'. From the sense of hospitality and heroism evoked by the compound *nēodlaðu* in *Beowulf* (1320), we may infer that the name *Nauðigastiz* evoked a guest who responded to an urgent invitation, i.e. a 'needed guest', rather than a guest who was himself 'in need'.

Etymological and conceptual recurrences in the corpus of Indo-European dithematic names are listed in an appendix.

THORSTEN ANDERSSON

Ødhbøn m. och *Ødhbøn* f., två heliga fornsvenska namn?

Studia anthroponymica Scandinavica 30 (2012), 19–24.

Thorsten Andersson, Department of Scandinavian Languages, Uppsala University: *Ødhbøn* m. and *Ødhbøn* f. – two sacred names in Old Swedish?

Abstract

OSw. *Ødhbøn* f. has been incorrectly interpreted as a dithematic woman's name. It in fact derives from an Old Swedish adjective *ødhbøn* 'easily asked, willing to hear prayer', recorded in both the feminine and the masculine. The adjective appears to have been applied, on the one hand, to an image of a female saint and, on the other, to an image of Christ, most likely a crucifix. In both cases, the word can be traced to an original byname, *Ødhbøn* f. and *Ødhbøn* m.

Keywords: OSw. *ødhbøn/Ødhbøn*, OWScand. *auðbænn*, Christ, crucifix, saint, images of saints, the Danish saint *Ødbøn* m.

Det har antagits att det i fornsvenskan funnits ett kvinnonamn *Ødhbøn, sammansatt med en efterled fsv. *bøn* f. 'bön'. Ett sådant namn har aldrig existerat. Någon fornsvensk kvinnonamnsefterled *-bøn* f. är överhuvudtaget inte betyggad. Trots att Lena Peterson (1981 s. 15 n. 10) för länge sedan visat att antagandet om namnets existens vilar på ett missförstånd, har jag – just med syftning på ett antaget kvinnonamn *Ødhbøn – tyvärr råkat göra mig till talesman för en fornsvensk personnamnsefterled *-bøn* f. (Andersson 2003 s. 606). Jag hade läst men glömt noten ifråga. Det gläder mig därför speciellt att Lena Peterson (2012) nu åter – definitivt – har strukit *Ødhbøn ur det fornsvenska förrådet av feminina individualnamn.

Antagandet av ett kvinnonamn *Ødhbøn vilar på ett belägg i ett testamente från 1316 (SD 3 nr 2075, s. 286–288, citat s. 287). I testamentet tilldelas en helig (*beata*; Hammarström 1925 s. 93) *ødhbøn* i Gillberga kyrka i Södermanland en mässhake av baldakin: »Beate ødhbøn in ecclesia gilberghum vnam casulam de baldachin» (se härtill Peterson 2012 s. 223 f.).

Tanken på ett kvinnonamn spolieras redan av att det i fornsvenskan också finns ett maskulint *ødhbøn*, nämligen i en av bilagorna till handskriften med Äldre Västgötalagen, de s.k. Vidhemsprästens anteckningar från o. 1325 (se

härtill ÄVgL 1 s. 24 ff.). I den s.k. biskopslängden heter det om en biskop att »han læt oc boæ øðbønnen hælghæ · oc kowæn han standær nu · i ·» (ÄVgL 2 s. 204, VgL s. 306). Ordet *øðbøn* uppträder här alltså i ack. mask. sing. i bestämd form.

De två här nämnda beläggen anförs i K. F. Söderwalls fornsvenska ordbok (Sdw 2 s. 1161) i artikeln om *øðbøn*, ett substantiverat adjektiv, som alltså är belagt i både maskulinum och femininum. Innebörden förklaras så:

”lätbedd”, lätt bevekt genom bön, villig att bönhöra. ss subst. nyttjadt som benämning på ett helgon el. en helgonbild, måhända eg. beteckning för Kristus el. Kristusbild, krucifix af ett visst slag.

Denna betydelsebeskrivning är inspirerad av en framställning av Ellen Jørgensen (1909 s. 37 ff.), som Sdw hänvisar till. Jørgensen upptar bland senmedeltida danska helgon bl.a. Sankt Hjælp/Hjælper. Därmed avses Kristus. Från 1463 nämns instiftandet av ett »Altare Sancti Saluatoris, ther pa Danske kallis sancti Hielpes Altare» (s. 39). Detta benämningssätt har övertagits från Tyskland, närmare bestämt från mlt. *sunte Hulpe/Hulper* (s. 38 f.). I ett belägg från 1380 heter det: »dem ghuden heren zunte Hulpe, dat god zuluen is» (Schiller & Lübber 1876 s. 331; se också *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch* 2:1 sp. 383 s.v. ¹hülpe 1). Som naturligt är förknippas Sankt Hjælp med det heliga korset: »thet hæghe kors sanctæ hjælp» (1405; Jørgensen 1909 s. 39; jfr Peterson 2012 s. 226 med n. 12). Jørgensen knyter här an till uppgifter om medeltida krucifix av en viss typ. »St. Hjælper», heter det (s. 40), »skildres som en korsfæstet Skikkelse med Guldkrone, gyldne Handsker og Sko». Märk formuleringen hos Sdw (a.st.): »krucifix af ett visst slag», med hänvisning också till M. Mackeprang (1907 s. 52 ff.).

För belägget i Vidhemsprästens anteckningar tänker sig Per-Axel Wiktorsson (i ÄVgL 2 s. 205 n. 233) i anslutning till Sdw att *øðbøn* ev. avser en Kristusbild. Citatet ovan kan då i anslutning till Peterson (2012 s. 225) återges på detta sätt: »Han læt också göra i ordning den heliga *øðbøn* och kapellet den nu står i». Den bestämda formen av *øðbøn* talar för att det är ett föremål som avses, snarast en avbildning av Kristus, i så fall rimligen ett krucifix. Det andra kända fornsvenska belägget är emellertid femininum i obestämd form. Det bör, i ljuset av det maskulina *øðbøn*, uppfattas som en »helgonbild av något slag» (Peterson 2012 s. 228), en avbildning av ett kvinnligt helgon. Om Kristus uppfattas som en hjälpare som man främst vänder sig till med bön, kunde kanske Maria, Jesu moder, också vara en bönemottagare framför andra. Men ett annat kvinnligt helgon är också tänkbart. Vi vet inte vad »Beata *øðbøn*» avser, men det är svårt att tänka sig att *øðbøn* här står för ett appellativ som

kunde vara jämförbart med exv. *krucifix*. Det förefaller i stället vara mest tilltalande att här se ett feminint binamn, *Ødhbøn*, buret av ett helgon vars identitet i det konkreta testamentsfallet var klar för de berörda. Därmed skulle alltså i testamentet avses ett föremål som på något sätt återgav eller symboliserade detta kvinnliga helgon, den heliga Ødhbøn.

I adjektivisk användning är *ødhbøn* inte känt i fornsvenskan, men det motsvarande fornvästnordiska adjektivet, *auðbænn*, är belagt. Det betyder 'villig til at lade sig bevæge af andres Bønner' (Fritzner 1 s. 91), 'lettbeden, lett å be (*e-s*, til noko)' (Norrøn ordbok s. 53), 'let at bevæge med bøn' (ONP 1 sp. 749). Vid sidan av ett belägg i kristen kontext är adjektivet också känt i en runristning på en träpinne från Bryggen i Bergen (Peterson 2012 s. 229), i en passus som i normaliserad fornvästnordisk form lyder så: »Nú er þat bœn mín at biðja þik at þú sér mér auðbœnn nú um þetta mál», 'Nu är det min bön att be dig att du är villig att bönhöra mig om denna sak' (Petersons översättning).

Adjektivet *bænn* är bara känt som efterled, i *auðbænn* och vidare i tre andra adjektiv: *gjør-*, *tor-*, *þrænbænn* (Fritzner 4 s. 68). Adj. *torbænn* anger motsatsen till *auðbænn*: 'vanskelig at bevæge ved Bønner' (Fritzner 3 s. 712), 'utilgængelig for bønner, som ikke lader sig bevæge ved bønner' (Lex. poet. s. 570), 'vanskelig å be, tverr' (Norrøn ordbok s. 638). De två andra sammansättningarna markerar en något annan anknytning till bön: *gjorbænn* 'paatrængende i at bede, begjære' (Fritzner 1 s. 607), 'påtrengjande, svær til å be' (Norrøn ordbok s. 212), *þrænbænn* 'vedholdende, paatrængende i at bede' (Fritzner 3 s. 1035), 'ivrig, vedhaldende til å be' (Norrøn ordbok s. 659).

Adj. *-bænn* är bildat med *-ia*-suffix till subst. *bön*, fsv. *bøn*, fvn. *bæn - bón* f. (med och utan *i*-omljud, Noreen 1923 § 67 c, 392:3), germ. **böni-* (Hellquist 1948 s. 124, Magnússon 1989 s. 71 s.v. *bón*, 100 s.v. *bæn*). Det denominativa adjektivet germ. **böniaz* avser alltså enligt *-ia*-suffixets funktion (Wessén 1971 s. 38, Torp 1973–74 § 13:1 b) något som hör ihop med bön, och fvn. *auðbænn* och *torbænn* betecknar konkret någon som det är lätt eller svårt att göra sig bönhörd hos. Ifråga om ordbildningen kan jämföras med adj. *væn*, fvn. *vænn* 'fager', till fvn. *ván* f. 'hopp', alltså avseende någon som inger hopp (Wessén a.st.).

Det är lätt att förstå att fsv. *ødhbøn* kan appliceras på någon som man tror sig bli bönhörd av, t.ex. Kristus eller helgon. Om *ødhbøn* (i best. form) i Vidhemsprästens anteckningar syftar på en Kristusbild, har vi anledning att anta att det, innan det användes i appellativt bruk, var ett binamn på Kristus, 'den som hör bön'. Även det maskulina belägget skulle alltså kunna vara ett ur-

sprungligt binamn på en helig person, *Ødbøn*. En avbildning av denne har sedan lätt fått appellativ användning.

Lena Peterson (2012 s. 226 ff.) drar i sitt resonemang också in ett danskt helgonnamn, fda. *Ødbøn* m., som redan Sdw (2 s. 1161) hänvisar till. Diskussionen om detta för så långt att hon säger sig förlora fotfästet. *Ødbøn* synes avse ett internationellt helgon, Sankt Ethbinus, »känt i hela den katolska världen» (Peterson 2012 s. 228). Den danska formen kan inte gärna ha utvecklats ur *Ethbinus*, men däremot kan man tänka sig att namnet *Ethbinus* lätt har kunnat associeras med det nordiska adjektiv som omvittnas av fvn. *audbænn* och fsv. *ødbøn*. Snarlikheten med detta adjektiv kan osökt ha lett till en folk-etymologisk omtolkning. Innan en närmare undersökning har företagits, synes detta preliminärt kunna ge en tillfredsställande förklaring av fda. *Ødbøn*.

Lena Petersson (2012 s. 232) uppmanar avslutningsvis till fortsatt diskussion om *ødbøn*-problemet. Den uppmaningen har jag med detta bidrag tagit fasta på.

Ett fornsvenskt individualnamn *Ødbøn f. får således strykas ur det fornsvenska antroponomastikonet, men det förefaller som om detta i stället skulle berikas med åtminstone ett heligt fornsvenskt namn, ett feminint helgonbinamn *Ødbøn*, snarast också med en maskulin motsvarighet, ett binamn på Kristus. I båda fallen rör det sig om proprialisering av ett likalydande nordiskt adjektiv. Ett forndanskt helgonnamn *Ødbøn* kan utifrån samma adjektiv vara en ombildning av det internationella helgonnamnet *Ethbinus*. Det högst begränsade fornsvenska materialet, endast två belägg, med både maskulint och feminint bruk av *ødbøn/Ødbøn*, visar sig alltså vara ytterst betydelsefullt. Förhoppningsvis kan det kanske till och med kasta ljus över det forndanska helgonnamnet *Ødbøn*.

Litteratur

- Andersson, Th., 2003: Personennamen. I: Reallexikon der germanischen Altertumskunde. 2. Aufl. Hrsg. von Heinrich Beck, Dieter Geuenich & Heiko Steuer. 22. S. 589–614.
- Fritzner = Fritzner, Johan: Ordbog over det gamle norske Sprog. Omarbejdet, forøget og forbedret Udg. 1–3. 1886–96. Kristiania ... – 4. Rettelser og tillegg ved Finn Hødnebo. 1972. Oslo–Bergen–Tromsø.
- Hammarström, M., 1925: Glossarium till Finlands och Sveriges latinska medeltidsurkunder jämte språklig inledning. Helsingfors. (Handböcker utg. av Finska historiska samfundet 1.)
- Hellquist, Elof, 1948: Svensk etymologisk ordbok. 3 uppl. Lund.
- Jørgensen, Ellen, 1909: Helgendyrkelse i Danmark. Studier over Kirkekultur og kirkeligt Liv fra det 11te Aarhundredes Midte til Reformationen. København.

- Lex. poet. = Lexicon poeticum antiquæ linguæ septentrionalis/Ordbog over det norsk-islandske skjaldesprog. Oprindeligt forfattet af Sveinbjörn Egilsson. Forøget og påny udg. for Det kongelige nordiske Oldskriftselskab. 2. udg. ved Finnur Jónsson. 1931. København.
- Mackeprang, M., 1907: Middelalderlige kirkelige monumenter, mindre meddelelser. I: Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie. 2. Række 22. S. 45–56.
- Magnússon, Ásgeir Blöndal, 1989: Íslensk orðsifjabók. Reykjavík.
- Mittelniederdeutsches Handwörterbuch. Begründet von A. Lasch & C. Borchling, fortgeführt von Gerhard Cordes, hrsg. von Dieter Möhn. 2:1. 2004. Neumünster.
- Noreen, Adolf, 1923: Altisländische und altnorwegische grammatik (laut- und flexionslehre) unter berücksichtigung des urnordischen. 4. vollständig umgearbeitete aufl. Halle (Saale). (Sammlung kurzer grammatiken germanischer dialekte 4. Altnordische grammatik 1.)
- Norrøn ordbok = Heggstad, Leiv, Hødnebo, Finn & Simensen, Erik: Norrøn ordbok. 5. utg. av Gamalnorsk ordbok ved Hægstad & Torp. 2008. Oslo.
- ONP 1 = Ordbog over det norrøne prosasprog/A dictionary of Old Norse prose. Udg. af Den arnamagnæanske kommission. 1. 1995. København.
- Peterson, Lena, 1981: Kvinnonamnets böjning i fornsvenskan. De ursprungligen starkt böjda namnen. Uppsala. (AS 8.)
- 2012: *Ødhbøn* på villovägar. Om ett sällsynt ord i fornsvenskan och dess öden i den svenska nordistiken (med en utblick mot forndanskan och fornvästnordiskan). I: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012. Red. av Katharina Leibring (huvudred.), Leif Nilsson, Annette C. Torensjö & Mats Wahlberg. Uppsala. (Skrifter utg. av Institutet för språk och folkminnen. Namnarkivet i Uppsala. Ser. B:12.) S. 223–234.
- Schiller, Karl & Lübben, August, 1876: Mittelniederdeutsches Wörterbuch 2. Bremen.
- Sdw = Söderwall, K. F.: Ordbok öfver svenska medeltids-språket 1–2. 1884–1918. Stockholm. (Samlingar utg. av Svenska fornskriftsällskapet. Ser. 1. Svenska skrifter 27.)
- Torp, Alf, 1973–74: Gamalnorsk ordavledning. Nyutgåva med rättelser och register ombesörjd av Gösta Holm. Lund. (Scripta minora Regiae Societatis humaniorum litterarum Lundensis/Studier utg. av Kungl. Humanistiska vetenskapssamfundet i Lund 1973–74:2.)
- Wessén, Elias, 1971: Svensk språkhistoria 2. Ordbildningslära. 5 uppl. Stockholm. (Nordiskt kursbibliotek.)
- VgL = Westgöta-lagen. Utg. af H. S. Collin & C. J. Schlyter. 1827. Stockholm. (Samling af Sweriges gamla lagar 1.)
- ÄVgL = Äldre Västgötalagen och dess bilagor i Cod. Holm. B 59. Utg. av Föreningen för Västgötalitteratur genom Per-Axel Wiktorsson. 1–2. 2011. Skara. (Skara stiftshistoriska sälls kaps skriftserie 60.)

Summary

THORSTEN ANDERSSON

Ødhbøn m. and *Ødhbøn* f. – two sacred names in Old Swedish?

OSw. *Ødhbøn* f. has been incorrectly interpreted as a dithematic woman's name, with OSw. *bøn* f. 'prayer, request' as its final element (see Peterson 2012). However, the element OSw. *-bøn* in *Ødhbøn* is an adjectival *-ia* derivative of the noun mentioned, and the adjective *Ødhbøn* thus formed means 'easily asked, willing to hear prayer'. Two Old Swedish instances are recorded, one feminine and the other masculine. The first appears to refer to an image of

a female saint who had *Ødbøn* f. as a byname. The second by contrast, which is in the definite form of the accusative masculine singular, probably refers to an object, most likely a crucifix bearing the figure of Christ. However, this occurrence too may be assumed to go back to a byname, *Ødbøn* m., here referring to Christ. By way of conclusion, the article briefly considers a Danish saint's name, *Ødbøn* m.

GULBRAND ALHAUG

August fødd i august, *Julie* i juli eller jula – om fornamn relatert til tidspunktet for fødselen

Studia anthroponymica Scandinavica 30 (2012), 25–47.

Gulbrand Alhaug, Department of Linguistics, University of Tromsø: *August* born in August, *Julie* in July or at Christmas (Norwegian *jul*) – names related to the time of birth.

Abstract

First names such as *Mai*, *Junine*, *Julie* and *August* may indicate the month in which the person concerned was born. More rarely, a name provides information about the exact date of birth, e.g. *Elise Januara Quintea*, born on 5 January (cf. Latin *quinta* ‘fifth’). The present study is based on the Norwegian census of 1910. For children born, for example, in July and August, names identical – or nearly identical – to the name of the month (*Julie* and *Augusta*) were most popular. Names more distant from the name of the month, e.g. *Juliane* and *Augustine*, were less often given to children born that month. The names *Julie*, *Julius* and *Jul* were especially popular for children born on Christmas Eve or Christmas Day, *jul* being the Norwegian word for ‘Christmas’.

Keywords: First names related to time of birth, names of months, Norwegian census of 1910.

1. Innleiing

Nokre barn har fått namn etter tidspunktet for fødselen. Det kan ha vori veke dagen, t.d. *Tor* fødd på ein torsdag, eller månaden, t.d. *August* fødd i august. I nokre tilfelle kan det også ha vori eit anna tidspunkt, t.d. *Julie* fødd i jula. Frå andre namnekulturar kjenner vi tilsvarande namn, t.d. *Kofi* som tyder ‘fødd på fredag’ i akan-språket i Ghana. Den mest kjente mannen med dette namnet er Kofi Annan, tidligare generalsekretær i FN. Han vart fødd 8. april 1938. Etter det eg har funni ut, var den 8. april i 1938 ein fredag.¹ Kofi Annan fekk altså namn etter den veke dagen han var fødd. Guro Reisæter (2001 s. 52) nemner til saman 27 slike namn frå Ghana, bl.a. *Kwabena* (‘tysdag’) og *Kwasi* (‘søn-

¹ www.timeanddate.no/kalender

dag'). Også i nokre andre land i Afrika har foreldre gitt barnet namn etter den vekedagen det er fødd (Stewart 1997 s. 4).

Om ein skal forske på om det er nokon samanheng mellom fornamnet og tidspunktet for fødselen, om t.d. *August* er fødd i august, føresett dette at namneforskarer har tilgang til fødselsdatoen til namneberarane. I Noreg er vi nå i den heldige situasjonen at folketeljinga av 1910, som nylig er digitalisert, oppgir fødselsdato i tillegg til fødselsår, t.d. 30.12 1874. I Noreg er det ei 100-årsgrense for publisering av folketeljingar, og den siste som er lagt ut på nettet, er altså 1910-teljinga. Det er berre 1910-teljinga som oppgir fødselsdatoen for namneberarane – i motsetning til tidligare teljingar, t.d. 1900-teljinga og 1865-teljinga.² Det er registrert til saman 2 463 786 personar i 1910-teljinga, og for dei aller fleste av desse er det oppgitt fødselsdato i tillegg til fødselsåret. Det er hovudsaklig 1910-teljinga som vil bli brukt i denne artikkelen. Når det gjeld namn i tidligare folketeljingar, vil eg i liten grad kommentere namn frå dei – fyrst og fremst fordi desse folketeljingane ikkje viser fødselsdato, noko som er nødvendig om ein vil veta om eit visst namn, t.d. *Augusta*, er spesielt for kvinner fødd i august. Nå ligg det rett nok føre eit skanna kyrkjeboksmateriale³ på nettet, og i dette materialet, som også omfattar 1800-talet, er bl.a. fødselsdatoen registrert. Det kan ta lang tid å leite seg fram til eit bestemt namn i dei skanna kyrkjebøkene, og berre nokre få gongar har eg brukt kyrkjebøker under arbeidet med denne artikkelen.

Eg vil i liten grad kommentere namn på personar fødd etter 1910, t.d. *April*, og grunnen til dette er at det er ein restriksjon (100-årsgrense) i Noreg for publisering av personnamndata (inklusive fødselsdata) som kjem frå offentlege register. Dei statistiske resultatane vist i diagramma i denne artikkelen gjeld såleis dei som står i folketeljinga av 1910.

I denne artikkelen vil eg leggja mest vekt på *månadsrelaterte fornamn*, og denne termen vil eg definere slik: «eit fornamn som enten er identisk med eit månadsnamn eller viser stor grad av likskap med eit månadsnamn». Dette er da namn som *August* og *Julie*. I tillegg til slike månadsrelaterte namn vil eg komma inn på nokre namn som kan signalisere at barnet er fødd i jula. Er t.d. mannsnamnet *Jul* typisk for dei som er fødd i jula? I enkelte tilfelle vil eg også omtala namn som er tidsrelatert på den måten at det viser kva for dag barnet er fødd på, t.d. *Augusta Septimia*. Ho er altså fødd 7. august (jf. latin *septima*).

Nokre namn har stor grad av likskap med månadsnamnet, t.d. *Julie*, mens andre har større lydlig avstand, t.d. *Julianne*. I slike tilfelle kunne ein vente at

² www.arkivverket.no/Digitalarkivet

³ www.arkivverket.no/Digitalarkivet

det fornamnet som låg nærmast månadsnamnet, t.d. *Julie*, var meir populært å gi til barn fødd i juli enn eit namn som låg lenger unna månadsnamnet, t.d. *Julianne*. Også denne problemstillinga vil eg komma inn på.

2. Tidligare forskning

Det ligg føre lite forskning om månadsrelaterte namn. Birgit Falck-Kjällquist (2002) har i ein interessant artikkel gjort greie for månadsrelaterte namn i Sverige på 1900-talet. Ho kjem også inn på slike namn elles i Norden, og dessutan i Storbritannia, Tyskland, Frankrike, Italia, Spania, Portugal og Sør-Afrika. Når det gjeld tidligare tider, nemner ho at slike namn «were rather frequent in the Roman Empire» (Falck-Kjällquist 2002 s. 633). I Skandinavia derimot er denne namnetypen svært ung, ifølgje henne. Ho avgrensar seg til namn som enten er identiske med månadsnamn, t.d. *Juni*, eller viser stor grad av likskap, t.d. *June*. Ho kommenter ikkje namn som har noko større avstand frå månadsnamnet, t.d. *Julius*, som eg vil komma nærmare inn på seinare i artikkelen. Ettersom ho ikkje har hatt tilgang til fødselsdatoar for dei som heiter *April, Juni* osv., har det ikkje vori mulig for henne å undersøke om t.d. namnet *Juni* primært er gitt til jenter fødd i juni. Heilt allment har hovudformålet hennes – både når det gjeld månadsrelaterte fornamn i Sverige og i andre land – vori å undersøke kor utbreidd namnetypen har vori på 1900-talet, ikkje å finne ut om det ligg føre noko spesielt samband mellom namnet og den månaden barnet er fødd i. Dette siste er det viktigaste formålet med min artikkel.

3. Månadsrelaterte namn

I det følgjande kan det vera naturleg å disponere stoffet kronologisk for månadsrelaterte namn, dvs. begynne med januar og avslutte med desember. Under somme månader vil det komma nokså fylldige kommentarar til enkeltnamn, og for å skilje klart mellom månadsnamn og fornamn i overskrifter, vil eg bruke store bokstavar for kvar månad utover i året, t.d. AUGUST, og små bokstavar i overskrifter som gjeld meir fylldig omtale av nokre fornamn, t.d. *August*. Etter at eg har gjort greie for dei månadsrelaterte fornamna, vil eg til slutt ta for meg nokre fornamn som kan knytast til jula.

JANUAR

Folketeljninga av 1910 inneheld ingen fornamn som kan relateras til januar, men i 1865-teljninga har eg funni Elise Januara Brækkan, fødd 1860 i Hammerfest. Dette er tydeligvis same kvinne som i 1875-teljninga er registrert som *Elise Jonuara Kvintea Brækkan* (med same fødselsår og fødestad). Her kan *o* i *Jonuara* oppfattas som ein lesefeil som er gjort under digitaliseringa – jf. at *o* og *a* liknar kvarandre i handskrift. Det er elles interessant at denne kvinna i 1875 er registrert med eit tredje fornamn, det svært sjeldsynte *Kvintea*. Berre denne kvinna har dette namnet på 1800-talet. Nå viser det seg at kyrkjeboka for Hammerfest kan gi svaret på dette spesielle namnet: Elise Januara Kvintea er fødd 5. januar i 1860.⁴ *Januara Kvintea* viser altså til fødselsdatoen 5. januar. Denne dottera hadde ikkje foreldre med akademisk utdanning, for faren står oppført som «brygmand», altså ein som arbeidde på brygga i Hammerfest. Dermed har han neppe hatt kunnskapar i latin, men det kan tenkjast at det var presten som foreslo namnet *Kvintea* (som meir korrekt ville ha vori *Quinta* på latin).

Også mannsnamnet *Janvar* fins i 1865-teljninga: Janvar Eriksen, fødd 1860 i Kristiania (Oslo).⁵ Det har ikkje lykkas meg å oppspore *Janvar* i dei skanna kyrkjebøkene, og dermed har eg ikkje haldepunkt for seia om han var fødd i januar.

FEBRUAR

Månaden februar er det ingen barn som har fått namn etter i 1910-teljninga. Rett nok fins namnet *Febe*, men ho er ikkje fødd i februar: Febe Elida Henriksen, fødd i Vadsø 4. april 1878. *Febe* er ein variant av *Phoebe* som har gresk opphav.

MARS

Det fins nokre namn som begynner på *Mars-* i 1910-teljninga, t.d. *Marselius* (233 menn).⁶ Både her og seinare i artikkelen treng vi eit mål på i kva grad det månadsrelaterede namnet avvik frå månadsgjennomsnittet. La oss seia at 100

⁴ Eg takkar Katharina Leibring for at ho løyste dette namnemysteriet. Ho klarte å finne fram til det relevante belegget i kyrkjeboka for Hammerfest (www.arkivverket.no/Digitalarkivet).

⁵ *Janvar*' er det russiske namnet på månaden januar, men det er ikkje noko ved familien til denne guten som peiker i retning av russisk bakgrunn. Det er nok meir nærliggande å tolke *v* i *Janvar* som feillesing av *u* under digitaliseringa.

⁶ I nokre få tilfelle er det ikkje oppgitt fødselsdato på personar i 1910-teljninga, og desse personane er uinteressante for vårt formål. Når eg viser frekvensar for namn frå 1910-teljninga i denne artikkelen, har eg sett bort frå dei få personane som det manglar fødselsdato for.

jenter hadde fått namnet *Julie* eit år. Fordeler vi dette namnet på 12 månader, vil det gjennomsnittlig vera 8,3 jenter med dette namnet pr. måned.⁷ Eller sagt på ein annan måte: Gjennomsnittet vil vera 8,3 % pr. måned. (Denne prosenten er utheva her fordi den blir sentral seinare i artikkelen.) Det vil lenger ut vise seg at somme namn ligg høgt over dette gjennomsnittet i ein spesiell måned, t.d. *May* i mai (jf. strek på 8,3 % som viser gjennomsnittet i alle figurane). Ved ein meir avansert bruk av statistiske metodar kunne det ha kommi på tale å bruke chi-kvadrat for å fastlå i kva grad påviste forskjellar var signifikante, men dette ville ha ført til at artikkelen vart lengre og gitt framstillinga eit noko teknisk preg.

Av dei 233 som har fått namnet *Marselius*, er det 24 som er fødd i mars, dvs. 10,3 %, altså noko over gjennomsnittet på 8,3 %. Dette er likevel ikkje noko særlig stort avvik jamført med mange månadsrelaterte namn lenger ut i artikkelen. Det er to fylke som peiker seg ut med spesielt mange *Marselius*-ar: Nordland og Rogaland, og i desse fylka ligg prosenten litt høgare i mars enn landsgjennomsnittet: 11,7 % i Nordland og 11,3 % i Rogaland.

Marselius og *Marcelius* blir uttalt likt, og i vår samanheng vil det vera interessant å undersøke om sjølv stavemåten gir utslag for populariteten til desse to namneformene i mars måned, for stavemåten *Marc-* gir svakare assosiasjonar til denne månaden enn *Mars-* i *Marselius*. Det viser seg da også at prosenten for *Marcelius*-ane fødd i mars er lågare (7,7 %, 10 av 130) enn for *Marselius*-ane (jf. 10,3 % ovafor). Som ein kunne vente, har *Marselius* sterkare tilknytning til mars enn *Marcelius* har. I fig. 1 ser ein den månadsvisе fordelinga (i prosent) for *Marselius*.

Det fins også nokre få andre namn som begynner med *Mars-*, t.d. *Marselia*, men desse namna peiker seg ikkje ut med vesentlige avvik frå gjennomsnittet på 8,3 %.

APRIL

Det er ingen namn i folketeljningane (til og med 1910) som inneheld namnet *April* eller andre namn som liknar dette månadsnamnet, t.d. *Avril* med fransk

⁷ Nå er det likevel to forhold som tilseier eit lite avvik frå gjennomsnittet på 8,3. For det fyrste har ikkje alle månadene like mange dagar – jf. februar med 28 dagar og t.d. januar, mars og mai med 31 dagar. For det andre er «fødselsyklusen» slik at enkelte månader skil seg ut. I perioden 1906–10 vart det såleis fødd fleire barn i september (med 30 dagar) enn i oktober (med 31 dagar). På grunnlag av månadsstatistikk for 305 772 fødselar 1906–10 (DSC 1915 s. 138–139) har eg rekna ut denne prosentfordelinga pr. måned: januar 8,7 %, februar 7,8 %, mars 8,6 %, april 8,6 %, mai 8,7 %, juni 8,2 %, juli 8,6 %, august 8,4 %, september 8,9 %, oktober 8,3 %, november 7,3 %, desember 7,9 %. Gjennomsnittet pr. måned i DSC-materialet er 8,3 %.

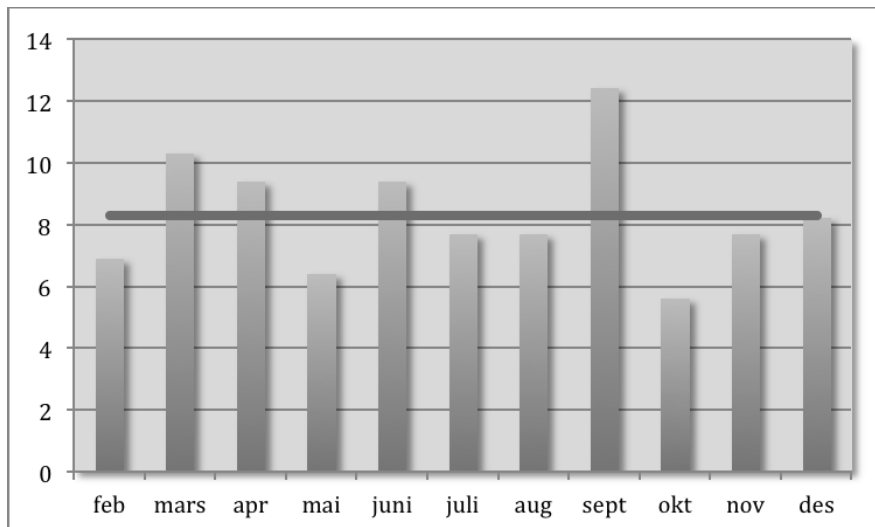

Fig. 1. Månadsvis fordeling – *Marselius* (233 menn).

bakgrunn. Ifølgje namnebasen til Statistisk sentralbyrå (SSB) var det i 2011 til saman 79 kvinner som heitte *April* i Noreg. (I statistikken sin inkluderer ikkje SSB fornamn i 2. eller 3. posisjon, som *April* i *Eva April*.) Det ser ut til at den fyrste *April* i Noreg var fødd i 1939.

MAI

Det er fleire fornamn som kan relateras til månadsnamnet *mai*. Dei viktigaste er *Mai* og *Maia* (begge med stavevariantar). Eg begynner med *Mai*.

Mai og *May*

Fornamnet *Mai* er ifølgje NPL norsk form av det svenske *Maj*, og i svensk kan dette namnet oppfattas som kortform av *Maja* (Otterbjörk 1979 s. 175). Det er elles interessant at Otterbjörk har dette tillegget om *Maj*: «säkerl. i anslutning til månadsn. *maj*, el. efter eng. *May*.» At Otterbjörk her nemner engelsk påverknad (*May*), er interessant i norsk samanheng, for i 1910-teljinga er *May* den klart mest brukte varianten: *May* (42), *Mai* (11) og *Maj* (ingen). Dette kan tyde på at det fyrst og fremst er engelsk påverknad som ligg bak populariteten for *May* på denne tida, for allment er ⟨ai⟩ mye meir brukt enn ⟨ay⟩ i fornamn i 1900- og 1910-teljingane. Såleis har 1900-teljinga 103 namneformer (1 490 kvinner) på ⟨ai⟩ mot berre 14 på ⟨ay⟩ (136 kvinner). Ut frå dette allmenne mønsteret for fordelinga mellom desse to stavemåtane i fornamn er det

enda større grunn til å sjå på *May* som resultat av engelsk påverknad. I denne samanhengen vil eg nemne at også NPL ser på *May* som ei engelsk form. At *Maj* ikkje fins i 1910-teljinga (jf. stavemåten *maj* i månadsnamnet i svensk og dansk), kan nok tolkas som at Sverige og Danmark har hatt liten påverknad på bruken av dette namnet i Noreg – i motsetning til *Maja* (sjå nedafor). Stavemåten ⟨ai⟩ var vanlig i skriftspråket i Noreg i siste halvdel av 1800-talet. Såleis seier Jonathan Aars (1866) i sine rettskrivingsreglar at diftongane skal skrivas ⟨ai⟩, ⟨ei⟩ og ⟨øi⟩, men han legg til at somme skriv desse diftongane med ⟨j⟩, t.d. ⟨aj⟩. I 1892 skriv han dette: «Istedenfor ei, øi, ai og øi skrives af nogle ej, øj og oj; men dette er ikke riktigt» (Aars 1892 s. 14).

Er så *May* og *Mai* spesielt mye brukt på kvinner fødd i mai? Det viser seg at begge desse namneformene skil seg klart ut i denne månaden. Av dei 42 kvinnene med forma *May* er 13 (30,9 %) fødd i mai, og av dei 11 som heiter *Mai*, er 3 fødd i mai (27,3 %). Ettersom desse prosentane ligg så tett på kvarandre i mai (30,9 % og 27,3 %), har eg slått saman desse stavevariantane i fig. 2. Det kan også nemnas at både *May* og *Mai* er gitt til kvinner som er fødd forholdsvis tidlig i mai: 13 av dei 16 som heiter *May* eller *Mai*, er fødd før 18. mai. Fire av desse var fødd på nasjonaldagen, 17. mai (den fyrste i 1903, den siste i 1910).

I motsetning til andre månadsrelaterte namn med forholdsvis mange namneberarar (sjå lenger ut under månadene *juli* og *august*) vart *Mai* og *May* tatt i

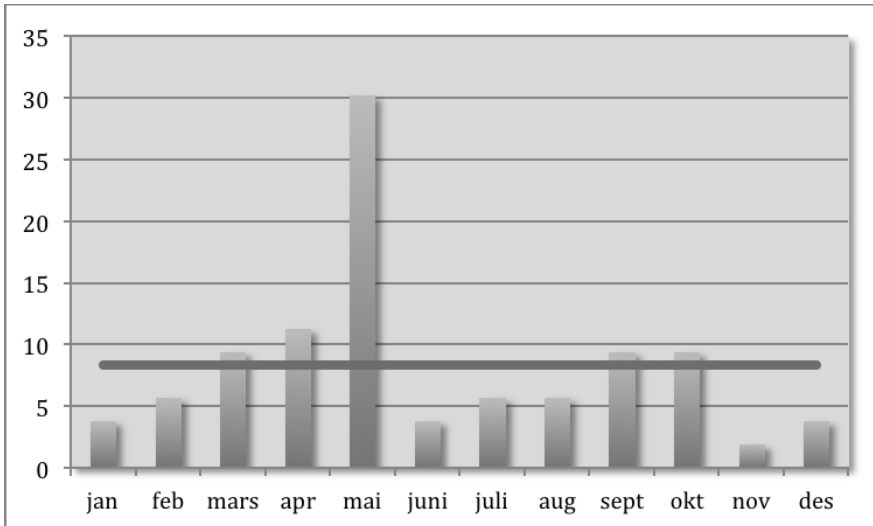

Fig. 2. Månadsvis fordeling *May* og *Mai* (53 kvinner).

bruk relativt seint (1891). Dette kan til ein viss grad henge saman med aukande oppslutning om feiring av nasjonaldagen (17. mai) mot slutten av 1800-talet. I 1870 gjekk såleis det fyrste barnetoget i Kristiania forbi Slottet – med ca. 200 gutar. Frå 1889 fekk også jentene delta (Aftenposten 18. mai 2012). Geografisk sett er *May* og *Mai* avgrensa til det søraustlige Noreg. I 1910-teljninga har ingen desse namna vest for Mandal (og vidare oppover langs kysten) og nord for Land i Oppland.

I norsk kan månadsnamnet *mai* bli uttalt enten med éi eller to stavingar, mens svensk og dansk har éi staving. I norsk er nok uttale med to vokalar mest vanlig.⁸ Det er ikkje grunn til å tru at ulik uttale av månadsnamnet i norsk har spelt noka rolle for foreldre som gjerne ville gi dottera namnet *Mai*, ev. *May*, om ho var fødd i mai.

Maja og Maia

Det er 143 kvinner som har namnet *Maja*, 37 har varianten *Maia*, mens berre éi kvinne er oppført med stavemåten *Maya*.⁹ I motsetning til *May* ovafor – med engelskinspirert stavemåte – er altså ⟨ay⟩ svært sjeldsynt i dette namnet, og grunnen er nok at namnet har kommi frå Sverige der *Maja* er vanlig stavemåte.¹⁰ At dette namnet fyrst og fremst kan sjåas på som utslag av svensk påverknad, kjem også fram på ein annan måte, for 31 av kvinnene med dette namnet er fødd i Sverige: 26 av dei er oppført med stavemåten *Maja*, 5 med *Maia*. Denne siste stavemåten kan skyldas at den norske registerføraren foretrekte ein stavemåte som var meir i samsvar med norske ortografiske reglar (jf. skrivereglane i Aars (1892) som er sitert ovafor).

Er så *Maja* og *Maia* karakteristiske for kvinner fødd i mai? Det viser seg at 26 av dei 185 kvinnene som har namnet *Maja* (eller andre stavevariantar) er fødd i mai, og dette gir ei oppslutning på 14,1 % i mai måned for dette namnet, noko som ligg klart over gjennomsnittet på 8,3 % (sjå fig. 3). Namn med større lydlig avstand frå månadsnamnet *mai* ikkje er gitt til kvinner fødd i mai. Dette gjeld desse namna: *Maien* (15), *Maiken* (5), *Maila* (12).

⁸ Rytmen i songar og poesi kan gi indikasjonar på uttalen av månadsnamnet *mai*, jf. den kjente songen «Syttende mai er jeg så glad i» av Margrethe Munthe. Her rimar *glad i på mai*.

⁹ I tillegg til desse 181 kvinnene kjem det 4 kvinner som er oppført med andre stavevariantar av *Maja*. Dermed blir det samla talet på kvinner med dette namnet 185.

¹⁰ Stemschaug (2010 s. 92) nemner at dette namnet var i bruk i Sverige på 1300-talet, og at det dessutan er dokumentert på Grønland i det same hundreåret (på to runekors).

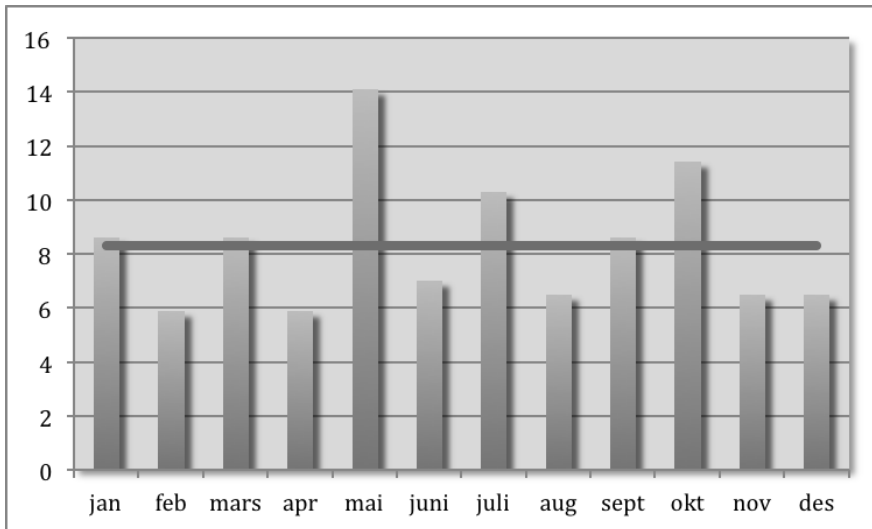

Fig. 3. Månadsvis fordeling – *Maja, Maia* og andre stavevariantar (185 kvinner).

JUNI

I motsetning til namna relatert til mai, t.d. *May, Mai* og *Maja*, er det få personar som har namn som kan relateras til juni. Dette gjeld desse sju namna på til saman 42 personar: *Junine* (17), *Junette* (9), *Juni* (5), *Junius* (5), *Junie* (3), *Junia* (2), *Junhilde* (1). Det viser seg at berre det siste, *Junhilde*, ikkje er gitt til eit barn fødd i juni. Det er da også dette namnet som har størst avstand frå månadsnamnet *juni*, og dette er dermed i samsvar med resultatet for t.d. *Maiken* og *Maila* ovafor. Det er berre eitt mannsnamn, *Junius*, blant dei månadsrelaterte namna på *Jun-*. Falck-Kjällquist (2002 s. 634) peiker på at dei fleste månadsrelaterte namna er kvinnenamn, men eg vil vente med å konkludere om kjønnsmonsteret for desse namna i 1910-teljinga før alle dei månadsrelaterte namna i materialet er kommentert.

Av dei 42 personane som er nemnt ovafor, er 11 fødd i juni, og dette gir ei så høg oppslutning for juni som 26,2 %. Dette viser klart at namna på *Jun-* er sterkt knytt til juni (sjå fig. 4).

Mens *Mai* og *May* var populære på eit forholdsvis seint tidspunkt (40 av 53 i perioden 1900–10), var namna på *Jun-* berre brukt i tidsrommet 1842–92. Enkelte av desse namna har lokal forankring. Såleis er *Junine* mest brukt i Vestfold (14 av 17 kvinner). Elles finn vi både *Junia* (1855) og *Junius* (1877) i Elverum, og her kan nok det sjeldsynte *Junius* sjåas som ein refleks av det tid-

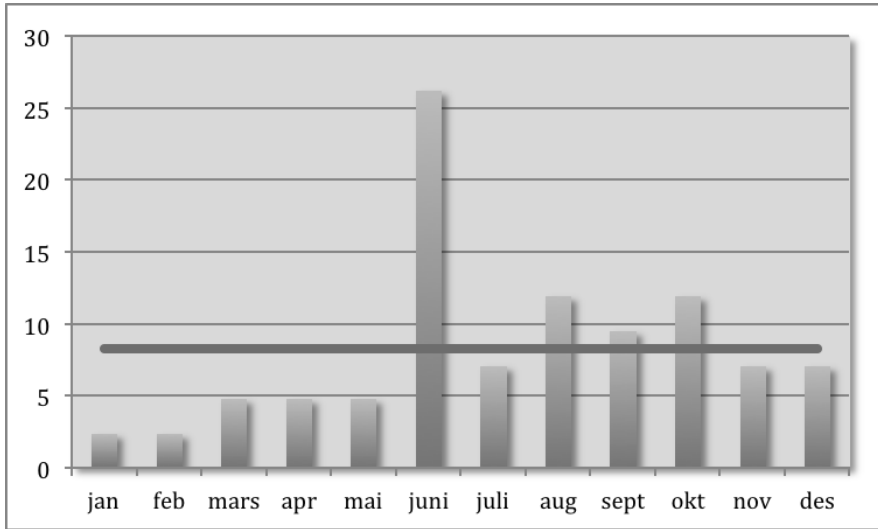

Fig. 4. Månadsvis fordeling – navn på *Jun-* (42 personar).

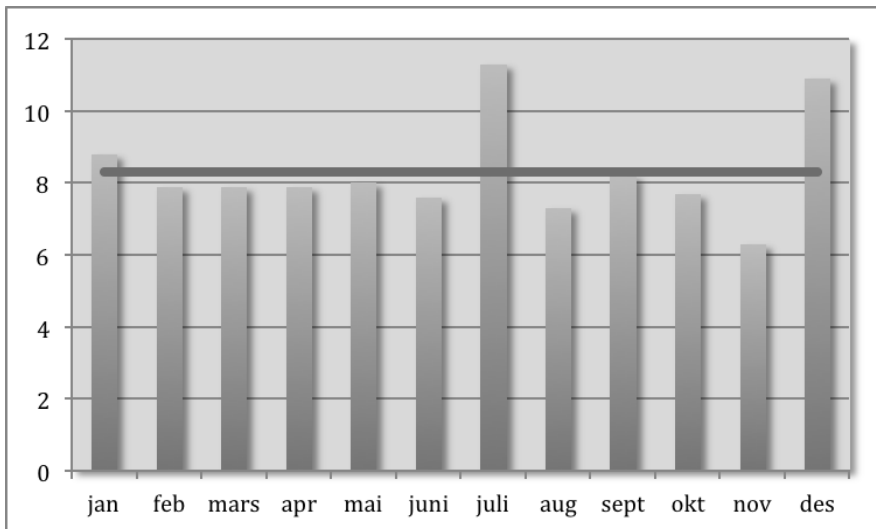

Fig. 5. Månadsvis fordeling – *Julie* (7 272 kvinner).

ligare *Junia* i den same kommunen. Den fyrste *Junius* i 1910-teljinga er fødd lenger nord i landet: «samlagsbetjent»¹¹ Johan Junius Schjølberg, fødd 10. juni 1842 i Tromsø. Som vi kunne vente, er han fødd i juni. Han er likevel ikkje den fyrste *Junius* i Noreg, for i 1865-teljinga finn vi Johan Junius Høyem, fødd 1816 i Trondheim.¹² Som tidligare nemnt er det ikkje oppgitt fødselsdato i teljingane før 1910, men det er all grunn til å tru at denne trondheimsmannen er fødd i juni. Foreldra kan ha laga *Junius* etter analogi frå det mye meir vanlige *Julius*, men dei kan også hatt kjennskap til det latinske *Junius* (jf. *Junius mensis*, dvs. månaden juni).

JULI

Juli er ein interessant månad med tanke på månadsrelaterte namn. Det er forholdsvis mange som har eit namn som begynner på *Jul-*, og dei mest frekvente er *Julie* (7 272) og *Julius* (5 208).

Julie og *Julia*

Av dei 7 272 kvinnene som heiter *Julie*, er 824 fødd i juli, dvs. 11,3 %. Dette ligg altså noko over gjennomsnittet på 8,3 %. Men det som overraskar i fig. 5, er at prosenten for desember er nesten like høg (10,9 %). Eg vil komma nærmare inn på dette i pkt. 4.

Eg har ikkje funni *Julie* i 1801-teljinga – derimot i 1865-teljinga der fyrste belegget er frå 1802. Varianten *Julia* (401 kvinner) er mye mindre brukt enn *Julie*. Det er 38 av desse kvinnene som er fødd i juli, og dermed får dette namnet ei oppslutning på 9,5 % i juli, noko som berre ligg litt over gjennomsnittet på 8,3 %. Både i januar (43) og desember (47) er det fødd fleire kvinner med dette namnet.

Julius

Av dei til saman 5 208 som har namnet *Julius* i 1910-teljinga, er 542 (10,4 %) fødd i juli. Dette er altså ein litt lågare prosent enn for *Julie* (11,3 %), men den ligg likevel noko over gjennomsnittet på 8,3 %. Til liks med *Julie* er *Julius* mye brukt i jula (sjå pkt. 4).

¹¹ Ordet *samlag* viser her til dei kommunalt oppretta aksjeselskapa som frå 1871 hadde einerett til å skjenke alkohol i kommunen. Samlaget var altså ein forløpar for det som i dag heiter vinmonopol.

¹² Desse to karane har begge det sjeldsynte dobbeltnamnet *Johan Junius*, men eg har ikkje klart å finne ut om det har vori noko samband mellom dei, t.d. slektssamband.

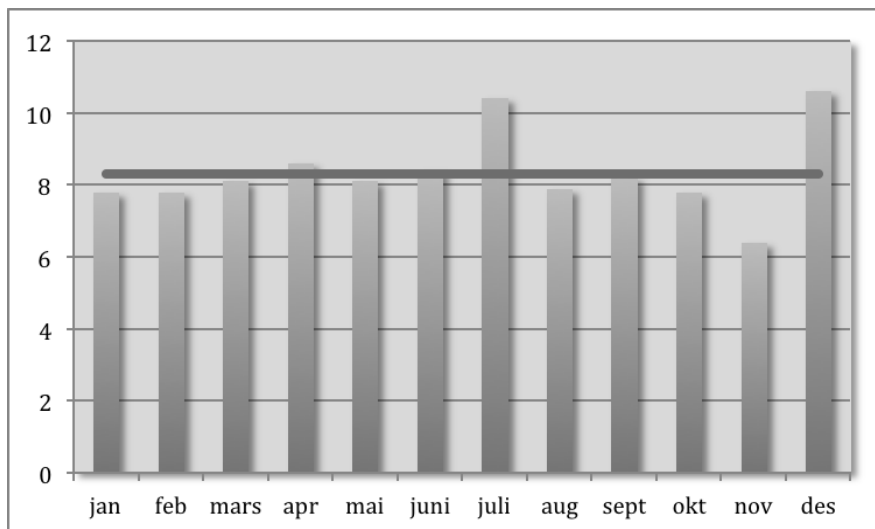

Fig. 6. Månadsvis fordeling – *Julius* (5 208 menn).

Jul

Mannsnamnet *Jul* går ifølgje NPL tilbake til det norrøne *Gyrðr*. Det har fleire variantar – i tillegg til *Jul* bl.a. *Gjurd*, *Gjur*, *Jur* og *Gjul* (jf. NPL), men desse variantane kan ikkje som *Jul* beinveges assosierast med juli, ev. jul (høgtida). Av dei 793 som i 1910-teljinga er oppført med forma *Jul*, er 74, dvs. 9,3 %, fødd i juli. Dette er eit forholdsvis lite avvik frå gjennomsnittet på 8,3 %. Av fig. 14 (under pkt. 4) ser ein derimot at svært mange (181) med namnet *Jul* er fødd i desember, og dette kjem eg tilbake til seinare. Det er i og for seg ikkje overraskande at *Jul* ikkje er spesielt mykje brukt i juli, for i motsetning til t.d. *Julius* og *Julie* «manglar» *Jul* i-en i månadsnamnet, og dermed blir assosiasjonane til månadsnamnet noko svekt.

Julian, Juliane og Julianna

Kvinnenamna *Juliane* (983) og *Julianna* (402) er meir brukt enn mannsnamnet *Julian* (244).¹³ I tillegg kjem dei sjeldsynte mannsnamna *Julianus* (7) og *Julianius* (1). Til saman er desse namna brukt på 1 637 personar. Av fig. 7 framgår det at desse namna ikkje er spesielt karakteristiske for dei som er fødd i juli, for januar, februar og april ligg omtrent på same nivå (rundt 9 %). De-

¹³ *Juliane* inkluderer varianten *Julianne*, og *Julianna* den lite brukte varianten *Juliana*.

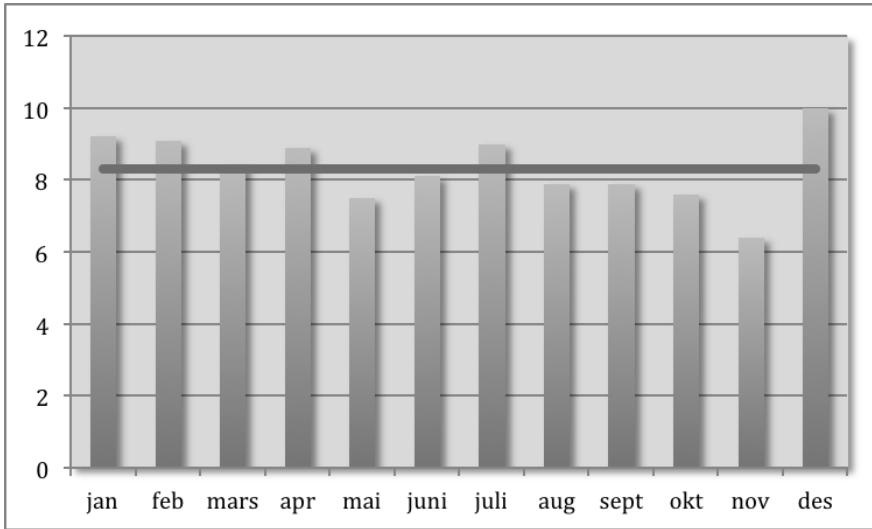

Fig. 7. Månadsvis fordeling – *Julian, Juliane og Julianna* (1 637 personar).

sember skil seg litt ut (med 10,0 %), og eg vil seinare (pkt. 4) undersøke om desse namna er særleg mye brukt på barn fødd i jula.

AUGUST

Dei mest vanlige namna som kan relateras til august, er *August* (5 454) og *Augusta* (4 211). Noko mindre vanlige er *Augustin, Augustinus* og *Augustine*. Eg begynner med det mest frekvente, *August*.

August

Til liks med fornamna *Mai* og *Juni* har *August* fullt samsvar med månadsnamnet, men *August* (5 454 menn) er mye meir vanlig i 1910-teljinga enn *Mai* (11 kvinner) og *Juni* (éi kvinne). Det viser seg – ikkje uventa – at *August* er mest brukt på menn fødd i august (811 av 5 454, dvs. 14,9 %). Dette ligg dermed godt over gjennomsnittet på 8,3 % (sjå fig. 8).

Augusta

Av dei 4 211 kvinnene med namnet *Augusta*, er 644 fødd i august, dvs. 15,3 %. Dette gir altså eit resultat på linje med *August* (14,9 %). Fig. 9 viser fordelinga på dei enkelte månadene.

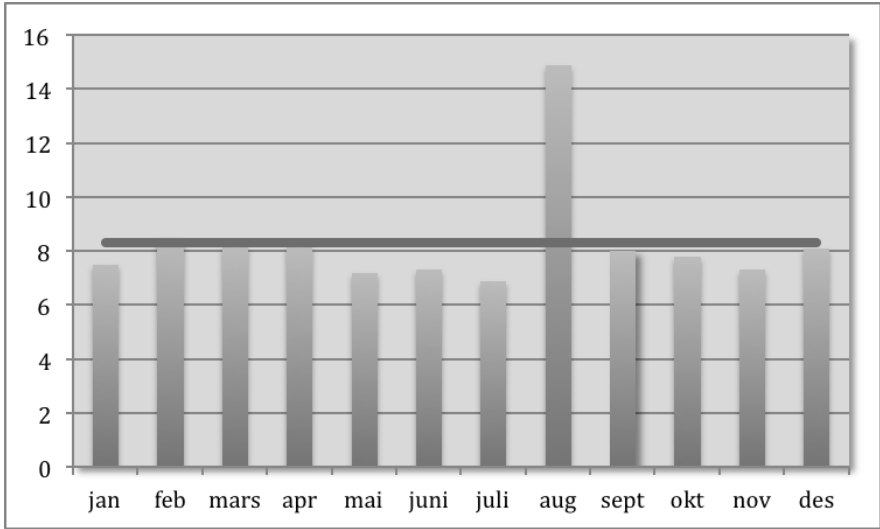

Fig. 8. Månadsvis fordeling – August (5 454 menn).

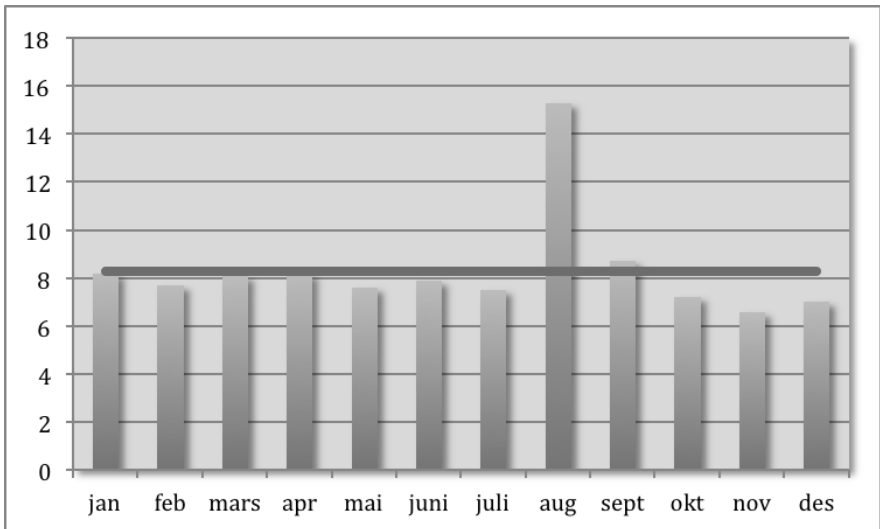

Fig. 9. Månadsvis fordeling – Augusta (4 211 kvinner).

Av spesiell interesse er Augusta Septimia With, fødd 7. august 1847 i Trondheim. I dette dobbeltnamnet viser altså *Augusta* kva for månad denne kvinna er fødd, og *Septimia* fortel oss kva for dag ho er fødd (den sjuande – jf. latin *septima* med denne tydinga).

Eit felles trekk for dei som heiter *August* og *Augusta*, er at det er påfallande mange av dei som kjem frå Sverige. Av totalt 5 454 med namnet *August*, er 954, dvs. 17,4 %, fødd i Sverige. Og den tilsvarende prosent for *Augusta* er 14,4 % (606 av 4 211 kvinner). Dette er det suverent største innslaget av svenskar i materialet med månadsrelaterte namn. Med dette svenske materialet er det dermed mulig å undersøke om svenske foreldre – til liks med norske foreldre – fortrinnsvis har gitt namna *August* og *Augusta* til barn fødd i august. For enkeltheits skyld har eg i fig. 10 slått saman frekvensane for svenskane med namna *August* og *Augusta*. Det viser seg at den svenske oppslutninga for august månad, 11,7 %, ligg noko under den norske (14,9 % for *August* og 15,3 % for *Augusta*). I realiteten ville dei «norske» prosentane ha legi litt høgare ettersom dei svenske innvandrane inngår i det resultatet som er presentert i fig. 8 og 9. At *August* i mindre grad kan knytast til månadsnamnet i Sverige enn i Noreg, kjem nok dels av at svenskane – med sterkare namnedagstradisjonar – har gitt namnet til gutar fødd 7. januar (namnedagen til *August* – sjå nedafør), dels av at *August* har vori brukt i det svenske kongehuset. Dette siste kan ha bidratt til at *August* har vorti spreidd meir jamt ut over heile året.

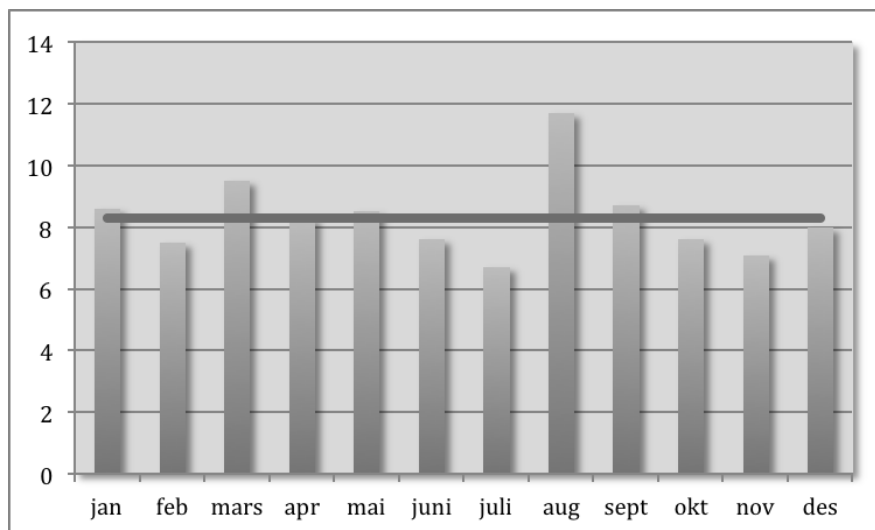

Fig. 10. Månadsvis fordeling – *August* og *Augusta* (1 560 innvandra svenskar).

I og med at det i 1910 var så mange som 954 svenskar med namnet *August* i Noreg, kan materialet vårt med fødselsdatoar gi svar på eit anna spørsmål: Kor mange av dei er fødd 7. januar, den svenske namnedagen til *August*? Det viser seg at 12 av dei 954 svenskane med namnet *August* er fødd denne dagen, noko som ligg godt over gjennomsnittet på 2,6 menn pr. dag på årsbasis (954 menn : 365 dagar = 2,6). Det er altså tydelig at det har vori populært i Sverige å gi gutar namn etter namnedagen til *August*. Innafor ramma av denne artikkelen kan eg ikkje gå nærmare inn på i kva grad barn har fått namn etter den namnedagen som dei er fødd på. Her skal det berre nemnas at Linnea Gustafsson (2002 s. 96–100) i si avhandling om namn i Nord-Sverige (Skelleftebygda) meir allment gjør greie for namn som kan ha vorti gitt etter inspirasjon frå namnealmanakken.

Auguste

For dei nokså like kvinnenamna *Augusta* og *Auguste* kunne vi ha venta omtrent same oppslutning i august. *Auguste* er eit sjeldsynt namn (52 kvinner), og 4 av dei er fødd i august, dvs. 7,7 %. Dette er altså ein mye lågare prosent enn for *Augusta* (14,9%), men ein må vera forsiktig med å trekke konklusjonar på grunnlag av så få belegg. I Frankrike er *Auguste* eit mannsnamn, men i 1910-teljinga er ikkje dette namnet brukt på menn.

Augustin, Augustinus og Augustine

Mannsnamna *Augustin* (113) og *Augustinus* (134) – og kvinnenamnet *Augustine*¹⁴ (72) – er meir typiske for barn fødd i august enn for dei som er fødd i andre månader. For desse tre namna ligg augustprosenten på same nivå (mellom 11,5 % og 12,7 %). Eg har presentert desse namna i same figur (fig. 11).

Det er ikkje overraskande at desse tre namna er brukt mindre i august enn *August* og *Augusta*, for dei har større lydlig avstand frå månadsnamnet. Dette er dermed den same tendensen som tidligare er registrert for t.d. *Julian* og *Juliane* (fjernare frå månadsnamnet enn t.d. *Julie*). Elles er det påfallande at *Augustinius* (17 menn) ikkje ein einaste gong er brukt på menn fødd i august – dette i motsetning til *Augustinus* (12,7 %). Heller ikkje den einaste mannen med namnet *Augustus* er fødd i august.

¹⁴ I *Augustine* inngår det også frekvensar for varianten *Augustina*.

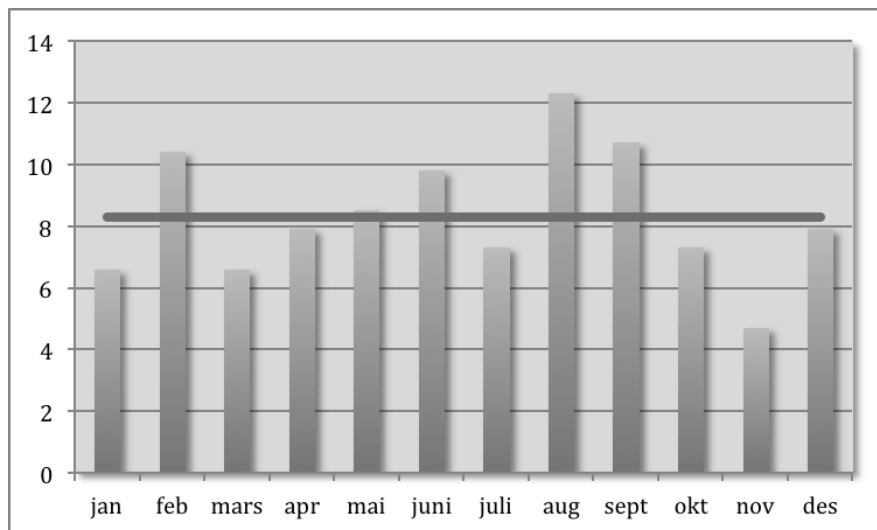

Fig. 11. Månadsvis fordeling – *Augustin, Augustinus og Augustine* (319 personar).

SEPTEMBER

Det er ingen i folketeljingane som har eit namn som er nokså likt månadsnamnet, t.d. det potensielle *Septembra*, men det er åtte personar (sju kvinner og éin mann) med eit namn som begynner på *Sept-*. Av desse er éi, Septema Thorsen, fødd i september. Nokre andre av dei som har namn på *Sept-*, kan ha vori den sjuande i søskenflokken, men folketeljingane gir ikkje sikker informasjon til å avgjøre dette.

OKTOBER

Det einaste namnet i 1910-teljinga som kan knytast til oktober, er *Oktobia*. Det fulle namnet hennes er Anna Oktobia Ristesund, fødd i Fjære (Aust-Agder) 1. oktober 1895. Ho har tydeligvis fått namn etter den månaden ho er fødd i. Også to andre kvinner har namn som kan relaterast til oktober, men ettersom dei står i tidlegare folketeljingar enn 1910, finn vi ikkje fødselsdatoen deira i folketeljingane. Dette gjeld Benedicte Octobia Isdahl, fødd 1854 i Bergen, og Oktobine Bendikte Olsdatter, fødd 1858 i Austre Moland (Aust-Agder). Den fyrste av desse har det lykkas meg å oppspore i kyrkjeboka for Korskirken i Bergen. Der står ho oppført med fødselsdato 29. september og dåpsdato 15. oktober. Ut frå dette kunne det vera nærliggande å anta at Benedicte Octobia fekk namnet *Octobia* etter den månaden ho vart døypt, oktober.

NOVEMBER

Det er ingen fornamn som kan relateras til november i 1910-teljinga. I 1875-teljinga finn vi det svært sjeldsynte *Nova*, men dette kvinnenamnet kan knytas til det latinske *nova* (hokjønnsform av *novus* som tyder 'ny').

DESEMBER

Vi er så over i den siste månaden. Heller ikkje i desember er det noko namn som er klart månadsrelatert. Det nærmaste vi kjem, er namn som *Decima* og *Decemus*, men desse namna er nok laga med utgangspunkt i det latinske *decimus* som tyder 'tiande'. Namn av denne typen har trulig vorti brukt på det tiande barnet i ein søskenflokk. Av spesiell interesse er Octava Duodecima Steen, fødd 21. desember 1836 i Ringsaker (Hedmark).¹⁵ Det latinske *duodecima* tyder jo 'tolvte', og ettersom ho er fødd i den tolvte månaden, kunne jo dette namnet høve. Faren hennes, Henrik Anker Steen, fødd 1790, hadde teologisk utdanning, og dermed er det ikkje overraskande at dottera fekk to latinske fornamn.¹⁶ Spørsmålet er så om *Duodecima* viser til den tolvte månaden, eller om namnet hennes skal forklarast på ein annan måte? Tidligare statsarkivar i Hamar, Per-Øivind Sandberg, har løyst dette problemet for meg etter å ha søkt i diverse kjelder etter opplysningar om familien hennes. Det viser seg at Octava Duodecima var jente nr. 8 og barn nr. 12 i søskenflokk. I tillegg var ho altså fødd i den tolvte månaden, desember. Dermed er dette namneproblemet løyst – jf. *Octava* som tyder 'åttande' og *Duodecima* 'tolvte'. Mora hennes, Karen Steen, fekk 12 barn i tidsrommet 1816–36, men berre det siste fekk eit spesielt namn.

4. Namn på barn fødd i jula

Vi har tidligare sett at namn på *Jul*-særlig kunne relateras til månadene juli og desember. Som ein kunne vente, er det særlig tale om juledagane for dei som er fødd i desember, for desse namna er lite brukt på dei som er fødd tidligare i desember. Eg finn det unødvendig å dokumentere dette i figurar som omfattar heile desember månad, og vil avgrense meg til å vise figurar for dei 12 siste dagane i denne månaden, dvs. 20.–31. desember, som jo inkluderer juledagane.

¹⁵ Folketeljinga av 1910 oppgir ikkje korrekt namn på denne kvinna: *Duodesima Octava Steen*. Her er det altså ein annan rekkjefølgje mellom fornamna, og dessutan har registerføraren brukt «norsk» stavemåte med *s* (*Duodesima*) i staden for det latinske *c*.

¹⁶ Henrik Anker Steen vart seinare ateist og landhandlar. Han skal vera modell for landhandlar Orre i romanen *I cancelliraadens dage* (1897) av Trygve Andersen.

Når eg avgrensar meg til 12 dagar, inneber dette at eg kan operere med same gjennomsnittsprosent som for dei månadsrelaterte namna, dvs. 8,3 % ($100 : 12 = 8,3$).

Julie og Julia

Som tidligare vist låg populariteten for *Julie* på 11,3 % i juli, altså noko over gjennomsnittet på 8,3 %. Er det så nokre dagar som peiker seg ut som spesielle for *Julie* i slutten av desember? Som fig. 12 viser, kjem *Julie* opp i 19,7 % på julekvelden og 20,4 % fyrste juledag. Foreldra har altså meint at *Julie* høver godt for ei jente fødd på desse juledagane. Også andre juledag ligg over gjennomsnittet (10,7 %). På dei andre dagane mellom 20. og 31. desember er det derimot få som har fått namnet *Julie*. Som ein kuriositet kan det nemnas at ei jente fødd tredje juledag visstnok skal ha fått namnet *Trejula* (Reichborn-Kjennerud (1942 s. 103). Eg har ikkje klart å dokumentere dette namnet i offentlige register, t.d. folketeljingar, og heller ikkje eit anna merkelig namn, *Seftreff*, som Reichborn-Kjennerud nemner rett etter *Trejula*. *Seftreff* skal ifølgje han vera laga med utgangspunkt i forkortinga «S. eft. Tref.» i almanakken, altså søndag etter trefoldighet. Seftreff skulle altså vera fødd denne dagen.

I motsetning til *Julie* er julekvelden og fyrste juledag ikkje typiske dagar for dei som har fått namnet *Julia*. Dette namnet er nemlig meir brukt 5., 15. og 26. desember (fire jenter fødd på kvar av desse dagane).

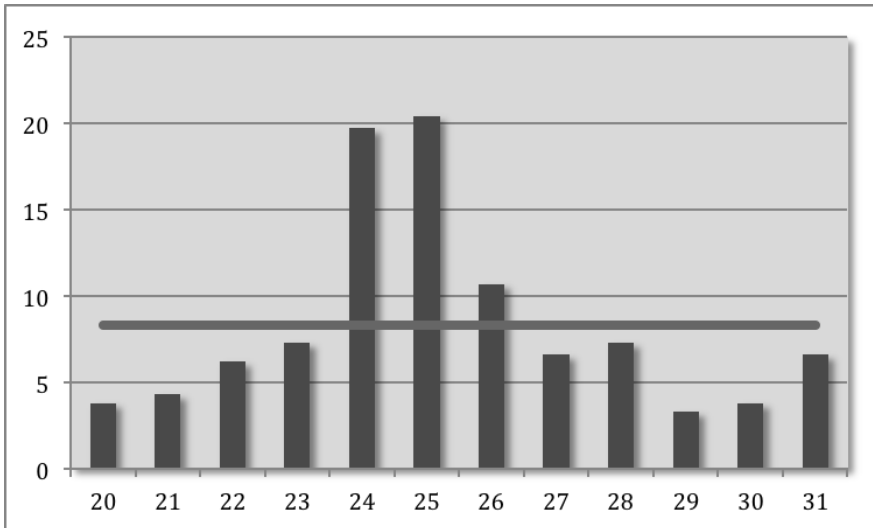

Fig. 12. *Julie* – popularitet 20.–31. desember (422 kvinner).

Julius viser omtrent det same mønsteret som *Julie*. Også dette namnet har det vori mest vanlig å gi til barn fødd på julekvelden eller fyrste juledag (fig. 13). På desse dagane ligg populariteten så vidt over *Julie*: 21,9 % på julekvelden og 23,4 % på fyrste juledag. Den viktigaste forskjellen mellom dei to namna ligg i at *Julius* også får ei forholdsvis høg notering vesle julaftan (23. desember) med 11,6 % mot 7,3 % for *Julie*. Dei siste åra har *Julius* vori særlig kjent som namnet på ein ape i Noreg – nærmare bestemt apen Julius i Kristiansand dyrepark. Og ganske riktig, denne populære apen vart fødd i jula: 2. juledag 1997.

Jul

Sjølv om namnet *Jul* (jf. norrønt *Gyrðr*) reint språklig ikkje har nokon samanheng med ordet *jul*, har det vori naturleg for foreldre å assosiere *Jul* med julehøgtida. Vi har tidligare sett at namnet berre ligg litt over gjennomsnittet (8,3 %) i juli med noteringa 9,3 %. Som fig. 14. viser, har *Jul* ein heilt annan popularitet i jula – nærmare bestemt på julekvelden (29,0 %) og fyrste juledag (27,5 %). Foreldre på 1800-talet og tidlig på 1900-talet har tydeligvis meint at *Jul* høver svært godt på ein son fødd på julekvelden eller fyrste juledag.

Julian, Juliane og Julianna

Namna *Julian, Juliane* og *Julianna* ligg lydlig lenger unna ordet *jul* enn t.d. *Julie* og *Julius* gjør. Derfor kan vi i utgangspunktet ikkje vente at desse namna i same grad som *Julie, Julius* og *Jul* kan knytast til jula. Dette stemmer, for desse namna ligg berre litt over gjennomsnittet på 8,3 % på julekvelden og fyrste juledag.

5. Samandrag

Folketeljinga av 1910, som omfattar 2 463 786 personar i Noreg, oppgir fødselsår og fødselsdato for dei aller fleste som er registrert i denne teljinga. Tidligere folketeljingar hadde berre fødselsår. 1910-teljinga gir dermed muligheit for å undersøke om det er nokon samanheng mellom tidspunktet for fødselen og namnet på barnet. I nokre svært få tilfelle kan namnet vise til nøyaktig fødselsdato, t.d. Augusta Septimia With, fødd 7. august (jf. det latinske *septima* = 'sjuande'). I denne artikkelen har hovudvekta legi på såkalla månadsrelaterte namn, dvs. namn som barnet har fått etter den månaden det er fødd, t.d. *Julie* i juli og *August* i august. Det har vist seg at det i mange tilfelle er ein klar samanheng mellom fødselsmånaden og namnet. *August* er såleis mye meir

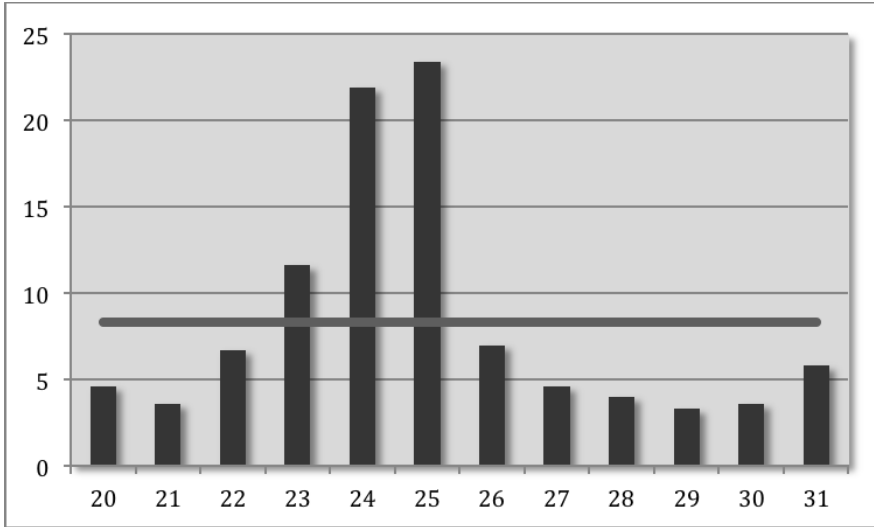

Fig. 13. *Julius* – popularitet 20.–31. desember (329 menn).

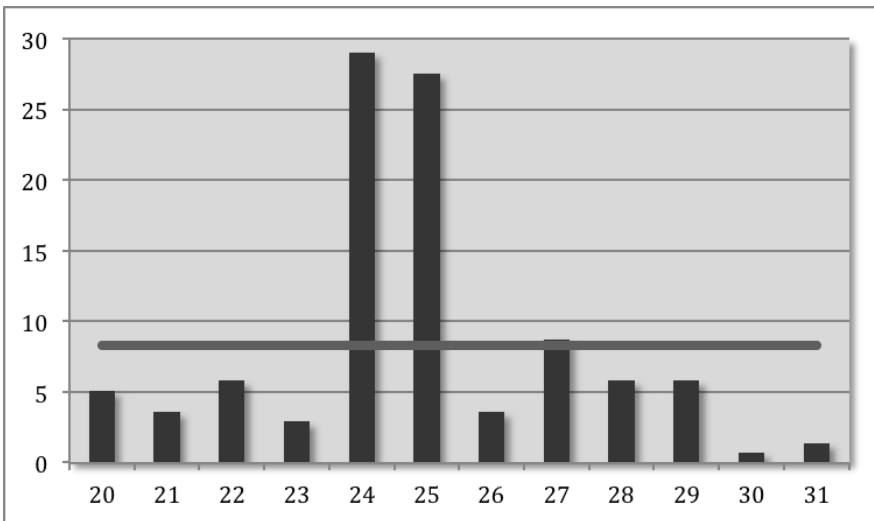

Fig. 14. *Jul* – popularitet 20.–31. desember (138 menn).

vanlig i august enn i andre månader. Andre døme på slike månadsrelaterte namn er *Mai/May, Maja, Junine, Julie, Julius* og *Augusta*. To av desse, *Julie* og *Julius*, peiker seg ut som enda meir karakteristiske for barn fødd i jula, nærmar bestemt julekvelden og fyrste juledag. Som ein kunne vente, har det også vori populært å gi namnet *Jul* til gutar fødd på desse juledagane. Det avteiknar seg ikkje noko tydelig kjønnsmonster for dei klart månadsrelaterte namna (namn med minst 10 % oppslutning i månaden). Om vi avgrensar oss til namn som har minst ti namneberarar i folketeljinga 1910, får vi seks kvinnenamn og fem mannsnamn: *May/Mai, Maja/Maia, Junine, Julie, Augusta, Augustine – Marselius, Julius, August, Augustin, Augustinus*. Litt fleire kvinner enn menn har desse namna – 11 805 kvinner og 11 142 menn. Falck-Kjällquist (2002 s. 634) peiker på at slike namn har vori mest vanlige blant kvinner på 1900-talet, men materialet vårt, som hovudsaklig gjeld personar fødd på 1800-talet, viser altså ikkje noko klart kjønnsmonster for desse namna.

Litteratur

- Andersen, Tryggve, 1897: I cancelliraadens dage. Kristiania.
- DSC 1915 = Det Statistiske Centralbyrå: Folkemængdens bevægelse 1906–1910. Kristiania. 1915. (Norges officielle statistik. 6. 27.)
- Falck-Kjällquist, Birgit, 2002: January born in February. Names of the months as personal names – a foreign pattern in Sweden? I: Actas do XX congresso internacional de ciencias onomásticas. Santiago de Compostela, 20–25 setembro 1999. Editadas par Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña. S. 627–636.
- Gustafsson, Linnea, 2002: Novation i norr. Nya dopnamn och namngivningsmönster i Skelleftebygden 1791–1890. Umeå. (AS 12.)
- Otterbjörk, Roland, 1979: Svenska förnamn. Kortfattat namnlexikon. 3. uppl. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden 29.)
- Reichborn-Kjennerud, Ingjald, 1942: Navneskikker i Nord-Norge. I: MM. S. 99–117.
- Reisæter, Guro, 2001: Mitra, Jonas, Bjørk og Mohammed. Namn i tospråklige familiar i Tromsø. Upublisert hovudoppgåve i nordisk. Universitetet i Tromsø.
- SSB = Statistisk Sentralbyrå.
- Stemshaug, Ola, 2010: *Mari* og *Maja* i Noreg. I: SAS 28. S. 87–105.
- Stewart, Julia, 1997: 1001 African Names. New Jersey.
www.arkivverket.no/digitalarkivet.
www.timeanddate.no.
- Aars, Jonathan, 1866: Retskrivnings-regler til Skolebrug. Kristiania.
 — 1892: Norske retskrivnings-regler med alfabetisk ordliste. 10. utg. Kristiania.

Summary

GULBRAND ALHAUG

August born in August, *Julie* in July or at Christmas (Norwegian *jul*)
– names related to the time of birth

Some first names may indicate when a person was born, like *Mai* (born in May) and *August* (born in August). More rarely, a name may indicate the exact date of birth, e.g. *Elise Januara Quintea*, given to a person born on 5 January (cf. Latin *quinta* ‘fifth’). The present study of ‘time-related’ names is based on the Norwegian census of 1910 (covering 2,463,786 people), which – unlike earlier censuses – provided information about people’s dates of birth. The first names of particular interest here are those resembling the names of months. As might be expected, names that are identical – or nearly identical – to the name of a month were most likely to be given to children born in the month in question: *Mai* or *May* to children born in May (Norw. *mai*) and *August* and *Augusta* to those born in August (Norw. *august*). First names that are more distant from the name of a month, e.g. *Augustin*, *Augustinus* and *Augustine*, were less often given to children born that month. Names beginning with *Jul-*, such as *Julius* and *Julie*, had the greatest popularity in July (Norw. *juli*) and December (Norw. *desember*). By far the most popular days for these names were Christmas Eve and Christmas Day (24 and 25 December), the two most important days of the Christmas celebrations in Norway. Clearly, the reason for the popularity of *Julius*, *Julie* etc. is their association with *jul*, the Norwegian word for ‘Christmas’. The Scandinavian name *Jul* (etymologically unrelated to the word *jul*) was also very popular for boys born on Christmas Eve or Christmas Day.

BOGLÁRKA STRASZER

Ungerska förnamn

Namnval och identitet bland sverigeungrare

Studia anthroponymica Scandinavica 30 (2012), 49–70.

Boglárka Straszer, Department of Scandinavian Languages, Uppsala University: Hungarian given names: Name choice and identity among Hungarians in Sweden.

Abstract

This article offers insights into the stock of given names in Hungarian, the history of this name stock, regulation of choice of names, and statistics on the names most frequently used in Hungary, as well as describing the historical background of the Hungarian community in Sweden. It goes on to present an empirical study of a group of second-generation Hungarians, their given names, their attitudes to Hungarian names and their reasoning about the names chosen for them.

Keywords: name choice among immigrants, Hungarian given names, *Namenpflege* in Hungary, name choice among second-generation Hungarians, attitudes to names among Hungarians in Sweden.

Inledning

I Eva Bryllas (2004) namnlexikon *Förnamn i Sverige* förekommer elva namn i ungersk form: *Ferenc, Ilona, Imre, Istvan, Janos, József* (under *Josef*), *Katalin, Laszlo, Sandor, Tibor* och *Zoltan*.¹ Dessa s.k. importerade namn finns med i lexikonet p.g.a. att de bärs av fler än 400 personer i Sverige. Namnen har också länge varit populära i Ungern. Med den här artikeln försöker jag belysa ungrarnas förnamnsskick genom att kort beskriva det ungerska namnbeståndet och namnvalsmönstren samt presentera data gällande sverigeungrarnas namnval och attityder till detta. Jag hoppas att denna artikel kan öppna intres-

¹ Enligt den ungerska ortografin: *Ferenc, Ilona, Imre, István, János, József, Katalin, László, Sándor, Tibor* och *Zoltán*.

set för fortsatt forskning bland ungrares och även andra invandrade folkgruppers namnval och namnbruk. Ungrarnas närvaro i Sverige, deras historia och kultur, beskrivs mer detaljerat i översikten *Ungrare, ungerska och ungersk kultur i Sverige och Finland* (Straszer 2010).

Ungarna blev synliga i det svenska samhället efter första världskriget, då kommunister, socialdemokratiska exilpolitiker, högre tjänstemän och ett hundratal krigsbarn togs emot bland andra flyktingar (Svanberg & Tydén 1992 s. 255 f.). Under mellankrigstiden kom även ungerska akademiker, författare, konstnärer, musiker och politiker till Sverige. Den första organiserade invandringen utgjordes av ungerska judar, som genom Bernadotte-aktionerna år 1945 räddades från tyska arbets- och förintelsläger. En del av dem dog dock kort efter ankomsten till Sverige och en del emigrerade vidare (Szabó 1989 s. 464, se även Svanberg & Tydén 1992 s. 397 och jfr Geverts 2008 s. 299). Redan följande år, vid årsskiftet 1946–47, kom ungefär 400 ungerska lantarbetare och 100 skogsarbetare med sina familjemedlemmar till Sverige (Svanberg & Tydén 1992 s. 328). De spreds över Syd- och Mellansveriges jordbruksbygder, och en del av skogsarbetarna arbetade i Värmland och Dalsland (Szabó 1989 s. 464). Dessa ungrare kom med ett tvåårigt kontrakt, men efter det att kommunisterna 1948 tagit makten i Ungern stannade de flesta av familjerna med politisk asyl eller emigrerade vidare till andra länder. Den mest omfattande invandringen av ungrare till Sverige skedde under och efter Ungernupproret hösten 1956 och vintern 1957, då ca 200 000 ungrare flydde från landet (Svensson 1992 s. 142, 215; SOU 1974 s. 44). Sverige tog under åren 1956–58 emot sammanlagt ca 8 000 ungrare, vilket var det dittills största antalet flyktingar från ett enskilt land som kommit till Sverige efter andra världskriget (Svensson 1992 s. 13, 142). Den ungerska flykting- och anknytningsinvandringen fortsatte i mindre skala efter de stora flyktingvågorna kontinuerligt ända fram till slutet av 1980-talet (se SCB 1987 s. 75). Det årliga tillskottet var i genomsnitt ca 300 personer (Szabó 1989 s. 465, 1997 s. 201; jfr Borbándi 1996 s. 118). Enligt Statistiska centralbyråns (SCB 1991 s. 23) uppskattning är det totala antalet mottagna ungerska flyktingar fr.o.m. 1910-talet fram till 1990 ca 15 000, om man räknar med dem som har kommit under 1980-talet p.g.a. politiska förföljelser. Denna senare invandring gäller framförallt ungrare, vilka kommit från länderna utanför den nuvarande ungerska statens gränser, mestadels från Rumänien, Slovakien och f.d. Jugoslavien. Invandringen från Ungern under andra hälften av 1990-talet innefattar ca 165 personer per år, och under första delen av 2000-talet i genomsnitt 200 personer per år (SCB 2006 s. 310). Den nutida ungerska inflyttningen på 2000-talet gäl-

ler enskilda individers och familjers invandring, mestadels tillfälliga arbetsökande.

När man ställer frågan om hur många personer som är ungrare eller har ungersk bakgrund i Sverige, är det inte enkelt att ge något entydigt svar, eftersom invandrare i Sverige registreras efter medborgarskap och födelseland, och alla de personer som etniskt och språkligt kan identifiera sig som ungrare men som har kommit till Sverige från Ungerns grannländer hamnar utanför statistiken. Därför kan man inte redovisa antalet ungrare i landet, utan det är enbart möjligt att göra uppskattningar med hjälp av de data som finns tillgängliga. Den sverigeungerska etnologen Mátyás Szabó, som bl.a. har studerat medborgarskapsbyte bland ungrare, har uppskattat att det år 1995 bodde ca 27 000 personer i Sverige, som enligt honom var ungrare, och den största delen av dem var redan då naturaliserade (se Szabó 1997 s. 199). I andra ungerska källor (t.ex. HTMH 2006, Szöllösi 1999 s. 68) anges antalet sverigeungrare uppgå till 30 000–35 000, medan det enligt SCB:s data 2006 bodde sammanlagt 2 560 ungerska medborgare i Sverige, 13 711 i Ungern födda personer och 19 629 personer med två i Ungern födda föräldrar. Könsfördelningen är ganska jämn, men kvinnorna är något fler än männen (Straszer 2010 s. 29). Vad gäller ungrarnas spridning i landet bor mer än hälften av de ungerskfödda i Götaland, något mindre än hälften i Svealand, medan en mycket liten del bor i Norrland. Det största antalet ungerskfödda bor i Stockholms län, Skåne län och Västra Götalands län (Straszer 2010 s. 31 ff.).

Med ungrarnas inflyttning till Sverige följde även nya namn och namnformer. Men ungrarnas namnhistoria och förekomsten av ungerska namn i Sverige har aldrig stått i namnforskningens fokus, även om exempelvis Staffan Nyström (2008 s. 82) i sin provföreläsning för professuren i nordiska språk med inriktning mot namnforskning vid Uppsala universitet efterlyste sådan forskning.

Ungerska förnamn

Det ungerska förnamnsbeståndet har förändrats genom tiderna, då antalet namn kontinuerligt har ökat med namn av varierande ursprung. De allra äldsta namnen kommer från den tid då man enbart hade ett namn. En del av namnen bars av riktiga personer, medan andra användes för fiktiva gestalter, vilka förekom i historiska sagor och legender. Under 800-talet gavs personer namn bildade till vanliga appellativ eller adjektiv, som beskrev personen i fråga.

Namnet som man fick vid födseln byttes ofta ut under livets gång. En del av dessa namn har ett urgammalt ungerskt ursprung, medan andra har främmande påbrå (Kálmán 1978 s. 40, Fercsik & Raátz 2009 s. 7 ff.).

I dagens ungerska förnamnsbestånd finns inte många av de ursprungliga namnen kvar, utan namnbeståndet utgörs av (1) de ungerska namnen som blev moderniserade under 1700- och 1800-talen eller senare, (2) inlånade namn från andra kultur- och språkområden som ungrarna har haft kontakt med, eller andra främmande namn och (3) nyare ungerska namnbildningar. Nedan beskrivs dessa tre grupper något mer ingående och det ges även några exempel.

Definitionen av vilka namn som egentligen är ungerska är skiftande. Ladó & Bíró (2005 s. 9) definierar gamla ungerska namn som sådana som användes redan i det medeltida Ungern oberoende av om namnet är av språkligt ungerskt ursprung eller inlånat från annat språkområde. En del av dessa namn blev inlånade som appellativ före kristendomen från turkisktalande folkgrupper som hade kontakt med ungrarna under flera hundra år före ungrarnas landövertagande. Ungarna var i kontakt med olika turkiska folkgrupper även efter landövertagandet, och de senares namngivningstraditioner påverkade den medeltidsungerska namngivningen. Exempel på ett gammalt ungerskt namn som har turkiskt påbrå är *Árpád* (mansnamn), bildat till ordet *árpa* 'korn'. De s.k. ursprungliga ungerska namnen har oftast en finsk-ugrisk bakgrund som appellativ, t.ex. *Lehel* (mansnamn), som är bildat till *levő, élő, lét, élet* 'levande, liv'. Namnet moderniserades på 1800-talet, och då kom *Levente* i bruk. Flera ungerska namn har sitt ursprung i historiska sagor och legender, t.ex. följande mansnamn: *Bors* 'peppar/stark som peppar', *Előd* 'den förstfödde' och *Botond* 'käpp, klubba' (Kálmán 1969 s. 36 f.). De ursprungliga ungerska namnen, av vilka de flesta härrör från appellativ eller adjektiv, kan fritt efter Kálmán (1969 s. 38 ff., 1978 s. 42 ff.) grupperas på följande förenklade sätt:

1. Namn som karaktäriserar bäraren (den största gruppen), t.ex. *Nagy* 'stor', *Emese* 'havande mor' (kvinnonamn), *Füles* 'med öron', *Fekete* 'svart', *Balog* 'vänsterhänt', *Vénes* 'gammal', *Késő* 'den som kommer sent', *Bátor* 'modig' (mansnamn), *Szennyés* 'smutsig'.
2. Namn bildade till djur- och växtbeteckningar, beteckningar för mineraler, namn som syftar på näring, t.ex. *Gyöngyi* 'pärla' (kvinnonamn), *Medve* 'björn', *Zab* 'havre', *Vasad* 'järn', *Erdő* 'skog'.
3. Namn som kan anknytas till religion och vidskepelse, där namnen utgjorde

ett skydd för de nyfödda, då man trodde att dessa namn skulle hålla borta onda väsen, t.ex. *Nemél* 'icke levande', *Szemét* 'skräp'. Hit hör även namn på en lycko- eller olycksdag för någon, t.ex. *Karácsony* 'jul', *Péntek* 'fredag'.

4. Namn som är bildade till nummer eller siffror, t.ex. *Előd* 'den förstfödde', *Negyed* 'den fjärde', *Hét* 'sju'.

5. Namn som kan anknytas till olika händelser, t.ex. *Aratás* 'skörd', *Harapás* 'bett'.

6. Namn som syftar på social status, t.ex. *Faluvéne* 'den äldsta i byn', *Munka* 'arbete', *Szolgád* 'din (be)tjänare'.

7. Namn som syftar på etnisk tillhörighet, t.ex. *Lengyel* 'polsk', *Tatár* 'tatar', *Vendég* 'främmande'.

Av de ovanstående namnen används idag enbart en mindre del som förnamn, men som efternamn förekommer många av dem i dagens namnbruk.²

De inlånade namnen som först användes bland överklassen och senare spreds bland vanligt folk utgör en betydande del av det ungerska förnamnsbeståndet. En stor del av dem är bibliska namn eller katolska helgonnamn, medan en annan stor del består av profana lånenamn. Dessa profana namn är inlånade framförallt från germanska, slaviska, romanska och turkiska språk, men det finns även inlånade namn med keltisk och grekisk bakgrund. Vissa inlånade namn har genomgått en ljudutveckling och på detta sätt fått ungersk språkdräkt, t.ex. *Valentinus* > *Balynth* > *Balynth* > *Balint* > *Bálint* eller *Barbara* > *Borbara* > *Borbala* > *Borbála*. De från olika språkområden inlånade namnen har även genomgått vissa ljudförändringar, och många av dem skrivs nu enligt den ungerska ortografin. Vissa av de kyrkliga namnen blev inlånade genom latinet, t.ex. martyrernas namn *Ágnes*, *Kristóf*, *Márton*, *Miklós*, *Szilveszter* och *Zsófia*, liksom bibliska namn som *Áron*, *Benjámín*, *Dávid*, *Eszter*, *Júlia* och *Márta*. De namn som kom från germanska språk blev också inlånade genom latinet, t.ex. *Attila*, *Edit*, *Ildikó*, *Imre*, *Norbert* och *Vilmos*. De ursprungligen slaviska förnamnen lånades in under 1100- och 1200-talen, t.ex. *László* < *Vladislav*, och dessa förmedlades genom kontakter mellan regenter. De inlånade namnen utmärker sig genom sina för det ungerska språket främmande ljudkombinationer såsom konsonantkluster, i t.ex. *Klaudia* och *Gertrúd*, och i ändelser som *-ia* i *Lívia*, *-ella* i *Gabriella*, *-linda* i *Melinda*, *-tina* i *Bettina* osv.

² Det är svårt att avgöra vilka som är mansnamn eller kvinnoamn, eftersom de flesta inte längre existerar som förnamn.

Även i ortografin kan finnas drag som visar att namnet är inlånat. Eftersom det i Ungern finns strikta regler gällande namnets ortografi, får exempelvis *Jessica* förekomma i Ungern enbart i form av *Dzsesszika*. Dock tillåts skrivningar med *x* och *ch* såsom i namnen *Alexandra* och *Richárd* (Fercsik & Raátz 2009 s. 13 f.).

Andra namn i det ungerska namnbeståndet utgörs av nyare bildningar. Man har bildat namn med hjälp av olika ändelser eller genom sammansättning, man har moderniserat gamla namn, bildat namn av appellativ samt tagit i bruk namn från litteraturen och konsten. Ett exempel på namnbildning med hjälp av ändelser är smekformer, t.ex. *Kata*, *Katica*, *Katinka* och *Kató* av *Katalin* och *Mara*, *Mari*, *Marica*, *Marinka* och *Mariska* av *Mária*. Namnet *Kissanna* har bildats av adjektivet *kis*, som betyder 'liten' eller 'söt/gullig' och namnet *Anna*. Detta namn har varit populärt under flera århundraden, framförallt bland ungrare i Transsylvanien, och en förkortad smekformsversion av namnet, *Kisó*, har levt kvar i det ungerska namnbeståndet som ett eget namn. Förkortningar av namn förekommer också, t.ex. *Barna* från *Barnabás*, *Zsuzsa* från *Zsuzsanna*, *Bíbor* från *Bíborka* och *Hajnal* från *Hajnalka*. Exempel på modernisering av gamla namn är det ovannämnda *Levente* från *Lehel* och *Enikő* från *Emese*. Det förekommer även namn som blivit fellästa i medeltida handskrifter, t.ex. det nutida *Géza*, som ursprungligen var *Gyejcsa*, *Gyécsa*, *Gyécese* eller möjligen *Décese*. Idag är alla dessa varianter godkända. En speciell grupp av nya namnbildningar utgörs av namn bildade till appellativ och adjektiv, t.ex. *Bajnok* 'mästare', *Ajándék* 'gåva', *Piros* 'röd', *Liliom* 'lilja', *Kökény* 'slån', *Mandula* 'mandel'. En del av namnen kommer även från litteraturen eller konsten, t.ex. *Lóránd/Lóránt* (från *Roland*), *Olivér* och *Tünde* (Fercsik & Raátz 2009 s. 15 ff.).

Personnamnsvården i Ungern

Val av förnamn i Ungern har reglerats enligt lag fr.o.m. den 1 oktober 1895. Denna första lag var i kraft fram till 1952 års slut. Lagen begränsade inte hur många namn en person kunde få, men den förordade att alla namn skulle registreras på ungerska. De språkliga minoriteterna hade även rätt att få barnens namn registrerade på sitt eget språk inom parentes efter det ungerska namnet. En ny förordning tillkom 1952, i vilken antalet förnamn begränsades till två. Enligt en senare förordning, som trädde i kraft år 1963, skulle alla namn skrivas enligt ungersk ortografi. Man tillåts välja vilket namn man ville från alma-

nackan och den bristfälliga 12 sidor långa namnförteckningen som folkbokföringen hade använt fr.o.m. 1948. År 1965 kom en stadga, som försökte underlätta namngivningen genom att ge ytterligare uppgifter om vilka namn som fick registreras. Enligt stadgan skulle alla få namn enligt sitt kön (tidigare hade man inte nämnt vilka namn som tillhör män och vilka som tillhör kvinnor). Man fick inte använda främmande namnformer, om dessa hade en ungersk motsvarighet. Även dubbelnamn, t.ex. *Annamária*, var förbjudna. Reglerna var ändå fortfarande svårtolkade, och många föräldrar och folkbokförings-tjänstemän vände sig till Ungerska Akademien och dess språkvetenskapliga avdelning (*Az MTA Nyelvtudományi Intézete*), som ansvarar för namnlängden, för att få råd gällande namngivning. Således växte behovet att med tiden ge ut ett omfattande verk med regler samt ett namnregister över godkända namn (Fercsik & Raátz 2009 s. 19 ff.).

År 1971 utkom regler för den ungerska namnbokföringen med en omfattande lista över registreringsbara förnamn, deras etymologier, smekformer och namnsdagar, som utgjorde den officiella namnlistan (dock enligt stadgan först från år 1982). Boken innehåller alltså de namn som var godkända för att ges och registreras. Denna allmänt kända klassiska namnbok är skriven av János Ladó (1971). I den första upplagan av Ladós bok presenterades 895 kvinnonamn och 932 mansnamn med uppgifter om namnens frekvens år 1967. Trots att boken innehöll allt som allt 1 827 namn, valde man enligt 1967 års statistik för nyfödda barn enbart en fjärdedel, dvs. 462 namn, ur denna. Intressant nog valdes det fler olika kvinnonamn, 274 av 895 (dvs. 29,32 %), än mansnamn, 188 av 932 (20,17 %). Även om namnboken gav mycket hjälp för namnväljarna fortsatte det att strömma in frågor till Ungerska Akademien. De flesta gällde begäran om att kunna registrera namn som inte fanns med i den officiella namnlistan, men merparten, 58 %, fick avslag.

Under 1980-talet ökade viljan hos det ungerska folket att välja namn mer fritt för sina barn, och det föreslogs en hel del främmande namn, som var gångbara i hela Europa och även i andra länder, t.ex. *Alexander*, *Nikolett*, *Patrik* och *Szebasztián*. De politiska förändringar som skedde i Central- och Östeuropa i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet präglade även de årligen in-skickade 500–600 ansökningarna om nya namn. Akademien blev mer och mer tillåtande och ungefär 70 % av de ansökta namnen blev godkända. Således sågs vid mitten av 1990-talet namnförteckningen i Ladós bok som alltför begränsande, och på det ungerska inrikesministeriets initiativ utarbetades år 1993 en ny namnförteckning som innehåller hela 10 000 förnamn. Men namnförteckningen blev mycket omdiskuterad och kritiserad, då den rymmer alla de namnformer som förekommer bland befolkningen i Ungern, inklusive in-

vandrades och de språkliga minoriteternas namn. Där förekommer även flera varianter av ett och samma namn, t.ex. åtta stavningsvarianter av *Anastasia*. Namnförteckningen drogs därför in redan år 1996, och samtidigt publicerades en ny lista över registreringsbara namn. Denna namnförteckning innehöll 883 fler namn än Ladós bok, och således blev det totala antalet registreringsbara namn 2 710. Eftersom denna uppdaterade version av namnlistan inte längre är tillgänglig i bokform, har Ungerska Akademin publicerat namnlistan med nyare uppdateringar på sin webbplats.³ Ladós bok gavs ut under flera år utan revidering, men under 1990-talet blev det nödvändigt att arbeta om namnlistan och lägga till nya namnregistreringsregler samt uppdatera registreringssiffrorna och popularitetslistorna. I den nyare upplagan av Ladós bok (redigerad av Ágnes Bíró) med popularitetsciffror från år 1996 förekommer det hela 1 443 kvinnonamn och 1 163 mansnamn (Fercsik & Raátz 2009 s. 19 ff., Ladó & Bíró 1998, jfr Edström 2000 s. 40).

När det gäller de 13 etniska och språkliga minoritetsgruppernas rätt att välja namn till sina barn har situationen förändrats, i och med att en ny lagstiftning trädde i kraft den 1 januari 2004, som begränsade deras valmöjligheter. Fr.o.m. detta datum ska de välja namn från den officiella namnlängden som presenteras i en bok, som behandlar de olika etniska och språkliga minoritetsgruppernas bakgrund med en egen namnlista för varje grupp⁴ med information om lagstiftning gällande rätten att välja och bära s.k. nationalitetsnamn (se Dávid 2004).

Även allmänhetens intresse för namn har ökat med tiden, vilket bekräftas av att antalet utgivna böcker om personnamn stigit betydligt sedan 1990-talet, t.ex. Hajdú 2003 och 2010, Gajdos 2007, Fercsik & Raátz 2009. Ett intressant fenomen är att man under de senaste åren har betonat vikten av att välja ett ungerskt namn till sina barn, trots att intresset mot internationellt gångbara namn ökade under 1980- och 1990-talen. Flera böcker – även oseriösa – presenterar namn som enligt författarna ursprungligen är ungerska, och man uppmanar föräldrarna att välja ett ungerskt namn till sina barn (se t.ex. Szege-di 2004, Tölgyesi 2006, Tolnai 2007). Det ökade intresset för användandet av »riktiga» ungerska namn är en följd av det förändrade ungerska politiska klimatet. Politiken präglar inte bara valet av personnamn utan även valet av gattunamn (se bl.a. Lundqvist 2012).

³ Lista över mansnamn finns under länken <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/oszesffi.pdf>, medan listan över kvinnonamn är under länken <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/osszesnoi.pdf>.

⁴ Dock publicerades den tyskspråkiga gruppens namnlista separat.

Populära namn

Det ungerska namnbeståndet, inkluderande både person- och ortnamn, beskrevs systematiskt för första gången 1969 av Béla Kálmán (1969). Béla Kálmán⁵ var fennougrist, dialektolog och namnforskare, och hans verk är en klassiker inom den ungerska namnforskningen. En engelskspråkig version av hans banbrytande verk (Kálmán 1978) publicerades 1978 under namnet *The world of names. A study in Hungarian onomatology*. Han presenterar bl.a. statistiskt namnförrådets utveckling i Ungern (s. 47). Kálmán bygger sin redovisning på fyra omfattande statistiska undersökningar, gjorda av andra forskare, som behandlar namnbeståndet från 1500-talet fram till 1970. Kálmán (1969 s. 42 ff.; 1978 s. 48 ff.) presenterar statistiska data gällande de 15–25 mest använda namnen i olika tidsepoker och beskriver hur vissa namn kom i bruk. Han konstaterar bl.a. att under 1500-talet blev så gott som alla ursprungliga ungerska namn ersatta med kristna namn. Kristna namn, både mans- och kvinnonamn, har varit och är fortfarande ett centralt inslag i det ungerska namnbeståndet. De ungerska namnen togs i bruk igen under den nationalromantiska tiden på 1800-talet, då även en del västerländska namn blev introducerade av den urbana medelklassen (Kálmán 1978 s. 50).

Det ungerska förnamnsbeståndet och namnvalen kan karaktäriseras som konservativt, eftersom inga betydande förändringar gällande valet av framförallt mansnamn mellan 1500- och 1800-talen ägde rum. Av mansnamnen har *Ferenc*, *István*, *János* och *Mihály* varit på listan över de 15 populäraste namnen under 400 år (1500–1800-talen), medan *András*, *Gergely*, *György*, *Miklós*, *Pál* och *Péter* under 300 år (1500–1700-talen) förekom bland de mest frekvent använda mansnamnen. Namn som *Balázs*, *Máté* och *Tamás* var populära under 1500- och 1600-talen, *Márton* under 1600- och 1700-talen, *József* och *László* under 1700- och 1800-talen, medan *Imre* var populärt på 1500-talet och kom tillbaka på 1800-talet. *Balázs* och *Máté* blev populära igen i slutet av 1900-talet, medan *Tamás*, *László* och i viss mån även *József* har haft en stark ställning under hela 1900-talet.

När det gäller kvinnonamnen kan konstateras att fyra namn, *Anna*, *Erzsébet*, *Ilona* och *Katalin*, har varit populära under 400 år (1500–1800-talen), medan sju namn, *Borbála*, *Júlia*, *Klára*, *Margit*, *Mária*, *Zsófia* och *Zsuzsanna* förekommer bland de mest frekvent använda kvinnonamnen under 300 år

⁵ På ungerska Kálmán Béla, dvs. släktnamnet står framför förnamnet.

(1500–1700-talen). *Borbála*, *Klára*, *Zsófia* och *Zsuzsanna* var populära under 1500–1700-talen, medan *Júlia* och *Mária* var frekventa 1600–1800. *Margit* förlorade sin popularitet under 1700-talet men återkom under 1800-talet. Namn som *Krisztina* och *Magda* var populära under 1500- och 1600-talen, *Éva* och *Judit* under 1600- och 1700-talen och *Sára* under 1500–1700-talen. Som tabell 2 (nedan) visar var *Anna*, *Erzsébet* och *Ilona* i viss mån populära även på 1900-talet, medan *Katalin*, *Judit*, *Mária* och *Zsuzsanna* under flera årtionden fortfarande var mycket populära under 1900-talet. Däremot var *Borbála*, *Júlia*, *Klára* inte alls populära under 1900-talet, men i början av 2000-talet visar deras användning en stigande tendens.

Som nämnts ovan har det skett en intressant förändring i samband med systemskiftet. Det ungerska namnskicket har präglats av nya trender. Namngivningsmönstret har förändrats betydligt, och i stället för traditionella, framförallt kristna och ungerska namn, har nya västerländska namn strömmat in, och på så sätt har namnbeståndet mångfaldigats. Förändringen syns när man jämför de mest frekventa förnamnen på 1960-, 1970- och 1980-talen med statistiken från år 1996, speciellt när det gäller kvinnonamn.

Tabell 1. De mest frekventa namnen i Ungern hos pojkar födda från mitten av 1900-talet till slutet av 1900-talet under fem årtionden.

	De mest frekventa mansnamnen				
	1959	1967	1976	1983–87	1996
1.	László	László	Zoltán	Gábor	Dávid
2.	István	Zoltán	László	Tamás	Dániel
3.	József	István	Gábor	Péter	Tamás
4.	János	József	Attila	Zoltán	Bence
5.	Ferenc	János	Zsolt	László	Péter
6.	Sándor	Attila	István	István	Ádám
7.	Gábor	Sándor	Tamás	Attila	Márk
8.	Zoltán	Tibor	Péter	Zsolt	László
9.	György	Ferenc	József	János	Zoltán
10.	Tibor	Zsolt	Csaba	József	Krisztián
11.	Péter	Gábor	János	Balázs	Máté
12.	András	Csaba	Sándor	Sándor	Gábor
13.	Gyula	Tamás	Krisztián	András	Attila
14.	Károly	Péter	Róbert	Csaba	Richárd
15.	Tamás	Imre	Ferenc	Norbert	Balázs

Tabell 2. De mest frekventa namnen hos flickor födda i Ungern från mitten av 1900-talet till slutet av 1900-talet under fem årtionden.

	De mest frekventa kvinnonamnen				
	1959	1967	1976	1983-87	1996
1.	Éva	Éva	Krisztina	Katalin	Alexandra
2.	Zsuzsanna	Mária	Andrea	Anita	Vivien
3.	Mária	Ildikó	Katalin	Andrea	Viktória
4.	Katalin	Katalin	Szilvia	Tímea	Dóra
5.	Ágnes	Erika	Zsuzsanna	Zsuzsanna	Nikolett
6.	Judit	Erzsébet	Mónika	Éva	Fanni
7.	Erzsébet	Zsuzsanna	Tímea	Ágnes	Eszter
8.	Ildikó	Andrea	Éva	Krisztina	Barbara
9.	Ilona	Judit	Ildikó	Judit	Anna
10.	Edit	Ágnes	Erika	Mónika	Klaudia
11.	Anna	Ilona	Judit	Szilvia	Zsófia
12.	Gabriella	Anikó	Anita	Eszter	Krisztina
13.	Andrea	Edit	Ágnes	Adrienn	Réka
14.	Márta	Gabriella	Mária	Renáta	Kitti
15.	Erika	Tünde	Gabriella	Viktória	Petra

Tabell 1 visar de mest frekventa mansnamnen från 1950–90 under fem årtionden enligt Kálmán (1978 s. 51, 53) och Ladó & Bíró (1998 och 2005).

Som tabellen visar var *Gábor*, *László*, *Péter*, *Tamás* och *Zoltán* de mest populära mansnamnen under 1900-talet, då de fanns med bland de 15 mest frekventa namnen under samtliga årtionden fr.o.m. 1950-talet. Andra mycket populära namn var *Attila*, *István*, *János*, *József* och *Sándor*, vilka förekommer i fyra kolumner. Namn som *Csaba*, *Ferenc* och *Zsolt* förekommer i tre kolumner, medan *András*, *Balázs*, *Krisztián* och *Tibor* var populära under två årtionden. Tabell 2 visar de mest frekventa kvinnonamnen från mitten av 1900-talet till slutet av 1900-talet under fem årtionden enligt Kálmán (1978 s. 51, 53) och Ladó & Bíró (1998 och 2005).

Tabellen visar större variation jämfört med tabellen över de mest frekventa mansnamnen under 1900-talets andra del. Enligt tabellen ovan fanns inte ett enda kvinnonamn som har varit populärt under alla årtionden, medan *Andrea*, *Ágnes*, *Éva*, *Judit*, *Katalin* och *Zsuzsanna* förekommer i fyra kolumner. Intressant nog var dessa namn populära fram till 1990-talet, men de förekommer inte längre i den sista kolumnen, som visar ett helt förändrat namnbestånd vid mitten av 1990-talet. Namn som *Erika*, *Gabriella*, *Ildikó*, *Krisztina* och *Mária* var frekventa länge, men enbart *Krisztina* kunde behåll-

la sin popularitet efter 1980-talet. Andra namn som åter steg i popularitet var *Anna, Anita, Edit, Erzsébet, Eszter, Ilona, Mónika, Szilvia, Tímea* och *Viktória*. De flesta namnen på popularitetslistan år 1996 är nykomlingar, och dessa är, förutom *Réka* (som är ett ungerskt namn med turkisk bakgrund), inlånade namn eller namnformer: *Alexandra, Vivien, Nikolett, Fanni, Barbara, Klaudia, Kitty* och *Petra*. De flesta av dessa modenamn försvann dock från popularitetslistan efter några år.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att sju av de elva ungerska namnen som förekommer i Bryllas (2004) namnlexikon har varit frekvent använda namn under flera hundra år, medan *Sándor, Tibor* och *Zoltán* blev populära först under slutet av 1800-talet och har varit bland de tio populäraste mansnamnen under 1950- och 1960-talen.

Sverigeungrares namnval

Avsikten är att här presentera data gällande sverigeungrares namnval. Informationen nedan grundar sig på mitt avhandlingsarbete rörande språkval och identitet bland andragenerationens ungrare i Sverige och Finland (Straszer 2011). Avhandlingen är en jämförande sociolingvistisk studie, vars syfte var att kartlägga och jämföra användningen av ungerska bland personer med ungersk bakgrund i Sverige och Finland och även studera deras syn vad gäller språkets och det kulturella arvets betydelse för identiteten. Avsikten var att studera hur informanternas språkval förhåller sig till deras språkliga miljö i barndomen och vilken betydelse språket har för deras identitet. Dessutom granskades i undersökningen de faktorer på individ-, familje- och gruppnivå som kan påverka den språkliga situationen bland andragenerationens ungrare och slutsatser drogs om de framtida utsikterna för språkbevarande och språkbyte för dessa två grupper med ungersk bakgrund i de två nordiska länderna.

I undersökningen deltog 50 vuxna personer i åldern 18–64 år (över hälften 18–35 år), varav 46 var födda i Sverige och fyra var födda i Ungern men hade flyttat till landet före skolåldern. Gemensamt för informanterna var att minst en av föräldrarna var ungerskspråkig och att föräldern var född och uppvuxen i Ungern och hade flyttat därifrån tidigast i skolåldern, men i de flesta fall som vuxen, direkt eller via ett annat land till Sverige. Av 50 informanter hade 33 en ungerskspråkig förälder, medan 17 av informanterna hade två ungerskspråkiga föräldrar. De flesta av informanterna var barn till 1956 års flyktingar.

Tabell 3. Informanternas fördelning enligt bärandet av ungerska namn, antal och procentuell andel.

Ungerska namn	Sverigeungrare (50)	
	Antal	Andel %
Både för- och efternamn ungerskt	9	18
Endast efternamnet ungerskt	20	40
Endast förnamnet ungerskt	2	4
Namnbyte har skett	7	14
Ej svar/Vet ej	12	24
Totalt	50	100

Informanterna blev tillfrågade bl.a. om sina namn och enligt de insamlade uppgifterna hade mindre än en fjärdedel av dem, nio personer, både ett ungerskt tilltalsnamn och ett ungerskt efternamn. Här användes ungerska i bred bemärkelse även för alla profana lånenamn, då jag i frågeformulären frågade efter namn som man skriver enligt den ungerska ortografins regler och namn som kunde associeras med Ungern eller knyts till den ungerska kulturen. Mer än hälften av informanterna, 29 personer, hade ett ungerskt efternamn, men flera av dem var medvetna om att namnet ursprungligen inte var ungerskt utan hade tyskt, slaviskt, judiskt eller annat ursprung, vilket är tämligen vanligt bland ungrare. I dessa fall betyder ungerskt efternamn ett namn som man har ärvt från någon av sina ungerska föräldrar. Sammanlagt 11 personer angav att de hade ett ungerskt förnamn. Ytterligare några informanter påpekade att de hade ett andra eller tredje förnamn som var ungerskt, ett namn som skrevs på ungerskt vis eller som kunde associeras med Ungern. Tabell 3 sammanfattar informanternas ungerska namn enligt deras uppgifter. Av tabellen framkommer också att sju informanter har bytt något av sina ungerska namn.

Informanterna hade möjlighet att delta i undersökningen anonymt, och jag erhöll uppgifter om 46 personers förnamn. Mina reflektioner kring förnamnen stämmer inte helt överens med de uppgifter som informanterna gav, se ovan. Totalt 20 personer kom från en familj där enbart en av föräldrarna var ungrare och endast tre av dessa bar ett namn som enbart förekommer i den svenska namnlängden, medan alla de andras namn finns med i båda ländernas namnlängder, dock en del av dem i en annan form. Enligt min analys har 32 personer ett förnamn som finns både i svensk och ungersk

Tabell 4. Informanternas namn enligt bärarens födelseår och familjebakgrund.

	Båda föräldrarna ungrare ⁶	En förälder ungrare
1940-tal		
	Josef (mn)	
1950-tal		
	Bengt (mn)	Anne (kn)
	Rudolf (mn)	Peter (mn)
	Veronika (kn)	
1960-tal		
	Bertil (mn)	André (mn)
	Gábor (mn)	Angela (kn)
	Janos (mn)	Stefan (mn)
	Mariann (kn)	Veronika (kn)
	Peter (mn)	
	Robert (mn)	
1970-tal		
	Attila (mn)	Angela (kn)
	Elisabet (kn)	Eva (kn)
	Eva (kn)	Ingrid (kn)
	Ingela (kn)	Monika (kn)
	Kati (kn)	
	Mariann (kn)	
	Péter (mn)	
	Susann (kn)	
1980-tal		
	Balázs (mn)	Alexandra (kn)
	Carola (kn)	Andrea (kn)
	David (mn)	Caroline (kn)
	Gergő (mn)	Christian, 2 pers. (mn)
	Jennifer (kn)	Elin (kn)
	Kristofer (mn)	Erik (mn)
	Nathalie (kn)	Karin (kn)
	Veronica (kn)	Katarina (kn)
		Peter (mn)

⁶ Ungerskspråkiga föräldrar födda och uppvuxna i Ungern.

namnlängd.⁷ Av dessa förekommer *Peter* (även i ungersk form *Péter*) och *Veronika/Veronica* flera gånger. Vanligt förekommande är även *Angela*, *Christian*, *Eva* och *Mariann* i olika former. De i Ungern födda bär ungerska namn: *Attila*, *Gergő* och *Mariann* (i denna form). Vidare bär sex personer ett namn som inte finns med i den ungerska namnlängden men som är vanligt förekommande i Sverige: *André*, *Bengt*, *Bertil*, *Elin*, *Ingela* och *Stefan*. Av dessa var tre av informanternas båda föräldrar ungrare, och alla informanterna är födda i Sverige. Enbart fem informanter bär ett namn som inte finns med i den svenska namnlängden men är vanligt förekommande bland ungrare: *Attila*, *Balázs*, *Gábor*, *Gergő* och *Kati*. Dessa personer kommer från familjer där båda föräldrarna är ungrare.

Tabell 4 visar informanternas namn enligt bärarens födelseår.

När man jämför tabellens uppgifter med tabell 1 och 2, framgår det att ett mindre antal namn finns med på de ungerska popularitetslistorna under respektive årtionden, nämligen namnen *Gábor*, *Janos (János)* och *Peter (Péter)* under 1960-talet, *Attila*, *Eva (Éva)*, *Kati (Katalin)*, *Monika (Mónika)*, *Péter* och *Susann (Zsuzsanna)* under 1970-talet och *Andrea*, *Balázs* och *Peter (Péter)* under 1980-talet. Detta kan möjligen tyda på att ungrarnas namnval har påverkats av svensk kultur och svenska namngivningstrender.

Eftersom materialet är litet, kan man inte se någon tendens att det skulle vara vanligare i en familj där båda föräldrarna är ungrare att oftare välja ett ungerskt namn än i familjer där enbart en av föräldrarna är ungrare. Uppgifterna i tabell 4 visar dock att de ungerska namnen och namnen som skrivs med ungersk ortografi är något mer framträdande hos de informanter som kommer från en familj där båda föräldrarna är ungrare. På samma sätt kan man inte se någon koppling mellan födelseland och namnval, men det förefaller naturligt att man i de ungerska familjer där barnet/barnen föddes redan i Ungern inte valde något svenskt namn, särskilt då båda föräldrarna är ungrare.

Sverigeungrares förhållningssätt till namnval

Bland andra har Charlotte Hagström (2006 s. 161) konstaterat att namnet är nära knutet till upplevelsen av vem man är. I min undersökning har jag försökt

⁷ Dock förekommer vissa av namnen i den ungerska namnlängden i en annan form, t.ex. *Angela* – *Angéla*, *Carola* – *Karola*, *Christian* – *Krisztián*, *Josef* – *József*, *Susanna* – *Zsuzsanna*. Några namn förekommer även i den svenska namnlängden i en annan form, t.ex. *Anne* – *Anna*, *Christian* – *Kristian*, *Mariann* – *Marianne*, *Nathalie* – *Natalie*, *Veronica* – *Veronika*.

kartlägga hur andragenerationens ungrare upplever namnets betydelse för sina liv. Informanterna fick möjlighet att berätta om sina erfarenheter och framföra åsikter om att bära ungerska namn. Av deras kommentarer framgår att informanter med ungerskt namn har haft svårigheter, eftersom deras namn är svårt att uttala och namnet förknippas allmänt med deras ungerska bakgrund eller påminner dem om släktingar, vilket inte ansågs positivt:

Svenskar har VÄLDIGT svårt att utläsa namnet rätt (man, 23 år).

[Bytte namn] För att jag inte vill förknippas med min biologiske far (man, 42 år).

Namnbytet skedde hos vissa ungerska familjer inte enbart för att namnen lät främmande i svenskarnas öron och var svåra att uttala utan av den orsaken att man lättare vill komma in på arbetsmarknaden:

Familjen bytte [efternamn] när jag var liten för att 1. svenskarna skulle kunna uttala det, 2. vi lättare skulle få jobb (kvinna, 21 år).

Det finns ändå informanter vilka tycker att det är positivt och även viktigt att behålla det ungerska namnet:

Jag skulle inte vilja byta mitt [ungerska] efternamn och behåller det i fall jag skulle gifta mig (kvinna, 32 år).

Hade gärna behållit det [ungerska namnet] tidigare, men ville ha samma namn på alla i familjen, dubbelnamn hade varit alternativ om jag haft svensk man [och inte en invandrad man] eller lättare stavat/uttalat »giftasnamn». Mitt tidigare namn var inte heller SÅ ungerskt (kvinna, 35 år).

I sin avhandling har Emilia Aldrin (2011 s. 249) konstaterat att »genom namnvalet och resonemang om namnvalet skapar föräldrar sociala positioneringar som bidrar till skapandet av olika identiteter, både för dem själva och för barnet». När det gäller sverigeungrarnas inställning till namngivningen, svarade 12 informanter att de har givit/kommer att ge ett ungerskt namn till sitt/sina barn, medan 16 personer av olika anledningar inte hade gjort så. Några av informanterna framhöll att bägge makarna är delaktiga i namnvalet och att namnen oftast bestäms i samråd. I min undersökning är hos andragenerationens ungrare alltid makan/maken svensk eller har en annan nationalitet än ungersk. Flera av informanterna berättade att de försöker undvika att välja sådana namn som innehåller för svenskar svåruttalade ljud och bokstäver. Många föredrar internationella tilltalsnamn, medan de kan tänka sig ungerska namn som ett andra eller tredje förnamn. I namnvalet verkar även namnets klang spela en stor roll.

När det gäller namngivningen i allmänhet, ansåg sju informanter att det var viktigt att ättlingar till ungrare som bor utomlands antingen har ett eller

flera ungerska namn eller namn som man skriver på ungerskt vis eller i övrigt kan associeras med Ungern. Tanken att välja fler än bara ett förnamn kommer från den svenska kulturen, eftersom detta inte är vanligt i Ungern. En större andel, 28 personer, fann detta mindre viktigt och andra kunde inte ta ställning i frågan. Informanternas åsikter var delade, när det gäller namnvalets betydelse. I deras kommentarer betonades framförallt att namnet har en betydande roll för identiteten och att det knyter sverigeungrarna till deras ungerska rötter:

För mig känns det bra att ha ett ungerskt efternamn, för då märks det direkt att jag har ungersk bakgrund och det är jag stolt över (kvinna, 21 år).

Där [med ungerskt namn] behåller man officiellt rötterna (man, 24 år).

En del av informanterna tyckte att det var positivt att de genom namnet kunde manifesteras sin bakgrund:

[...] det är lite [av en] identitetsfråga. Jag saknar ibland att mitt ungerska påbrå inte syns längre. Svenskt förnamn + ungerskt efternamn kändes exakt som »jag» (kvinna, 35 år).

Valde dessa [ungerska] namn åt mina barn för att hedra minnet av släktingar (kvinna, 40 år).

Det fanns bland informanterna även de som såg namnvalet ur ett mångfaldsperspektiv och föredrog namn från olika kulturer och således även valde ett ungerskt namn. Det framkom också i samband med denna fråga att man gärna ville välja ett namn som fungerar bra i vardagligt bruk och inte är till obehag för användaren:

Jag tycker att förstanamnet ska vara enkelt att förstå i det land man lever (man, 42 år).

Vissa informanter ansåg inte att namnvalet hade stor betydelse men uttryckte att det är positivt när någon bär ett ungerskt namn:

Inte viktigt. Men det är såklart kul att se ungerska namn dyka upp (man, 23 år).

Någon informant menade att ett ungerskt namn kunde vara betydelsefullt för dem som vill upprätthålla starka band med Ungern, medan en annan informant betonade att namnet inte gör en till ungrare.

Namnet som identitetsmarkör bland sverigeungrarna kommer fram i informanternas svar i olika sammanhang i undersökningen, bl.a. i samband med frågan om hur de ser på majoritetsbefolkningens förhållningssätt till dem. Nästan hälften av informanterna, 23 personer, nämnde att man i Sverige ibland lägger märke till att de har en något annorlunda etnisk bakgrund än enbart svensk och att detta ofta berodde på deras namn:

Folk kan ibland undra om mitt efternamn (kvinna, 29 år).

Mitt namn kan väcka ett visst avståndstagande, men min felfria svenska ställer det till rätta igen (man, 64 år).

Informanterna fick också svara på två öppna frågor gällande i vilka situationer de kände sig ungerska och i vilka situationer de kände sig svenska. På den första frågan svarade de flesta sverigeungerska informanterna att deras ungerska identitet var som starkast i umgänge med ungerska släktingar eller andra ungrare, men även när de träffade andra med invandrarbakgrund. Dessutom kunde de i vissa situationer i svenskars närvaro känna att de var annorlunda, men de kunde även bli påmindas av svenskarna om det, t.ex. när deras ungerska namn kom till tals:

När folk ska stava till mitt efternamn (man, 31 år).

De flesta av informanterna berättade att de har sådana karaktärsdrag, seder eller egenskaper som de själva eller andra tror är ungerska eller som man på något sätt kan associera med Ungern och ungerskhet. I deras svar ser man att den klart överlägsna ungerska markören finns i det ungerska köket, eftersom en stor del av de sverigeungerska informanterna nämnde att de älskar den ungerska matkulturen och att de själva brukade laga ungersk mat. Dessutom firas de ungerska högtiderna av många sverigeungrare och intressant nog nämns här även namnsdagens betydelse. Namnsdagen uppmärksammas oftast av informanternas släktingar i Ungern, och det skickas kort med gratulationer och eventuellt ges även små presenter. I Ungern är namnsdagsfirandet ofta en större händelse än firandet av födelsedagen, eftersom namnsdagarna är offentliga och alla vet när man har sin namnsdag, medan födelsedagen ses som mer intim och firas enbart tillsammans med nära anförvanter och vänner men döljs för andra. Vissa namnsdagar är allmänt välkända och till dem hör vissa folkliga traditioner och föreställningar (Dömötör 1972 s. 14, 22). Till exempel görs väderleksprognosen för våren och sommaren efter att dagarna *Sándor* (den 18 mars), *József* (den 19 mars), *Benedek* (den 21 mars) passerats; på *Anna*-dagen (den 26 juli) hålls den stora balen vid Balaton-sjön i Balatonfüred för att fira badsäsongen; till *Katalin*-dagen (den 25 november) hör giftermålsspådom och väderleksprognos; på *András*-dagen (den 30 november) började man slaktfesten och till *István*- och *János*-dagarna (den 26 respektive 27 december) hör stora festligheter.

Även i intervjuerna med andragenerationens ungrare kom namnets betydelse på tal. I diskussionerna kom det fram att vissa informanter ansåg sig inte alls skilja sig från majoritetsbefolkningen, utan den enda synliga markör som

påminner omgivningen om deras annorlunda bakgrund är deras namn. Därför upplevs det att namnet har en central roll även i andragenerationens ungrares liv.

Sammanfattning

Ovan har framställts ungrarnas historiska bakgrund i Sverige och namnskicket historia i Ungern. Det ges även inblickar i namnstatistisk data genom tiderna i Ungern. Sverigeungrarnas namnval och andragenerationens erfarenheter och åsikter om det ungerska namnets betydelse beskrivs.

Ett femtiotal namn tillhörande andragenerationens sverigeungrare har granskats. I de flesta fallen har föräldrarnas namnval påverkats av den svenska kulturen och svenska namngivningstraditioner. Sverigeungrarnas förhållningssätt till namnval har diskuterats och det framgår att ett ungerskt namn associeras med de ungerska rötterna. För vissa är bärandet av ett ungerskt namn förknippat med stolthet, medan det för andra innebär praktiska svårigheter. Även om uppgifterna gällande sverigeungrarnas namnval grundar sig på ett begränsat material, kan det konstateras att namnet har betydelse för identiteten. För vissa personer är namnet en central identitetsbärande markör, medan det för andra inte är det. Namnet utgör ändå en synlig markör för tillhörighet eller annorlunda bakgrund. För vissa av andragenerationens ungrare är det speciellt viktigt att ha ett ungerskt namn eller ett namn som knyter dem till deras ungerska bakgrund. För dem är det även viktigt att fira namnsdagen, medan det för andra bara är besvärligt att ha ett i svenskarnas ögon främmande namn och på detta sätt visa upp att man är annorlunda.

I min undersökning har sverigeungrarnas namnval och identitet studerats i begränsad omfattning. Det finns således flera forskningsuppgifter kvar, varav den kanske mest intressanta är frågan om hur länge de så kallade importerade namnen finns kvar i Sverige, dvs. vilka namn andra-, tredje- och fjärdegenerationens ungrare väljer till sina barn och vilka motiv som finns bakom dessa val. Invandrarnas och deras ättlingars namnskick utgör ett ännu icke utforskat men spännande forskningsområde, som kan ge givande information inte enbart till namnforskare utan även till andra forskningsgrenar.

Litteratur

- Aldrin, Emilia, 2011: Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar i Göteborg 2007–2009. Uppsala. (Namn och samhälle 24.)
- Borbándi, Gyula, 1996: Emigráció és Magyarország. Nyugati magyarok a változások éveiben 1985–1995. Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem. Basel–Budapest.
- Brylla, Eva, 2004: Förnamn i Sverige. Kortfattat namnlexikon. Stockholm. (Skrifter utg. av Svenska språknämnden 88.)
- Dávid, Emese S., 2004: Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek utónévkönyve. Budapest.
- Dömötör, Tekla, 1972: Magyar népszokások. Budapest. (Magyar népművészet 6.)
- Edström, Gustaf, 2000: Namnlängder i andra länder – en översikt. I: Namnlängdsboken. Historien bakom namnen i almanackan. Red.: Eva Brylla. Stockholm. S. 36–42.
- Fercsik, Erzsébet & Raátz, Judit, 2009: Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfinevek. Budapest.
- Gajdos, Zsuzsanna, 2007: Utónévkönyv. Magyar férfi- és női neveink. A – Z. Budapest.
- Geverts, Karin Kvist, 2008: Ett främmande element i nationen. Svensk flyktingpolitik och de judiska flyktingarna 1938–1944. Uppsala. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Historica Upsaliensia 233.)
- Hagström, Charlotte, 2006: Man är vad man heter ... Namn och identitet. Stockholm.
- Hajdú, Mihály, 2003: Általános és magyar névtan. Személynevek. Budapest.
- 2010: Családnevek enciklopédiája. Leggyakoribb mai családneveink. Budapest.
- HTMH 2006 = 2005-ös jelentés a Kárpát-medencén kívül élő magyarság helyzetéről. Határon Túli Magyarok Hivatala. http://www.hhrf.org/htmh/printable_version.php (2006.01.13).
- Kálmán, Béla, 1969: A nevek világa. Sikerkönyvek. Budapest.
- 1978: The world of names. A study in Hungarian onomatology. Budapest.
- Ladó, János, 1971: Magyar utónévkönyv. Budapest.
- Ladó, János & Bíró, Ágnes, 1998: Magyar utónévkönyv. Budapest.
- 2005: Magyar utónévkönyv. Budapest.
- Lundqvist, Björn, 2012: Något om gatunamnsbytena i Budapest 2011 och deras bakgrund. I: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012. Uppsala. (Skrifter utg. av Institutet för språk och folkminnen. Namnarkivet i Uppsala. Ser. B:12.) S. 149–162.
- Nyström, Staffan, 2008: Personnamnen i samhället. Forskningsläget idag och viktiga framtida uppgifter. I: SAS 26. S. 75–88.
- Raátz, Judit, 2005: A magyar keresztnevadás változása a XX. század második felétől. I: XXII. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus. Pisa, 2005. 08. 29.– 09. 03. <http://mnytud.arts.unideb.hu/nevtan/informaciok/pisa/rj-m.pdf> (2011.12.29).
- SCB 1987 = Folkmängd 31 dec 1986 enligt indelningen 1 jan 1987. 3. Fördelning efter kön, ålder, civilstånd och medborgarskap i kommuner mm. Sveriges officiella statistik. Statistiska centralbyrån. Stockholm.
- SCB 1991 = Tema invandrare. Levnadsförhållanden. Rapport 69. Sveriges officiella statistik. Statistiska centralbyrån. Stockholm.
- SCB 2006 = Tabeller över Sveriges befolkning 2005. BE01 Befolkningsstatistik. Sveriges officiella statistik. Statistiska centralbyrån. Örebro.
- SOU 1974: Invandrarutredningen 3. Invandrarna och minoriteterna. Statens offentliga utredningar 1974: 69. Arbetsmarknadsdepartementet. Huvudbetänkande av invandrarutredningen. Stockholm.
- Straszer, Boglárka, 2010: Ungrare, ungerska och ungersk kultur i Sverige och Finland. En översikt. Digitala skrifter från Hugo Valentin-centrum 1. Uppsala. Publicerad i DiVA: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-133236>.

- 2011: "Ungerska för rötternas skull". Språkval och identitet bland andragenerationens ungrare i Sverige och Finland. Uppsala. (Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica Upsaliensia 38.)
- Svanberg, Ingvar & Tydén, Mattias, 1992: Tusen år av invandring. En svensk kulturhistoria. Stockholm.
- Svensson, Anders, 1992: Ungrare i folkhemmet. Svensk flyktingpolitik i kalla krigets skugga. Lund. (Cesic studies in international conflict 7.)
- Szabó, Mátyás, 1989: Ungrare. I: Det mångkulturella Sverige. En handbok om etniska grupper och minoriteter. Red. av Ingvar Svanberg & Harald Runblom. Stockholm. S. 463–471.
- 1997: Vägen mot medborgarskap. Studier i medborgarskapsbyte och integration. Stockholm.
- Szegedi, Csanád, 2004: Magyar eredetű keresztnévek kincses tára. Budapest.
- Szöllösi, Antal, 1999: Svédországi magyarság 1956-ig. Stockholm.
- Tolnai, László, 2007: Ősi neveink – aranykincseink. Neveink világa. Budapest.
- Tölgyesi, Gábor, 2006: Magyar eredetű utónevek. Budapest.
- Ungerska Akademiens namnlistor: www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/osszesffi.pdf (mansnamn), www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/osszesnoi.pdf (kvinnonamn).

Summary

BOGLÁRKA STRASZER

Hungarian given names

Name choice and identity among Hungarians in Sweden

This article offers insights into the stock of given names in Hungarian, the history of this name stock, regulation of choice of names, and statistics on the names most frequently used in Hungary, as well as describing the historical background of the Hungarian community in Sweden. It goes on to present an empirical study of a group of second-generation Hungarians, their given names, their attitudes to Hungarian names and their reasoning about the names chosen for them.

The Hungarian name stock consists of (1) Hungarian names that were modernised in the 18th and 19th centuries or later, (2) names borrowed from other cultural and linguistic areas with which the Hungarians have had contact, and other foreign names, and (3) more recent Hungarian name formations. Up to the 1990s, a limited number of given names were used in Hungary, the majority of them borrowed Catholic saints' names, spelt according to the rules of Hungarian orthography. Subsequently, there was a growing interest in extending the name stock and using both borrowed, mostly secular, names and modernised old Hungarian names.

A scrutiny of the names borne by around 50 second-generation Hungarians in Sweden shows that, in most cases, their parents' choices of names were influenced by Swedish culture and Swedish naming traditions. Attitudes to name choice among the Hungarian community in Sweden are also discussed, and it emerges that a Hungarian name is considered to emphasise the Hungarian roots of its bearer. For some people, having such a name is associated with feelings of pride, while for others it entails practical difficulties. Although the data drawn on here regarding choice of names among Hungarians living in Sweden are limited, they do allow us to conclude that a person's name is of significance for his or her identity. In some cases, an individual's name is a crucial marker of identity, while in others it is not. The name a person bears is nevertheless a visible marker of belonging or of having a different background. Some

second-generation Hungarians attach particular importance to having a Hungarian name or a name linking them to their Hungarian background. They also consider it important to celebrate their name day. Others feel that it is simply an inconvenience having a name that is foreign in Swedish eyes, thereby demonstrating that they are different.

IVAR UTNE

Ti år med den norske navneloven

Studia anthroponymica Scandinavica 30 (2012), 71–121.

Ivar Utne, University of Bergen: Ten years with the Norwegian Personal Names Act.

Abstract

This article examines how the provisions of the current Personal Names Act of Norway have worked since they came into force in 2003. Reflecting a liberalised cultural ideology, the law sought to simplify decision making and to embrace the name cultures of immigrant communities. It introduced greater freedom to choose given names from abroad, as well as names that might look strange. The restrictions on choosing surnames from one's own and other families were relaxed. Patronymics, metronymics and hyphenated double surnames were reintroduced as surnames. The article is based on the author's communication with and advice to Norway's population register authorities.

Keywords: personal names, given name, middle name, surname, patronymics, metronymics, double surnames, Names Act, name law, population register.

1. Innledning

Den gjeldende norske navneloven ble satt i verk fra 1.1.2003 (NNL 2002). Undertittelen på utredningen om loven var Tradisjon, liberalisering og forenkling (NOU 2001:1). Dette kom til uttrykk under forberedelsen av loven med at:

- Navn er et privat forhold, som myndighetene i liten grad skal styre.
- Å forenkle saksbehandling er et generelt politisk mål.
- Innvandrere skal kunne føre videre egne skikker i Norge.
- Reglene skal skille minst mulig mellom folk med norsk og annen bakgrunn, verken negativt eller positivt diskriminerende.

Det som særlig skiller ny fra gammel lov er:

- Mer liberal holdning til hvilke mellom- og etternavn folk kan få. Det vil si færre beskyttede etternavn, sterkt utvidete muligheter for å hente navn fra egen slekt og å ta fars eller mors fornavn med ending som etternavn (liberalisering, tradisjon).
- Gjeninnføring av doble etternavn med bindestrek (likestilling).
- Mer liberale regler for nylaging av navn (liberalisering).

- Samboere kan få mellom- og etternavn på linje med ektefeller (nye samlivsformer).
- Friere bruk av utenlandske navn og navneskikker, særlig skikker blant innvandrere, men også for utvalg av navn for øvrig (innvandring, globalisering).

1.1. Materiale

Denne artikkelen handler om erfaringer og vurderinger gjort med den norske navneloven siden 2003. Det bygger i hovedsak på mine notater og e-brevveksling i forbindelse med rådgivning for folkeregister og fylkesmenn (amtmænd). Folkeregistrene avgjør normalt navnesøknader. Noen klagesaker behandles av fylkesmennene. Mange av mine råd fins i *Utne_navnesaksbehandling*.

Korte oversikter over loven er publisert bl.a. i *Utne 2002 b* (kort om loven), *Utne 2002 c* (vedtaksprosessen), *Utne 2003 b* (etter ett år), *Utne 2004 b* (etternavnssøknader), *Utne 2006 a* (etter tre år), *Farmakis 2008* (bakgrunn og praksis) og *Utne 2011* (oversikt med eksempler).

En gjennomgåelse av hvordan utenlandske navneskikker har blitt innpasset i det norske folkeregisteret gjennom de ti årene med ny lov, er planlagt publisert i *Utne 2013*. Forrige presentasjon var *Utne 2008 a*, der det fins ytterligere henvisninger. I denne framstillingen blir det lagt lite vekt på utenlandske navneskikker.

I Norge blir det ikke ført oversikt over vedtak i ei form som gjør det mulig å summere bruken av de enkelte reglene på noen enkel måte, slik vi kunne se i framstillingen om den danske navneloven av Lerche Nielsen (2007). I noen tilfeller har saksbehandlere eller jeg gjort stikkprøvetellinger, og dels kan bruken indirekte ses av endringer i navnetilfanget i statistikker hos det norske Statistisk sentralbyrå.

I denne framstillingen blir det lagt vekt på vurderingsmåter der jeg sjøl har deltatt som navnefaglig både i arbeidsgruppa for forberedelse av loven (NOU 2001:1) og gjennom snart ti år med lovpraksis. Siden loven ble satt i verk, har jeg hatt som navnefaglig oppgave å vurdere opphav og tradisjon for navn (§ 3, 4, 8 og kjønnsbestemte navn under § 10) og dessuten gjøre språklige avklaringer for reglene om modernisering og internasjonalisering (§ 6). Alt dette omfatter fornavn, etternavn og spesielle tradisjoner.

For årene 2003–2008 kan antall saker som jeg har gitt råd i, anslås til vel 400 i året (*Utne 2008 b*), med gradvis nedgang til under 100 i 2011, samlet ca. 3 000 saker. I tillegg kommer samlinger med kurs for saksbehandlere. Til og med 2008 var dette satt til to ukesverk pr. år.

En optelling for september 2008 gir et rimelig bilde av sakstyper som har forekommet mye av tida med gjeldende lov. Den viste 27 saker fordelt på 22

navn fra Afrika og Asia med navn fra kulturer som ikke skiller mellom for- og etternavn, tre saker gjaldt fornavnstradisjon i Vest-Europa eller USA, en sak gjaldt dokumentasjon for etternavns- eller mellomnavnstradisjon i slekta, og en sak gjaldt kjønnsbestemt etternavn.

Formelt faller § 10 første ledd om «vesentlig ulempe» og «andre sterke grunner» utenfor de nevnte oppgavene. Gjennom kontakt med folkeregister og fylkesmannskontor har jeg fått kjennskap til mange avgjørelser og vurderinger, og dels formidlet dem videre til andre saksbehandlere når de har spurt om tips.

Navneavgjørelsene og saksbehandlingen er unntatt offentlighet, slik at eksempler og konkrete vurderinger rundt dem ikke kan presenteres her. Unntak er saker som er omtalt i media. Her blir det stort sett gjort greie for vurderingsmåter uten å knytte dem til faktiske eksempler.

På denne bakgrunn blir hovedvekten lagt på vurderinger, og i liten grad på kvantitative resultater. Sjøl om det ikke går fram videre i denne framstillingen, er det navnesøknader fra folk med utenlandske navneskikker som krever mest navnefaglig arbeid.

1.2. Aktuelle sakstyper

Naturlig nok er det ikke klart hvordan alle navnesøknader skal behandles. Nye problemstillinger dukker opp stadig. Dessuten kan ganske like saker bli løst ulikt fordi lov, forarbeider og rundskriv blir lest ulikt. Dessuten fins vanskelige saker der en ikke har klare løsninger. Det hender at saksbehandlingen følger litt konservative eller for liberale løsninger, mens en samler erfaring og diskuterer med tanke på konsekvenser for nye saker som kan komme.

Enkelte steder kan denne framstillingen vise slike uavklarte tilfeller. Et eksempel er godkjenning av «rare» navn der en muligens nå går mot en strengere praksis enn det som har vært. I forhold til innvandrere kan det være komplisert å oppfylle ønsker om å føre videre skikker med danning av doble etternavn uten bindestrek og bruk av prefiks i nye etternavn. Videre har hva som skal kreves for at en søker har tilstrekkelig tilknytning til en gård for å kunne få gårdsnavnet som etternavn, til nå vært vanskelig i noen svært få tilfeller. Noen få slike saker på grunnlag av gårdsnavn har endt som klagesaker for mer skjønsmessige avgjørelser hos fylkesmenn. Bestemmelsen om modernisering av etternavn (§ 6 første ledd første punktum) kom sent inn i lovprosessen, og har dårlig grunnlag i forarbeidene. Det har krevd praktiske tilpassinger og ikke minst formidling av lik praksis.

Det fins dessuten spørsmål knyttet til når norsk rett skal brukes for folk

med svak dokumentasjon fra sitt statsborgerland og for ferske asylsøkere uten stadfestet bosetting (loven forutsetter bosetting). Noe av dette dreier seg om internasjonale rettsforhold som ikke er presist avklart mellom landene, og i alle fall ikke med land med lite fast styresett (§ 14; Rundskriv 2002, pkt. 2.3.8; Utne 2006 b s. 149–151).

Fylkesmennene, som er klageorgan, får sjelden navnefaglige saker, og da i så fall noen svært få av typen «rare» navn og navn søkerne mener de har tilknytning til. Fylkesmennene får oftest saker som gjelder navnevalg for barn der foreldrene er skilt, men har felles foreldreansvar.

Siden dette skrives for et nordisk publikum, vil jeg også gjøre noen sammenligninger med den danske navneloven som i stor grad er inspirert av den norske loven, og dessuten også i noen grad kommentere den nåværende svenske loven, som skal revideres i nær framtid. Mest av plasshensyn blir det noe mindre vekt på finsk, islandsk og færøysk lovverk, men det blir hentet ut momenter som kaster lys over den norske praksisen.

1.3. Navnekategoriene

De viktigste skillene i den norske navnejussen går mellom fornavn på den ene sida og etternavn og mellomnavn på den andre, og dessuten mellom jente- og guttenavn.

For alle navnekategorier gjelder tilsvarende regler om at en normalt ikke kan ta i bruk navn fra de andre kategoriene. Det er unntak for navn som allerede er i bruk i flere av kategoriene. Regler som hindrer nylaging av navn som kan være til vesentlig ulempe for bærerne eller som bør avvises av andre sterke grunner, er også felles for kategoriene.

For etternavn er det regler om beskyttelse. Det innebærer først og fremst at navn brukt av 200 eller færre ikke kan innvilges til andre uten samtykke fra bærerne, og at det ellers er lettere å hente navn innenfor egen familie. Som følge av regler om beskyttelse, er det også regler som åpner for visse endringer av navnet en bærer.

Alle navn en kan få til etternavn, kan en også få som mellomnavn. Mellomnavn er altså oftest et opphavlig etternavn, men det er også mulig å få nye mellomnavn som ikke har vært etternavn før, og heller ikke fornavn. Forskjellene mellom etternavn og mellomnavn er at mellomnavn har svakere rettsvern, og at mellomnavn står mellom fornavn og etternavn.

I framstillingen her kommer først fornavn og dernest fellesreglene som blant annet går dypere inn i reglene for fornavn. Etternavnsreglene kommer etter det. Framstillingen avslutter med mellomnavn og navneskifter.

2. Fornavn

For fornavn skal de mest aktuelle bestemmelsene hindre:

- Bruk av etternavn som fornavn, § 8.
- Sammenblanding av jente- og guttenavn, § 10 første ledd (vesentlig ulempe, sterke grunner).
- Navn som ikke passer av hensyn til bæreren eller i samfunnet, § 10 første ledd (gjelder også for etternavn og mellomnavn).

Reglene for å avvise etternavn som fornavn i § 8 er slik:

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn. Navnet kan likevel tas som fornavn dersom det har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

Et navn kan altså bli gitt som fornavn dersom det har tradisjon som fornavn i Norge eller hvor som helst i verden. Siden en annen bestemmelse (§ 10 første ledd) foreskriver skille mellom jente- og guttenavn, gjelder innholdet i § 8 dermed også bruk for samme kjønn som det er tradisjon for (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.7.1; sporadisk omtalt under del 2.3 og 2.4 nedenfor).

2.1. Navnelister

Til midten av 1990-årene har det vært publisert lister over navn som ikke blir godkjent, og dels også med navn som har vært vurdert og godtatt (Justisdepartementet 1992, Justisdepartementet 1996). Eldre lister er omtalt i Utne 2001 s. 89–91. På grunn av endringer over tid for hvilke som blir godkjent, og ikke minst fordi lister kan bygge på foreldete vurderinger, blir lister ikke publisert under den nåværende navneloven.

Det er publisert ei liste med navn fra kulturer som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, til støtte for behandlingen av navn fra noen innvandrerkulturer. Dette er ment som støtte, men ikke som ei fullstendig liste. Lista er sammenstilt av meg (Rundskriv 2002, pkt. 3.4). Oppdatert nettadresse og flere navnelister til støtte for avgjørelser er publisert i Utne_fornavnslister. Ut over det gir navneforskere ytterligere opplysninger om enkeltnavn.

I Danmark blir det på hjemmesida til Ankestyrelsens Familieretsafdeling publisert liste over navn som kan godkjennes, omtalt under pkt. 3.2.1. Dessuten har også de publisert liste over navn fra kulturer som ikke skiller mellom fornavn og etternavn. Etter avtale er lista opphavlig bygd på den norske lista nevnt ovenfor.

2.2. Generelle regler

Det to neste hoveddelene handler om emnene bruk, opphav og tradisjon, og om vesentlig ulempe og andre sterke grunner. Det er aktuelt både for fornavn og for etternavn og mellomnavn. De to siste kategoriene blir i tillegg mer omtalt i senere hoveddeler.

2.3. Bruk, opphav og tradisjon

Begrepe bruk, opphav og tradisjon, nevnt i NNL 2002 § 8 ovenfor, er et sentralt grunnlag for flere regler i navneloven, for fornavn og etternavn.

Bruk dreier seg om navn som er registrert i Det sentrale folkeregister, som bygger på registreringer fra 1960 og senere. Prinsippene for opphav og tradisjon er like for alle navnekategoriene. For jente- og guttenavn står dette i rundskrivet om navneloven (Rundskriv 2002):

At navnet har opphav som et gutte- eller jentenavn betyr at navnet opprinnelig er et jente- eller guttenavn. Dersom opphav ikke kan dokumenteres, vil navnet likevel kunne godtas dersom navnet har tradisjon som jente- eller guttenavn. For at tilstrekkelig tradisjon skal foreligge, må det kreves at navnet både har vært brukt i et visst omfang og over en viss tid som navn for det aktuelle kjønn. Med hensyn til omfang bør navnet ha hatt en utbredelse som etternavn [slik!] som overstiger det ubetydelige. Når det gjelder varighet bør bruken som etternavn [slik!] kunne spores over en periode som utgjør mer enn én generasjon. Praksis må avklare hvor mye som skal kreves. Det kan innhentes uttalelser fra navnefaglig hold om navn har slikt opphav eller tradisjon. Det må legges stor vekt på den navnefaglige vurderingen og konklusjonen.

Innholdet i de sistnevnte vurderingene vil stå sentralt i denne framstillingen. Det bygger på min rådgivning i navnesaker, og et samspill med Justisdepartementet, folkeregister, fylkesmannskontor om tolking av rundskrivet og forarbeidene til loven.

Opphav og tradisjon er brukt for følgende avgjørelser etter navneloven:

- Godkjenning av nye etternavn i Norge som er like fornavn som allerede er eller har vært i bruk i Det sentrale folkeregisteret (dvs. levd i Norge i 1960 eller senere), men som også har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller utlandet (§ 3 tredje ledd nr. 3).
- Godkjenning av fornavn som etternavn (og ev. mellomnavn) for barn og ektefeller for navn med tradisjon fra kultur som ikke skiller mellom for- og etternavn (§ 4 første ledd nr. 3 og 5).
- Godkjenning av fornavn som er like mellom- eller etternavn som er eller har vært i bruk i Norge siden 1960 (som ovenfor), men som også har opphav eller tradisjon som fornavn i andre land (§ 8).
- Godkjenning av fornavn som bare er i bruk for det andre kjønn i Norge nå, men som har opphav eller tradisjon for samme kjønn i et annet land (§ 10 første ledd).

2.3.1. Brukt som navn 1960 eller senere bestemmer kategori

Hvordan bestemmer vi hva som er jente- og guttenavn og hva som er etternavn? Hovedregelen som sperrer for bruk av etternavn som fornavn i § 8, er en av flere regler som regulerer hva som tilhører de ulike kategoriene.

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn (§ 8).

Bruk helt ned til bare én bærer som etternavn eller mellomnavn blir sperret for godkjenning som fornavn etter den siterte regelen. Navnets kategori er bestemt. Det sentrale folkeregister, som det er vist til, vil si dataregisteret med bosatte (levende) i Norge i 1960 eller senere. Døde og utvandrete er også tatt vare på i dette registeret. Etternavn som har gått ut av bruk før 1960, kan altså tas som fornavn.

Bruk siden 1960 for bare det ene kjønn sperrer mot godkjenning for det andre, som hovedregel (§ 10 første ledd; Rundskriv 2002, sitert ovenfor). Helt ned til én forekomst som jentenavn sperrer mot godkjenning som guttenavn.

En tilsvarende sperre fins mot bruk av fornavn ved søknad om eventuelle nye etternavn eller mellomnavn (§ 3 tredje ledd nr. 3; Rundskriv 2002, pkt. 3.4; jf. pkt. 3.2.3 nedenfor).

Slike sperrer kan oppheves ved dokumentert opphav eller tradisjon i en annen kategori, f.eks. utenlands eller med utfyllende norsk dokumentasjon. Det blir dokumentert med opphav eller tradisjon som en eller flere kategorier i tillegg. I første omgang ser vi videre på opphav, der hovedfokus blir på fornavnssaker.

2.3.2. Flere ulike opphav

Dersom navn i én kategori også kan bli påvist å ha opphav i en annen kategori i Norge eller i utlandet, vil opphavet være dobbelt. I så fall vil navnet kunne bli godkjent i begge kategorier.

Mari er et jentenavn i Norge. Når en også kan dokumentere at det har opphav som guttenavn i Nederland (av *Marius* og *Marinus*), kan det godkjennes som guttenavn etter den norske navneloven. Både *Mari* og de fleste navn med dobbel bakgrunn, har i tillegg til dobbelt opphav også dobbelt tradisjon, som vi kommer tilbake til i forbindelse med tradisjon. Opphav er helst historisk, men også nye navn kan lages.

2.3.2.1. Tidligere opphav for fornavn

For navns opphav er det i hovedsak historisk bruk som blir godkjent i navnesaker der et navn kan være i konflikt med andre navnetyper, dvs. minst flere tiår gamle navn, oftest hundre år eller mer.

Hvor langt tilbake vi kan gå, er et skjønsspørsmål. Mye norsk dokumentasjon kan være usikker før år 1500. Da vil det være vanskelig å skille virkelig fornavnsbruk fra kallenavn, og også kunne tolke navneformer sikkert. Navn med usikkert opphav oppfyller i mange tilfeller tradisjonskravet og blir innvilget på den måten.

For opphav kan det, som nevnt, godt dreie seg om bare én forekomst, dersom den er klar. Det vil si at navnet på den måten har hatt sin start som jentenavn og har med det opphav som jentenavn. Og tilsvarende for guttenavn først. Dette kan leses ut fra rundskrivet (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.7.1; se også lengre sitat fra samme sted ovenfor): «At navnet har opphav som et gutte- eller jentenavn betyr at navnet opprinnelig er et jente- eller guttenavn.»

Det forekommer søknader om å få kallenavn eller kjælenavn som fornavn. Det blir avvist når de kommer i konflikt med navn fra andre navnekategorier. En viktig grunn til slik behandling er at det ikke skal være strategisk mulig å få ta i bruk et etternavn eller navn fra motsatt kjønn først som kallenavn og deretter å få det til fornavn. Rett nok er mange gamle fornavn opphavlig gamle kallenavn, kjælenavn eller muntlige former av andre grunner, som f.eks. *Beth*, *Jobs*, *Kari* og *Per*.

Navnepåfunn fra bl.a. litteratur og øvrige medier blir også avvist når de kommer i konflikt. Under den forrige norske navneloven ble f.eks. *Birk*, inspirert fra Astrid Lindgrens univers, ei tid avvist som guttenavn fordi det var likt et etternavn i Norge.

Tilsvarende vil det være mulig adgang til nye etternavn eller mellomnavn.

Det kan forekomme tilfeller der saksbehandlerne kan være helt sikre på at nye navn det blir søkt om, og som er like navn fra en annen kategori, har et sjølstendig opphav uten felles bakgrunn med navn fra annen kategori. Da kan det være mulighet for godkjenning.

Da jentenavnet *Linn* ble godkjent av Eidsivating lagmannsrett i 1982, ble det lagt til grunn gammel norsk språktradisjon for at det var oppstått uavhengig av etternavnet *Linn* (Austbø 1986 s. 104 f.). Det samme gjaldt Justisdepartementets godkjenning av guttenavnet *Vinjar* i 1995, trass i at *Vinjar* også var etablert som etternavn med grunnlag i flere gårdsnavn i Oppland. *Vinjar* var oppstått omkring 40 år før som fornavn i Hordaland, som ei avledning av *Vinsjans*, med bakgrunn i *Vincent*s. (Navnesak JD 30.11.1995, sak 94/

216; Kruken 1994 s. 15 ff.; Stemshaug 1995 s. 71 ff.) Justisdepartementet innvilget *Hugin* som nytt navn for en gutt i 1999, også på grunnlag av ulikt opphav (Navnesak JD 31.08.1999, sak 99/10764). Fornavnet ble vurdert å være gjenbruk av tilsvarende mytologisk navn, mens det like etternavnet ifølge vedtaket hadde annet opphav.

Løsningsmåtene som er vist for *Linn*, *Vinjar* og *Hugin*, er grunnlaget for avgjørelser også med navneloven som nå gjelder.

2.3.2.2. Nylaging av fornavn

Alle navn som er like fiktive navn, kallenavn eller kjælenavn, kan normalt bli godkjent som fornavn dersom de ikke er i konflikt med andre regler om likhet med etternavn eller med navn for det andre kjønn. I tillegg vil navn kunne bli avvist på grunn av «vesentlig ulempe» eller «sterke grunner», noe som i få tilfeller har gått ut av navn som er like titler, f.eks. *Sir*. Ut over dette er det ikke forbud mot å lage nye navn, heller ikke det som tidligere ble kalt «fantasinavn» (NOU 2001:1 s. 110, pkt. 9.2.1). Det er heller ikke krav om såkalt fornnavnskarakter for fornavn og etternavnskarakter for etternavn. Utenlandsk klang blir normalt heller ikke avvist (Rundskriv 2002, pkt. 5.1).

Er det mulig å godkjenne nylagete navn som er like eksisterende etternavn, eller fornavn av motsatt kjønn? Svaret er stort sett nei.

Det kan likevel virke urimelig å skille mellom dokumenterte og ikke dokumenterte navn som inneholder deler av svært produktive navnetyper, f.eks. tidligere saker om *Hjørund* som fornavn for gutt sjøl om det var bare et etternavn, og *Ruby* for jente sjøl om det var i bruk bare for gutter. Grunnen er at det er svært vanskelig å dokumentere sikkert om navnene har vært brukt tidligere. Dessuten er det sannsynlig at navnene vil komme i bruk i Norge eller utlandet. Det er tilfeldig at navnene ikke fins allerede, eller ikke er dokumentert.

Det er rimelig å gjøre unntak fra disse begrensningene med at en godtar nylaginger etter godt etablerte tradisjoner for norsk navnelaging, inkludert utenlandske navnelagingsmåter som er godt kjent i Norge.

En avgrensning av mulighetene må være presis for ikke å oppheve regler som det er politisk enighet om. Det er likevel rimelig å godta to av de klareste dannelsesmåtene: gamle nordiskspråklige navneledd og de svært produktive engelske navneendingene *-ie* og *-y*.

1) Nordiske navneledd

Gamle nordiske prinsipper for sammensetninger, dvs. navneledd fra førkristen tid. Under den forrige loven (før 2003) godkjente Justisde-

partementet *Hjørund* som guttenavn i 1998. Det var i konflikt med etternavn. Begrunnelsen for å godkjenne *Hjørund* var at «det [er] tradisjon i Norge for å danne nye fornavn på grunnlag av kjente navneledd, f.eks Hjørvard» (Navnesak JD 26.3.1998, sak 98/0862). Tidligere prinsipper for godkjenning er ikke blitt strengere under den nye loven. Oversikt over norrøne ledd og forslag til danning av nye navn fins hos Alhaug 2011 s. 401 ff.

2) Produktive engelske endinger

I verden blir det stadig laget navn med de produktive engelske leddene *-y* og *-ie* for begge kjønn, ofte bygd på en del av et opphavlig lengre fornavn, eller ei kort kjæleform av et navn. Fordi slike deler ofte kan bli like for begge kjønn, vil resultatet ofte bli likt et navn i bruk for det andre kjønn. Det er nettopp et slikt sammenfall som er opphavet til at nylagingen må vurderes. Korte navn med endingene *-y* og *-ie* blir oppfattet som kjønnsnøytrale (tvekjønnete). Sjøl om det fins noe eldre tradisjon for *-ie* mest for kvinner og *-y* mest for menn, er det i praksis ikke et slikt skille i dag (Dansk rundskriv vist til hos Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 172).

Søknader om navn blant de produktive typene som er nevnt ovenfor, blir nå normalt løst med å dokumentere tradisjon. Det gjelder f.eks. muligheten for å kunne godkjenne *Rudy*, som tidligere har blitt avvist for jenter (Utne 2011 s. 116 f.). I det hele tatt er tradisjon blitt lettere å dokumentere bl.a. med internett, dersom informasjonen kan vurderes som holdbar, og lettere tilgang på trykt dokumentasjon fra andre land enn før.

2.3.2.3. Er vurdering av opphav overflødig?

I den danske navneloven er opphav utelatt for alle navnekategorier fordi det kan være problematisk å slå fast hvilken kultur navnet har opphav i, og at det dermed også kan være problematisk å avgjøre om dette kan legges til grunn for en konkret navnebruk (Betænkning s. 142). I Danmark gjelder altså bare tradisjon (DNL § 7, stk. 1, nr. 2 og 3).

For den norske loven er opphav med som et alternativ når det gjelder navn med flere opphav, og ikke som et krav, altså enten opphav eller tradisjon. Hensikten har vært å åpne for flere positive avgjørelser i søkerens favør, og bl.a. bestemmelse av opphavlig kategori (jf. ovenfor). For norske avgjørelser som gjelder konflikt mellom bruk i flere kategorier, har opphav liten praktisk betydning, men kan løse noen få saker.

2.3.3. Tradisjon

Navnetradisjon vil si en viss bruk over en viss periode.

2.3.3.1. Bruk som oppfyller tradisjonskravet

Tradisjon blir i den norske navneloven forstått som bruk som overstiger det ubetydelige i mer enn én generasjon. (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.7.1, fornavn, nye etternavn; Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, pkt. 8.3, og pkt. 7.3.)

Ifølge Rundskriv 2002, pkt. 2.3.7.1 må praksis «avklare hvor mye som skal kreves» både for hva som er en generasjon og hva som overstiger det ubetydelige.

En generasjon blir regnet som ca. 20 år bakover fra søketidspunktet (min praksis ved råd i konkrete saker). Ca. 20 år er valgt sjøl om gjennomsnittet er høyere. Som mye annet i navnesaksbehandlingen bygger også dette på det gjennomgående at lovtolkningen skal være liberal der rundskrivet og forarbeidene ikke hindrer det.

Hva som overstiger det ubetydelige har siden begynnelsen av 2007 det blitt regnet som minst 5 bærere «i Norge eller i utlandet» (§ 8 andre punktum (fornavn), § 3 tredje ledd nr. 3 (etternavn)), dvs. i hele verden. De fire første årene ble det praktisert et krav på ca. 10 bærere.

Framgangsmåten omtalt ovenfor bygger i hovedsak på bruk i kulturer som har regler som skiller mellom kvinnenavn og mansnavn, og mellom fornavn og etternavn. utfordringer ligger i mange tilfeller i bruk i land der dette ikke er regulert, bl.a. i Storbritannia, USA og Nigeria (Utne 2013; Utne_oppHAV_tradisjon, del 4). Nederland har liberal tolking av kjønnsbestemte navn, slik at en kan få navn fra det andre kjønn sammen med navn for eget kjønn (Gerritzen 2007 s. 537 f.). Bruksmåter som strir mot norsk navnetradisjon, i land uten eller med lite regulering, blir det tatt lite hensyn til. Grunnen er at det vil «uthule skillet» mellom for- og etternavn i Norge. (Rundskriv 2002, pkt. 3.4, som tilsvareR NOU 2001:1 s. 141; Rundskriv 2002, pkt. 5.2.1, som tilsvareR NOU 2001:1 s. 122, 1. spalte, pkt. 11.3.1.6.)

For norske avgjørelser blir det nå regnet som rimelig å godta godt synlig praksis i land uten regulering. Denne navnepraksisen fra bl.a. USA og Storbritannia, men ikke Afrika, sammenfaller stort sett med navn som er godt kjent i mediebildet i Norge.

Den norske praksisen med grunnlag i bruk i Storbritannia og USA er å godta som fornavnstradisjon for ett kjønn når navnet er brukt for 500 bærere av

det kjønn og bruken kan dokumenteres over én generasjon, dvs. 20 år bakover i tid fra behandlingstidspunktet. Ofte gjelder det opphavlige etternavn, f.eks. *Cameron* (29 menn), *Mackenzie* (7 kvinner), *Madison* (12 kvinner), *Sydney* (14 kvinner, 5 menn). Justisdepartementet er informert om praksisen, som jeg har lagt til grunn for min rådgivning. Jf. Utne_oppHAV_tradisjon, del 4. Praksisen er ikke overprøvd av noe fylkesmannskontor.

Med ei slik vurdering vil de fleste navnene som fins blant 1 000 på topp blant fødte i USA ett år, kunne godkjennes. For de siste tiårene omfatter dette for fødte i USA hvert år ca. 160–180 gutter og ca. 230–250 jenter, og vil i praksis være over 500 samlet over ca. tre år. Dessuten skal bruk gjennom minst 20 år kontrolleres, som stort sett blir oppfylt i slike tilfeller.

Dette er dessuten oftest navn som en finner eksempler på i mange land med navnelover som regulerer navnekategorier (jente- og guttenavn og etternavn), som i Sverige, Danmark og Finland. De fleste slike saker kan dermed ofte enkelt bli løst med dokumentasjon innenfor Norden. Da er det tilstrekkelig med minst 5 bærere, som kan telles samlet for flere land med navnelover som oppfyller kravene ovenfor.

I utredningen til den norske navneloven ble det foreslått at alt som var registrert som fornavn i det norske folkeregisteret, skulle kunne godkjennes som fornavn (NOU 2001:1 s. 111–112, pkt. 9.2.2.2).

Forslag til § 8 andre ledd nr. 1 (NOU 2001:1 s. 151, kap. 16):

[...] Navnet kan uansett tas som fornavn dersom:

1. navnet er registrert i bruk i Det sentrale folkeregister som fornavn [...].

Kommentar i utredningen NOU 2001:1 (s. 111, 2. spalte, pkt. 9.2.2.2):

At navnet er registrert i bruk, betyr at nålevende personer har navnet registrert som fornavn i Det sentrale folkeregister. Etter arbeidsgruppens vurdering er det uhen-siktsmessig å bruke særlige ressurser på slike undersøkelser, særlig når man tar i be-traktning at navnet faktisk allerede er registrert i bruk som fornavn.

Dette ble imøtegått fra flere hold i høringsrunden og justert til «ut over det ubetydelige» i proposisjonen som det norske justisdepartementet sendte til Stortinget (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, pkt. 7.3; Utne 2002 c s. 18). Lovbestemmelsen ble justert til det som er omtalt under pkt. 2 ovenfor.

I den danske Betænkning (s. 188) blir dette opphavlige norske forslaget, ved en feil, oppfattet som gjeldende praksis i Norge. For dansk gjelder en praksis som den norske, trolig noe strengere i Danmark (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 170 ff.).

2.3.3.2. Første navnet i navnerekka

Det er normalt i Norge at første fornavn blir talt når fornavnstradisjon skal dokumenteres. Det er det eneste navnet som er entydig ment å være fornavn, i alle fall i offentlige register.

Navn nummer to kan for bl.a. muslimer være fornavn fra far, etter vanlig muslimsk tradisjon. De tilsvarer mellomnavn etter system for føring av muslimske navn i Norge siden 1998 (NOU 2001:1 s. 42, pkt. 3.8.3.1). Føringsmåten av fars fornavn fram til 1998 kan ikke være grunnlag for å telle fornavnstradisjon. Dette blir først og fremst problematisk fordi kvinner har fedres navn som nummer to.

I eldre tider i Norge var fornavn og navn som tilsvarer mellomnavn ikke skilt i register. De var ført i fornavnsrubrikker, fordi det ikke fantes noen formell mellomnavnskategori. Det vil gjerne si navn som hadde vært etternavn i tidligere ledd på kvinnesidene (NOU 2001:1 s. 112, pkt. 9.2.2.2). Mange navnesøkere som ønsker å føre disse navnene videre i dag, vet ikke om det dreier seg om et egentlig fornavn eller et etternavn i slekta. Av disse grunnene blir heller ikke navn nummer to i gamle norske register talt som grunnlag for tradisjon.

Dersom en kan være sikker på at navn nummer to virkelig har vært ment som et fornavn, kan det regnes med. Et typisk tilfelle vil være når et normalt fornavn kommer etter et opphavlig etternavn, som i det tenkte eksempelet *Ole Sverdrup Peder Jensen*. Formålet med denne strenge behandlingen er at en må være sikker på at det virkelig er fornavnsbruk, som tilsvarer dagens forståelse/oppfatning.

Tradisjon blir altså vurdert etter mest mulig entydige regler. Dette har blant annet blitt aktualisert i noen få saker der opphavlige etternavn har vært brukt som fornavn blant forfedre, ofte som andre fornavn. At navnet har vært brukt som fornavn i egen slekt, blir det ikke gjort unntak for dersom totalforekomsten er for lav. Dessuten har, som nevnt, bruk som navn nummer to uklart status.

2.3.3.3. Kilder for tradisjon og opphav

Opphav og tradisjon både for 5-grensa og 500-grensa kan i de fleste tilfeller dokumenteres gjennom faglig fundamenterte navneleksika og offisielle (dvs. fra myndigheter) navnelister på internett, og andre historiske kilder. Det blir også vurdert om andre forekomster kan regnes som holdbare. Under arbeid med å produsere lister for norske saksbehandlere og for navnesaker, har jeg bygd på slike prinsipper (Utne 2003 a s. 27; Utne_oppdav_tradisjon).

Navnesøkere viser ofte til populariserte navnelister, ofte lister med navne-påfunn (Utne 2002 a), oversikter over mytologiske navn, navnebruk i romaner, filmer og sanger. Alle disse kildetyper inneholder ofte navn som ikke har vært brukt på virkelige personer, slik at de verken oppfyller krav til opphav eller tradisjon som fornavn. Slik dokumentasjon blir avvist når den er i konflikt med andre navnekategorier.

2.4. Egnet eller uegnet

Bestemmelsen om hvilket navn som er egnet er slik (§ 10 første ledd):

Selv om de øvrige vilkår er oppfylt, skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn ellers kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det.

Regelen gjelder fornavn, mellomnavn og etternavn. Dessuten er den grunnlaget for kjønnsbestemt fornavnsbruk, omtalt under pkt. 2 ovenfor. Den norske navneloven er ment å være liberal med navnevalg, med mer frihet og ansvar for søkerne enn under tidligere lover.

2.4.1. «Vesentlig ulempe for vedkommende og andre sterke grunner»

Det er altså to overordnede kriterier: «vesentlig ulempe for vedkommende», dvs. for bæreren, og «sterke grunner», som dreier seg om hensynet til samfunnet, dvs. myndigheter/forvaltning og andre mennesker.

Skillet mellom vesentlig ulempe for vedkommende og andre sterke grunner er ikke skarpt når det gjelder konkrete navneønsker (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.7.1–2.3.7.2).

Begge delene omfatter hva som er støtende, dels for bærerne og dels for andre. I tillegg omfatter «sterke grunner» hva som er navns karakter, dvs. om det har form som vil fungere som navn i samfunnet. Krav om skille mellom jente- og guttenavn dreier seg om hensyn til både barn som skal ha navn, og samfunnet, altså begge de nevnte kravene i loven.

Praksis skal være strengere for barn enn for voksne fordi barn kan bli ertet eller mobbet (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.7.1; NOU 2001:1 s. 110, pkt. 9.2.1), og ikke kan styre navnevalget sjøl. Navn til barn blir svært sjelden stoppet på grunn av «vesentlig ulempe». Slike tilfeller kjenner jeg ikke fra min løpende kontakt med saksbehandlerne fra loven trådte i kraft 1.1.2003 til nå (våren 2012), men de forekom noen ganger i året under den forrige loven da dette var strengere. Foreldre er forsiktige med navn som kan være til ulempe for barna.

Helst er det voksne som selv velger navn, som blir stoppet, og de søker om mer ytterliggående navn enn tidligere. Det siste kommer vel ikke minst av at det er kjent at loven gir nye muligheter.

2.4.1.1. Fra hensyn til bæreren til samfunnshensyn

I den norske loven er hensynet til samfunnet formelt nytt med den siste loven. I 1964-loven sto det: «namn som det er fare for kan verta til ulempe for den som har det» (NNL 1964 § 15 nr. 1). Endringen i fokus i loven som gjaldt fra 2003, passer med at dagens søkere mener at det ikke er noen ulempe for dem at de velget spesielle navn. Sjøl om det objektivt kan være et problem for jobb-søknader i noen tilfeller, kan det være enklere for saksbehandlingen at hensynet til andre blir lagt vekt på, altså «sterke grunner». Det dreier seg ofte om navn som kan støte andre, som *Bånnski* 'botten upp!' (på svensk) og *Keikoburger* (med henvisning til en død kjendisidelfin som het *Keiko*). Ansvarer er altså flyttet fra hensyn til bæreren til allmenne hensyn.

2.4.1.2. Generelle kjennetegn på lite egnete navn

Tolkingen av loven har vært ment å bygge på tidligere praksis, men å gå i mer liberal retning (NOU 2001:1 s. 110–111, pkt. 9.2.1). Det vil si at hva som er støtende og hva som er navns karakter er ment noe mer liberalt.

Spesifiseringer for navn som skal avvises har ikke blitt formulert i loven, forarbeidene eller i rundskrivet. Derimot har forarbeidene noen «dynamiske» retningslinjer (NOU 2001:1 s. 111, pkt. 9.2.1), med henvisning til tidligere praksis (NOU 2001:1 s. 34, pkt. 3.3.2). Arbeidsgruppa motiverer liberalisering og manglende presisjon blant annet slik:

Av hensyn til omverdenen bør det ikke tillates navn som er utpreget støtende for andre, f.eks. skjellsord og andre spesielt negativt ladede ord eller uttrykk [...].

[...] Det sentrale må være at nektelse bare skal skje i snevre *unntakstilfelle*.

På denne bakgrunnen foreslår arbeidsgruppen at bare fornavn som kan bli til *vesentlig* ulempe for den som skal bære det, skal kunne nektes. [...] Endringen vil kanskje også medføre at antallet «tvilssaker» blir færre. Dette vil igjen kunne føre til enklere saksbehandling. Det foreslåtte kriteriet [= vesentlig ulempe] tilsier en svært liberal praksis. [...] Arbeidsgruppen ønsker ikke å forsøke å angi konkret grensen mellom navn som er til «vesentlig ulempe» og andre navn (NOU 2001:1 s. 110–111, pkt. 9.2.1).

Arbeidsgruppa peker videre på at «det [kan] være svært vanskelig å forsøke å trekke opp en slik grense», at grensen vil «måtte angis i form av eksempler som lett vil bli meget tilfeldig og kanskje også misvisende», og at «eksempler

[vil] kunne bli oppfattet som ganske bindende av saksbehandlerne» og «kan-skje virke som en bremse i forhold til senere endring av praksis». (s.st.)

På denne bakgrunnen er det naturlig at det heller ikke senere har blitt laget lister over verken godkjente eller avviste navn.

2.4.2. Støtende

Hva som er støtende har siden 2003 omfattet navneønsker som er like tabu-ord, banning, skjellsord, sjukeomsnavn, medisiner, rusmidler, farlige stoff, og ord og uttrykk som vil skape sterke negative følelser (kilder: opplysninger fra navnesaker).

Flere uttrykk for kjønnsorgan har blitt avvist, i hovedsak påfunn. Utenlandske navn som ikke har vært vurdert i noen sak, er det finske jentenavnet *Kukka* (13. mai i den finske navnedagskalenderen). Det muslimske mannsnavnet *Musa* ble avvist under den forrige loven, men er ikke vurdert under den nye. *Musa* blir brukt både om dyret mus og om det kvinnelige kjønnsorganet. *Musa* fins som navn blant innvandrere i Norge, i alle navnekategorier.

Plutonium har blitt avvist som etternavn i en klagesak «fordi det er eit svært giftig og radioaktivt grunnstoff, og difor lett kan bli oppfatta negativt» (nrk.no, 7.2.2008). Det samme ville ha skjedd med en fornavnssøknad. *Diaree* har blitt søkt om som jentenavn for et barn. Det ble oppgitt å være et vanlig navn i foreldrenes hjemland. Foreldrene fant et annet navn da de ble gjort oppmerksomme på det norske ordet som var nesten likt i skrift (nrk.no, 11.1.2007). Det albanske kvinnenavnet *Drita* er ikke vurdert. *Drita* er et norsk ord for 'svært beruset på alkohol'.

Under tidlegere navnelover har navn med religiøst innhold kunne bli avvist fordi de har blitt regnet som støtende. Mest aktuelt har navnet *Jesus* vært, nok også, *Kristus* og *Gud*. Siden *Jesus* er et vanlig navn i mange katolske land i Sør-Europa og Sør-Amerika, er den svært utbredte tradisjonen grunn til godkjenning nå. I praksis ser det ikke ut til at andre enn dem som har kulturell bakgrunn fra områder der navnet blir brukt, velger navnet *Jesus*.

På samme måten som mange andre uttrykksmåter, har også religiøse blitt godtatt siden 2003. Mest kjent er *Gudergod*, og dessuten to tilfeller av *Halleluja*, alle gitt som mellomnavn.

Lucifer er også gitt til flere voksne menn. Grunnlaget er at *Lucifer* har tradisjon som mannlig fornavn i andre land, og at den historiske bruksmåten ikke bare er negativ. *Lucifer* vil neppe bli gitt til barn, av hensyn til negativt innhold.

Religiøse navn som ikke blir gitt som personavn i utbredte innvandrerkul-

turer i Norge, vil normalt bli avvist. Et eksempel er *Allah*. Derimot blir sammensetninger og omskrivninger med Allahs navn gitt, slik det også er muslimsk tradisjon for. Det kan være sammensetningene *Abd Allah* og *Abdullah*, som betyr 'Allahs tjener', eller omskrivingene *Abd al-Karim* og *Abdul Karim*, der *Karim* er ett av 99 alternative navn på Allah.

Dansk praksis ser ut til å være strengere for navn med religiøst innhold. Blant annet vil *Lucifer* bli avvist (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 177). *Gud er god* vil bli avvist i Danmark fordi det er et flerordsuttrykk (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 102).

2.4.3. Navns karakter

Navns karakter vil si hva som kan føre til uklarhet om det er et navn. Det dreier seg mest om ønsker om enkeltbokstaver, siffer, svært kompliserte stavemåter, og krav om bokstaver innenfor det norske alfabetet pluss diakritiske tegn, som i hovedsak vil si aksenter (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.4, 2.3.5 og pkt. 2.3.7.2). Videre blir titler avvist dersom de ikke er lik navn som oppfyller kravene til opphav eller tradisjon som navn. For antall navn blir det antydning begrensnings. Vi kan se på noen detaljer.

2.4.3.1. Tegn og forkortelser

Enkeltbokstaver blir ikke godtatt som personnavn, verken konsonanter eller vokaler. Søknader om navn som er enkeltbokstaver, kommer fra folk som ønsker å føre inn bare forbokstav som andre fornavn, patronym eller annet mellomnavn. Dessuten forekommer det ønsker fra innvandrere om å registrere bl.a. *M* og *Md* som forkortelse for *Muhammad* som første fornavn, sammen med et annet fornavn. I folkeregisteret er dessuten tamiler ført inn med forbokstav som fornavn. Det er feilplassering av fars fornavn skrevet med bare forbokstav, og som tilsvarer etternavn. Fødte i Norge får ikke dette. Det er neppe mer enn fem som søker om enkeltbokstaver hvert år.

Vokaler kan bli godtatt når det er navnet på stedet søkeren har tilknytning til, f.eks. *O* og *Å*, som begge blir brukt for stedsnavn som betyr 'elv'. I praksis heter bærerne bl.a. *Ouf*, *Ouff*, *Aa* og *Aaen*. Dessuten vil utenlandske navneformer med én bokstav kunne bli godtatt når de ikke er forkortelser. Et mulig eksempel vil være tittelen *U* i burmesisk som blir til fornavn i Vesten, jf. *U Thant*. Tamilenes tradisjon med å føre fars fornavn bare med forbokstav blir ikke godtatt for barn født i Norge, for eksempel. Derimot får folk med seg enkeltbokstaver som er godtatt i andre land.

Det blir normalt også stilt krav om at navnet fungerer som ord etter norske skrivetradisjoner. Rene konsonantkombinasjoner blir normalt ikke godtatt og minst en vokal trengs. Altså passerer ikke *Thv*, *Chr*, men f.eks. kortforma *Jobs* har vært brukt som ordinært fornavn minst i hundre år.

2.4.3.2. Fremmede navn og stavemåter

Normalt blir alle utenlandske navn med skrivemåter som er vanskelige for nordmenn, godtatt. Arbeidsgruppa så det slik:

Enkelte ganger kan fornavn som er vanlige i andre land fremstå som meget fremmedartede eller underlige hos oss. Det vil være i godt samsvar med arbeidsgruppens prinsipielle utgangspunkt at også slike navn skal tillates i større grad enn i dag (NOU 2001:1, sist i pkt. 9.2.1).

I praksis blir ikke utenlandske navn med kompliserte skrivemåter for nordmenn avvist, f.eks. lange navn og navn med mange konsonanter.

Utenlandske ord eller navn som er konstruert av utenlandske ord blir normalt heller ikke avvist fordi de er utenlandske. Få slike navn har vært aktuelle i søknader siden 2003. Ett tilfelle er *Batman*, som er mellomnavn for minst tre personer. Et eldre eksempel er *Whitebear* som ble godtatt som etternavn for en norsk statsborger før 2001 (NOU 2001:1 s. 25, pkt. 3.2.5.2.3).

Konstruerte navn som vil være kompliserte, kan likevel bli avvist, i alle fall dersom de er uvanlig lange, har mange vokaler eller konsonanter etter hverandre. I de tilfellene slike navn har blitt avvist, har navnesøknadene stoppet opp av andre grunner som klarere strir mot navneloven, f.eks. hyppige navneskifter eller andre uegnete navn.

2.4.3.3. Uttrykk

Etter liberaliseringen har det kommet inn søknader om navn som består av enkeltord og uttrykk der ordene er sammenskrevet, f.eks. *Gudergod*. Søknadene gjelder oftest mellomnavn, men også som fornavn eller etternavn. Slike navn blir i hovedsak godkjent dersom de ikke blir vurdert å være støtende. De vil sannsynligvis bli avvist dersom de er svært lange, kanskje hvis et ønsket navn er mer enn tjue bokstaver uten mellomrom eller bindestrek. Noen ganger er det innvilget kombinasjoner av ord som danner et uttrykk sammen med navn en allerede har, f.eks. *Juel-Øl*, *Brå Kjekkk* og *Mari Dubedåre* 'du bedårer, sjarmerer' (sang av den kjente avdøde norske forfatteren og visesangeren Alf Prøysen).

2.4.4. Resultater fra ny praksis for egnethet

Her er eksempler på nye navneformer hentet fra media, og kontrollert mot offentlige skattelikninger.

Fornavn:

Dinosaur (mann; inspirert av *Kim Dino Saur* fra før 2003, med *Dino* som andre fornavn)

Eple (mann, kanskje inspirert av etternavnet nedenfor)

Selveste (menn, 9 personer i skattelikningen for 2008, har også vært avslått)

Tog (mann, for en togentusiast)

Uro-Lee (mann)

Mellomnavn (se også kap. 4, og særlig 3.2.3 Nye etternavn):

Batman (minst 3 personer; omtalt ovenfor)

Dubedåre (*Mari Dubedåre*)

Flytitter (for en flyentusiast)

Gudergod (etter slagord søkeren har brukt)

Halleluja (minst 2 personer)

Ivrig (minst 4 personer)

Kolaautomat

Stålet

Tottenham (se også etternavn)

Vegeleser (VG-leser, avisa Verdens gang)

Juel-Øl (dobbel mellomnavn)

Filibom-bom-bom (hentet fra figuren Ole Aleksander Filibom-bom-bom i bøker av den norske barnebokforfatteren Anne-Cath Vestly. Treleddet med to bindestreker er i strid med navneloven)

Etternavn (se også kap. 3, og særlig 3.2.3 Nya etternavn):

Eplet (en eplebonde)

Brå Kjekkk (mellomnavn og etternavn)

Hversaaod-Takkskalduha (gitt som to etternavnsendringer med under ti års mellomrom, som er i strid med navneloven)

Tottenham-Hotspur (se også mellomnavn)

Æljen

Usjyldig (gitt til straffedømt)

Keikoburger (etter en kjent pingvin *Keiko*) og *Bånnski* ble godkjent som mellomnavn i en tidlig fase med loven, men tilsvarende navn vil antakelig bli avvist nå.

Stort sett er det én person om hvert navn. I noen tilfeller har det spredd seg:

Dino Saur (andre fornavn og etternavn gitt under forrige navnelov) til fornavnet *Dinosaur*

Halleluja (mellomnavn), har blitt til 2

Batman (mellomnavn), har blitt til minst 3

Selveste (fornavn), har blitt til 9

Eplet (etternavn), har blitt til *Eple* som fornavn

Av eksemplene ser vi at den norske navneskapingen helst ser ut til å ta i bruk ord og uttrykk fra språket, i hovedsak fra norsk. Det er for øvrig i samsvar med hvordan mange navn opphavlig har blitt til for flere hundre år siden.

Den norske navneaktiviteten gjelder for folk i 20–30-årsalderen. Det dreier seg mye om humor. Noe av kritikken mot dette er en reaksjon mot humor, og en forventning om verdighet. Den norske navneloven har ikke bestemmelse mot humor, og det er heller ikke tatt opp i forarbeid eller rundskriv. Det innebærer i prinsippet at humor ikke er i strid med navns karakter for offisielle personnavn, noe det heller ikke er for bl.a. varemerker, foretaksnavn, artistnavn eller stedsnavn.

Den norske navneloven er, som nevnt, ment å være liberal med navnevalg, med mer frihet og ansvar for bærerne/søkerne enn under tidligere lover.

Før endringen var det medieoppslag og klagesaker som gjaldt navn som det etter manges oppfatning ikke var verd bryet å bruke saksbehandlingsressurser på å stoppe. Hensikten med liberaliseringen var å spare tid på behandling av søknader om navn som ikke oppfylte tidligere krav, åpne for en friere navneutvikling, og dessuten i større grad overlate ansvaret til bærerne sjøl (NOU 2001:1 s. 83–84, pkt. 7.1; og s. 110–111, pkt. 9.2.1).

Særlig de tre-fire første årene etter endringen har det vært medieoppslag om godkjente navn som ikke passet seg som navn i offentlige register og som dessuten folkeregistrene brukte innsats på å behandle. Saker som skaper strid, gjelder voksne folk.

Det har kommet reaksjoner på dette bruddet. Ikke minst om utagerende unge folk. Det fins også eksempler på at folk som har fått innvilget «rare» navn, i ettertid ikke synes at det var så bra. Ett navn som ikke lenger står i folkeregisteret (ifølge skattelikninger), er *Bånnski*. Og *Gudergod* sa at han «[v]ille neppe tatt namnet Gudergod i dag», da han merket reaksjonene omkring seg (Bergens Tidende 2005).

Noen få har også tatt til orde for å endre loven eller retningslinjene for å få dette klarlagt. Norsk språkråd (2004) har rådd Justisdepartementet til at de «praktiserer ei meir restriktiv tolking av personnamnlova og ikkje tillet ei utgliding slik at nærmast kva som helst blir godteke». I svaret la ikke departementet opp til noen endring (Justisdepartementet 2004). Farmakis (2008 s. 30 ff.) fra det norske Justisdepartementet har gjort rede for tilsvarende.

En lov er generell og skal normalt tolkes på grunnlag av forarbeid, rundskriv

og tidligere avgjørelser. Behandling av navn som sprenger det noen opplever som grenser, er et spørsmål om praktisering av hva som er «vesentlig ulempe» og «andre sterke grunner». Dette skal tolkes på grunnlag av rundskrivet, der det, som nevnt, står at «[t]olkningen vil også kunne endres over tid i pakt med endringer i samfunnsforhold og oppfatninger». Dette oppfatter jeg som et klart formelt grunnlag ikke bare for liberalisering, men også for innstramming.

Reaksjonene mot liberaliseringen har også slått inn i navnesaksforvaltningen, og praksisen er noe strammere enn det en kunne se i media de første par årene etter innføringen av loven i 2003. Rundskrivet åpner for det, slik jeg leser det.

Det har vist seg at søkere som får avslag, stort sett ikke klager videre. Det har først og fremst interesse av å se hva som går å få til. Hvorvidt fylkesmenn vil behandle klagesaker etter de første årenes praksis eller med dagens noe strammere praksis, er ikke prøvd de siste par årene, så langt jeg kjenner til.

3. Etternavn

Etternavsreguleringen kan vi dele i fire: 1. Etternavn fra navn en har tilknytning til, § 4, 2. Etternavn en ikke har tilknytning til, § 3, 3. Endring av eget etternavn, § 6, og 4. Doble etternavn og mellomnavn (se nedenfor) pluss etternavn, § 7.

Viktige endringer i den nye loven var at vernet av etternavn ble redusert, primærpatronym og -metronym ble godtatt som etternavn, og enklere adgang for innvandrere til å føre videre etternavnstradisjoner fra hjemlandet. Med redusert navnebeskyttelse kunne bl.a. flere lettere få tilgang til et større utvalg eksisterende etternavn, bl.a. i egen slekt.

Alle navn en kan få som etternavn, kan en også sette sammen til dobbelt etternavn. Alle navn en kan få som etternavn, kan en også få som mellomnavn (§ 9), og motsatt (§ 4).

3.1. Etternavn fra navn en har tilknytning til

Det mest aktuelle for folk er å hente etternavn fra navn de har tilknytning til etter spesifiserte regler for hver type. Det kan være: 1. Etternavn eller mellomnavn (av etternavnstype) i familien, 2. Langvarig uoffisiell bruk av etternavn i familien, 3. Navn på gårder en har tilknytning til, 4. Foreldres (eller besteforeldres) fornavn med ekstra ending og 5. Fornavn i familien.

3.1.1. *Etternavn eller mellomnavn i familien*

Innenfor familien kan en hente etternavn helt tilbake fra tippoldeforeldrene som ugift, og fra ektefeller og samboere. I tillegg gjelder flere muligheter som spesielt passer for navn fra innvandrer kulturer, omtalt senere. Loven spesifiserer også flere muligheter som gjelder få tilfeller (§ 4). Mellomnavn fra andre i familien kan en få som etternavn eller mellomnavn etter samme regler. Etternavn og mellomnavn kan ikke overføres mellom søsken når de ikke har navnet blant felles forfedre eller formødre, uten samtykke fra alle som har etternavnet. Noen få søknader om det siste har blitt avvist.

Nedenfor legger jeg hovedvekt på to måter å få etternavn fra familien: tippoldeforeldres etternavn eller mellomnavn, og ektefellers og samboeres etternavn eller mellomnavn.

Uavhengig av begrensningene i § 3 [Frie, beskyttede og nye etternavn] kan følgende navn tas som etternavn:

[...] navn som er eller har vært en av tippoldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap (§ 4 første ledd nr. 1).

Etternavn kan en hente inn fra tippoldeforeldres etternavn eller mellomnavn, dvs. av etternavns type. Disse navnene kan en få som mellomnavn eller etternavn etter fritt valg. Motivet for denne regelen var dels å gjøre det enklere for samer og kvener (finner) å hente inn navn, og dels fordi det var registrert ønsker om å få føre videre gamle etternavn og mellomnavn, i familien.

Reglene for å hente inn gamle etternavn i familien ble tidligere opplevd som strenge, da det i praksis bare var foreldrenes navn, og unntaksvis besteforeldrenes navn som kunne hentes. Noen søknader om slike navn ble tidligere løst med samtykke fra alle bærere med etternavnet.

Utvidelsen bygde på tilsvarende praksis fra Finland. Den finske loven var mer liberal enn den svenske, der hovedregelen var krav om bruk av etternavnet i to generasjoner blant tippoldeforeldre eller senere, eller i løpet av de siste 75–80 årene (Höglund 1998 s. 129 f.). Dansk lov har siden fulgt opp den norske regelen.

Siden det ble åpnet for flere etternavn fra slekta i 2003, er det levert inn noen søknader om navn som går videre enn grensa i den gamle loven, dvs. etternavn eller mellomnavn fra oldeforeldre og tippoldeforeldre. Anslagsvis var det over ti i året de første årene, og muligens under ti rundt 2010. Dette har helst omfattet søknader om helt andre navn enn bærerne hadde, men det kan også være eldre stavevarianter av navnet de selv bærer.

Ønsker om eldre skrivemåter er motivert ut fra at det blir oppfattet som

den egentlige skrivemåten for navnet i slekten (Utne 2004 b). For mange typer etternavnssøknader ser vi ønske om å få navneformer med gammel tradisjon, også omtalt for gårdsnavn som etternavn.

Anslagsvis har det siden 2003 (til våren 2012) kommet noen titall søknader om navn fra slektsledd før 1.-tipp og som derfor ikke oppfyller kravene i loven. Det dreier seg ofte om etternavn med prefiks, oftest *von*. Prefiks-navn har for mange slekter gått ut av bruk før år 1800, og kan gjerne senest knyttes til 2.- eller 3.-tipp for søkerne. Noen få søknader, både med og uten prefiks, gjelder også enda eldre ledd. Navn fra for gamle slektsledd har fått avslag dersom ikke andre regler i loven har gjort det mulig å gi navnene, f.eks. at navnene ikke er i bruk som etternavn i landet. Prefiks-navn blir ikke gitt selv om de er utdødd, da prefiks blir regnet å være i strid med norsk navnetradisjon (§ 10 første ledd; Utne 2013).

Ett av motivene for å forlenge muligheten for å hente inn gamle etter- eller mellomnavn, var, som nevnt, hensyn til samer og kvener der familien tidligere kunne ha endret til norskulturelle navn på grunn av fornorskingspolitikk. Ved undersøkelser har jeg bare kunnet oppspore ett slikt tilfelle siden 2003.

Med den nåværende norske navneloven (§ 4 første ledd nr. 4) kan én eller begge ektefellene hente inn den andres etternavn og mellomnavn og bruke dem i ulike kombinasjoner, dels som mellomnavn pluss etternavn og dels som doble etternavn med bindestrek, eller ett etternavn. Begge deler var en oppfølging av økende grad med søknader om at begge ektefeller kunne få ha de samme opphavlige etternavnene felles. Det var motivert av likestilling, og av en navneskikk som fantes i flere land, offisielt eller uoffisielt. Doble etternavn og mellomnavn blir omtalt mer senere.

Tidligere kunne ektefeller få den andres etternavn som sitt eget etternavn, men de kunne ikke få den andres mellomnavn.

Det nåværende systemet gjelder for faste samboere, etter hovedregelen enten med felles barn eller at paret har bodd sammen i minst to år. For samboere kreves det samtykke fra den som har et navn i utgangspunktet, mens det for gifte ikke er et slikt krav. Reglene om ektefeller og samboere gjelder også partnere av samme kjønn.

Den nye danske navneloven har det samme systemet for ektefeller og samboere som i den norske loven, med små forskjeller. Dersom svensker velger å beholde hver sine etternavn som etternavn, kan den ene, og ikke begge, få ta den andres etternavn som sitt mellomnavn. Motiveringen er at dette gir et felles navn av etternavns type. På svensk er det på den måten en regel preget av

en felles skandinavisk strengere fortid, men likevel mer liberal enn den tidligere norske.

3.1.2. *Langvarig uoffisiell bruk av etternavn i familien*

Under tidligere navnelover har det vært mulig å få godkjent etternavn en har brukt i flere tiår uten at det har kommet innvendinger. Det vil si navn som er ulike dem som står i folkeregisteret. Bestemmelsen er streng slik at en ikke kan få hevd på et navn en tar i bruk i strid med rettighetene til navnet. Kravet er at etternavnet har vært brukt sammenhengende i nedstigende slektslinje fra før 1.1.1947, som er datoen for innføring av folkeregister over hele Norge (Utne_oppHAV_tradisjon). Dette skal fange opp etternavnsbruk fra ei tid da mange ikke hadde ett etternavn de brukte konsekvent, og navnet de brukte sjøl kunne være ulikt det som sto i folkeregisteret. Behovet for bestemmelsen fulgte av avvik mellom bruk og rutiner for innføring av navn i folkeregisteret (NNL 1964 § 25, 26 og 27; Austbø 1986 s. 134 ff.).

I 1974 ble slike avvik for etternavn anslått til en halv million navnebærere i Norge (Nordlys 27.11.1974, referert fra Stavanger Aftenblad uten kjent dato). Det tilsvarte ca. 1/8 eller 12,5 %. Det ble gjort tiltak for å rette opp dette med lovendring fra 1980, revidert § 26 (NNL 1964; Austbø 1986 s.st.). Siden innføringen av siste navnelov fra 1.1.2003 har det vært noen få søknader om å rette opp slike avvik, dels ulike stavemåter, og dels helt ulike navn, om *-sen*-navn i motsetning til en annen type navn.

Søknader om å få endre fra folkeregistert etternavn til faktisk brukt navn har det vært noen titalls av under den nye loven, mest de første par årene. Det gjelder både stavemåter og helt andre navn, helst fra *-sen*-navn til gårdsnavn.

3.1.3. *Navn og navneformer på gårder en har tilknytning til*

En særnorsk tradisjon er at gården en sjøl eier, leier ut eller leier, gir rett til bruk av gårdsnavnet som etternavn etter bestemte regler. Da den første norske navneloven ble innført i 1923, var det to typer etternavn som ble omfattet av hovedreglene i loven, sekundærpatronym (opphavlige primærpatronym) som i øvrige skandinaviske land, og navn på gården en eide eller leide (NNL 1923). Bruk av navn fra egen (eller leid) gård bygde på tradisjon som var i ferd med å bre seg.

Med den første navneloven (1923) kunne folk få navnet fra gården umiddelbart, motivert ut fra målet om å få gitt folk faste etternavn. Etter hvert som folk hadde fått faste etternavn, ble det gradvis stilt krav om noen års tid med

ei eller leie, som del av regler for beskyttelse av etternavn. (Utne 2004 a s. 104 ff.).

Regelen finner en i § 4 første ledd nr. 8. Uavhengig av begrensningene i § 3 [Frie, beskyttede og nye etternavn; jf. pkt. 3.2 nedenfor] kan følgende navn tas som etternavn:

8. navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid.

[Et tillegg med svært begrenset bruk er utelatt her] (§ 4 første ledd nr. 8.)

Med den siste norske navneloven (NNL 2002/2003) ble reglene for tilknytning videreført fra forrige lov, med ti års eietid eller tjue års leietid for familien i rett nedstigende linje. Gården skal, som under den tidligere loven, være i drift som jordbrukseiendom, og ikke bare være et nedlagt bruk, villaeiendom, hytteeiendom eller tilsvarende. Videreføring av den bestemmelsen om eie- og leieforhold var motivert i at det ikke var meldt vesentlige behov for endring (NOU 2001:1. s. 105, pkt. 8.7).

Fram til og med forrige lov ble det dessuten stilt krav om å bruke navneforma dels i gjeldende matrikkel (gammelt og uaktuelt register for eiendoms-skatt), og dels i grunnbok (eiendomsregister). Dette er normalt navneformer som er modernisert vekk fra eldre skrivemåter ofte preget av dansk.

Med den nye loven (NNL 2002/2003) ble omfanget av navneformer utvida, med grunnlag i bruk i flere typer dokumenter. Dette var motivert ut fra liberalisering og meldte ønsker om å få hente inn andre navneformer enn i de to nevnte dokumenttypene (Utne 2002 c s. 14 f.).

Utvidet tilgang til navneformer gjør det blant annet mulig å få etternavnsformer som er like eldre skrivemåter. I mange tilfeller er det blant søkerne et ønske om å hente navneformer fra gamle skrivetradisjoner. Begrunnelsen er at det blir oppfattet som gårdens egentlige navn, som vil si den gamle navnetradisjonen på gården (Utne 2004 b).

Etter innføringen av den nye loven har folks forventninger til nye muligheter økt for alle navnekategorier. Det gjelder blant annet slektstradisjon og tilknytning av flere typer nevnt ovenfor.

En naturlig videreføring av forventninger er ønsket om å få gårdsnavnet fra gården. Det har vært noen titalls søknader om å få gårdsnavnet som etternavn uten at kravene er oppfylt. Det kan være før de har eid gården i ti år, eiendommen der det ikke drives jordbruk, eller gårder til tidligere slektsledd uten at søkeren er barn av forrige eier eller leier.

For gårder i drift er det blant annet eiere som har tatt over en gård fra beste-

foreldre, onkler, tanter eller andre i familien som ikke er deres foreldre. De føler at det er unødvendig å måtte vente. Andre har tatt over nedlagte gårdsbruk som de bruker som fritidseiendom eller som villaeiendom uten gårdsdrift. Andre føler sterkt for gården som tilhørte tidligere ledd.

Det er hensynet til navnebeskyttelse som er grunnen til regelen, og det blir bare gjort unntak i svært spesielle tilfeller med tilknytning (§ 4 første ledd nr. 9). I noen få tilfeller blir slike saker løst enkelt når det fins en i tidligere slekt som har brukt gårdsnavnet som etternavn, eller når navnet ikke er i bruk som etternavn for andre, altså tilknytning eller nytt etternavn.

3.1.4. Foreldres fornavn med *-sonn-/-datter*tillegg

Bestemmelsen nå om parentonym er:

§ 4 Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

[...]

2. en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, eller når navnet har en tradisjon i en kultur som tillater det, en av besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap (§ 4 første ledd, nr. 2).

Gjennom århundrer har det vært tradisjon i hele Skandinavia, Færøyene og Island å bruke primærpatronym som tilnavn, dels på linje med etternavn (slektsnavn). I Norge ble bruken av primærpatronym som etternavn opphevet med navneloven i 1923, og det samme har skjedd i resten av Skandinavia (Danmark fra 1828; Sverige fra 1963, og gjeninnført fra 1982, Höglund 1998 s. 15, 39, 126 ff.) og Færøyene, men på Island har systemet blitt beholdt. For noen tiår siden ble dette gjeninnført på Færøyene og i Sverige. I Norge har slik navnebruk vært mulig som siste fornavn eller mellomnavn hele tida med navnelover, og siden 1965 med grunnlag både i mors og fars fornavn med *-sonn-* og *-datter-*ending (NNL 1964). Tilsvarende har vært mulig også i Sverige (Höglund 1998 s.st.).

Med den norske navneloven ble det igjen mulig å få patronym og metronym som etternavn. Likestillingsprinsippet som lå til grunn for forrige lov er ført videre. Patronym uttrykker at det er fars fornavn som er grunnlaget, og metronym at det er mors. For å oppnå en kort kjønnsnøytral term, lanserte Justisdepartementet *parentonym* som betegnelse (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, s. 22, pkt. 5.5; Rundskriv 2002, pkt. 3.5.3). Det er satt sammen av det latinske *parentes* (latin flertall, 'foreldre') og det greske *onoma-ikon* ('navn' + 'tilhørighet /hører til'), gjerne brukt i forma *-onymikon* eller *-onym*, etter råd fra det klassiske fagmiljøet ved Universitetet i Oslo. (En instruktiv og konstruktiv

kommentar har den svenske navneforskeren Thorsten Andersson (2006) skrevet.)

Parentonym er det som ellers blir kalt primærpatronym og primærmetro-
nym samlet. Bestemmelsen i den norske loven gjør det også mulig å bygge pa-
rentonym på besteforeldrenes fornavn, men dette er avgrenset til kulturer som
har slik skikk. Dette siste gjelder bl.a. samer (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, pkt.
8.3.2).

Parentonymendingene er reservert til foreldrenes fornavn. De kan ikke leg-
ges til foreldrenes etternavn eller brukes til å konstruere andre navn (Ot.prp.
nr. 31, 2001–2002, s. 22–23, pkt. 5.5). Det siste lar seg først og fremst prakti-
sere for *-datter*-endingen. *Håviksdatter*, bygd på foreldres etternavn, har fått
avslag etter klage (Fylkesmannen i Rogaland 2009). Folkeregister har også
avvist minst to andre navn bygd på foreldres etternavn. Dessuten har det
konstruerte *Røverdatter*, inspirert av Astrid Lindgrens figur, fått avslag (barni-
magen 2011).

Bruken av etternavn bygd på mors eller fars navn med ending fins også i den
danske navneloven. Der har de valgt å holde på den etablerte termen *patro-
nym*, av praktiske grunner (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 107).

Under den forrige norske navneloven ble patronym som etternavn bare
tillatt for islandske endinger i Norge og knyttet til fornavn i bruk på Island,
f.eks. *Eiriksson* og *Eiriksdóttir*.

Den norske navneloven tillater parentonymendinger fra mange språk (Rund-
skriv 2002, pkt. 3.5.3). Det bygger på prinsippet om ikke-diskriminering
(NOU 2001:1, pkt. 11.3.5 med videre henvisninger). Det følger dessuten av
overordnet prinsipp om at det ikke er trussel mot norsk navnetradisjon (gene-
rell omtale i NOU 2001:1 s. 117–118, pkt. 11.1).

Det er ikke bindinger for hvilke navn som kan knyttes til hvilke endinger.
Det vil si at det med den nevnte utvidelsen lar det seg ikke gjøre å sette klare
grenser for hvilke navn som har tradisjon på hvilke språk og som har tradisjon
for å bli knyttet til bestemte parentonymendinger. Dette kan ikke knyttes til
personer med bestemt etnisk bakgrunn eller statsborgerskap nå eller tidligere.
Av samme prinsipper som ovenfor følger at fritt valgte parentonymendinger
kan knyttes fritt til foreldres fornavn uansett navnenes tradisjon.

Disse frie valgene skal først og fremst gi mulighet for å følge opp faktisk nav-
nebruk fra hjemmekulturen. Fornavnsskikker er i stor grad globale, slik at det
er lite rimelig å sette grenser for hvilke navn som er i bruk som skal kunne føres
videre i parentonym etter lokal parentonymskikk.

Dette vil si at for eksempel tradisjonelle norske, russiske eller arabiske navn

kan kombineres med endinger som *-sønn*, *-datter*, *-ovitsj* (adjektivisk uttrykk brukt for sønner), *-evitsj* (for sønn), *-ovna* (for datter) og *-evna* (for datter), som *Maritovitsj*, *Karievitsj*, *Olgasdatter*, *Olgaevitsj*, *Sergejsdatter*, *Ivanssønn*, *Ivanovitsj*, *Omarsdatter*, *Yasminsønn*, *Aminasdatter* og *Fatimassønn*. Slike muligheter på tvers av tradisjonelle språkgrenser er til nå lite utnyttet.

I den danske loven er det er for tilsvarende patronymnavn stilt krav om at fornnavnet har tradisjon i samme kultur som den ønskete endingen blir brukt (DNL § 7 stk. 1, nr. 2; Estrup & Aarø-Hansen s. 109). Den danske betenkningen viser til at det er likt i dansk og norsk lov (Betænkning s. 140). Som det går fram ovenfor knytter ikke den norske loven endinger til bestemte navn. Både den danske og norske regelen for bruk av foreldrenes fornavn uten ending er knyttet til bestemte navn, noe jeg kommer tilbake til.

Tabell 1 (se nedenfor) viser en systematisk oversikt over parentonymformer på mange ulike språk (kulturer). Ifølge den norske navneloven vil en, som nevnt, kunne hente endingene ganske fritt. Her følger noen kommentarer om skikkene og hvordan det er mulig å føre dem inn i det norske folkeregisteret.

I de ulike landene der disse formene tradisjonelt blir brukt, gjelder dels lovregler og dels språklige regler for hvordan endingene kan brukes. I Norge kan det være hensiktsmessig at en ikke bryter disse reglene av hensyn til bærerne, som vil si eventuell «vesentlig ulempe» for bærerne. Norske myndigheter kan ikke pålegge dette, men kan nok heller i praksis gi råd i tilfeller en er oppmerksom på det. Bærerne kan vente å måtte gjennomføre endringer når de vender tilbake til hjemlandet, når det er avvik fra hjemlandets tradisjoner eller regler, eller når de ber om pass.

Blant annet Tyskland og Nederland praktiserer statsborgerprinsipp for lovgivning (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.8; § 14). Det innebærer at statsborgere fra de landene kan få behandlet navnesaker i hjemlandet mens de er bosatt i Norge. Det innebærer at vedtak gjort etter norsk rett, kan omgjøres i hjemlandet. Dessuten kan slike statsborgere «her i riket [= Norge] inngi melding om å ta, endre eller sløyfe navn i samsvar med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter» (§ 14 andre ledd). De samme personene kan få behandlet navnesaker etter norsk rett, men de kan også be om å få godtatt endringer i Norge vedtatt i landet der de er statsborgere.

Noen eksempler på lovregler i andre land som kan få betydning for bosatte i Norge, er bruken av frisiske endinger i Nederland og Tyskland, vist i tabell 1 blant navn med endinger som betyr 'sønn' og 'datter', eller som har genitivsform. I Nederland er det forbud mot å danne patronym som er like eksisterende etternavn (Meertens_voornamen, de Hahn 2002 s. 18, 19). I Tyskland er

det ikke et tilsvarende forbud for slik navnebruk i det frisiske området (Standesamt_Der_Vorname 2007 s. 15 (pkt 41); Seibicke 2002 s. 27).

Et annet eksempel på patronymregler i andre land er skille mellom former som mellomnavn (*millinöfn*) og etternavn (*kenninöfn*) på Island (INL).

Mellomnavnsformene er rene eieformer (genitivsformer), mens etternavnsformene har samme eieformer pluss endinger som *-son* 'sønn' og *-dóttir* 'datter'. Siden alle patronymformer som kan gis som mellom- og etternavn etter norsk lov også kan gis som det motsatte, vil alle islandske patronymformer kunne gis for patronym brukt i begge kategorier i Norge (§ 4 første ledd nr. 2, og § 9).

På mange språk fordeler fornavn seg på bøyingsklasser for substantiv. I hovedsak er det regelmessig sammenheng mellom endinger i nominativ og genitiv, både hvilken genitivsending som kommer før ord for sønn og datter, og ending når navnet bare skal stå i genitiv. I tabell 1 kan genitivformer ses for bl.a. islandsk og gresk. Genitivendingene er understreket.

Ulike overgangsvokaler på russisk og ulike endinger på serbisk-kroatisk-bosnisk er også bestemt av språkregler. Hva som er nominativsendingen av fornavnet bestemmer forma adjektivendingene som blir lagt til fra disse språkene.

Foranstilte patronymledd som atskilte ord fins i noen språk, slik som arabisk og noen afrikanske språk. Etter den norske loven er det bare mulig å få navn med prefiks som følger med arvelige etternavn og mellomnavn (se pkt. 3.1.1 ovenfor; Utne 2013), og en får med seg eget prefiksnavn inn i landet. Dersom personer kommer inn i landet med det muslimske patronymet *ibn Muhammad* som etternavn, vil de kunne registeres som det. Dannning av navn med prefiks blir ellers ikke godkjent. Det vil normalt også ramme andre prefiks for patronym, siden patronymregelen bare åpner for endinger.

Praksisen med å gi prefiks fra ikke-europeiske språk har ikke vært så streng som for europeiske prefiks. Grunnen er først og fremst at de ikke-europeiske prefiksene oftest har et annet innhold enn de europeiske. De europeiske er preposisjoner eller bestemte artikler, og irske og skotske slektskapsprefiks (*Mac/Mc, O/O*) i sekundærpatronym, mens ikke-europeiske ofte står for enten slektskap eller religiøse titler eller tilnavn. Andre grunner er at flere av de ikke-europeiske prefiksene har blitt oppfattet som egne navn, men nok også fordi de ikke er blant prefiks nevnt i håndbøker eller veiledninger. Eksempler er slektskapsprefiksene *wa, arap* og *ibn* som fins i tabell 1. Det kan også legges til at dette ikke ble diskutert i forbindelse med den nye navneloven, noe som heller ikke skjedde med europeiske prefiks.

Ikke-europeiske prefiks vil normalt bli ført som mellomnavn, enten sam-

men med fars fornavn, eller alene. De vil også kunne registreres som doble navn med bindestrek, dvs. *Ibn-Muhammad*, på linje med vanlig føring av arabisk bestemt artikkel, som i *Al-Hussaini*. Her er det rimelig med fleksible løsninger, mest fordi det i mange år, også under forrige lov, har vært ført inn innvandreravn på mange ulike måter. Det vil ikke være rimelig verken å rette opp gamle føring eller å endre praksis innenfor samme familier eller for folk med samme kulturelle bakgrunn. Sammenskriving kan også være en løsning, slik det er utbredt for bestemt artikkel i muslimske arvelige etternavn, f.eks. *Alhusseini*, men i praksis uvanlig for patronymprefikset *ibn*, som f.eks. *Ibnmuhammad*.

For muslimsk (arabisk) navneskikk er nå det vanlige å utelate patronymprefiksene, slik at bare fars navn blir brukt uendra, ofte også farfars, som ofte er med (se også pkt. 3.1.5).

I den danske navneloven er det anledning til å danne patronym også med foranstilte ledd (Betænkning s. 238; Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 109). En slik regel mangler altså i Norge. Rett nok nevnes det i den danske lovkommentaren bare prefiksene *al-* og *el-*, ev. *Al-* og *El-*, med bindestrek (Estrup & Aarø-Hansen a.st). Det er uklart hvor denne patronymskikken som er nevnt i de danske bøkene, er i bruk i det muslimske området. Derimot forekommer de bestemte artiklene, bl.a. i formene *al-* og *el-*, i nedarvete etternavn (bl.a. sekundærpatronym), og da gjerne med *-i* til slutt i hoveddelen, som *Al-Husseini*. Trass i dette, åpner den danske regelen for patronymprefiks. En endring i den retningen er det også behov for innenfor norsk praksis, men en løsning bør også ses i sammenheng med behandling av prefiks også utenom patronym, der det også fins uavklarte spørsmål.

For samisk fins en tradisjonell skikk med å plassere en av foreldrenes navn foran personens fornavn. Det foranstilte navnet er i genitiv. Som en ser av eksemplene i tabell 1, har navnene indre bøyning, kalt stadiebøyning. Dels er det forenkling og dels er det forlenging av stavelser, avhengig av bøyingsklasse, slik eksemplene viser. Foranstilte parentonym blir på linje med foranstilte etternavn avvist etter den norske navneloven (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, pkt. 8.3.2). Det er ikke noe formelt hinder for å føre det samiske foreldrenavnet som f.eks. mellomnavn i folkeregisteret. I praksis får mange med samisk navneskikk løst dette med å føre foreldrenavnet som mellomnavn med norsk patronymending. I det norske folkeregisteret har bruken av parentonym vært forholdsvis mye brukt i Finnmark (søk i skattelikninger på samiske etternavn og utvalgte patronym), der samisk navneskikk står sterkt. Mer sjelden for samisk er bruken med samiskspråklige ledd for sønn og datter, *bárdni* og *nieida*, se tabell 1.

Tabell 1. Parentonymformer på utvalgte språk. Utvalg av endinger på hvert språk.¹

SPRÅK	PARENTONYM FOR SØNNER	PARENTONYM FOR DØTRE
Tilsvarende -sønn/-datter- ending		
norsk	Jon <u>s</u> ønn, - <u>s</u> ønn, - <u>s</u> øn, - <u>s</u> son, Ida <u>s</u> on, - <u>s</u> son (ikke -(s)sen)	Jon <u>s</u> datter, Ida <u>s</u> dotter
islandsk (for Jón, Sigurður, Árni, Elín, María)	Jón <u>s</u> on, Sigurð <u>a</u> rson/ Sigurð <u>s</u> on, Árn <u>a</u> son, Elín <u>a</u> rson, Marí <u>u</u> son (se mellomnavn nedenfor)	Jón <u>s</u> dóttir, Sigurð <u>a</u> rdóttir/ Sigurð <u>s</u> dóttir, Árn <u>a</u> dóttir, Elín <u>a</u> rdóttir, Marí <u>u</u> dóttir (se mellomnavn nedenfor)
færøysk (tilsv. navn som for islandsk)	Jon <u>s</u> on, Sigurð <u>a</u> rson/ Sigurð <u>s</u> on, Árn <u>a</u> son, Elín <u>a</u> rson, Marj <u>u</u> son	Jon <u>s</u> dóttir, Sigurð <u>a</u> rdóttir/ Sigurð <u>s</u> dóttir, Árn <u>a</u> dóttir, Elín <u>a</u> rdóttir, Marj <u>u</u> dóttir
samisk (for Áilu, Mihkkal)	Áillubárdni	Mihkkalanieida
frisisk	Hinrichs, Paulus <u>z</u> oon, - <u>sen</u> , - <u>en</u> , - <u>z</u>	(som for sønner)
kasakhstansk	Omaruly	Omarqyzy
Adjektivending		
russisk	Olegovitsj, Igorevitsj	Olegovna, Igorevna
ukrainsk	Tarasovytj, Mykolaevytj	Tarasivna
bulgarsk	Vasilov, Georgiev	Vasilova, Georgieva
Genitivending		
islandsk	Jóns, Sigurðar/ Sigurðs, Árna, Elínar, Maríu; (for Jón, Sigurður, Árni, Elín, María) (se etternavn ovenfor)	som for sønner
serbisk, kroatisk, bosnisk	Vladimira (< Vladimir), Vladka (< Vladko), Vlade/Vlade (< Vlada/Vlada, dvs. bare for navn m. -a)	Vladimira osv. (like)

¹ Parentonymformene i tabell 1 har ulike typer ord eller språkelementer som grunnlag. Derfor er oppslagene i tabellen delt i undergruppene «tilsvarende -sønn/-datter-ending», «adjektivending», «genitivending», «foranstilt foreldrenavn i genitiv» og «foranstilt slektskapsord». Parentonymendinger og andre parentonymmarkeringer er kursivert. Genitiv som fuge er understreket. Se ellers forklaring under pkt. 3.1.4.

gresk	Giorgiou (< Giorgios), Andrea (av Andreas), Ioanni (av Ioannis),	Giorgiou osv. (like)
Foranstilt foreldrenavn i genitiv		
samisk	<i>Máhte-Ánde</i> (Máhtte), <i>Ándde-Ánde</i> (< Ánde)	<i>Máhte-Ánne</i> , <i>Ándde-Ánne</i>
Foranstilt slektskapsord		
arabisk	<i>ibn</i> Muhammad, <i>bin/ben</i> Muhammad	<i>bint</i> Muhammad
lokale språk i Kenya	<i>wa</i> Wamwere, <i>arap</i> Moi	<i>wa</i> Wamwere

En lignende tradisjon, men med navn i ubøyd form (nominativ) har også vært i bruk i det norskspråklige området, særlig på Vestlandet. Det har ikke vært krav om formalisering av denne skikken.

Hvordan dette som er omtalt for samisk, ville blitt løst med dansk navnelov, er ikke kjent, og spørsmålet er antakelig lite relevant i Danmark. I Sverige tillater navneloven i alle fall foranstilte tilnavn etter «gårdsnamn»-tradisjonen, som bl.a. fins i Dalarna f.eks. *Klockar Brita* og *Staffas Erik* (Höglund 1998 s. 196 f.). De kan stå først eller sist i fornnavnsfeltet. Det er nedarvete navn knyttet til beboere med tilknytning til bestemte gårder og er ikke patronym.

3.1.5. Fornavn i familien (*parentonym uten ending*)

Loven har en bestemmelse om bruk av forfedres fornavn som etternavn uten ending:

§ 4 Avlede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

[...]

3. navn som er eller har vært en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn, når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn (4 første ledd, nr. 3).

Kulturer som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, vil her si kulturer som bruker fornavn også som etternavn, slik at samme utvalg av navn blir brukt til

begge kategorier. Med den norske navneloven blir navnene også brukt som mellomnavn (§ 9; se pkt. 4 nedenfor).

Dette tilsvarer parentonym uten endinger eller andre tillegg før eller etter fars fornavn. Denne tilnavnsbruken er aktuell for eksempel muslimer, tamiler, etiopere, eritreere og for noe fortsatt bruk av muslimsk skikk og eldre tyrkiske og persiske skikker i Sentral-Asia. Se omtale av navnelister for slike kulturer under pkt. 2.1.

Muslimsk navneskikk ser vi når Ali Ismail Yusuf har *Ali* som fornavn og er sønn av Ismail og sønnesønn av Yusuf.

En tamil som heter *Sivakumar Yogarajah*, har gjerne en far som heter *Yogarajah*, dersom etternavnet er oppført sist etter norske regler. Etter tamilsk tradisjon kommer fornavnet sist.

Med tamilsk skikk får også koner normalt mannens fornavn som sitt etternavn. I den norske loven er dette tilpasset likestillingsprinsipper, slik at det gjelder for begge ektefeller. Også mødres navn kan bli brukt uten ending for barn, altså parentonym og ikke bare patronym. Bestemmelsen er:

§ 4 Avlede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

[...]

5. ektefellens fornavn når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn (4 første ledd, nr. 5).

Som omtalt sammen med foreldres fornavn med ending, har muslimsk navneskikk også tradisjon for patronymprefiks, slik som *ibn*, men det er uvanlig blant innvandrere i Norge.

Behandling av navneskikker med foreldres navn med eller uten ending er omtalt i Utne 2008 a (med referanser videre) og mer kommer i Utne 2013.

Dansk lov har tilsvarende regler om bruk av fornavn uten ending som den norske. Med den danske navneloven er det i tillegg mulig å gi godkjente fornavn til mellomnavn, utan at de senere kan godkjennes som etternavn som følge av det (DNL § 11, stk. 1, nr. 4; Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 144 f.). Dette bygger på en dansk tradisjon. Den norske loven gir ikke adgang til det samme for navn fra verken dansk eller norsk tradisjon.

3.2. Etternavn en ikke har tilknytning til

De fleste som skifter etternavn, velger navn de har tilknytning til i familien, med framgangsmåtene omtalt ovenfor (pkt. 3.1). De henter mest fra ektefeller, dernest fra formødre eller forfedre. De som skal ha andre navn, henter dem

først og fremst blant frie etternavn en ikke har tilknytning til, og ellers blant typene navn en ikke har tilknytning til, og som er omtalt nedenfor.

Muligheten for å hente etternavn en ikke har tilknytning til, har blitt klart mindre aktuell etter 2003. Grunnen er utvidete muligheter til å hente navn fra familien.

Navn en kan skaffe seg uten tilknytning, blir delt i tre hovedgrupper etter hvor mye navnene er brukt i Norge, frie etternavn, beskyttete etternavn og nye etternavn.

3.2.1. *Frie etternavn*

Frie etternavn, som alle kan få, vil si etternavn brukt av mer enn 200 bosatte i Norge. Det gjelder navn med samme stavemåte. Navn med ulike stavemåter kan ikke telles sammen for å komme over grensa. Under den forrige loven var det 500-grense. Det gjelder antall bærere i folkeregisteret på det tidspunktet søknaden blir behandla, og ikke på Statistisk sentralbyrås lister pr. 1.1. hvert år. Det blir altså ikke ført liste over frie navn. I Danmark føres det liste. Det innebærer at navn som har nådd over 2 000-grensa, som gjelder der, kommer på lista og blir stående (DNL § 2).

En viktig grunn til den reduserte navnebeskyttelsen i Norge er at særretter blir redusert:

Navnevernet oppstod i en helt annen tid enn i dag, nemlig så tidlig som på slutten av 1800-tallet [...]. Særrettigheter har stått for fall utover i forrige århundre, og det kan anføres at det ikke er særlig større grunn til å opprettholde rettsbeskyttelsen for navn enn for andre eksklusive rettigheter (NOU 2001:1 s. 89, pkt. 8.2.1).

En annen grunn er forenkling av saksbehandling fordi flere søknader enklere kan bli innvilget (s.st.).

3.2.2. *Beskyttete etternavn*

Beskyttete etternavn vil si navn båret fra 1 til og med 200 personer i landet. Dette gjelder også dem som har navnet som ett av to navn i dobbelt etternavn. Bare én stavemåte gjelder for hvert navn, som nevnt. En kan altså ikke telle sammen stavemåter og oppnå at navnene blir frie. Beskyttete etternavn kan en få med samtykke fra alle som bærer navnet som etternavn, og foreldre på vegne av barn, dvs. under 18 år. Bare personer bosatt i landet skal samtykke.

Det er bare bærere av helt like navn som skal samtykke. Under forrige lov skulle en også ha samtykke fra bærere av navn som kunne bli blandet sammen med det beskyttete navnet en søkte om. Justisdepartementet forenklet dette i

lovforslaget de la fram for Stortinget. Motiveringen var at det er bærere med likt navn «som er nærmest til å vurdere spørsmålet. Om de samtykker, vil det være urimelig om bærerne av et annet, men forvekselbart navn, skal kunne hindre den det gjelder å ta navnet» (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, pkt. 5.3). Dessuten er dette del av den liberale tankegangen bak den nye loven. Krav om samtykke fra navn som kan blandes sammen, gjelder likevel for nye navn, som er omtalt nedenfor.

Fra folkeregisteret (skatteetaten) får søkere ei fullstendig liste over alle bærere. Det blir krevd betaling for lista. Søkerne skriver sjøl til alle for å be om samtykke.

Mellomnavn er ikke beskyttet. Personer med mellomnavn som ikke fins som etternavn, eller som er likt et beskyttet etternavn, har ingen rett til å hindre andre i å få navnet verken som etternavn eller mellomnavn. Det gjelder også de som har hatt et navn som etternavn før ekteskap, men som senere har det som mellomnavn eller har strøket det.

Det er altså ingen latent rett til etternavn en sjøl ikke bærer som etternavn. Sverige praktiserer latent rett til etternavn en ikke sjøl bærer, i noen situasjoner (Höglund 1998 s. 117 f.). Fram til 1979 skulle også norske bønder som eide eller leide en gård gi samtykke til at noen fikk gårdsnavnet som etternavn, også når de sjøl ikke hadde navnet som etternavn (Utne 2004 a s. 119 f.).

Det er få søkere som får positive svar fra alle bærerne. Et navn med få bærere vil bærerne gjerne holde innenfor familien. Når det er noen titalls bærere eller mer, bryr oftest ikke alle seg med å svare verken positivt eller negativt, heller ikke etter purringer.

De norske reglene for beskyttete etternavn skiller seg fra den danske ordningen på flere måter. I den danske loven er etternavn med 2 000 eller færre bærere beskyttet (DNL § 3), og alle over 12 år skal samtykke (DNL § 4, stk. 5). Det blir ført liste over frie etternavn. Navn som får færre bærere, faller ikke ut av lista, men navn som får flere bærere, kommer inn på lista som blir oppdatert en gang i året (DNL § 2). I Danmark har ikke myndighetene som oppgave å finne fram aktuelle bærere for søkere. Disse må søkerne finne fram til med egen hjelp. Dersom søkerne ikke har identifisert alle bærere, og da heller ikke spurt dem, vil de få avslag (DNL § 4, stk. 1, nr. 7; Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 72 f.).

Heller ikke i Danmark er det latent rett til et etternavn, altså som i Norge.

Fra arbeidsgruppa som forberedte loven var det forslag om ei liste med beskyttete etternavn (motsatt av den danske loven som kom senere). Lista skulle inneholde alle etternavn med færre enn 200 bærere på det tidspunktet loven

ble satt i verk. Navn som senere kom opp i minst 200 bærere, skulle bli frie og bli strøket fra lista. Dessuten skal ikke nye navn inn på lista. Det siste innebærer at alle nye etternavn i Norge skulle bli frie. Ikke minst skulle det gjøre det enklere for innvandrere å ta et etternavn fra hjemmekulturen. (NOU 2001:1 s. 92, pkt. 8.2.3.2, s. 140, kap. 15, kommentar til § 3, første ledd, og s. 150, § 3 første ledd (forslag til lovtekst).

Etter motstand fra flere i høringsrunden tok Justisdepartementet ikke denne løsningen med videre (Ot. prp. nr. 31,2001–2002, s. 16–19, pkt. 5.3, og § 3 andre ledd; Utne 2002 c s. 13). Det vil si minst 200 som generell regel (oppriinnelig forslag var færre enn 200).

3.2.3. *Nye etternavn*

Nye etternavn er av to typer: Etternavn som er nylaga, eller i alle fall ukjente; og ny bruk av etternavn som ikke er i bruk i Norge som etternavn på søknadstidspunktet, men som enten har vært brukt i Norge tidligere eller som er eller har vært brukt i andre land.

Begrensninger for hvilke nye etternavn som kan bli gitt er særlig (§ 3 tredje ledd):

1. Navn som kan blandes sammen med beskyttete etternavn. Det er krav om samtykke fra bærere av nesten like navn.
2. Navn som er like eller kan blandes sammen med varemerker, foretaksnavn og flere typer som er spesifisert. Begrensning gjelder bare mot allment kjente navn.
3. Navn som er like fornavn, brukt nå eller tidligere. Opphav eller tradisjon for navnet som etternavn i andre land åpner likevel for godkjenning.

Praksis for hvilke beskyttete etternavn som eventuelle nye etternavn kan blandes sammen med, er ment å være mer liberal enn under den gamle loven. Også i 1990-årene, den siste tida med gammel lov, var retningslinjene om sammenblanding blitt liberalisert i forhold til tidligere. Da ble dette spesifisert som krav om ulik skrivemåte og ulik uttale, sjøl om navnene kunne oppleves som ganske like. Det åpnet blant annet for *Ytterberg* uten samtykke fra *Ytreberg* (Rundskriv 2002), og videre *Grenø* (Navnesak JD 97/9259) og *Fosseskaret* (Fylkesmannen i Hordaland og Justisdepartementet før 2003) uten krav om samtykke fra de beskyttete *Grene* og *Fossåskaret*. I hovedsak er praksis ment å være slik under den nye loven, men det er åpnet for mindre forskjeller dersom skjønn sier at navnene likevel kan bli oppfattet som ulike (Rundskriv 2002, pkt. 3.4). Dette er nok blant annet ment å imøtekomme stavemåter som klart blir oppfattet som ulike, men som ikke gir uttaleforskjeller. Denne nye grensa er lite utprøvd.

Forbudet mot foretaksnavn, varemerker, navn på organisasjoner og lignende er klart formulert når det gjelder nye etternavn, men ikke for fornavn. Behovet for forbud er sterkest for etternavn fordi etternavn kan gi rett til å etablere firma og varemerker med navnet. Foretak og varemerker gjelder dem som er registrert i Norge, mens det for bl.a. organisasjoner også gjelder dem som fins i andre land. Nye navn som kan komme i konflikt med disse typene, kan bli godkjent når det også er ord i språket, både norsk og andre, som er like, eller når ord i varemerke o.a. er utbredt i f.eks. flere varemerker. Slik har f.eks. *Arsenal*, som er navn på et kjent fotballag, blitt godtatt både som fornavn og mellomnavn (søknadene kom samtidig) fordi *arsenal* er engelsk ord for 'lager', for øvrig også bakgrunnen for navnet til fotballaget.

Tidligere var bruk av stedsnavn og navn på historiske personer som etternavn begrenset med en regel. Den er nå tatt ut som formulert regel fordi hindringene for slik bruk skal være små (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, s. 28 f., pkt. 5.8). Noen svært kjente navn kan bli behandlet under reglene for «sterke grunner». For geografiske navn nevner forarbeidene at *Galdhøpiggen*, Norges høyeste fjell, bør avvises, mens *Tyin*, en liten, men kjent innsjø, bør kunne godtas. I praksis har noen navn på byer i verden blitt godtatt som fornavn og mellomnavn, og vil også kunne godtas som etternavn (navnesaker i folkeregister etter 2003). Antakelig vil f.eks. disse geografiske navnene kunne godtas: *Ålesund*, *Gøteborg*, *Odense*, *Jylland*, *Limfjord* og *Limfjorden*. Sannsynligvis vil det bli avslag for *Nidaros*, det tidligere historiske navnet på Trondheim og som har sentrale historiske betydninger, og *Oslo*, fordi det er hovedstad. *Bergen* er i bruk som etternavn, helst med utenlandsk opphav.

For historiske navn på personer må det være klart sentrale personer. *Tordenskjold* er kommet inn som etternavn i folkeregisteret, men er nok på grensa til hva som kan bli godtatt. Navn på gamle adelige og borgerlige slekter vil normalt kunne godtas. Det er ikke formulert klare begrensninger mot etternavn brukt i andre land, men det er mulig viktige personer i verdenshistorien eller nær norsk historie vil bli avvist, f.eks. *Hammarskjöld* og *Bernadotte*.

Noen få navnesøkere har vært opptatt av at adelige etternavn uten bærere i dag skal være beskyttet. Det er de ikke etter norsk navnelov.

Alle de spesielle navnetypene omtalt ovenfor dreier seg i praksis om navn med stor symbolverdi for det norske folk.

For stedsnavn som etternavn er norske regler klart mer liberale enn svensk praksis. I Sverige skal nye etternavn som kan føre til forveksling med stedsnavn, ikke gis, slik som navn på jernbanestasjoner og postkontor (SNL § 12, pkt. 4; Höglund 1998 s. 113). Dansk lov ser ikke ut til å ha slike begrensninger for stedsnavn som etternavn, men har for øvrig en strengere praksis

enn den norske for stedsnavn som fornavn (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 183).

I den norske loven gjelder reglene om «vesentlig ulempe» og «sterke grunner» også for etternavn, etter prinsippene som er omtalt tidligere (§ 10 første ledd). Denne bestemmelsen hindrer også søkere i å få nye navn med prefiks (*von, de, o.a.*), men andre bestemmelser (§ 4) gjør det mulig å få prefiks-etternavn som en har tilknytning til (se også pkt. 3.1.1, 3.1.3 og 3.3.3; og Utne 2013). Det er ikke krav om etternavnskarakter i Norge. Dansk lov forbyr etternavn med fornavnspreg (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 100; § 6, stk. 1, nr. 6).

3.3. Endring av eget etternavn

Endring av skrivemåte i etternavn kan gjøres etter utvalgte språklige regler uten hensyn til om det blir likt et beskyttet etternavn eller andre kategorier personnavn. Det er fem hovedtyper. To typer gjelder etternavn bygd på eldre norskspråklige etternavnsformer (1 og 2 nedenfor), og tre gjelder endring i navn som er knyttet til nye innvandregrupper de siste tiåra (3, 4, 5).

1. Modernisere nærmere dagens skriftspråk.
2. Tilpasse etternavn med de særnorske bokstavene *æ, ø* og *å* til internasjonalt kjente stavemåter.
3. Endre på kjønnsbestemt ending i etternavn.
4. Rette opp feil stavemåte i navn, også endring av transkripsjonsvarianter.
5. Endre rekkefølge/navnekategori for navn.

De to sistnevnte blir ikke omtalt nedenfor (Rundskriv 2002, pkt. 2.3.5, og pkt. 3.5.8).

3.3.1. *Modernisere nærmere dagens skriftspråk*

En endring av stavemåten av et etternavn som bringer stavemåten nærmere den alminnelige uttalen av navnet eller nærmere skriftspråket for øvrig, regnes ikke som å ta et annet navn (§ 6 første ledd, første punktum [= første setning]).

§ 6 første punktum er ment for å modernisere skrivemåter på opphavlig norske etternavn, og ikke for fornorsking av utenlandske etternavn. Forarbeidene er uklart formulert (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, s. 29, pkt. 5.9), slik at saksbehandlerne ofte er usikre på hva reglene konkret vil si språklig. Det hender dessuten at søkerne oppfatter språklig gamle former som mer moderne enn de som er moderniserte etter rettskriving, blant annet fordi eldre former blir oppfattet som mer normale.

Å modernisere vil si å endre fra gamle norske skrivemåter til skrivemåter innenfor dagens, eller i alle fall mer moderne norske rettskriving. Gamle skrivemåter er oftest eldre danske skrivemåter i Norge, men kan også være andre eldre rettskrivinger innenfor de norske skriftnormene bokmål og nynorsk.

Å endre fra gammel til ny skrivemåte omfatter f.eks. frå *w* til *v*, *th* til *t*, *aa* til *å* og fjerning av stum *h*. Eksempler på endring av slike bokstaver er navneledene *Wang-* til *Vang-*, *-seth* til *-set*, *-aas* til *-ås*, og navnet *Myhr* (687) til *Myr* (35).

I mange tilfeller vil det også si å endre fra enkel konsonant, som var vanlig i dansk-norsk, til dobbel konsonant i moderne norsk. Det kan vere endringer fra det frie *Opheim* (1 392) til det beskyttete *Oppheim* (122) fra det beskyttete *Langbak* (12) til det beskyttete *Langbakk* (80).

Etter denne regelen skal endringen i skrift ikke føre til endring av uttalen i navnet for bæreren. En får altså ikke endre fra *Bergsager* (23) til det beskyttete *Bergsaker* (112) med denne regelen dersom uttalen er med /g/. En får heller ikke endre fra *Bergsaker* til *Bergsåker* (5), dersom uttalen er med /a/. Slike moderniseringer som også påvirker uttale, vil si endring til et annet etternavn (pkt. 3.1. og 3.2).

Endring til en skrivemåte nærmere skriftspråket vil si at det skal være en skrivemåte i rettskrivingen for det samme ordet eller leddet, eller måten uttalemåter ellers blir uttrykt i rettskrivingen. Derfor får en ikke endre fra *Rødset* til det beskyttete *Røset*, fordi *rød* skal skrives med <d> i betydningen 'rydning' i opphavlige stedsnavn.

Denne regelen gjør det altså bare mulig å endre fra gamle til moderne skrivemåter, og ikke fra moderne til gamle. Dersom en ønsker å endre til gamle, må det behandles etter reglene om å få annet etternavn. Svært få, muligens under fem i året, søker om å modernisere etternavn. Derimot er det noen titall i året som ønsker å endre fra nyere til eldre former, eller de ønsker gamle former av navn de henter inn fra tidligere slekt. De oppfatter de gamle formene som de egentlige skrivemåtene, noen ganger også som mer moderne (Utne 2004 b).

Endring fra *å* til *aa* kan gjøres etter regelen om internasjonale navneformer (pkt. 3.3.2).

Det er rimelig å legge samme prinsipper til grunn for moderniseringer av samiske og kvenske etternavn i Norge, siden slike navneskikker er inkludert i navneloven på linje med norske, med visse unntak (Ot.prp. nr. 31, 2001–2001, s. 36–37, pkt. 8.3.2, og s. 38, pkt. 8.4). Lovforarbeidet (Ot.prp. nr. 31, 2001–2002, s. 29, pkt. 5.) viser klart til norsk rettskriving, mens lov og rund-

skriv ikke spesifiserer det. Det fins minst ett eksempel på at en sak er løst slik, etter råd fra meg.

Den danske navneloven har ikke en regel om modernisering. Derimot har den svenske navneloven en mulighet for å endre stavemåter i lydlike navn, uten krav til om det er modernisering eller ikke (SNL § 11, tredje stycket; Höglund 1998 s. 40 og 107 ff.). Det gjelder der regler for kunngjøring og samtykke, dels betinget av avstand i skrivemåte mellom navnene.

3.3.2. Tilpasse etternavn med bokstavene æ, ø og å til internasjonalt kjente stavemåter

Etter regelen om modernisering fortsetter samme lovparagraf slik:

Det samme gjelder en endring av stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet (§ 6 første ledd, andre punktum [= andre setning]).

Ifølge rundskrivet til navneloven er eksempler på dette «endring av etternavn med skrivemåtene æ, ø og å, til henholdsvis skrivemåtene ae, oe og aa » (Rundskriv 2002, pkt. 3.8.2). Praksis er også å bruke de vanlige omskrivingsmåtene til a og o, slik at de aktuelle endringene er:

æ til ae eller a

ø til oe eller o

å til aa eller a

Med denne regelen kan en for eksempel endre fra *Møll* (197) til de beskyttete *Moell* (8) eller *Moll* (under 4 bærere).

Regelen gjør det dessuten mulig å endre fra moderne å til den eldre, og dessuten internasjonale, skrivemåten aa. Slik kan en skifte fra det beskyttete *Nedreås* (35) til det beskyttete *Nedreaas* (58).

Det dreier seg bare om endringer til bokstavene a–z, som blir mest brukt i internasjonal standardisering. Det er bokstavene som er felles for alle latinske alfabet, og som tilsvare det engelske alfabetet. Det dreier seg for eksempel ikke om endringer til ä og ö, sjøl om de blir brukt i flere land og språk, bl.a. på tysk og flere nordiske språk (avklart muntlig med Justisdepartementet kort tid etter at loven trådte i kraft).

Søknader etter denne bestemmelsen er sjeldne, neppe mer enn fem i året.

Internasjonaliseringsregelen utformet Justisdepartementet i lovforslaget som ble sendt til Stortinget etter høringsrunden. Det var en balanse mot for-norskinsregelen, dvs. moderniseringsregelen ovenfor. Moderniseringsrege-

len ble utformet på grunnlag av forslag fra flere av universitetene i høringsrunden for det opphavlige lovforslaget.

3.3.3. Endre på kjønnsbestemt ending i etternavn

En endring av et etternavns kjønnsbestemte ending regnes ikke som å ta et annet navn (§ 6 andre ledd). Fra 2003 ble alle kjønnsbestemte endinger tillatt for etternavn med tradisjoner fra slik navnekultur (Rundskriv 2002, punkt 3.8.3). Blant annet i russisk navneskikk har etternavn kjønnsbestemte endinger, vanligvis med en *-a* i tillegg for kvinner. Vi kan tenke oss familien *Smirnov* der ektemannen heter *Igor Vasiljevitsj Smirnov* og kona *Anastasija Nikolajevna Smirnova*. De har sønnen *Jevgenij Igorevitsj Smirnov* og dattera *Jekaterina Igorevna Smirnova*.

For litauisk er det mange ulike endinger, og dessuten oftest skille mellom gifte og ugifte kvinner. Ektemannen kan hete *Gintaras Petrauskas*, kona *Jadvyga Petrauskienė*, sønnen *Viljar Petrauskas* (likt farens etternavn) og dattera *Ona Petrauskaitė*.

System for kjønnsbestemte etternavn er utbredt i øst-europeiske kulturer, det vil si i områder med slaviske språk. Det omfatter Russland, Polen, Tsjekia, Slovakia, Bulgaria, områder med bosnisk-serbisk-kroatisk språk, og deler av Sentral-Asia. Videre fins dette i litauisk, latvisk og gresk kultur. Mer omtale av etternavnsendringer, og også om patronymformer i de samme områdene, fins bl.a. i Utne 2008 a s. 95 ff. og i Utne 2013.

Denne variasjonen med endinger blir i Norge bare godtatt for navn som allerede har ei form som får kjønnsbestemte endinger på et språk med slike navnetradisjoner. Det er navnet som er avgjørende og ikke personens bakgrunn. Det innebærer at f.eks. norske statsborgere med etnisk norsk bakgrunn kan ha kjønnsbestemte endinger på etternavn med tradisjon i en kultur med slik skikk. Det innebærer at en ikke kan få noen slik ending til etternavn som ikke har tradisjon i et land med denne skikken, f.eks. ikke *Ida Berga*, som er beskyttet etternavn, når ektemannen heter *Jonas Berg*. Her er altså kravet til navnets bakgrunn strengere enn for parentonymendringer omtalt tidligere. Grunnen er ikke klart uttrykt i forarbeidene. Skikken omfatter i hovedsak etternavn med en tradisjonsbunden historie, og det er rimelig å vurdere det slik at det ikke er viktig å bryte prinsippet for beskyttede etternavn i Norge på grunn av dette.

For irsk er det noen som har tatt i bruk en skikk med prefiks som skiller mellom menn og kvinner, dvs. eget ord foran hoveddelen av etternavnet (Mac Mathúna 2006 s. 75 f.). Samtidig skjer det også ei lydlig og skriftlig endring i

begynnelsen av hovednavnet fordi lyder i prefikset påvirker hovednavnet (patalisering). Eksempler er det mannlige *O Briain* og konas kvinnelige *Ni Bhriain*. Det fins også egne system for døtre. Dette passer ikke inn i den norske loven fordi den bare omfatter endinger i kjønnsbestemte etternavn. Dessuten blir prefiks i Norge ikke godtatt i navneendringer i Norge, med unntak for navn som er like navn i familien tidligere (se pkt. 3.2.3 med referanser). På denne bakgrunnen vil ikke folk kunne få kjønnsbestemte irske etternavn i Norge, men derimot får de registrert slike navn de har med ved innvandring. Endring av stavemåter inne i etternavn vil det eventuelt være rimelig å løse med en unntaksregel om navn en har tilknytning til til (§ 4 første ledd nr. 9; Utne 2013), men det alene løser ikke de irske tilfellene.

Fram til sent i 1990-årene ble slike kjønnsbestemte system som er omtalt ovenfor, ikke tillatt ved navneendringer for ektefeller og for barn i Norge. Grunnen var at dette var utenlandske navneformer. Liberalisering for *a*-endringer, som var aktuelt for etternavn i mange slaviske navneskikker, ble godtatt fra 1999 (NOU 2001:1 s. 40, pkt. 3.8.1.6).

Systemet med kjønnsbestemte etternavn ble innført i den nye norske loven med svensk forbilde (SNL § 15; Höglund 1998 s. 131 f.). Den nye danske loven har fått tilsvarende regel (§4 stk. 1, nr. 6; Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 69 ff.).

3.4. Doble etternavn og mellomnavn pluss etternavn

To navn som kan tas som etternavn, kan tas som et dobbelt etternavn der de to navnene er satt sammen med bindestrek. I forhold til §§ 3 og 4 regnes et dobbelt etternavn som to adskilte etternavn (§ 7).

[§ 3 gjelder frie, beskyttete og nye etternavn. § 4 gjelder navn en har tilknytning til, oftest familie.]

En person kan få de samme navnene som dobbelt etternavn som for kombinasjonen mellomnavn pluss etternavn. Til dette kan en få alle etternavn som en kan få etter øvrige regler i navneloven.

3.4.1. Doble etternavn før og nå

Danning av nye doble etternavn var ikke tillatt i Norge mellom 1.7.1923 og 31.12.2002. Grunnen var at doble etternavn ble oppfattet å være i strid med norsk navnetradisjon, gjennomført administrativt med uklart lovgrunnlag etter 1923 (NOU 2001:1, pkt. 4.3.2). Gjenåpningen av denne muligheten fra 2003 ble i hovedsak motivert av likestilling mellom kvinner og menn, for å gi

etternavn fra begge sider i familien lik vekt (Ot.prp. nr. 31 (2001–2002) s. 6, pkt. 1, og s. 19 ff., pkt. 5.4). Det var dessuten et krav fra Stortinget før arbeidsgruppa la fram sin utredning (NOU 2001:1 s. 65, pkt. 4.3.2.3). Under behandlingen både i arbeidsgruppa og videre var det innvendinger mot doble etternavn, mest av praktiske grunner, men også på grunn av navnetradisjon (Ot.prp. s.st.).

Før innføringen av ny lov hadde 1 % av befolkningen doble etternavn, enten med eller uten bindestrek (NOU 2001:1 s. 74, pkt. 6.2.2.2). Andelen doble etternavn har økt gradvis de første årene siden 2003 og ligger for 2011 omkring 8 % av fødte barn. For gifte er det ikke tall, men er muligens rundt 2 %, og samlet for gifte og samboere noe lavere.

Stikkprøvetellinger de første årene med doble etternavn viste at 9 av 10 ektefeller brukte rekkefølgen hennes etternavn pluss hans, noe som var videreføring av den vanligste rekkefølgen fra tidligere for mellomnavn pluss etternavn. Senere tellinger ser ut til å vise litt mindre forsprang for kvinnene. Dessuten har begge ektefellene begge navn, mot at dette bare gjaldt kona med mellomnavnsbruk tidligere. Med slik førsteplassering i doble etternavn har konas etternavn i mange tilfeller, kanskje fortsatt flertallet, gått over fra å ha en underordnet plass bare for henne til en overordnet for begge ektefeller. Det første navnet i en dobbeltnavnkombinasjon har en mer sentral plass i register.

3.4.2. *Høyst to etternavn, og med bindestrek*

I Norge er av praktiske grunner øvre grense for antall etternavn satt til to. Det skal dessuten være bindestrek mellom dem, for å skille mellom doble etternavn og kombinasjon av mellomnavn og etternavn. Bruk av bindestrek har også vært det vanligste i doble etternavn tidligere. Grensa på to etternavn gjelder også i de andre skandinaviske landene. Krav om bindestrek og høyst to navn gjelder også i Danmark, og er vanlig i gamle dobbeltnavn i Sverige.

I den norske offentligheten blir det ofte stilt spørsmål om muligheten for å kunne ha flere enn to etternavn. En tenker seg at to etternavn kan settes sammen til doble. Siden doble etternavn, som opplyst i lovteksta ovenfor, blir definert som to etternavn, er det bare to enkle etternavn som kan kombineres. De som ønsker flere enn to navn av etternavns type, kan få dem som mellomnavn. Det kan være aktuelt for barn av foreldre som allerede har doble etternavn. Hvilke som helst av dem kan velges som dobbelt etternavn, og resten som mellomnavn.

For søkerne er det ikke klart hvordan doble etternavn skiller seg fra mellomnavn og etternavn, se omtalen av mellomnavn nedenfor. Under prak-

tiseringen av navneloven er det noen uavklarte problem for innvandrere med doble etternavnsskikker uten bindestrek, særlig spanskpråklige. Det blir omtalt i Utne 2013.

3.4.3. *Doble etternavn for folk flest*

Doble etternavn var betraktet som samlet enhet under den forrige navneloven. Dobbeltnavnene hadde dessuten så få bærere at de var beskyttet. Søkere måtte ha samtykke både fra alle som hadde kombinasjonen og fra bærerne av delene dersom det var et beskyttet etternavn (NOU 2001:1, pkt. 3.2.5.3.2). Med dagens ordning blir de to navnene behandlet hver for seg med hensyn til frie og beskyttete etternavn, eller en kan sette de doble sammen av etternavn en har rett til fra familien. Det gjør doble etternavn tilgjengelig for alle på linje med kombinasjonen mellomnavn pluss etternavn.

Hvem som helst kan få etternavnet *Berg-Hansen* sjøl om det har bare 175 bærere og er en navnekombinasjon innenfor grensa for beskyttelse. *Berg-Hansen* er fritt fordi dette doble etternavnet består av det vanligste ikke-*sen*-navnet, *Berg*, (18 305 bærere og 14. plass av alle etternavn) og det vanligste *-sen*-navnet, *Hansen*, (54 823 og 1. plass).

Dobbeltnavnet *Paasche-Aasen* med 6 bærere består av de frie *Paasche* (217) og *Aasen* (4 446). (Forfatteren Arne Paasche Aasen het *Aasen* som etternavn, og *Paasche* tilsvarte dagens mellomnavn.)

3.4.4. *Doble etternavn i Danmark og Sverige*

I Danmark får en sette sammen doble etternavn av enkle navn som en har rett til, blant annet av frie etternavn (over 2 000 bærere) og navn fra egen familie etter lovens regler (Estrup & Aarø-Hansen 2006 s. 114 ff.).

I Sverige vil ikke doble etternavn kunne gis til andre enn dem som har familietilknytning til allerede eksisterende doble etternavn. Nye doble etternavn kan ikke dannes i Sverige. Derimot blir kombinasjonen av mellomnavn og etternavn for ektefeller ofte feilaktig skrevet med bindestrek. De er slik sett i form like ekte doble etternavn fra tidligere, men ikke juridisk (Höglund 1998 s. 112 f., 165 og 179, SNL § 12, pkt. 3).

4. Mellomnavn

4.1. Mellomnavn før og nå

Mellomnavn er verken fornavn eller etternavn. Det står mellom fornavn og etternavn og er oftest navn med opphav i etternavn i samme familie, eller parentonym. Slik var det før 2003, da regelen for å hente inn mellomnavn fra slekta var mye strengere enn senere. Fra 2003 kan mellomnavn også være navn uten tilknytning til familien. Dessuten vil også andre navn kunne få denne plassen, bygd på navneskikker for nyere innvandrergupper (Utne 2005 s. 315 ff.; Utne 2013). Mellomnavn må oppfylle kravet til å kunne være et etternavn. Lovbestemmelsen er: «Navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn» (§ 9).

Mellomnavn har ikke samme beskyttelse som etternavn. Andre personer kan altså fritt få et etternavn eller mellomnavn uten hensyn til mellomnavnsbærere, men de må ta hensyn til etternavnsbærere (jf. pkt. 3.2.2. ovenfor).

Termen *mellomnavn* ble innført i personnamnloven fra 1.1.1965. Før det ble navn som tilsvarende dette, i hovedsak ført som siste fornavn.

4.2. Usikker bakgrunn for navn i slekta

Som nevnt tidligere (pkt. 3.1.1), har folk rett til etter- eller mellomnavn hentet fra mellomnavn helt tilbake fra tippoldeforeldrene. En kan ikke alltid sikkert slå fast om navnebruken i slekta har opphav i etternavn i familien, eller om det er et annet kjent etternavn utenfor familien som foreldre i tidligere ledd har gitt til egne barn. Bare opphav i etternavn i familien blir regnet som mellomnavn etter loven når en skal hente navn fra tidligere ledd. Navn hentet utenfor familien, f.eks. *Luther* (92) etter reformatoren, blir ikke etter loven regnet som mellomnavn i familien til søkeren.

Det blir, som nevnt, krevd mellomnavnsbruk hos tippoldeforeldre eller senere, men opphavet kan være et etternavn før det. Det kan f.eks. være etternavnet *Friele* (14) hos 3.-tippoldeforeldrene. Ei tippoldemor, som er barnebarn, kan ha fornavnene *Sophie Friele*, der det er rimelig å rekne *Friele* som mellomnavn etter loven.

Mange av dem som søker om å få hente inn gamle mellomnavn, klarer ikke å skaffe god nok dokumentasjon for hvordan navnet kom inn i slekta. Grunnen til at det ikke lar seg etterspore som tidligere etternavn i slekta, er trolig ofte at navnet ikke har opphav i et etternavn i familien, men at det er ei oppkalling etter noen utenfor familien. Slik oppkalling var utbredt før den første norske navneloven fra 1923 (Utne 2001 s. 80 f.).

Saker der det er vanskelig å dokumentere opphavet i familien, gjelder helst sjeldne navn, f.eks. tyske fornavn, som også er kjent som etternavn. Et tenkt eksempel er *Lambert* (8 som mannlig fornavn og 22 etternavnsbærere). Er bakgrunnen i slekta ikke klar, blir det normalt ikke godkjent som mellomnavn. Når det også er fornavn, som her, kan det gis som andre fornavn. I tilfeller der navnet er et beskyttet etternavn og ikke fins som fornavn, blir det oftest avslag for både fornavn og mellomnavn.

Når et navn har blitt brukt som et navn i midten for begge kjønn i flere generasjoner, taler det for at det er mellomnavn (NOU 2001:1 s. 36, pkt. 3.4.2.5). Når navn følger bare kvinner, og navnet ser ut som et kvinnenavn, kan det tale for at det er et fornavn for kvinner.

I noen saker uten nok dokumentasjon hender det at det ønskete navnet er et fritt etternavn, dvs. med flere enn 200 etternavnsbærere. Eksempler kan være *Sverdrup* (336) og *Meyer* (1 713). Frie navn kan hvem som helst ta som etter- eller mellomnavn uten noen form for dokumentasjon for bruk i slekta.

4.3. Forvirring om hva mellomnavn er

Når folk søker om navn, er det ofte forvirring om hva som er mellomnavn, andre fornavn og doble etternavn. Søknader med utfylt mellomnavnsfelt handler ofte om andre fornavn i lovens betydning, f.eks. *Elisabeth* lagt til etter *Ida*. I tilfeller der det kan være uklart om navnet er ment som fornavn eller mellomnavn (dvs. av etternavnstype), f.eks. *Moreld*, trengs det avklaring med søkeren. I andre søknader er det ofte ført opp to navn i etternavnsfeltet, f.eks. *Bergset Holm* uten bindestrek. Da må det avklares om det er dobbelt etternavn, som skal ha bindestrek, eller om det første er mellomnavn. Begge varianter er mulig etter loven, avhengig av tilknytning eller hvor vanlige navnene er.

Bakgrunnen for forvirringen om terminologien er at termen *mellomnavn* har blitt brukt uoffisielt gjennom hele 1900-tallet i en vid betydning om navn både av for- og etternavnstype etter det første fornavnet, men foran etternavnet.

Offisielle mellomnavn blir i dag òg ofte omtalt blant folk flest som etternavn, dvs. enten slik at en person har to etternavn eller at det er *doble etternavn*. Dette er uoffisiell termbruk.

Det kan også være uklarheter med registreringen av mellomnavn i folkeregisteret. I 1990-årene ble navnene i fornavnsfeltet i folkeregisteret, som tidligere omfattet både fornavn og mellomnavn, fordelt på fornavns- og mellomnavnskategori. Omklassifiseringen ble gjort med grunnlag i lovendringen fra 1965. I noen tilfeller ble sjeldne fornavn nummer to kategorisert

som mellomnavn. Det var en stor omklassifiseringsjobb, uten at det var mulig å få gjort grundige undersøkelser i alle tilfeller (opplyst fra flere som gjorde jobben). Det er altså mulighet for at fornavn ved feil er ført som mellomnavn på grunn av dette.

Uansett hva som er ført som andre fornavn eller mellomnavn i folkeregistret, må det av formelle grunner regnes som gyldig. I helt spesielle tilfeller kan en vurdere om det bør bli gjort endringer. Det bør i så fall innebære endringer for alle bærere i samme familie. Det vil si navneendring som disse bærerne må samtykke i. Endringer i navn for avdøde er etisk problematisk.

5. Skifte navn

Personer over 18 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år. Vedkommende kan likevel innen ti år:
[... flere bestemmelser om familieforhold og tidligere navn ...]
5. ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn dersom det foreligger særlige grunner (§ 10 andre ledd).

Regelen for navnebytte er at det må gå minst ti år mellom hver gang en skifter fornavn eller etternavn (§ 10 andre ledd, se nedenfor). Det vil si at dersom en har byttet f.eks. etternavn, må det gå ti år før en kan bytte fornavn eller etternavn en gang til.

Det er unntak blant annet for etternavn i ekteskap, samboerskap, skilsmisse og endring tilbake til tidligere fornavn eller etternavn. Etter unntaksreglene kan en for etternavn hente inn hvilket som helst av tidligere etternavn, f.eks. før flere ekteskap, mens en for fornavn bare kan hente navn før forrige bytte, dvs. angre bare siste valg.

Mellomnavn er det ikke begrensninger for. Dersom en skifter mellomnavn, går det an å bytte fornavn eller etternavn kort tid etter det igjen.

Det fins tilfeller der folk bytter fram og tilbake mellom fornavn eller etternavn de har hatt. Det blir normalt stoppet etter få runder med grunnlag i § 10 første ledd, om «sterke grunner». Det gjelder mest innvandrere som bytter mellom norsk ektemanns etternavn og pass fra landet der de er statsborgere. Det fins måter å rydde opp i det på, i de fleste tilfeller med endring av pass i statsborgerlandet.

Lovteksta og forarbeidene er uklare om det er slik at ei etternavnsendring sperrer også for fornavnsendring innen ti år, og i motsatt retning. Den første tida med ny lov ble det delvis praktisert at ti år gjaldt for hver navnekategori,

altså kunne en få skifte fornavn før det var gått ti år etter at en hadde byttet etternavn, men nå gjelder den noe strengere praksisen som er omtalt ovenfor.

6. Avslutning

Den nye norske navneloven som ble innført fra 2003, innebar først og fremst liberalisering av etternavnsrettighetene for alle og innlemming av regler som gjør det mulig å føre videre navneskikker fra innvandrer kulturer. De nye reglene som har løst flest navnesaker gjelder bruken av fornavn som etternavn for navn med bakgrunn i innvandrer kulturer der fars eller forfedres fornavn blir brukt som mellomnavn og etternavn for barn. Dessuten har muligheten for den øvrige befolkningen til å hente etternavn og mellomnavn fra flere generasjoner tilbake imøtekommet et ønske hos mange om å føre videre slektstradisjon. Bruken av doble etternavn med bindestrek, som også ble innført fra 2003, har ført til at 8,5 % av nyfødte barn får slike navn som i de fleste tilfellene kombinerer mors og fars etternavn (2012-tall, SSB 2013). For ektefeller er dette klart mindre brukt, anslagsvis et par prosent av gifte og samboere. Liberaliseringen av navneformer for alle navnetyper har fått mest oppmerksomhet i media, men det kan dreie seg om 50–100 søknader i året og halvparten så mange godkjenninger. Praksisen for godkjenning av navneformer har i praksis blitt litt mer streng med årene.

Litteratur

- § [+ paragraf-nummer] / NNL 2002 = lov 2002-06-07 nr 19: Lov om personnavn (navneloven). [Norges navnelov; satt i verk fra 1.1.2003; nettsjón hos Lovdata: <http://www.lovdata.no/all/hl-20020607-019.html>.]
- (..) [siffer inne i parentes, plassert etter et navn] = navnebærere i Norge pr. 1.1.2012
- Alhaug, Gulbrand, 2011: 10 001 navn. Norsk fornavnleksikon. Oslo.
- Andersson, Thorsten, 2006: *Parentonymikon* eller *gononymikon*? I: SAS 24. S. 95–98.
- Ankestyrelsens Familieretsafdeling (www.familiestyrelsen.dk).
- Austbø, A. Hillestad, 1986: Navneloven med kommentarer. Lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnavn. Oslo.
- barnimagen 2011 = Barn i magen [nettsted]: Fikk ikke kalle datteren Ronia Røverdatter. Nettsadresse: <http://www.klikk.no/foreldre/barnimagen/article664130.ece>, 19.4.2011 [lastet ned 12.5.2012].
- Bergens Tidende, 2005: Ville neppe tatt namnet Gudergod i dag, 30.9.2005. S. 2.
- Betænkning = Personnavne. Betænkning afgivet af Navnelovsutvalget. Betænkning nr. 1446. IT- og

- Telestyrelsen, København 2004. [Nettversjon: http://www.familiestyrelsen.dk/fileadmin/Filer/PDF/Bet_nkning_om_personnavne.pdf [lastet ned 13.9.2007].
- DNL = Navnelov, [Danmarks navnelov], <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=31494> [lastet ned 6.5.2012].
- Estrup, Henrik & Aarø-Hansen, Nikolaj, 2006: Navneloven med kommentarer. København.
- Farmakis, Pan, 2008: Den nye norske lov om personnavn, og praktiseringen av den. I: Språk i Norden 2008. S. 23–34.
- Gerritzen, Doreen, 2007: Das niederländische Personennamensystem. I: Europäische Personennamensysteme. Ein Handbuch von Abasisch bis Zentralladinisch. Anlässlich der 65. Geburtstage von Rosa Kohlheim & Volker Kohlheim hrsg. von Andrea Brendler & Silvio Brendler. Hamburg, S. 534–543.
- de Hahn, Rienk, 2002: Fryske voornamen/Friese Foarnammen. Leeuwarden/Ljouwert.
- Höglund, Olle, 1998: Namnlagen. En kommentar. 2 uppl. Stockholm.
- INL = Lög um mannanöfn [Islands navnelov], <http://www.althingi.is/lagas/139b/1996045.html> [lastet ned 6.5.2012].
- JD = Justisdepartementet, Oslo.
- Justisdepartementet 1992 = Justisdepartementet: Liste over avgjørelser i fornavnsaker fram til 1. januar 1992.
- Justisdepartementet 1996 = Det kongelige justis- og politidepartement: Liste over avgjørelser i fornavnsaker frem til 1.5.96. JD 5.11.1996. Jnr. 96/12589.
- Justisdepartementet 2004 = Det kongelige justis- og politidepartement: Praktiseringa av *lov om personnavn*. Dato 1.7.2004, ref. 200405332.
- Kruken, Kristoffer, 1994: Forbud mot namnet Vinjar. I: Nytt om namn 20. S. 15–17.
- Lerche Nielsen, Michael, 2007: Et år med den nye danske navnelov. I: SAS 25. S. 95–117.
- Mac Mathúna, Liam, 2006: What's in an Irish name? A study of the personal naming systems of Irish and Irish English. I: The Celtic Englishes 4. The interface between English and the Celtic languages. Proceedings of the Fourth international colloquium on the 'Celtic Englishes' held at the University of Potsdam in Golm (Germany) from 22–26 September 2004. Ed. by Hildegard L. C. Tristram. Potsdam. S. 64–87.
- Meertens_voornamen 2012 = <http://www.meertens.knaw.nl/voornamen/wetbep.html> [sist lastet ned 1.5.2012].
- Navnesak = JD med opplysning om saksnummer og år, ev. også dato. [Slike saker er i mange tilfeller unntatt offentlighet.]
- NNL 1923 = Navneloven av 9 februar 1923 [Norge; satt i verk fra 1.7.1923].
- NNL 1964 = Lov om personnavn av 29. mai 1964 nr. 1 [Norge; satt i verk fra 1.1.1965].
- NNL 2002 = se § ovenfor.
- Nordlys 27.11.1974 (referert fra Stavanger Aftenblad uten kjent dato).
- Norsk språkråd, 2004: Praktiseringa av *lov om personnavn*. Dato 29.3.2004, Vår ref. 200400074-1.
- NOU 2001:1 = NOU 2001:1 Lov om personnavn. Tradisjon, liberalisering og forenkling. Oslo: Justis- og politidepartement 2001. Nettadresse: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/NOUer/2001/NOU-2001-1.html?id=376445> [lastet ned 10.5.2012].
- nrk.no, 11.1.2007: Jeg vil hete Coca Cola, <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostafjells/telemark/1.1617415> [lastet ned 10.5.2012].
- nrk.no, 7.2.2008: Får ikke heite Plutonium, http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/hedmark_og_opp-land/gudbrandsdalen_og_lillehammer/1.4762360 [lastet ned 10.5.2012].
- Ot.prp. nr. 31 (2001–2002). Om lov om personnavn (navneloven). Det kongelige justis- og politidepartement, Oslo 2002. Nettadresse: <http://odin.dep.no/jd/norsk/publ/otprp/012001-050042/> [lastet ned 10.5.2012].
- Rundskriv 2002 = Rundskriv G-20/2002, 15. november 2002. Lov om personnavn 7. juni 2002 nr. 19. Det kongelige justis- og politidepartementet, Oslo 2002. Nettadresse: <http://odin.dep.no/jd/norsk/regelverk/rundskriv/012101-250014/> [lastet ned 12.9.2007].

- Seibicke, Wilfried, 2002: Vornamen. Frankfurt am Main–Berlin.
- SNL = Namnlag (1982:670), [Sveriges navnelov], http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Namnlag-1982670_sfs-1982-670/.
- SSB 2013 = Statistisk sentralbyrå: Navnestatistikk 2012. Nora og Lucas mest brukte fornavn i 2012 (<http://ssb.no/navn> [lastet ned 17.2.2013]).
- Standesamt_Der_Vorname 2007 = Henrich, Wagenitz, Bornhofen: *Deutsches Namensrecht Kommentar*. Stand: 4 (pr. februar 2007). Verlag für Standesamtswesen, Frankfurt am Main–Berlin. Delen C,A,III, „Der Vorname“, under „4.ee Gewohnheitsrechtliche und Traditionsnamen“.
- Stemshaug, Ola, 1995: Fornamnet Vinjar – opphav og bruk. I: NN 12. S. 71–79.
- Utne, Ivar, 2001: Fornamn som er like etternamn. I: NN 18. S. 79–98.
- 2002 a: Tait, ‘a good Norwegian name for a boy’ – ‘norske’ navn for USA’s barn. I: Nordica Bergensia 28. S. 105–116. Bergen.
- 2002 b: Ny lov om personnamn. I: Språknytt 2/2002. S. 7–9. Oslo.
- 2002 c: Ny personnamnlov. I: Nytt om navn 36. S. 10–18. Oslo. [Om endring av reglar frå forslag til vedtak. Særlig oppfølging av navnemiljøets kommentarer.]
- 2003 a: Navnetradisjoner som ikke skiller mellom for- og etternavn. I: Nytt om navn 37. S. 24–27.
- 2003 b: Ett år med ny personnavnlov. I: Nytt om navn 38. S. 24–27.
- 2004 a: Etternavn danna av navn på gårdsbruk – sett i et navnebeskyttelsesperspektiv. I: NN 20/21. S. 95–128.
- 2004 b: Fine gamle etternamn – to år etter. I: Nytt om navn 40. S. 9–13.
- 2005: Utenlandske navneskikker og den nye norske personnavnloven. Behov og bestemmelser. I: Namnens dynamik. Utvecklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15–18 augusti 2003. Red. av Staffan Nyström. Uppsala. (NORNA-rapporter 80.) S. 307–331.
- 2006 a: Tre år med ny personnamnlov – endringer i namneskikken? I: Språknytt 2/2002. S. 1–5.
- 2006 b: Flerkulturell navnenormering i Norge. I: Den nye norsken. Nokre peilepunkt under globaliseringa. Utg. Helge Sandøy & Kari Tenfjord. Oslo. S. 147–164.
- 2008 a: Afrikanske, asiatiske og aust-europeiske navneskikker i det norske folkeregisteret. I: Språk i Norden 2008. S. 87–100.
- 2008 b: Rapport om arbeidet med navnefaglig bistand i 2008. Vedlagt brev til Justisdepartementet 10.11.2008.
- 2011: Hva er et navn? Tradisjoner – navnemoter – valg av fornavn og etternavn. Oslo.
- 2013: Converting Non-Norwegian name cultures into The Norwegian national census register. [Planlagt trykt] I: Onoma 48, Name and law.
- Utne_fornavnslistor [løpende oppdatering]: Fornavnslistor (www.uib.no/llc/ressurser/tjenester/personnavn/fornavnslistor [lastet ned 15.5.2012]).
- Utne_navnesaksbehandling [løpende oppdatering]: Bakgrunnsmateriale for navnesaksbehandling (www.uib.no/llc/ressurser/tjenester/personnavn/navnesoknader/bakgrunnsmateriale-for-navnesaksbehandling [lastet ned 15.5.2012]).
- Utne_opphav_tradisjon [løpende oppdatering]: Opphav eller tradisjon som personnavn (www.folk.uib.no/hnoi/navn/freg/lov/Opphav_tradisjon.htm [lastet ned 15.5.2012]).

Summary

IVAR UTNE

Ten years with the Norwegian Personal Names Act

The current Personal Names Act of Norway has been in force since 2003. Inspired by a liberalised cultural ideology, it sought to simplify decision making and to take greater account of the name cultures of immigrant communities and of changing ways of living together (e.g. as unmarried cohabitants).

The changes brought more freedom to choose given names from abroad, as well as names that might look strange. Individuals were thus given greater personal responsibility for their own names, and government restrictions on what names could be chosen were relaxed. Examples of names made possible by the new provisions are *Tog* ('train'), *Gudergod* ('God is good'), and *Kolaautomat* ('Coke machine', i.e. a vending machine selling Coca-Cola). Rules on the use of surnames from one's own family and from other families became less restrictive. Before 2003, only surnames with 500 bearers or more could be freely chosen; the new law reduced this limit to 201 or more. Surnames could now also be taken from great-grandparents, the former limit within a family having been the grandparents' surnames before marriage. Patronymics and metronymics were reintroduced as surnames, with a free choice of endings used for this purpose in other cultures. Hyphenated double surnames, which had been forbidden since 1923, were now allowed, primarily to ensure equal treatment of a wife's and a husband's family traditions.

The naming practices of immigrant cultures were also incorporated in many ways in the new law. An important example of this is the use of the father's or mother's first name as a surname for children, based on Muslim tradition. In addition, the possibility of gender-specific endings to surnames was introduced, an east European tradition.

Surnames with old-fashioned Norwegian or Danish spellings may now be modernised. The special Norwegian (and Scandinavian) letters *æ*, *ø* and *å* may be replaced with the international spellings *ae/a*, *oe/o* and *aa/a*.

The article examines how the new provisions have been applied, and the assessments behind the decisions reached. Since the law was changed, the author has been consulted extensively by Norway's population register authorities. The present account is based mainly on questions arising from these consultations, and also from the drafting of the law.

THORSTEN ANDERSSON

Onomastik – Überlegungen im Anschluss an eine neue Einführung

Damaris Nübling, Fabian Fahlbusch & Rita Heuser: Namen. Eine Einführung in die Onomastik. 367 S. Tübingen: Narr Verlag 2012. (Narr Studienbücher.) ISBN 978-3-8233-6685-0.

Studia anthroponymica Scandinavica 30 (2012), 123–160.

Thorsten Andersson, Department of Scandinavian Languages, Uppsala University: Onomastics – reflections on a new introduction.

Abstract

This essay is a review of an introduction to onomastics by Damaris Nübling, Fabian Fahlbusch and Rita Heuser, titled *Namen. Eine Einführung in die Onomastik* (2012). It looks in particular at broader theoretical and terminological issues. Proper names are generally regarded as a subclass of nouns, but names in sentence form, such as those of literary works like *Mourning becomes Electra*, show that this is untenable. German terminology relating to unofficial names (bynames, nicknames) is discussed in detail, and critical views are expressed concerning the terminology of place-names in German. Gender issues are also considered. A coherent onomastic approach to proper names is called for, and in this connection a model of name-giving proposed by the author (Andersson 2009 b), based on the concepts of name choice and name formation, is recommended.

Keywords: name categories, onomastic terminology, proper names, *nomen proprium*, *nomen appellativum*, Germanic, German, personal names (anthroponyms), place-names (toponyms), animal names (zoonyms), names of objects (ergonyms), names of events (praxonyms), names of phenomena (phenonyms), first names, family names, patronymics, metronymics, bynames, nicknames, settlement names, field names, nature names, infrastructure names, gender issues, naming, name choice, name formation.

1. Einleitung

Eine neue Einführung in die Onomastik ist ein großes Ereignis. Das hier rezensierte Buch, das in der Reihe Narr Studienbücher erschienen ist, ist aus dem germanistischen Unterricht an der Universität Mainz erwachsen. Hauptverantwortlich ist Prof. Dr. Damaris Nübling (DN), die an der Universität Historische Sprachwissenschaft des Deutschen lehrt. Mitwirkend sind Fabian Fahl-

busch (FF), M.A., wissenschaftlicher Mitarbeiter beim Projekt „Deutscher Familiennamenatlas“ und Dr. Rita Heuser (RH), wissenschaftliche Mitarbeiterin beim Projekt „Digitales Familiennamenwörterbuch Deutschlands“.

Nach einer Einleitung über Namen in Alltag und Wissenschaft (S. 11–14) folgen die beiden Hauptteile des Buches, Teil 1, Der Eigename als sprachliche Sonderkategorie (Kap. 2–5, S. 15–94), und Teil 2, Klassen von Eigennamen, darunter – nach einem Überblick (Kap. 6, S. 96–104) – Personennamen (Kap. 7, S. 105–190), Tiernamen (Kap. 8, S. 191–205), Ortsnamen (Kap. 9, S. 206–264), Objektnamen (Kap. 10, S. 265–315), Ereignisnamen (Kap. 11, S. 316–325) und Phänomennamen (Kap. 12, S. 326–335). Die drei letztgenannten Namenkategorien werden von FF, die Ortsnamen von RH behandelt. Die übrigen Teile des Buches hat DN geschrieben. Ein Abkürzungsverzeichnis und ein ausführliches Literaturverzeichnis beschließen das Buch. Leider fehlen sowohl Namen- wie Sachregister, die ich beim Schreiben dieser Rezension immer mehr vermisst habe. Beide wären nötig, um dem Leserkreis den reichhaltigen Inhalt der Einführung bestens zugute kommen zu lassen. Für die zweite Auflage, die sich sicherlich als nötig herausstellen wird, sind sie ein selbstverständliches Desiderat.

Schwerpunkte des Buches sind die Ausführungen über die sprachliche Sonderstellung der Eigennamen und über die Namen von Lebewesen, d.h. Personennamen und Tiernamen. Die Kapitel über diese Themen, die von DN geschrieben sind, bauen zum großen Teil auf ihrer eigenen Forschung auf, die viele neue Ideen und Griffe enthält, und sind entsprechend vom tiefen Engagement der Autorin gekennzeichnet. Das Kapitel über Ortsnamen ist eher als eine Zusammenfassung des Forschungsstandes zu betrachten, und die drei Kapitel über andere Namen als Personen-, Tier- und Ortsnamen dienen vor allem als erste – und deshalb nützliche – Überblicke über wenig untersuchte Namenkategorien.

DN leitet pädagogisch das Buch damit ein, auf die entscheidende Rolle hinzuweisen, die Eigennamen verschiedener Kategorien in unserem Alltag spielen. Mit wohl gewählten, deutschen Lesern vertrauten Beispielen, darunter dem Namen *Döner-Morde*, dem Unwort des Jahres 2011 (dazu näher S. 37 Anm. 20), beleuchtet sie „den Stellenwert von Namen in unserer Gesellschaft“ (S. 11). „Dies zu vertiefen und wissenschaftlich zu begründen“, heißt es, „ist Anliegen dieser Einführung.“

DN (S. 14) hebt die interdisziplinäre Verankerung von Namen hervor, unterstreicht aber mit Recht, dass die Auffassung von der Onomastik als einer Hilfswissenschaft verfehlt ist. Sie stellt fest, dass die bisherige Namenforschung eher diachron (mit Fokus auf Etymologie) als synchron ausgerichtet

war und dass das heutige Sprachsystem dabei zu wenig beachtet wurde. Das Studium der modernen Grammatik der Namen wird dabei als besonders wichtig genannt. Dies leuchtet nicht zuletzt für die deutsche Sprache ein, mit ihren speziellen Regeln z.B. für Genitiv- und Pluralflexion. Normative Sprachpflege wird in der Einführung nicht selten berücksichtigt.

Der Gegensatz zwischen Namen und nichtproprialen Substantiven (in erster Linie Appellativen) wird in der Einleitung deutlich betont (S. 13): „Am wichtigsten dürfte die Tatsache sein, dass Namen **keine lexikalische Bedeutung**¹ tragen, sie sind **ohne Semantik** – im Gegensatz zu allen anderen (Haupt-)Wortarten.“ Diese Aussage ist nun ein bisschen übertrieben und wird auch später modifiziert (s. unten).

Die Mainzer Einführung in die Onomastik bezieht sich primär auf die deutschsprachige Namenwelt, zielt aber auf allgemein onomastische Gültigkeit. Die nordische Namenforschung wird ab und zu herangezogen, aber ihre Ergebnisse und Standpunkte hätten in verschiedenen Zusammenhängen noch mehr beachtet werden können, worauf hier, dem im Vorwort (S. 9) geäußerten Wunsch entsprechend, die Aufmerksamkeit gerichtet wird. Onomastische Grundfragen stehen in dieser Rezension im Mittelpunkt des Interesses. Die folgende Darstellung folgt im Großen der Gliederung des besprochenen Buches.

2. Sonderkategorie Eigenname

Der umfangreiche Teil 1, Der Eigenname als sprachliche Sonderkategorie, ist in vier Kapitel, Kap. 2–5, untergliedert. Das erste, Kap. 2 (S. 16–27), trägt die Rubrik Die Funktionen von Namen.

Der Sonderstatus der Namen wird von Grund auf ausführlich beschrieben. Es fängt mit dem Feststellen an, dass *Name* als Fachterminus von einer umgangssprachlichen Verwendung im Sinne von ‘Bezeichnung’ zu unterscheiden ist, wenn also z.B. *Löwenmäulchen* als „Pflanzenname“ benannt wird (S. 16; vgl. unten Anm. 4). Die darauf folgende Darstellung wird in üblicher Weise mit dem Gegensatzpaar *nomen proprium* und *nomen appellativum* eingeleitet. Die Autorengruppe hält auch durch das ganze Buch hindurch an dieser bekannten Auffassung von Namen als einer Unterabteilung von Substantiven fest. Wenn alle Typen von Namen beachtet werden, stellt sich aber diese De-

¹ Wichtige Begriffe und Angaben werden durch Fettdruck hervorgehoben.

inition als unhaltbar heraus (SAG 2, 1999, S. 9, 116 ff., Andersson 2001; vgl. Wetås 2008 S. 69 ff.).

Namen enthalten – neben proprialisierten (onymisierten) Substantiven – auch Syntagmen, und zwar nicht nur Substantive mit einem Bestimmungswort, z.B. *die Krumme Straße* (Einführung S. 244), sondern auch Präpositionalgefüge, z.B. *Im Stümpfchen, Hinter Hausen, Am Mühlbach* (Flurnamen, S. 239), *In der Bein* (Name eines Gewerbegebiets, S. 242), *An der Dreispitz* (Straßenname, S. 245). Noch unhaltbarer ist die Klassifikation von Namen als Substantiven, wenn es sich um Namen handelt, die aus ganzen Sätzen bestehen. Sog. Echonamen, denen Lieblingsausdrücke der betreffenden Personen zugrunde liegen, bestehen nicht selten aus Sätzen. Zahlreiche solche Namen finden sich bei Kirsten Hoffrichter (1992 S. 75 ff., 138 ff.), z.B. *S'wird schon fescht* [= fest] *werde*, ursprünglich die Äußerung eines Maurers über seine Zementarbeit (S. 76), *Holdasbier* 'Bierholer' (S. 138), *Hass(d)enpflug* '(ich) hasse den Pflug' (S. 149 f.). Auch Ortsnamen können ausnahmsweise als Sätze formuliert worden sein, z.B. ein alter Straßenname in Straßburg, *Wo der Fuchs den Enten predigt* (Bach 1954 § 515). Vor allem begegnen Namen, die aus Sätzen bestehen, in den Titeln literarischer Werke, z.B. *Mourning becomes Electra* (Eugene O'Neill), *Einstein überquert die Elbe bei Hamburg* (Siegfried Lenz), *Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö* (Håkan Nesser; deutsche Übersetzung: *Kim Novak badete nie im See von Genesareth*). Beispiele dieser Art sind der Autorengruppe keinesfalls fremd. Mehrere so gestaltete Familien-, Waren-, Kunstwerk- und Kraftfahrzeugnamen werden angeführt (S. 52, 269, 296, 299 f., 304, 306 f.; s. auch Tab. 12 und 17, S. 149 bzw. 197), und weiter wird erinnert an pietistische Personennamen wie *Fürchtegott, Traugott* (S. 114) sowie an Personennamen in anderen Kulturen (mit Zulu-Namen als Beispielen) (S. 180; s. auch Jacobson-Widding 1998 S. 158 ff.). Beispiele wie die genannten blieben aber in der Forschung lange unbeachtet, wenn es um die Definition des Namenbegriffs ging.

Der Gegensatz zwischen Namen und Appellativen (als Vertretern für Substantive gemeinhin) bleibt weiterhin für die Namenforschung von grundlegender Bedeutung (s. unten), aber definitorisch lassen sich Namen nicht ganz in die Wortart Substantive einordnen, sondern müssen als eine eigene Art definiert werden, wie es in der Grammatik der Schwedischen Akademie, SAG (s. oben), geschieht. Alternativ wäre eine engere Abgrenzung des Begriffs Name nötig.

Im Funktionskapitel geht es weiter um Monoreferenz und Direktreferenz (S. 17–20). Konstitutiv für Namen sind die Monoreferenz und die dadurch be-

dinge inhärente Definitheit (S. 17). Mit Monoreferenz wird in der Mainzer Einführung Direktreferenz verbunden (S. 18, weiter S. 31 f.). Die Einführung folgt hier einer deutschen Forschungstradition, aber dieser Standpunkt sollte wenigstens problematisiert werden (s. Andersson 1988). Es geht um das sprachliche Zeichen im semantischen Dreieck. Das sprachliche Zeichen besteht bekanntlich aus Ausdruck (Phonem- oder Graphemfolge) und Inhalt (Bedeutung), und mit diesem Zeichen wird ein Referent (Denotat) bezeichnet. Z.B. bezieht sich *Mann* auf einen Mann, *Fluss* auf einen Fluss, und diese Begriffe lassen sich im Lexikon definieren (vgl. Einführung S. 31 f.). Der Einführung nach bezieht sich durch Direktreferenz der Ausdruck *Wolfgang* direkt auf einen so genannten Mann, *der Rhein* direkt auf den Strom. Der Pfeil des semantischen Dreiecks liefe demnach unmittelbar vom Ausdruck auf den Namenträger, ohne dass die Inhaltsseite eingeschaltet wäre.

Vom theoretischen Gesichtspunkt aus scheint es aber etwas bedenklich, Namen im Gegensatz zu Appellativen nicht als sprachliche Zeichen zu betrachten. Der Gegensatz zu Appellativen leuchtet zwar ein, lässt sich aber durchaus durch den Inhalt des Zeichens differenziert ausdrücken. Das sprachliche Zeichen beinhaltet ja „einen gegenseitigen Zusammenhang zwischen einer Benennung und einer Bedeutung“², wie es Karl-Hampus Dahlstedt (1965 S. 56) ausdrückt. Auch Namen sind meines Erachtens am ehesten als (vollwertige) sprachliche Zeichen zu sehen, deren Inhalt oder Bedeutung nur anders als bei Appellativen zu beschreiben ist. Dieser Inhalt setzt sich aus objektiven und persönlichen Komponenten zusammen, die im mentalen Onomastikon ihren Platz haben. Der neuen großen Grammatik des Schwedischen, SAG (2 S. 119), zufolge besteht kein grundsätzlicher Unterschied zwischen der Bedeutung von Namen und Appellativen:

Det kan [...] hävdas att ett namn som betecknar en viss individ, t.ex. *Kebnekaise*, har denna individs totala uppsättning av egenskaper (eller ett godtyckligt urval som unikt definierar referenten) som sin betydelse. Precis som en referent måste uppfylla vissa villkor för att rätteligen kallas *berg*, måste en annan referent uppfylla mer specifika villkor för att få kallas *Kebnekaise* – att det sedan bara råkar finnas en individ som har dessa egenskaper är en tillfällighet.³

² Schw.: „ett ömsesidigt samband mellan en benämning och en betydelse“.

³ Deutsche Übersetzung (ThA): „Es kann [...] behauptet werden, dass ein Name, der ein bestimmtes Individuum bezeichnet, z.B. *Kebnekaise*, den vollen Bestand der Eigenschaften dieses Individuums (oder eine beliebige Auswahl, die den Referenten unikal definiert) als seine Bedeutung hat. Genauso wie ein Referent gewisse Bedingungen erfüllen muss, um mit Recht *berg* genannt zu werden, muss ein anderer Referent spezifischere Bedingungen erfüllen, um *Kebnekaise* genannt zu werden – dass es dabei nur ein Individuum gibt, das diese Eigenschaften besitzt, ist eine Zufälligkeit.“ – *Kebnekaise* ist das höchste Gebirge Schwedens.

Linguistisch gesehen beziehen sich auch Namen eher auf eine Vorstellung der Objekte als auf die physischen Namenträger. Soweit geht es um die theoretische Seite. In der praktischen Handhabung kommt diese Auffassung der Inhaltsseite der Namen deutlich zum Ausdruck. Es wird von Vertretern der Direktreferenz auch zugegeben, dass der Direktbezug unterschiedlich ausgeprägt sein kann, wobei Personennamen die besten Beispiele seien (Debus 1980 S. 194, 1985 S. 314 f.). Interessanterweise wird in diesem Zusammenhang auf Wolfgang Fleischer (1964) verwiesen, der in einer bekannten Darstellung Namen und Appellative als zwei Pole eines Kontinuums betrachtet (s. unten).

Vom praktischen Gesichtspunkt aus ist weiter darauf hinzuweisen, dass Namen auch ohne unsere Kenntnis des Referenten oft Informationen enthalten. Die Kategorie des Referenten ist oft mit großer Sicherheit zu ermitteln. Vornamen wie *Hannelore* und *Wolfgang*, Familiennamen wie schw. *Andersson* und *Nyström* bezeichnen Menschen, und die meisten Vornamen verschiedener Sprachen geben auch als eine Basisinformation das Geschlecht an (Einführung S. 127 Anm. 107, 185, Andersson 1988 S. 35 f.). Gegen solche Argumente kann mit gewissem Recht eingewandt werden, dass es hier eben um kategoriale, nicht eigentlich semantische Information geht (S. 37 f.). Es handelt sich ja hier (in der Sprache der Einführung) um *Types* (unterschiedliche Namen), nicht um *Tokens* (einzelne Belege, die sich auf einen bestimmten Referenten beziehen). Auch von der sozialen Information, die Rufnamen enthalten können (S. 137), können wir hier absehen.

Anders ist aber die Lage, wenn wir uns den sog. Gattungseigennamen⁴ zuwenden, z.B. *Bodensee*, *Feldberg*, *Siebengebirge*, *Alexanderplatz*, *Johannes Gutenberg-Universität*, *Villa Hügel* (S. 44 f.). In solchen Namen ist die Inhaltsseite des sprachlichen Zeichens durch die appellativische Komponente durchaus eindeutig vertreten, d.h. solange der ursprüngliche Bezug auf einen See, einen Berg usw. besteht (s. dazu auch SAG 2 S. 119). Ähnliches gilt für inoffizielle (nichtamtliche) Personennamen (schw. *binamn*, dt. *Bei-*, *Spitz-*, *Übernamen*, s. unten). Titel von Fachbüchern geben normalerweise auch den Inhalt an, z.B. *Deutscher Familiennamenatlas, Namen. Eine Einführung in die Onomastik*.

Zunächst ist zusammenfassend festzuhalten: Von sowohl theoretischer wie pragmatischer Seite scheint es vorteilhaft zu sein, auch für Namen mit dem

⁴ Der Terminus *Gattungseigennamen* wird gewählt, weil *Gattungsname* schon als Synonym für *Appellativ* gebraucht wird. Als deutscher Terminus für 'Appellativ' wird in der Einführung (S. 13, 16 mit Anm. 3) *Gattungsbezeichnung* benutzt.

klassischen semantischen Dreieck zu rechnen. Dadurch kommen m.E. sowohl die Zusammengehörigkeit wie die Verschiedenheit von *Propria* und *Nichtpropria* am besten zum Ausdruck.

Gattungseigenen Namen und inoffizielle Personennamen werden in der Mainzer Einführung aus der Diskussion über das semantische Dreieck ausgeschlossen. Das liegt daran, dass sie nicht als „echte“⁵ Namen eingeschätzt werden, sondern unter der Rubrik *Zwischen Appellativ und Name* behandelt werden (S. 44). Auch in der nordischen Ortsnamenforschung hat man von (halb) appellativischen Namen gesprochen, mit etymologisch durchsichtigen Ortsnamenbeispielen wie *Kalvhagen* ‘der Kalbpferch’, *Ängen* ‘die Wiese’, *Hamnen* ‘der Hafen’, *Kyrkan* ‘die Kirche’ (s. z.B. Andersson 1973 S. 150 ff.). Man spricht auch von Namen mit stärkerem oder schwächerem Namencharakter oder, anders ausgedrückt, mit stärkerer oder schwächerer *Proprialität* (a.a.O. S. 156), und dieser Gesichtspunkt ist heute vorherrschend. Er stimmt mit der Auffassung Wolfgang Fleischers gut überein, der in seinem bekannten Aufsatz *Zum Verhältnis von Name und Appellativum im Deutschen* (1964), oben schon genannt, die hier besprochene Problematik tiefgehend analysiert. Er rechnet mit einem Kontinuum zwischen zwei Polen, mit Appellativen und Namen an den beiden Enden, und kommt zu diesem Schluss (S. 377): „Zwischen den beiden Polen (Name – Appellativum) herrscht ein abgestuftes Spannungsverhältnis.“ Als die deutlichsten *proprialen* Vertreter betrachtet Fleischer Personennamen, und zwar Vornamen und auch Familiennamen (S. 369 f.), nicht aber Spitznamen, wie er die inoffiziellen Personennamen zusammenfassend nennt (zur Terminologie vgl. unten). Bei diesen „überwiegt die charakterisierende Absicht, die identifizierende tritt zurück, die lexikalische Wortbedeutung ist relevant“ (S. 371 f.). Als Beispiele nennt Fleischer *Zwecke*, „nach einer Kopfbedeckung, die einer großen Reißzwecke ähnelt“, *Frosch*, „nach dem Gesichtsausdruck“. Da inoffizielle Namen dieser Art im Gegensatz zu bspw. Ortsnamen kurze Lebensdauer haben, verblasst die in ihnen enthaltene Charakteristik nicht so leicht (s. auch Fleischer 1968 S. 10 f.). Diese Auffassung stimmt gut mit einer allgemeinen Auffassung von prototypischen Namen überein. Auch Ortsnamen können zwar ebenso starke *Proprialität* wie z.B. *Hannelore* und *Wolfgang* erreichen, können aber, wie Fleischer auch betont, durchaus auch schwächere *Proprialität* haben. Interessanterweise lässt sich Fleischers Analyse auch auf diachronisches Material applizieren. Natürlich entstandene, „selbstgewachsene“ Namen wie Ortsnamen und inoffizielle

⁵ Die Bestimmung „echt“ (S. 45 ff.) und deren Antonym „unecht“ sind in Definitionen eher zu vermeiden, da der Sinn nur vage erfassbar ist und sie dazu wertend klingen können.

Personennamen haben sich aus ursprünglichen Charakterisierungen entwickelt, die im Laufe der Zeit oft teilweise oder ganz verblasst sind. Sie haben sich somit vom appellativischen Pol gegen den proprialen Pol bewegt, und zwar in den Einzelfällen unterschiedlich weit.

Die hier kurz skizzierte Auffassung beinhaltet, dass keine feste Grenze zwischen Namen und Nichtnamen zu ziehen ist. Beispiele wie schw. *Kyrkan/kyrkan* 'die Kirche', auf die Dorfkirche bezogen, und *Ladan/ladan* 'die Scheune', auf die Scheune eines Hofes bezogen, können durchaus unterschiedlich, proprial oder appellativisch, eingestuft werden (s. auch Andersson 1997 a S.147). Fleischer (1964 S. 372) erinnert daran, dass sich *die Stadt* in der Umgebung von Leipzig eben auf diese Stadt bezieht und dass *der Bach* in einem Dorf genügt, um den einzigen Dorfbach zu bezeichnen. Beispiele wie die hier genannten sind um die Mitte zwischen den beiden genannten Polen zu lokalisieren. Versuche, eine Grenze zwischen Namen und Appellativen zu ziehen, führen zwangsläufig in eine solche Übergangszone. Der problematische Status von Benennungen der genannten Art hat einem Forscher, Kurt Zilliacus, sogar zur Annahme einer Art Pufferzone veranlasst, bestehend aus egozentrischen Namen oder Ausdrücken wie *Näset* 'die Landspitze', *kyrkan* (Zilliacus 2002 S. 168: „s.k. **egocentriska** uttryck“, 246: „de s.k. **egocentriska** namnen“).

In der Mainzer Einführung wird den sog. Gattungseigenamen, wie schon erwähnt, eine Zwischenstellung zwischen Appellativen und Namen eingeräumt. Ähnliches gilt für inoffizielle Personennamen mit charakterisierendem Inhalt, z.B. *Frosch*, *Zwecke* (s. oben), *Eiserne Lady*, *Krauskopf*, *Lausemädchen* (S. 46 f.). Da diese Gattungen weiterhin als Namen/Eigenamen benannt werden, scheint es vorteilhaft zu sein, sie eben als Namen zu betrachten. Das hat dann zur Folge, dass Namen durchaus auch mit lexikalischer Semantik verbunden sein können.

Es ist eigentlich zu bedauern, dass sich die Einführung nicht an das Modell Fleischers gehalten hat. Spiegelt doch die Spannweite von Rufnamen wie *Hannelore*, *Wolfgang* („echte“ Namen, S. 45 f.) bis zu Buchtiteln wie *Deutscher Familiennamenatlas* oder Namen deutscher Bundesbehörden wie *Bundesamt für Strahlenschutz* („genuine Gattungsen“, S. 289 f.) vorbildlich die von Fleischer hervorgehobene Staffelung von Namen mit stärkerer oder schwächerer Proprialität wider. Die Einführung neigt dazu, nur völlig undurchsichtige, prototypische Namen als „echte“ Eigenamen zu rechnen, während andere Namen mit schwächerer Proprialität ausgeschlossen werden. Wenn wir aber den ganzen Namenschatz betrachten, fällt es schwer, eine solche Differenzierung zu machen. Nicht nur eindeutige Beispiele wie die gerade

genannten, sondern in großem Umfang auch Ortsnamen und inoffizielle Personennamen zeigen eine deutliche Verbindung mit Appellativen. Es ist, onomastisch gesehen, natürlich, solche Namen mit zu beachten, wenn es um die Semantik der Eigennamen geht. Letzten Endes stoßen wir dann in die Übergangszone zwischen Namen und Appellativen vor.

Im Grunde besteht kein Unterschied in der Beurteilung der Proprialität verschiedener Namen. Etwas zugespitzt könnte man sagen, dass die Einführung nur gewisse Namen als Namen anerkennen will, während ich, einer nordischen Linie folgend, eher sämtliche Namen, auch Namen mit schwächerer Proprialität, dem Onomastikon zuzählen möchte. Der Begriff Gattungseigenname scheidet dann aus.

Im Kapitel über die Funktionen von Namen werden noch zwei weitere Themen besprochen.

Identifizierung und Individualisierung, die grundlegenden Aufgaben von Namen, werden vorbildlich analysiert, mit besonderer Beachtung des Unterschieds zwischen den beiden Begriffen (S. 20–22). Die Problematik wird vor allem mit Personennamen beleuchtet, wobei die Rolle der Spitznamen (zum Terminus s. unten) als Mittel zur Individualisierung hervorgehoben wird. Die schwedischen Personennummern als Identifikationsmittel werden erwähnt und an anderer Stelle näher erklärt (S. 189 mit Anm. 179). Die in den Personennummern enthaltene Unterscheidung schwedischer und ausländischer Herkunft ist allerdings seit 1990 abgeschafft (E-Mail von „Skatteverket“, der schwedischen Steuerbehörde, 29.8.2012). Interessant ist die Auskunft über zunehmende Individualisierung in der Vornamengebung. Die Relation zwischen Types und Tokens (zur Terminologie s. oben) hat sich im Laufe der Zeit verschoben; das Nameninventar ist heute größer als früher.

Die verschiedene Art, in der Sprache Monoreferenz auszudrücken, d.h. durch definite Beschreibungen, durch Indikatoren (Pronomen, Adverbien) und eben durch Namen, wird zuletzt im Kapitel über die Namenfunktionen eingehend analysiert (S. 22–27).

Das zweite Kapitel des ersten Teils des Buches, Kap. 3 (S. 28–63), trägt die Rubrik Der Eigenname als besonderes Mitglied der Substantivklasse. Der Inhalt dieses Kapitels ist im Wesentlichen schon oben besprochen worden. Aus der dortigen Auseinandersetzung geht hervor, dass zwei Grundauffassungen über die Semantik der Namen, die aus der Geschichte der Onomastik bekannt sind, sich hier gegenüberstehen.

Trotz der gemachten Einwände spielt die Relation zwischen Namen und nichtproprialen Substantiven eine zentrale Rolle in der Onomastik. Ein

Überblick über die Position der Namen im System der Wortarten, der das hier besprochene Kapitel einleitet (S. 28), ist deshalb sehr zu begrüßen. Die Substantive werden in Konkreta und Abstrakta unterteilt, die Konkreta weiter in Appellative, Kollektiva und Stoffbezeichnungen und dazu noch Eigennamen. Die Namen werden dem Onomastikon, die übrigen Substantive dem Lexikon zugeordnet (s. auch S. 66). Diese Aufteilung ist am ehesten als eine praktische Maßnahme zu sehen, denn Namen gehören ja, wenn sie als Substantive betrachtet werden, per definitionem auch zum Lexikon. Für die Analyse können sowohl Trennen wie Zusammenhalten von Lexikon und Onomastikon praktische Vorteile haben (vgl. z.B. Andersson 1996 S. 22 ff., Nyström 1996). Nach der obigen Darstellung stellt es sich nun heraus, dass sämtliche Namen nicht in einem Onomastikonteil des Lexikons unterzubringen sind. Zwar sind nicht nur Wörter, sondern auch lexikalisierte Ausdrücke im Lexikon zu Hause, und so lassen sich Namen wie *die Krumme Straße* oder *Hinter Hausen* betrachten, nicht gut aber Namen, die aus ganzen Sätzen gebildet sind. So gesehen sind Lexikon und Onomastikon zu trennen.

Es wird betont, dass es schwierig ist, Konkreta und Abstrakta gegeneinander abzugrenzen, weiter, dass Namen zentral zu den Konkreta gehören. Als konkretes Beispiel wird u.a. *Zweiter Weltkrieg*, ein Ereignisname, angeführt. Hier kommt dieselbe Auffassung zum Ausdruck, die Friedhelm Debus (1980 S. 187) vertritt, nämlich dass „Abstrakta durch den individuierenden Namengebungsakt [...] in den Status der Konkreta transferiert werden“. Vgl. aber Abb. 12 (S. 100), wo Ereignis- und Phänomennamen mit „– konkret“ charakterisiert werden. Ein Kommentar wäre hier zu wünschen gewesen.

Neben den schon besprochenen Problemen über Namen versus Appellative werden weitere Fragen sachkundig erörtert, darunter sog. Volketymologie (S. 38–42), Übersetzbarkeit (S. 42–44), Proprialisierung/Onymisierung von Appellativen und umgekehrt Deproprialisierung/Deonymisierung/Appellativierung von Namen (S. 49–63).

Eine Klassifizierungsfrage sei hier kurz kommentiert. Es geht um „Abgrenzungsschwierigkeiten“ (S. 36):

Abgrenzungsschwierigkeiten entstehen manchmal bei Wörtern, die zwar morphologisch einen Namen enthalten, doch keineswegs wie ein solcher fungieren. Dies sind sog. **Stammes- und VölkerN** wie *Engländer, Polen, Niedersachsen, Türken*, die APP darstellen.

Die genannten Gruppen, zu denen noch Einwohnerbezeichnungen wie *Mainzer* hinzuzufügen wären, werden meines Erachtens völlig richtig als Appellative klassifiziert. Die Schwierigkeit, von der gesprochen wird, scheint hier

darin zu liegen, dass Völker- und Einwohnerbezeichnungen, wie sie korrekt zu benennen sind, in der deutschen Forschungstradition eben oft als Namen betrachtet werden (Andersson 2004 a S. 10). Autorin und Rezensent nehmen gemeinsam davon Abstand.

Ich habe mich hier damit behelfen müssen, von „inoffiziellen Personennamen“ zu sprechen. Es gibt nämlich keinen für diesen Oberbegriff zu benutzenden deutschen Terminus, der allgemein anerkannt wäre. *Beiname* wird gelegentlich so gebraucht und entspricht dann schw. *binamn* als Hyperonym. Diese Anwendung stimmt mit der Definition im Lexikon der Grundbegriffe der Namenskunde von Teodolius Witkowski (1964 S. 16) gut überein: ‘zusätzlicher, das Charakteristische hervorhebender Name’ (aus einem Wörterbuch zitiert), wozu er noch hinzufügt: „kann positive, negative oder keine Wertung enthalten“. Auch in Klassifikationsdiagrammen von Friedhelm Debus (1980 S. 188, 2010 S. 366, 2012 S. 29) erscheint *Beiname* neben *Vorname* und *Familiennamen* als anthroponymische Hauptkategorie (s. weiter Debus 2012 S. 104 ff.).

Trotz der hier vertretenen Auffassung von *Beiname* als Hyperonym hat sich in der deutschen Forschung allmählich eine begrenztere Anwendung des Terminus *Beiname* verbreitet, die mit dem Studium des Aufkommens der Familiennamen zusammenzuhängen scheint.

Als Ursprung von Familiennamen wird bekanntlich mit fünf Hauptgruppen von Beinamen gerechnet: 1) Abkunftsnamen (zu Rufnamen gebildet, hauptsächlich Patronymika⁶), 2) Berufsnamen, 3) Wohnstättennamen, 4) Herkunftsnamen und dazu 5) Übernamen (S. 147–155; s. weiter Kohlheim 1996 S. 1249 ff., Kunze 2004 S. 10 f.; vgl. Goosens 1999 S. 21 f., 2011 S. 43 f.). Während die Gruppen 1–4 objektive, neutrale Angaben über den Namensträger enthalten, zeichnen sich Übernamen durch (andere) Charakterisierung aus. Sie „gehen aus ursprünglich charakterisierenden APP oder Adj. hervor, die sich auf körperliche oder charakterliche Auffälligkeiten des ersten Namensträgers beziehen“ (S. 155).⁷

⁶ In der Einführung wird die kürzere Form *Patronym* grundsätzlich vorgezogen. Die etymologisch korrektere Form *Patronymikon* tritt aber im laufenden Text vereinzelt auf (S. 149). NB auch *Pentheronymikon* ‘Name nach dem Schwiegervater’ (S. 182). – Die kürzere Form *-onym* statt *-onymikon* kann zu Homonymieproblemen führen. Ein Beispiel wird in der Einführung (S. 183 Anm. 174) erwähnt. Ein weiteres Beispiel ist *Andronym* im Sinne von ‘Name des Mannes bei Ehenamenwahl’ (S. 181) neben *Andronym* statt *Andronymikon* ‘Name nach dem Ehemann’ (s. Abschnitt 4).

⁷ Neben Berufsnamen stehen die sog. mittelbaren oder indirekten Berufsnamen, die indirekt den Vertreter eines Berufes angeben und deshalb vielleicht eher als Berufsübernamen zu klassifizieren sind (Hagström 1949 S. 60, Kohlheim 2011 mit den Beispielen *Hammer*, *Stahl* und *Mehlbose*). Vgl. Einführung S. 151.

Unter der Rubrik Beinamen und Übernamen werden in der Mainzer Einführung hierhergehörige Fragen erörtert (S. 45–48; s. auch Seibicke 1982 S. 203 ff.). Zunächst ist darauf hinzuweisen, dass es im genannten Abschnitt nur um inoffizielle Namen von Personen geht, obwohl ja solche Namen keinesfalls auf diese Namenkategorie begrenzt sind (vgl. Brendler 2004b S. 37). Inoffizielle Ortsnamen werden im Buch überhaupt nicht beachtet, auffallenderweise auch nicht inoffizielle Haustiernamen (s. Abschnitt 5 und 6). Die Konzentration auf inoffizielle Personennamen ist durchaus verständlich, da diese Kategorie in der Literatur dominiert und solche Namen für die in Mainz intensiv betriebene Familiennamenforschung außerdem eine zentrale Rolle spielen.

Beinamen werden in der Terminologie der Einführung als „unfeste, meist app. **Namenzusätze**“ charakterisiert (S. 45). Sie haben „den Status einer **Apposition**“ (S. 47). Zu ergänzen wäre, dass gewisse Namenzusätze strikt genommen nicht als Namen, hier Beinamen, sondern eher als Beinamenelemente aufzufassen sind (Seibicke 1982 S. 203, Andersson 1983 S. 16 ff., 2003 S. 601; dazu auch Einführung S. 46 f.), weiter, dass andere Namenzusätze durchaus auch selbständig auftreten können. Das wird u.a. von Sten Hagström in seiner Arbeit *Kölner Beinamen* (1949 S. 11, 16) betont, mit Beispielen wie *Scallo* neben *Albertum Scallonem* (1289, gedeutet als Nomen Agentis zu mhd. *schallen*, ‘Redner, Schwätzer, Prahler’, S. 229 f.).

Übernamen werden in der Einführung so vorgestellt (S. 46):

Sie bilden keine Namenzusätze, sondern eigene, besonders persönliche Namen, die nur von bestimmten Personen verwendet werden dürfen und eine emotionale Haltung zum Namenträger ausdrücken [...].

Neben dem Terminus *Übername* wird auch *Spitzname* herangezogen. Übernamen seien „oft, obwohl nicht synonym, auch als **SpitzN** bezeichnet“ (S. 46). Spitznamen kehren als Namenkategorie im Kapitel über Personennamen wieder, und zwar als Oberbegriff inoffizieller Personennamen und mit *Übername* als Unterabteilung (Abb. 14 und 27, S. 106 bzw. 172; s. auch S. 295, 305 f., 310). *Spitzname* wird bekanntlich auch, ebenso wie engl. *nickname*, umgangssprachlich oft gebraucht, und zwar ohne strikte Definition.

Der Terminus *Übername* spielt in der deutschen Fachliteratur eine hervortretende Rolle. Er wird von Teodolius Witkowski (1964 S. 84) ausführlich kommentiert. Unter *Übername* wird seiner Meinung nach jeder Name verstanden, „der noch über den Familiennamen hinaus gegeben ist, gleichviel welchen Sinnes“ (aus einem Wörterbuch zitiert). Witkowski ergänzt: „insofern auch noch gleichbedeutend mit → Beiname“. Er fügt aber hinzu: „Die Tendenz geht dahin, Ü. nur im pejorativen Sinne zu verwenden.“ Dazu wer-

den 11 weitere Termini angeführt, die „[j]e nach der Stärke des Ausdrucks“ gebraucht werden können. Unter diesen Termini finden sich u.a. *Spitzname*, „→ Übername, ursprünglich beleidigender Name, → Spottname [...], heute meist in harmlosem Sinn, ja sogar als scherzhafter → Kosename, → Schmeichelname gebraucht“ (S. 79), *Schimpfname*, „Übername mit stark negativer Bedeutung“ (S. 77) und *Spottname*, „Übername mit negativer Bedeutung“ (S. 79). *Übername* erscheint hier als eine Art Hyperonym für negativ wertende Namen (vgl. Kleines Wörterbuch S. 280). Konrad Kunze (2004 S. 11) geht noch einen Schritt weiter. *Übername* werde „heute meist als Oberbegriff für inoffizielle Namen“ benutzt (vgl. Kunze 2004 S. 139). Kunze (S. 11) fährt fort: „**Beinamen** und **Übernamen** werden hier unterschieden, aber oft auch gleichbedeutend verwendet“. Der Terminus *Übername* wird in der Einführung auch ganz allgemein für (in bestimmter Weise) charakterisierende Namen gebraucht, auch wenn es neben ihnen keinen anderen, offiziellen Namen gibt (S. 193 f.: Zootiernamen, 314: Schiffsnamen). Mit noch weiterem Umfangerscheint *Übername* in einer anderen onomastischen Einführung (Debus 2012 S. 199 f.). Für Warennamen wird dort mit drei formalen Hauptkategorien gerechnet, nämlich Konzeptformen wie *Leibniz-Keks*, Kunstwörtern wie *Kodak* sowie Übernamen. Als solche begegnen z.B. die Automarke *Mercedes* (zu einem Frauennamen) und die Parfummарke *4711* (zu einem Zahlwort, d.h. – präzisiert – zu einer Hausnummer in Köln). Diese Terminologie der beiden onomastischen Einführungen mag etwas befremdend wirken, besonders wenn wir mit der Ortsnamenterminologie vergleichen (vgl. Nyström 2012 s. 180).

Die Diskussion über die Terminologie inoffizieller Personennamen führt uns in einen Dschungel, und zwar einen Dschungel mit verschiedenen Karten. Bei den Termini dt. *Beiname* und schw. *binamn* handelt sich um ein germanisches Problem; entsprechende Termini sind engl. *byname* und nld. *bijnaam*. Die Problematik dieser terminologischen Gruppe wird ausführlich von Vibeke Dalberg (2000) analysiert. Schw. *binamn* steht für einen Oberbegriff, dt. *Beiname* hat keine feste Definition, und engl. *byname* wird, wie Dalberg (2000 S. 38) zeigt, unterschiedlich benutzt. Stig Carlsson (1989 S. 11) teilt *by-names* in Untergruppen ein, die der genannten deutschen Einteilung von Beinamen/Familiennamen grundsätzlich entsprechen: 1) „local“, 2) „by-names of relationship“, 3) „occupational“, 4) „nicknames“. ⁸ Gillian Fellows

⁸ Nr. 1, „local“, entspricht in der deutschen Einteilung sowohl Nr. 3, Wohnstättennamen, als auch Nr. 4, Herkunftsnamen. Diese beiden Typen werden auch in der deutschen Forschung oft zusammengefasst (Kohlheim 1996 S. 1249; vgl. Einführung S. 148, 154). S. weiter Goosens 1999 S. 21 ff., 2011 S. 44.

Jensen (1975 S. 49 ff.) begrenzt dagegen den Terminus *by-name* (so in ihrer Orthographie) für solche Namen, die Carlsson *nicknames* nennt. Beim deutschen Terminus *Übername* fällt der unterschiedliche Gebrauch (sogar als oberbegriffliche Bezeichnung) auf. Dazu kommt die Frage, welche Rolle *Spitzname* und andere Termini in der gesamten Terminologie spielen.

Die terminologische Lage in Bezug auf inoffizielle Personennamen ist somit nicht zufriedenstellend (vgl. Brylla 2012 S. 14, Neethling 2012 S. 24). Es wäre zu wünschen gewesen, dass die hier skizzierte Problematik in der Einführung kurz vorgestellt und kommentiert worden wäre. Die Einführung ist doch sonst gerade durch durchdachte, stringente Terminologie gekennzeichnet.

Die Terminologie der inoffiziellen Personennamen bedarf einer kritischen Musterung und einer darauf aufbauenden bewussten Normierung, worauf ich schon früher aufmerksam gemacht habe (Andersson 2003 S. 604). Es ist bezeichnend, dass Konrad Kunze (2004 S. 10 f.) einen Überblick über die Einteilung der Namen und ihre Bezeichnungen so charakterisiert: „sie zeigt eher klassifikatorische und terminologische **Probleme** auf, als sie zu lösen“ (S. 11). In der fortgesetzten Diskussion, die einfach nötig ist, könnte vielleicht die schwedische Terminologie von Interesse sein. *Binamn* steht bei uns für den Oberbegriff. Die Beinamen können neutral oder emotiv geladen sein. Die emotiv geladenen Beinamen lassen sich grob in zwei Gruppen einteilen. Positiv geladene (meliorative) Beinamen werden *smeknamn* genannt, negativ geladene (pejorative) *öknamn*, entsprechend dt. *Kosenamen* bzw. *Spottname* (vgl. Einführung S. 171).

Von zentraler onomastischer Bedeutung ist Kap. 4, Grammatik der Eigennamen (S. 64–90), wobei weiterhin der Gegensatz zwischen Namen und nicht-proprialen Substantiven zentral ist. Es geht hier aber nicht um grundsätzliche theoretische Fragen, sondern um eine Beschreibung, wie sich deutsche Namen in der sprachlichen Funktion verhalten. Die Stellung der Namen im Spannungsfeld sprachinterner und sprachexterner, gesellschaftlicher Faktoren wird mit einem Diagramm von Friedhelm Debus (Abb. 9, S. 66) vorbildlich demonstriert. Danach wird das typisch Propriale in den verschiedenen Teilen der Grammatik systematisch durchgenommen, wobei die sprachpflegerische Ambition deutlich hervortritt.

Prosodisch abweichende Namen werden angeführt (S. 67), z.B. *Vo 'mstein* (Familiename, S. 80), *Gelsenki 'rchen* (Ortsname). Von schwedischer Seite kann hier daran erinnert werden, dass die beiden Tonakzente des Schwedischen, Einsilbenakzent (Akut, ´) und Zweisilbenakzent (Gravis, `), zur

Unterscheidung von Appellativen und Ortsnamen dienen können, und zwar bei Wörtern mit einsilbigem Erstglied. So z.B. liegt das Appellativ *ske 'ppsbro* 'Landungsbrücke' dem Namen *Ske 'ppsbron* in Stockholm, heute dem Namen einer Straße neben dem Kai Skeppsbrokajen, zugrunde (Stockholms gatunamn S. 72). Ein weiteres Beispiel ist der häufig vorkommende Flurname *Hästhagen*, der das Appellativ *hä 'sthage* 'Pferdepferch' enthält, häufig aber *Hä 'sthagen* ausgesprochen wird (OAU, Register über Flur- und Naturnamen). Eine entsprechende Akzentverschiebung kommt gelegentlich auch in nichtproprialen Substantiven vor, deren Charakter als Komposita nicht mehr deutlich hervortritt, z.B. *ri 'ksdag* 'Reichstag', *sö 'ndag* 'Sonntag' (SAG 2 S. 51). Den beiden Fällen gemeinsam ist die Spezialbedeutung der mit Akut ausgesprochenen Komposita.

Im prosodischen Zusammenhang werden auch schwedische Familiennamen des Typs *Nobe 'l* angeführt (S. 67, mit historischer Erklärung S. 189). Unter den Beispielen tritt *Mankell* auf. Dieser Name ist aber im Gegensatz zu *Nobel* nicht einheimisch, sondern stellt eine Umbildung eines deutschen Namens, *Mangold*, dar (Auskunft von Eva Brylla, die dem Ursprung des Namens nachgegangen ist). *Mankell* wird auch, jedenfalls von dem in der Einführung (S. 67) genannten Schriftsteller Henning Mankell, mit Betonung auf der ersten Silbe ausgesprochen.

Die spezielle Kasus- und Pluralflexion von Namen wird ausführlich kommentiert (S. 68–73). Dasselbe gilt für die Genuszuweisung (S. 73–76). Besonders interessant ist die referentielle Zuweisung, wenn sich also das Genus nach dem Namenträger richtet. Neben der natürlichen Genusunterscheidung weiblicher und männlicher Individuen wird die Genuswahl für andere Namenkategorien behandelt (S. 74 f.), z.B. Neutr. (früher Fem.) für Städtenamen, Fem. für Wüstennamen, für Schiffs- und Flugzeugnamen (s. Abschnitt 6) und meistens für Flussnamen, Mask. meistens für Bergnamen (über Warendnamen s. Abschnitt 6). Als ein Vorbild hat hier eine eingehende Analyse schwedischer Genuszuweisung von Kari Fraurud (2000) dienen können (S. 76 Anm. 55). Hier wäre auch auf Gun Widmark (1966 S. 132 f.) zu verweisen, die ähnliche Fälle in einem größeren syntaktischen Zusammenhang sieht.

Die Behandlung proprialer Suffixe beschränkt sich auf modernes Material (S. 76 f.). Aus Familiennamen wie *Schubert* hat sich *-ert* ausgelöst und auf sekundäre Bildungen wie *Beckert*, *Schreinert* ausgedehnt. Hypokoristisches *-i* findet sich u.a. in *Gorbi* zu *Gorbatschow*, *Schweini* zu *Schweinsteiger* (Fußballspieler). Als Ortsnamensuffixe werden die noch produktiven *-ien* und *-ei* in Länder- und Landschaftsnamen erwähnt, z.B. im neugebildeten Namen *Tschechien*, der einer Bildung auf *-ei* wie in *Tschechoslowakei* und *Slowakei* vor-

gezogen wurde (s. auch S. 82 f., 104, 210; vgl. Andersson 1997 b S. 193). Wenn die Diachronie stärker beachtet worden wäre, hätten hier auch alte Suffixe wie *-ingen* und germ. **-ingia-* n. ihren Platz gehabt (s. Abschnitt 5).

Der heutige Artikelgebrauch in Orts- und Personennamen und auch in anderen Namen wird normativ behandelt (S. 79–83). U.a. wird an die Tendenz erinnert, den maskulinen Artikel vor *Irak* und *Iran* fallen zu lassen. Beide Namen treten heutzutage häufig als Neutra (ohne Artikel) auf, so wie es bei Ländernamen üblich ist. (S. 82.)

Syntaktisch lenken spezielle Genitivfragen die Aufmerksamkeit auf sich (S. 83–85). In einem graphematischen Abschnitt (S. 85–90) werden propriale Eigenheiten besprochen, z.B. der Familienname *Becker* neben dem Appellativ *Bäcker* (S. 85), die Familiennamen *Schmid* und *Hofmann* mit kurzem *i* bzw. *o* gesprochen, Dehnungsgrapheme in bspw. *Voigt* (Familie), *Soest* (Stadt) (S. 87). Propriale Abweichung von der normalen Orthographie ist auch für schwedische Familiennamen typisch. Z.B. wird das Namenelement *dal* ‘Tal’ in Familiennamen normalerweise *Dahl-*, *-dahl* geschrieben. Solche Abweichungen werden „dekorativ stavning“ (‘dekorative Orthographie’) genannt, auch wenn das Ergebnis ab und zu eher verunstaltend sein kann (s. Brylla 2008, 2009 S. 67 ff.). Das ist z.B. der Fall mit *Chronsough* (in der Rubrik von Brylla 2008), einem Namen, den eine halbgebildete, emporstrebende Gestalt der schwedischen Literatur (Holm 1994 S. 42) so schreibt, anstatt die normale Orthographie *Kronskog* zu wählen.

Den ersten Teil der Einführung, der die Eigennamen als sprachliche Sonderkategorie behandelt, beschließt – etwas unerwartet – das kurze Kap. 5 (S. 90–94) über Namen in der deutschen Gebärdensprache. Ein Vergleich mit Gebärdensprachen anderer Länder wäre in der zukünftigen Forschung begrüßenswert. Von skandinavischer Seite wäre auf zwei Kongressvorträge hinzuweisen: Päivi Rainò (2002) über Personennamen in der finnischen und Staffan Nyström (2002) über Ortsnamen in der schwedischen Gebärdensprache.

3. Einteilung der Namen

Der zweite Hauptteil der Mainzer Einführung, Teil 2, trägt die Rubrik Klassen von Eigennamen. Neben den beiden Hauptkategorien oder Hauptklassen der Namen, d.h. Personennamen und Ortsnamen, gibt es andere, die unterschiedlich erforscht sind. Die Kategorien werden in Kap. 6 (S. 96–104) vorgestellt.

Allen Namenkategorien gemeinsam ist die anthropozentrische Einstellung. Die Mainzer Einführung beleuchtet ausführlich die Einteilung der Namen. Der Grad an Individualität wird durch eine Belebtheitsskala graphisch dargestellt, mit Gegensatzpaaren wie $\pm$ menschlich, $\pm$ agentiv, $\pm$ belebt, $\pm$ konturiert, $\pm$ zählbar, $\pm$ materiell; die Skala läuft von Menschen bis zu Abstrakta (S. 98). Diese Musterung führt zu einer anderen graphischen Darstellung der Namenkategorien in einer Skala mit abnehmender Individualität/Belebtheit, und zwar in dieser Reihenfolge (S. 102): Personennamen (Anthroponyme), Tiernamen (Zoonyme⁹), Ortsnamen (Toponyme), Objektamen (Ergonyme), Ereignisnamen (Praxonyme), Phänomennamen (Phänonyme).

Diese Namenkategorien, im Vorwort (S. 9) als die sechs wichtigsten bezeichnet, werden in der Einführung behandelt. Unter Ereignisnamen werden auch Zeitnamen (Chrononyme) mit beachtet (S. 324 f.). Es wird betont, dass es auch andere Kategorien gibt, die in der Einführung nicht vorgestellt werden (S. 101): Götternamen (Theonyme), deren Behandlung sich – etymologisch und religionsgeschichtlich – tief in die indogermanische Zeit erstrecken würde, und Pflanzennamen (Phytonyme), die sich teilweise mit Ortsnamen überlappen (vgl. z.B. schw. *Krokek*, ursprünglich auf eine krumm gewachsene Eiche bezogen; SOL S. 172). (Zu einer systematischen Erfassung der Namenkategorien vgl. Pamp 1994, besonders S. 56, Brendler 2004 a, Debus 2012 Kap. 4, Namenarten.)

Die mit der Einteilung der Namen und der weiteren Gliederung der Namenkategorien zusammenhängende Terminologie bereitet oft Schwierigkeiten. Die deutsche onomastische Terminologie hat noch keine richtige Stabilität erreicht, was unten noch zu besprechen sein wird. Äußerst lobenswert ist aber die Stellungnahme der Autorengruppe, den Terminus *Ortsname* als Bezeichnung für den Oberbegriff aller Namen von Örtlichkeiten zu benutzen. Schon Adolf Bach hat in seinem Handbuch *Die deutschen Ortsnamen* (1953–54) diese Wahl getroffen, allerdings ohne nennenswerten Erfolg. Konrad Kunze (2004 S. 10) zögert noch. Für den Oberbegriff benutzt er den Terminus *Örtlichkeitsname*, schlägt aber *Ortsname* im weiteren Sinne als Alternative vor, wobei *Ortsname* im engeren Sinne Siedlungsnamen bezeichnet. In den letzten Jahren haben sich aber Silvio Brendler (2008 S. 54 f.) und Friedhelm Debus (2012 S. 26, 138, 218) entschieden für *Ortsname* als Hype-

⁹ Als Unterabteilung schlägt Friedhelm Debus (2010 S. 366, 2012 S. 29) für Namen wilder Tiere *Therionym* vor, gebildet zu griech. θηριον n. 'wildes Tier'. Vgl. das Adj. *theriophor*, das benutzt wird, um Personennamen zu charakterisieren, die Bezeichnungen für Tiere wie 'Bär', 'Wolf' enthalten (vgl. dazu Einführung S. 111 f.).

ronym ausgesprochen, was Hoffnung erweckt. Alle Sprachen brauchen jedenfalls einen solchen übergreifenden Terminus.

4. Personennamen

Die deutschen Personennamen werden in Kap. 7 (S. 105–190) ausführlich und engagiert vorgestellt. Der Schwerpunkt liegt auf modernen Verhältnissen, mit besonderer Beachtung von Genderfragen. Das Kapitel wird mit einer programmatischen Erklärung eingeleitet, dass „hier nicht nur bekanntes und gut zugängliches Wissen reproduziert wird, sondern auch Platz für die weniger erforschten Aspekte der PersN bleibt“ (S. 105).

Die beiden Hauptgruppen der Personennamen sind Individualnamen (Rufnamen) und Familiennamen.

Historisch begrenzt sich die Darstellung der Rufnamen zur deutschen Sprachgeschichte. Der germanische und indogermanische Hintergrund wird nur angedeutet (S. 111, in Anm. 89 u.a. mit Hinweis auf Andersson 2009 a). Mit dieser Einschränkung ist es korrekt zu behaupten, dass die Sexusmarkierung der dithematischen oder zweigliedrigen Namen „strikt dem Genus/Sexu-Prinzip“ folgt (S. 111), d.h. mit einem maskulinen Wort als Zweitglied in Männernamen und einem femininen in Frauennamen. Dass dies schon in germanischer Perspektive sekundär ist (Andersson 2009 a S. 15 ff.), ist für die intern deutsche Namengeschichte in der Tat ohne Belang.

Die Geschichte der Rufnamen wird im Anschluss an Wilfried Seibicke durch eine Reihe von Umbrüchen beschrieben (S. 110–116). Der erste Umbruch besteht im Übergang von sinnvollen Zusammensetzungen zu eher mechanischer Kombination und familienbedingter Variation. Darauf folgt ein Zerfall der alten Zweigliedrigkeit (*Bernhard* > *Bernd* usw.). Der dritte Umbruch besteht in einem Paradigmenwechsel im Zusammenhang mit der Christianisierung, und der vierte Umbruch tritt mit der Reformation ein, mit alttestamentarischen Namen und Wiederbelebung germanischer Namen, allmählich auch mit Pietisten-namen wie *Gottlieb*, *Traugott*. Als ein fünfter Umbruch wird die Sitte genannt, ab dem 16. Jahrhundert Namen nach Patinnen und Paten zu geben. Schließlich folgt im 19. Jahrhundert die staatliche Regelung.

Für die Rufnamen der Gegenwart wird eine stärkere Individualisierung festgestellt, die dazu führt, dass immer weniger Kinder gleiche Namen tragen (S. 117), was in gewissem Widerspruch zum Einfluss der Namenmoden steht, die ausführlich besprochen werden (S. 118–122).

Der Bedarf an Untersuchungen über die Motive, die den Namengebenden für ihre Namenwahl entscheidend sind, wird hervorgehoben (S. 118). Hier sei auf eine aufschlussreiche Untersuchung über schwedische Namenwahl im vorigen Jahrzehnt hingewiesen (Aldrin 2011).

Gesellschaftlich bedingt ist auch die Frage „Rufnamen und Geschlecht“, die ausführlich behandelt wird (S. 126–136). Die Autorin bedauert mit Recht, dass die deutsche Genderonomastik bis jetzt nur schwach entwickelt ist (S. 128), hat aber selbst auf diesem Gebiet mit wichtigen Studien beigetragen, die in der Einführung ausgenutzt werden. Es geht u.a. um eine onymische Androgynisierung, die darin besteht, dass sich Frauen- und Männernamen strukturell (Silbenzahl, Akzentmuster) aneinander nähern, was als ein Beispiel von sog. *undoing gender* erwähnt wird (S. 121, 132 f.). Die Frage, welche Namen transsexuelle Personen tragen dürfen, wird mit beachtet (S. 126 f., 135 f.). Hier wäre auf noch einen Beitrag von Eva Brylla (2010), die im Literaturverzeichnis schon gut vertreten ist, hinzuweisen. Sie berichtet, dass ein transsexueller Schwede nach einem Gerichtsurteil (2009) zu seinem Vornamen den Frauennamen *Madeleine* hat hinzufügen dürfen. Dieses Urteil hat dann zur Folge gehabt, dass auch eine erwachsene Schwedin, ohne transsexuell zu sein, zusätzlich einen männlichen Vornamen, *Sven*, hat annehmen dürfen. Die Behörde, die gegenwärtig für die Vornamen zuständig ist, d.h. „Skatteverket“, die schwedische Steuerbehörde, hat das Gerichtsurteil von 2009 so weitgehend interpretiert, dass geschlechtskonträre Vornamen auch an Kinder vergeben werden können, was allerdings nur selten vorkommt (E-Mail 28.10.2012 an Eva Brylla). Ein lange gehegter feministischer Wunsch ist damit in Erfüllung gegangen.

Eine für den Komplex Rufnamen und Geschlecht wichtige Frage betrifft neutrales Genus für nichtdiminierte Frauennamen, das in Dialekten bezeugt ist, z.B. *das Rita – es* (S. 74, 135). „Diese Genus/Sexus-Asymmetrie hat bis dato keine Erklärung (und kaum Beachtung) erfahren.“ (S. 136.) Hier hätte ich vielleicht einen Beitrag zur Lösung des Problems. Aus dem Siegerland in Nordrhein-Westfalen ist mir der genannte Namentyp bekannt, z.B. *det*¹⁰ *Hilde*. Diese Genuswahl stimmt damit überein, dass jüngere weibliche Familienmitglieder eben mit *et* (= hochdeutsch *es*) benannt werden, während die männlichen das geschlechtsbezeichnende *er* behalten. Vor diesem Hintergrund ist das neutrale Genus für Frauennamen eine natürliche Folge.

¹⁰ In diesem speziellen Zusammenhang in der Form *det*, nicht *dat*. Die betreffende Sprache ist hochdeutsch, aber *dat*, *et*, *wat* sind unverschoben.

Weitere Themen, die aufgenommen werden, sind Rufnamen und soziale Schicht (S. 136–140) und Rufnamen und Politik (S. 140–144). Im letzteren Abschnitt wird ein interessanter Vergleich unternommen zwischen Namenwahl in den beiden ehemaligen deutschen Staaten, DDR und BRD (hier in der Abkürzung, die vor der Wende im Westen gemieden wurde).

Rein sprachlich ist die Frage, wie der Definitartikel vor Rufnamen in verschiedenen Teilen des deutschen Sprachgebiets gebraucht wird (S. 122–126).

Die Familiennamen werden besonders sachkundig behandelt (S. 144–168). Die Autorin kann hier auf den Ergebnissen eines großen Projektes aufbauen, die jetzt im Werk *Deutscher Familiennamenatlas* erfasst sind (drei Bände schon erschienen, ein Band in Vorbereitung; s. DFA im Literaturverzeichnis der Einführung).

Das Aufkommen der Familiennamen im 12./13. Jahrhundert (S. 47, 144) und das Verbreiten von Süden nach Norden werden nur, mit weiteren Hinweisen, kurz erwähnt (S. 144 f.). Die Klassifizierung folgt dem üblichen Muster (s. Abschnitt 2). In der ersten Gruppe, Abkunftsnamen, werden Metronymika (Einführung: Metronyme) und Gynaikonymika (Einführung: Gynäkonyme), d.h. Namen nach der Mutter bzw. der Ehefrau, genannt (S. 150), auffallenderweise aber nicht Andronymika, Namen nach dem Ehemann.

Die interdisziplinäre Bedeutung der Familiennamengeographie wird besonders beachtet (S. 155–160). Es wird betont, wie die geographische Verteilung Migrationsströme, Verehrung von Heiligen, Bischöfen, Herrschern usw., Dialektologie und Sprachgeschichte beleuchten kann.

Fragen, die Familiennamen und Geschlecht betreffen (S. 160–166), engagieren die Autorin. Es wird an die früher übliche matrimonielle Femininmovierung männlicher Familiennamen (*Schmidtin* usw.) als Bezeichnung der Ehefrau oder seltener einer Tochter erinnert (S. 164). Obwohl in der Bundesrepublik Deutschland die gesetzliche Bestimmung, dass die Ehefrau den Familiennamen des Ehemanns annehmen sollte, 1978 aufgehoben wurde (später als in der DDR) und das Gesetz 1991 weiter liberalisiert wurde, stellt sich heraus, dass die alte Sitte meistens beibehalten wird (S. 161 f.). „Man sieht also, dass das Namenwahlverhalten extrem traditionell und damit patriarchalisch geprägt ist.“ (S. 162.) Die Genderperspektive der Autorin kommt hier deutlich zum Ausdruck. Erstaunlich kann es aber kaum sein, dass sich so wenig geändert hat. Handelt es sich doch um alte Traditionen und außerdem um eine Statusfrage, die der Generation des Rezensenten (80+) noch bekannt ist. Eine Änderung eingefahrener Sitten und herkömmlicher Wertung nimmt einfach Zeit in Anspruch. Dem Wunsch nach

weiteren Untersuchungen der Namenwahl bei Eheschließungen ist eifrig beizupflichten.

Stigmatisierung der Juden durch Familiennamen, die besonders durch Dietz Berings bahnbrechende Studien analysiert worden ist, wird in einem Abschnitt behandelt (S. 166–168).

Unter der Rubrik Weitere Personennamen, d.h. neben Ruf- und Familiennamen, werden Mittelnamen (Zwischennamen), Spitznamen und Pseudonyme behandelt (S. 168–180).

Der Inhalt des Abschnitts über Spitznamen (S. 171–178) ist zum Teil schon oben (Abschnitt 2) im Zusammenhang mit der Diskussion über inoffizielle Personennamen beachtet worden. Eine nähere Auseinandersetzung mit der vorgeschlagenen Systematisierung mit Spitznamen als Oberbegriff gehört in die grundsätzliche Diskussion, zu der oben aufgefordert wird.

Was die Terminologie betrifft, möchte ich hier nur auf eine mögliche Verbesserung hinweisen. Der Terminus *Kosename* wird für hypokoristische Formen von Rufnamen wie *Evchen*, *Horstl*, *Christalein*, *Gabrielchen* benutzt (S. 106, 172). Solche Namen sind eher als Koseformen – oder Hypokoristika – zu nennen, zu unterscheiden von Kosenamen, die nicht zum Rufnamen gebildet sind. Schon Teodolius Witkowski (1964 S. 42) gibt *Koseform* als Variante zu *Kosename* an und führt mit derselben Bedeutung den Terminus *Schmeichelform* auf (S. 78). Der Terminus *Koseform* ist auch sonst der deutschen Anthroponomastik nicht fremd (s. z.B. Kohlheim & Kohlheim 2013 S. 17). Koseformen sind auch keinesfalls auf Personennamen beschränkt; sie finden sich häufig unter Haustiernamen und sind auch unter Ortsnamen bezeugt (s. Abschnitt 5 und 6).

Unter Kosenamen werden in der Einführung solche, die von Liebespaaren benutzt werden, besonders beachtet (S. 173, 175). Leider ist diese spannende Gattung noch wenig untersucht worden, was sicherlich an der Schwierigkeit liegt, Material zusammenzustellen (Umfragen, Liebesbriefe). Noch schwieriger ist es, Namen von Körperteilen in der Intimsphäre zu ermitteln. Das Thema, an das hier erinnert werden mag, wird von W. F. H. Nicolaisen (1998 S. 18) angeschnitten.¹¹

Der letzte Abschnitt unter Personennamen ist Namen in anderen Kulturen gewidmet (S. 180–189). Dort wird u.a. das schwedische Familiennamensystem, mit dem sich Damaris Nübling eifrig beschäftigt hat, kurz vorgestellt (S. 187–189). Exotischer ist der Gebrauch von Teknonymika, d.h. Benen-

¹¹ Vgl. Gerüchte über die Quelle des Kernworts *rosebud* 'Rosenknospe' in der letzten Äußerung der Hauptperson im Film *Citizen Kane* (s. Wikipedia).

nung der Eltern nach einem Kind (S. 181 f.). Es kann aber daran erinnert werden, dass dieser Gebrauch auch im nordischen Sprachgebiet, und zwar im Estlandschwedischen, belegt ist (Andersson 1998 S. 412).

5. Ortsnamen

Der Terminus *Ortsname* wird in der Mainzer Einführung, wie schon erwähnt (Abschnitt 3), als oberbegriffliche Bezeichnung aller Namen von Örtlichkeiten benutzt. Die Ortsnamen, denen Kap. 9 (S. 206–264) gewidmet ist, werden in folgende Subkategorien unterteilt: Raumnamen, Siedlungsnamen, Gewässernamen, Berg- und Gebirgsnamen, Flurnamen, Straßennamen, Gebäudennamen und dazu Himmelskörpernamen, eine Namenkategorie, die in deutschen Gliederungen von Namen oft mit beachtet wird. Wie ersichtlich, handelt es sich hier nicht um eine systematische Einteilung, sondern um eine praktische Gruppierung, die als Grundlage einer Vorstellung der deutschen Ortsnamenwelt dienen kann.

Es gibt in der deutschen Onomastik auch noch keine allgemein anerkannte Einteilung, die die Einführung hätte übernehmen können (vgl. unten), und es hätte zu weit geführt, dieses Problem von Grund auf zu diskutieren. Eine strikte Einteilung der Ortsnamen mit einer daran geknüpften Terminologie zu etablieren, ist aber ein dringendes Desiderat. Von Skandinavien aus liegt es nahe, auf die bei uns übliche Einteilung hinzuweisen, die einfach und handfest ist und sich schon lange bewährt hat. Ich verweise hier auf Bengt Pamps Handbuch *Ortnamn i Sverige* (1988 S. 7). Mit der dort vorgestellten Gruppierung, die in den anderen nordischen Ländern ihre Entsprechung hat, lassen sich lückenlos alle Ortsnamen auf der Erde erfassen: Siedlungsnamen (schw. *bebyggelsenamn*), zu denen wir auch Raumnamen zählen können, Flurnamen im engeren Sinne (Namen von Äckern, Wiesen, Weiden usw.; schw. *ägonamn*), Namen anderer von Menschen geschaffener Objekte als Häuser und Fluren, d.h. Namen von Straßen, Brücken, Häfen, Kanälen, Zäunen usw. (schw. *artefaktnamn*), und schließlich Naturnamen (schw. *naturnamn*), die je nach Namenträgern unterteilt werden: Berg-, Gewässer-, Inselnamen usw. Statt des Terminus *artefaktnamn* wird heute eher der Terminus *anläggningsnamn* 'Name von Anlagen' vorgezogen (Wahlberg 2004 S. 164 Anm. 1, Vikstrand 2009).

In dieser Einteilung werden also grundlegend Kultur- und Naturnamen unterschieden. Friedhelm Debus (2010 S. 367, 2012 S. 29) schlägt dagegen

eine dreiteilige Gruppierung vor: Siedlungsnamen/Oikonyme, Raumnamen/Choronyme und Anoikonyme (*An-* ‘Nicht-’). Für die letztgenannte Gruppe schlägt er den deutschen Terminus *Flurname* vor, der somit die Stellung als Oberbegriff aller Flur-, Natur- und Anlagenamen einnehmen soll (vgl. Brendler 2008 S. 54 f.). Dieser Vorschlag wird sich kaum bewähren können, da sich *Flurname* im sowohl engeren wie weiteren Sinne in der deutschen onomastischen Literatur normalerweise auf kleinere Örtlichkeiten bezieht (s. z.B. Witkowski 1964 S. 29, Einführung S. 238). Der Gebrauch von *Flurname* in diesem weiten Sinn wird in der Einführung auch (stillschweigend) abgelehnt. Es kann in diesem Zusammenhang daran erinnert werden, dass schwedische Ortsnamenarchive ihre Sammlungen in zwei Hauptgruppen einteilen: Siedlungsnamen (Oikonyme) und Nichtsiedlungsnamen (Anoikonyme), d.h. Natur-, Flur- und Anlagenamen.

Unter Raumnamen (S. 208–212) werden in der Einführung Staatennamen und Ländernamen sowie Landschaftsnamen behandelt, dagegen nicht Bezirksnamen. Diese Kategorie wird in der deutschen Ortsnamenforschung – im Gegensatz zu der nordischen – überhaupt wenig beachtet.

Unter Siedlungsnamen (S. 212–222) sind der Einführung nach „im weitesten Sinne alle Namen für Objekte zu verstehen, die von Menschen besiedelt sind und eine kleinere räumliche Ausdehnung als Länder- oder Landschaftsnamen aufweisen“ (S. 212). Der Terminus *Siedlungsname* wird also sowohl nach oben, gegen Länder- und Landschaftsnamen, als auch nach unten, gegen Gebäudenamen, abgegrenzt; den letzteren Namen ist ein eigener Abschnitt gewidmet (s. unten). Die Abgrenzung nach unten fällt insofern ein bisschen auf, als *Oikonym* als Internationalismus für *Siedlungsname* vorgeschlagen wird (zu griech. οἶκος m. ‘Haus’).

Die Bedeutung der Siedlungsnamen für die Siedlungsgeschichte wird betont, mit Heranziehung keltischer, lateinischer und slawischer Namen. Die Beschreibung des germanisch-deutschen Namenschatzes hätte gern etwas ausführlicher gehalten werden können. Alte germanische Namentypen wie *-ingen*, *-heim*, *-statt/-stätten* erlauben einen tiefen Einblick in Chronologie und Geographie germanischer Besiedlung; die Variante germ. **-ingia-* n. mit ihrer typisch nordwestgermanischen Verbreitung wird überhaupt nicht erwähnt (s. zu solchen Fragen Andersson 2012 b S. 226 f.). Die Schichtenfolge in Norddeutschland hätte etwas deutlicher dargestellt werden können. Die indogermanische Schicht wird von einer slawischen überlagert, die durch die slawische Westexpansion zustande gekommen ist, die nach heutiger Auffassung erst ab dem 7. Jahrhundert erfolgt ist (Andersson 2012 b S. 230). Darauf folgt die jüngste, d.h. die deutsche Schicht. Der Name *Leipzig*

wird, wie es in der Forschung lange üblich war, als slawisch gedeutet, mit der Bedeutung 'Ort, wo es viele Linden gibt' (S. 216), aber dieser Name ist offensichtlich der ältesten, indogermanischen Schicht zuzuordnen; als ursprüngliche Bedeutung wird 'flusswasserreiche Gegend, Flussgegend' o.Ä. vorgeschlagen (Hengst 2009, Deutsches Ortsnamenbuch S. 359; s. schon Eichler 2001 S. 28, in Anm. 26 mit Hinweis auf einen Vortrag von Hengst 2000).

In der Ausklammerung historischer Fragestellungen wie der genannten liegt eine programmatische Beschränkung vor. Die Einführung ist eben vornehmlich auf neuere und moderne Verhältnisse ausgerichtet. So werden z.B. Namen neuer, durch Zusammenlegung entstandener Gemeinden ausführlich besprochen (S. 219 f.).

Eine Ausnahme von der modernen Ausrichtung finden wir im Abschnitt über Gewässernamen (S. 222–234). Die von Hans Krahe und seinen Nachfolgern vertretene Theorie einer alteuropäischen Hydronymie wird ausführlich beschrieben. Selbstverständlich gab es auch im voreinzelsprachlichen Europa Hydronyme und andere Toponyme. Unter der sog. alteuropäischen Hydronymie wird aber bekanntlich eine spezielle Struktur mit bestimmten indogermanischen Suffixen und Grundwörtern verstanden. Diese spezielle Derivatstruktur sei „nicht unumstritten“ (S. 223), was aber nicht näher ausgeführt wird. Eine eigene Beurteilung oder gar Stellungnahme der Autorin ist zwar nicht zu erwarten, aber ein Hinweis auf schon seit langem vorgelegte Einwände wäre angebracht gewesen (s. zusammenfassend Andersson 2011 a S. 13 ff.).

Wichtig ist heute die neue, von indogermanistischer Seite gerichtete Kritik gegen die alteuropäische Theorie, die in der Einführung auch erwähnt wird (S. 225 Anm. 215) und die mit ein paar Titeln ergänzt werden kann (Bichlmeier 2009 a, 2010, 2011, Erwiderung von Udolph 2010). Eine spezielle Wurzel der alteuropäischen Theorie, idg. **el-/*ol-* 'fließen, strömen', die in der deutschen Ortsnamenforschung eine zentrale Stellung einnimmt (vgl. Andersson 2011 a S. 14 f.), wird etwas ausführlicher behandelt. Sie ist schon früh in Frage gestellt (Andersson 1972 S. 35 f.) und in der letzten Zeit von indogermanistischer Seite abgelehnt worden (Bjorvand 2005 S. 49, 2011 S. 31, Bichlmeier 2009 a S. 26 ff., 2009 b S. 180 f.; vgl. Einführung S. 225 Anm. 215, Andersson 2007 und Udolph 2010).

Jüngere Flussnamen und auch Seenamen, unter denen Komposita vorherrschen, werden recht ausführlich behandelt (S. 227–233). Grundwörter und Motivierung der Namen spielen dabei eine wichtige Rolle. Dasselbe gilt für Berg- und Gebirgsnamen (S. 235–237).

Im Abschnitt über Flurnamen (S. 238–242) werden Flurnamen im sowohl engeren wie weiteren Sinne besprochen, d.h. nicht nur Namen wirtschaftlich definierter Objekte wie Äcker und Wiesen (schw. *ägonamn*)¹², sondern auch Namen anderer kleinerer Örtlichkeiten. Zum Vergleich kann von nordischer Seite daran erinnert werden, dass dän. *marknavn*, schw. *ägonamn* entsprechend, früher auch im erweiterten Sinne verwendet wurde.

Flurnamen seien „die prototypischen Mikrotoponyme“ (S. 238). Hier wird der Terminus *Mikrotoponym* (im Gegensatz zu *Makrotoponym*) gegenwärtig, der in der Forschung der letzten Zeit eine gewisse Beliebtheit erzielt hat (vgl. Mikrotoponyme, 2011). Es ist dabei zu bemerken, dass dieser Terminus über die Namenkategorie nichts aussagt; Mikrotoponymie umfasst nicht nur Flurnamen (im engeren und weiteren Sinne), sondern auch Naturnamen und Namen von Häusern und Anlagen verschiedener Art (vgl. Rentenaar 2011).

Straßennamen¹³ werden ausführlich besprochen (S. 243–250). Interessant sind hier besonders die politisch bedingten Umbenennungen in der umwälzenden deutschen Geschichte des 20. Jahrhunderts. Ein Foto zeigt, wie ein Straßenschild mit dem Namen *Adolf Hitler-Str.* gegen ein neues mit *Bahnhof-Str.* ausgetauscht wird (S. 247). Aus Genderperspektive wird erwähnt und implizit bemängelt, dass die Repräsentation von Frauennamen in Straßennamen niedrig ist (S. 248).

Im Abschnitt über Gebäudenamen (S. 250–257) werden Hausnamen, Gasthausnamen sowie Apotheken-, Burgen-, Kloster- und Sportstättennamen ziemlich ausführlich erörtert. Unter Himmelskörpernamen (S. 258–264) werden Planeten-, Mond- und Sternnamen berücksichtigt.

Inoffizielle Ortsnamen werden, wie schon erwähnt (Abschnitt 2), in der Einführung nicht beachtet. Das spiegelt zwar den Stand der Forschung, aber wohlbekanntere Beispiele lassen sich leicht anführen, z.B. *Kohlenpott* für das Ruhrgebiet, *der große Teich* (schw. *Pölen*) für den Atlantik. Durch Nachbenennung können, wie in der Einführung (S. 62) beobachtet, solche Namen entstehen, sowohl meliorative Namen, z.B. *Elbflorenz* für Dresden, *Florenz des Nordens* (*Ostens*) für Krakau, schw. *Nordens Venedig* für Stockholm, *Lilla* ('Klein-') *Paris* für bestimmte schwedische Kleinstädte (Holm

¹² Der internationale Terminus *Agronym*, zu griech. ἀγρός m. 'Acker' (S. 238), kann eigentlich nur in diesem engeren Sinne benutzt werden.

¹³ Als internationale Termini für *Straßennamen* werden *Dromonym* und *Hodonym* angegeben (S. 243). Der letztere Terminus ist der übliche, gebildet ist zu griech. ὁδός f., das aber nicht 'Platz', sondern 'Weg' bedeutet. Der Terminus *Dromonym* wirkt etwas befremdend. Das zugrunde liegende griechische Wort, δρόμος m. bedeutet 'course, race', mit verschiedenen Spezialbedeutungen (Liddell & Scott 1940 S. 450).

1994 S. 217), als auch pejorative Namen, z.B. *Auschwitz*, *Belsen* für Bauplätze, benutzt von schwedischen Bauarbeitern in den 1940er Jahren (Andersson 1976 S. 64, 70). Bei Ortsnamenaufnahmen erfahren wir zuweilen Spottnamen von Siedlungen, die unter Nachbarn verbreitet sind (Beispiel bei Andersson 1996 S. 17). Koseformen von Ortsnamen kommen in Schweden häufig vor, vor allem, wie es scheint, in städtischer Umgebung. Gewöhnliche hypokoristische Suffixe sind dabei *-an* und *-is*, z.B. in Stockholm *Kungsan* für *Kungsträdgården* (Park), *Marris* für *Marieberg* (Stadtteil) (Stähle 1979/80), in Uppsala *Studan* für *Studenternas idrottsplats* (Sportplatz), *Ackis* für *Akademiska sjukhuset* (Krankenhaus). Entsprechende schwedische Beispiele finden sich auch in Helsinki, z.B. *Brunnsan* für *Brunnsparken* (Stadtteil), *Högis* für *Högholmen* (Insel) (Ainiala 2005 S. 17). Andere hypokoristische Bildungen sind *Hesa* und *Stadi* für *Helsinki/Helsingfors* (*Stadi* zu schw. *stad* 'Stadt'; Mattfolk & Sjöblom 2011 S. 155, Ainiala 2012). Eine deutsche Koseform ist *Stolli* für *Stollberger Straße* in Chemnitz (Hengst 2012 S. 86). Das Thema *ortbinamn* (mit einem schwedischen Terminus) ist neulich von Staffan Nyström (2012) zur Diskussion aufgenommen worden.

6. Andere Namen

Neben Personennamen und Ortsnamen lenken vor allem Tiernamen das Interesse auf sich, was mit der grundlegenden anthropozentrischen Ausrichtung der Onomastik zusammenhängt. Es wird in der Einführung festgestellt, dass es in Deutschland fast keine Forschung über Tiernamen gibt (S. 191). Dieser Zustand wird sich aber demnächst ändern, denn schon 2013 wird ein Symposium über Tiernamen gerade in Mainz veranstaltet.

Kap. 8 (S. 191–205) über Tiernamen ist nach Tiernamenklassen unterteilt: Zootiernamen, Haustiernamen, Nutz- und Zuchttiernamen sowie Wildtiernamen, die allerdings nur aus besonderen Anlässen vergeben werden.

Die Sexusmarkierung in verschiedenen Tiernamenkategorien wird besonders beachtet. In diesem Zusammenhang kann daran erinnert werden, dass das Geschlecht der Katzen nicht selten erst nachträglich festgestellt wird, wenn das Tier Junge oder keine Jungen bekommt. Dies kann Folgen für den Namen haben, und verschiedene Lösungen bieten sich an, was mit dänischen Beispielen beleuchtet werden kann. Die Katze kann ihren Namen behalten, z.B. *Marie* für einen Kater, *Dempsey* für eine Kätzin, oder umgetauft werden,

z.B. *Marius* statt *Marie*, *Bölline* statt *Bolle* (dän. *bolle* ‘Lümmel’), *Mrs. Kurt* statt *Kurt* (Meldgaard 1993 S. 28 f., 46).

Für Hundennamen, über die eine Mainzer Magisterarbeit vorliegt (s. jetzt Schaab 2012), wird die Anthroponymisierung hervorgehoben, d.h., dass die Hunde mit Personennamen benannt werden (S. 196 f.). Derselbe Trend ist in Schweden festgestellt worden (Mattisson 1999).

Für Rindviehnamen wird der Unterschied zwischen Groß- und Kleinbetrieben unterstrichen. In den ersteren genügt die europäische Rinderohrmarke mit einer Nummer für die Kühe, während in den letzteren die Kühe einzeln benannt werden (S. 201 f.). Verschiedene Namentypen werden genannt. Für Kühe werden oft Frauennamen gewählt, und zwar gewöhnliche solche wie *Bärbel*, *Doris*, *Lotte*, während Stiere „meist antiquierte MännerN“, z.B. *Kain*, *Meinulf*, *Rufus*, tragen (S. 203). Als Vorbild weiterer Untersuchungen über Rindviehnamen sei hier auf eine schwedische Untersuchung von Katharina Leibring (2000) verwiesen.

Genauso wie Menschen tragen Haustiere oft Kosenamen, was daran liegt, dass sie leicht als Familienmitglieder aufgefasst werden. Es ist dann natürlich, dass sie ebenso wie die Kinder der Familie mit Kosenamen benannt werden. Eva Meldgaard (1993 S. 8 f., 30, 32) teilt Beispiele aus dem dänischen Katzennamenschatz mit. Von Haustiernamen gibt es auch oft, ebenso wie von Personennamen, Koseformen. Dänische Beispiele solcher Formen von Katzennamen sind *Kattrinchen* und *Katinka* zu *Katrine*, *Lodde* zu *Lohengrin*, *Valde* zu *Vivaldi* (Meldgaard 1993 S. 30, 32). Eine Katze in unserer Familie, namens *Fioli* (Betonung auf der letzten Silbe), nannten wir im Gespräch gern *Fiolinchen* oder – wie *Katinka* russisch inspiriert – *Fiolinka*. Das sind also Koseformen, die – terminologisch – von ihrem Kosenamen *die Kleine* zu trennen sind.

Die drei letzten Kapitel der Einführung, Kap. 10–12, handeln von Objekt-, Ereignis- und Phänomennamen (S. 265–315, 316–325 bzw. 326–335). Diese Namenkategorien sind, mit Ausnahme von Warennamen, noch weniger erforscht worden als Tiernamen. Die Initiative, die genannten Namenkategorien aufzunehmen, die mit der modernen Ausrichtung der Einführung bestens übereinstimmt, ist äußerst begrüßenswert. Wir erhalten hier gute Einführungen in neue Forschungszweige, mit einer Menge wertvoller Hinweise auf Forschungsaufgaben, nicht zuletzt für Seminararbeiten u.dgl.

Unter Objektnamen werden Warennamen, Unternehmensnamen, Institutionsnamen, Kunstwerknamen und Verkehrsmittelnamen behandelt, unter Phänomennamen Namen von Großbränden, Hoch- und Tiefdruckgebieten, tropischen Wirbelstürmen, Sturmfluten und Überschwemmungen. Die Ereignisnamen werden ausführlich untergliedert (Tab. 50, S. 318).

Zu Warennamen und Unternehmensnamen enthält die Einführung historische Übersichten, die allerdings nicht weit zurückreichen (S. 272 f., 280–283).¹⁴ Zu Schiffsnamen werden Beispiele aus der Antike und der nordischen Wikingerzeit angeführt (S. 313). Hauptsächlich ist aber das Material der drei Kapitel modern, zum großen Teil aus dem Internet geholt. Die Darstellung zielt u.a. auf Bildungsweise und Benennungsmotive der verschiedenen Namenkategorien, was mit mehreren Diagrammen und Tabellen beleuchtet wird. Einige Fragestellungen des reichhaltigen Stoffes werden hier beachtet.

Die Frage nach proprialem Status wird für Ereignis- und Warennamen gestellt. Der durch Konventionalisierung stattfindende Übergang von definiter Beschreibung eines Ereignisses zum Namen wird vorgeführt (S. 319–321). Der Namenstatus kann formal ausgedrückt werden: *die Französische Revolution* (mit Definitartikel und Anfangsversal des Adjektivs).¹⁵ Er kann auch morphologisch zum Ausdruck kommen: *Gen. des 11. September* (ohne Gen.-s).

Es wird an die Frage nach dem Status von Warenmarken und den entsprechenden Einzelobjekten erinnert, eine Frage, die auch in der nordischen Onomastik gestellt worden ist (Schack 1998). Die Antwort ist, dass z.B. *Golf* und *Sprite* durchaus Namen sind, leicht aber deproprialisiert werden können. (S. 268 f.; s. auch S. 48 f.) Das ist eine Antwort, mit der der Rezensent ganz zufrieden ist (vgl. Andersson 2004 c).

Gewisse Namenkategorien ließen sich mit Beiträgen aus anderen Sprachgebieten ergänzen. Das gilt für Schiffsnamen (S. 313–315). Über solche Namen gibt es mehrere nordische Untersuchungen, gipfelnd in einer musterhaften Studie von Anita Schybergson (2009; Literaturüberblick S. 20 ff.).

Bei Warennamen treten Genusfragen auf (S. 275 f.). Das Gestalt- und das Leitwortprinzip sind für die Genuswahl wichtig. Beim Gestaltprinzip richtet sich das Genus nach der sprachlichen Form des Namens; auf *-a* auslautende Namen sind meistens feminin, nach dem Muster von Wörtern und Rufnamen auf *-a*. Beim Leitwortprinzip wird das Genus durch ein übergeordnetes Appellativ bestimmt, z.B. *das Ariel* (*das Waschmittel*), *die Camel* (*die Zigarette*), *der Labello* (*der Lippenstift*), *der BMW* (*der Wagen*; vgl. S. 75 und Nübling 2012 S. 227 f.). Dieses Prinzip ist uns aus der nordischen Ortsnamenfor-

¹⁴ Für die Fragestellung „Namen und Wirtschaft“ kann auf eine Reihe von Tagungen, Names in the economy, verwiesen werden: Antwerpen 2006, Wien 2007, Amsterdam 2009, Turku 2012; als Tagungsakten sind erschienen: 1) Names in commerce and industry (2007), 2) Onomastic goes business (2012), 3) Names as language and capital (2012) (Auskunft von Katharina Leibring). Die Tagungsakten von 2007 sowie einzelne Beiträge dieser Akten sind im Literaturverzeichnis der Einführung enthalten.

¹⁵ Vgl. schw. *Franska revolutionen* (nur mit dem bestimmten Schlussartikel; vgl. SAG 2 S. 120 f.).

schung wohlbekannt, mit femininen Flussnamen nach schw. *å*, awn. *á* f. ‘Fluss’ und maskulinen Seennamen nach schw. *sjö*, awn. *sjór* m. ‘See’. Für Motorradmarken und Flugzeugnamen, die feminin sind, z.B. *die BMW* bzw. *die Landshut*, lassen sich der Einführung nach keine Basiswörter finden (S. 74 f., 275 f.). In beiden Fällen kommt aber *Maschine* in Frage (vgl. Nübling 2012 S. 227 f.). *Maschine* ist eine normale Benennung für ‘Flugzeug’ (s. z.B. Einführung S. 311 f.) und unter Motorradfahrern das übliche Wort für ‘Motorrad’. Um das feminine Genus für Schiffsnamen, z.B. *die Bismarck* (S. 74 f., 315), zu erklären, müsste man weiter zurückgreifen; Schiffe werden ja von alters her als weiblich aufgefasst (vgl. Einführung S. 315).

Für gewisse Phänomennamen, nämlich Namen für Wirbelstürme und andere meteorologische Phänomene, ist Genus eine Genderfrage (S. 328–334). Dies hat dazu geführt, dass Stürme nunmehr nicht nur mit Frauennamen, sondern abwechselnd mit Frauen- und Männernamen bezeichnet werden, was wir auch in Skandinavien mit Beispielen wie *Gudrun* und *Per* kennen.

Aus Genderperspektive ist auch, wie sich herausstellt, die Frage „Warennamen und Geschlecht“ zu betrachten (S. 274). Untersuchungen haben ergeben, dass in den USA Deodorants für Frauen und Männer unterschiedlich benannt werden. Frauendeonamen haben z.B. mehr Silben und mehr helle Vokale.

7. Schlussüberlegungen

Eine neue Einführung in die Onomastik ist, wie schon eingangs erwähnt, ein wichtiges Ereignis, ganz besonders eine Einführung aus Deutschland, einem Land an der Spitze germanischer Namenforschung. Besonders spannend ist es, sich von nordischer Seite mit einer solchen Arbeit zu beschäftigen. Das ist der Ausgangspunkt der hier vorgetragenen Überlegungen.

Der wissenschaftliche Austausch könnte innerhalb der germanischen Onomastik enger sein. Zum nicht unerheblichen Teil ist der Mangel daran sprachlich bedingt. Nordische Beiträge sind vorwiegend in den nordischen Sprachen geschrieben, und so muss es eigentlich bleiben, damit die Ergebnisse auch dem breiteren einheimischen Leserkreis zugänglich gemacht werden. Deshalb wiederhole ich gern mein *praeterea censeo* (Mainz gegenüber allerdings unnötig): Wer Forschung über germanische Namen betreibt, muss eine der zentralskandinavischen Sprachen lesen können. Dadurch werden auch Beiträge in den anderen Sprachen zugänglich.

Die deutsche Namensforschung und die nordische haben verschiedene Traditionen und Schwerpunkte. Der Aspekt „Namen und Gesellschaft“ spielt für die deutsche Familiennamensforschung eine wichtige Rolle, auch historisch gesehen, wird aber sonst in der Onomastik kaum besonders beachtet. Gerade dieser Aspekt steht in der nordischen Namensforschung zentral, für sowohl Personen- wie Ortsnamen, und zwar bis in vorgermanische, indogermanische Zeit zurück.

Auf dem Gebiet der Genderonomastik ist in Mainz mit Damaris Nübling an der Spitze schon vieles geleistet. Nordische Beiträge sind noch spärlich; im Literaturverzeichnis der Einführung werden einige Aufsätze von Eva Brylla genannt, wozu noch Brylla 2010 hinzuzufügen ist (s. Abschnitt 4).

Das genderbewusste Engagement der Einführung, etwas ungewöhnlich, aber durchaus erfrischend, kommt auch sprachlich zum Ausdruck. In konstruierten Beispielen wechseln vorbildlich „sie“ und „er“. Ich habe die Beispiele zwar nicht näher verglichen, bin aber überzeugt, dass keine Verstöße gegen die Gleichberechtigung zu finden sind, auch keine „Gegenbeispiele“, z.B. dass „sie“ eine Harley-Davidson fährt, während „er“ mit einem Volvo vorliebnehmen muss (Andersson 2004 c S. 12; zu dieser Genderfrage vgl. „När jag får min lön, ...“ S. 17, 41, 43, 49, 51).

Der Geschlechtsunterschied spielt besonders für Personennamen eine wichtige Rolle. Es wird in der Einführung aber nicht schlicht vom Geschlecht, sondern vom biologischen Geschlecht (= Sexus) gesprochen (s. besonders S. 126 f.).

Um beide Geschlechter anzugeben, werden in der Einführung sog. Paarformen wie *ForscherInnen* (mit Binnengroßschreibung)¹⁶ benutzt. Ganz konsequent wird dies allerdings nicht durchgeführt; mehrmals kommt auch generisches (geschlechtsindifferentes) Maskulinum vor, z.B.: „SpottN für SchülerInnen sind folglich weitaus seltener als für Lehrer“ (S. 177). Aus Genderperspektive fällt es auf, dass Autoren und Autorinnen im Literaturverzeichnis nur mit Initialen und im laufenden Text nur mit Nachnamen angegeben werden. Der Anteil der Autorinnen bleibt dann verborgen, sofern das Geschlecht nicht pronominal zum Ausdruck kommt. (Vgl. Einführung S. 160 Anm. 141.)

Ein gemeinsames germanisches Problem macht die Terminologie aus. Der Dschungel der Termini für inoffizielle Namen bedarf einer „Sanierung“, um weitere Diskussion zu ermöglichen.

¹⁶ Paarformen im Singular kommen auch vor: *AusländerIn*, *InländerIn* (S. 189 Anm. 179), *NamenträgerIn* (S. 127), *der/die PatIn* (S. 314, 330). Ein noch elaborierteres Beispiel findet sich S. 99 Anm. 84.

Die Stärke der Mainzer Einführung liegt in erster Linie in der Beschreibung der verschiedenen Namenkategorien. Im Mittelpunkt des Interesses steht dabei die Grammatik der Namen. Typisch propriale Züge werden fokussiert, was auch in normativen Empfehlungen für gutes Deutsch zum Ausdruck kommt. Benennungsmotive der Namen werden auch durchgehend berücksichtigt, während die Bildungsweise gern etwas ausführlicher hätte beachtet werden können (vgl. unten).

Während also die einzelnen Namenkategorien ausführlich beschrieben werden und sowohl mit weiterführenden Literaturempfehlungen wie mit Hinweisen auf neue, wichtige Forschungsaufgaben versehen sind, fehlt eine übergreifende onomastische Zusammenschau. Das Problem der Genese der Namen bietet sich hier als eine zentrale Frage an. Diese Frage ist für sämtliche Namenkategorien zu stellen.

Bei einem Vergleich der Genese der Namen in den verschiedenen Kategorien stellt sich sofort heraus, dass eine Subkategorie der Personennamen, nämlich die Rufnamen, und Ortsnamen zwei verschiedene Herkunftstypen vertreten. Ortsnamen werden normalerweise neu gebildet, selten aus einem vorliegenden Vorrat, einem Toponomastikon, gewählt. Rufnamen werden dagegen in germanischen Sprachen seit langem praktisch immer aus einem Anthroponomastikon gewählt. Es ist nicht immer so gewesen. Zunächst wurden auch Individualnamen neu gebildet. Eingliedrige Namen wurden durch Proprialisierung schon existierender Wörter oder durch Derivation von vorhandenen Wörtern gebildet, z.B. urn. *Braiðō* f. 'die Breite', *Hrabnaz* m. 'Rabe', *Iuþingaz* m., -ing-Ableitung zu germ. **eupa-* (awn. *jóð* n. 'Kind?') (LUP S. 7, 11, 12). Diese Namenbildung ist mit der Bildung von Ortsnamen direkt vergleichbar. Auch die typisch indogermanischen zweigliedrigen Individualnamen waren anfangs sinnvolle Komposita, und der Namentyp lebte im Variationssystem weiter.¹⁷ Allmählich bildete sich aber, vor allem durch die Sitte der Nachbenennung, ein Onomastikon heraus, aus dem Namen gewählt wurden. Heute werden Rufnamen nur selten neu gebildet. Wenn wir uns dagegen den inoffiziellen Personennamen zuwenden, von denen sich einige zu Familiennamen entwickelt haben, ist die Lage anders. Solche Namen werden normalerweise nicht aus einem Namensvorrat gewählt, sondern ebenso wie die meisten Ortsnamen neu gebildet. Ein grundlegender Unterschied ist damit festgestellt worden. **Namengebung** geschieht durch **Namenwahl** oder **Namenbildung**.

Die Frage, ob Namenwahl oder Namenbildung vorliegt, ist für sämtliche

¹⁷ Über ein- und zweigliedrige indogermanische Individualnamen vgl. Andersson 2011 b.

Namenkategorien relevant. Sie ist immer zu stellen, wenn es um die Genese eines Namens geht. Namengebung von Tieren geschieht oft durch Wahl aus einem Zoonomastikon. Für gewisse Tierarten werden dazu Namen aus dem Anthroponomastikon entlehnt. Tiernamen, die aus dem Vorrat von Personennamen stammen, sind oben (Abschnitt 6) für Hunde und Rinder erwähnt. Auch Katzen tragen oft Personennamen (Meldgaard 1993). Die Anthropozentrität der Namen kommt hier deutlich zum Ausdruck.

Namengebung durch Namenwahl ist also reichlich vertreten. Neubildung von Namen ist aber in der Namengebung vorherrschend. Die meisten Ortsnamen entstehen durch Namenbildung, aber ab und zu liegen passende Namen schon vor, die zur Wahl stehen. Ein häufiger Flurname wie schw. *Oxbetet* 'die Ochsenweide' konnte den Leuten eines Hofes aus der Nachbarschaft bekannt sein und deshalb gewählt werden.

Wie es sich mit Namenwahl versus Namenbildung bei Objekt-, Ereignis- und Phänomennamen verhält, müsste noch überprüft werden. Institutionsnamen, um ein Beispiel zu nehmen, die die Tätigkeit des Instituts definieren, sind normalerweise durch Namenbildung entstanden. Wenn aber dieselbe Tätigkeit an vielen Stellen betrieben wird, entsteht leicht ein Onomastikon, in dem z.B. *Deutsches Seminar*, *Germanistisches Seminar* zur Verfügung stehen (Düwel 2004 S. 655 ff.). Namen dieses Typs sind sicherlich nicht immer neu gebildet worden.

Wenn es um die Genese neuer Namen geht, ist weiter die Frage zu stellen, ob der Name durch Proprialisierung eines schon vorhandenen Wortes entstanden oder neu geschaffen ist. Es geht also um die Unterscheidung (in nordischer Terminologie) zwischen sekundärer und primärer Namenbildung. Durch sekundäre Namenbildung sind viele Namen entstanden, z.B. urnordische Individualnamen wie die oben genannten *Braidō*, *Hrabnaz*, Familiennamen wie *Müller*, *Feist* (Einführung S. 147, 155), Ortsnamen wie *Aa* (< germ. *abwō, schw. *å*), *Münster* (S. 215, 227), Stiernamen wie *Markgraf*, *Minister* (S. 203 f.), Warennamen wie *Lord* (S. 269). Ihnen gegenüber stehen Namen, die durch primäre Namenbildung (Derivation oder Komposition; vgl. Andersson 2004 b S. 16 f.) entstanden sind, z.B. ein urnordischer Individualname wie *Iupingaz*, Familiennamen wie *Vorn-/Fornefett*, *Schmeling* (S. 155), Ortsnamen wie *Sigmaringen*, *Wutach* (-*ach* < germ. *abwō) (S. 217, 227), Zootiernamen wie *Weißnase*, *Gaggerine* (nach Lautäußerungen) (S. 194), Warennamen wie *Nutella* (< engl. *nut* + ital. -*ella*, ein Pseudosuffix) (S. 270).

Erwägungen über die hier kurz skizzierten Fragen habe ich in einem Modell über Namengebung zusammengefasst (letzte Version Andersson 2009 b), einem Modell, das für das Studium verschiedener Namenkategorien Verwen-

ung gefunden hat: Rindviehnamen (Leibring 2000), Schiffsnamen (Schybergson 2009), Ortsnamen (Andersson 2012 a Kap. 1 und 5).

Auch für die Mainzer Einführung wäre das hier genannte Modell von Interesse gewesen, zweifellos für einzelne Namen, vielleicht aber auch als ein theoretischer Rahmen in einer Gesamtschau der verschiedenen Namenskategorien.

Die Mainzer Einführung ist für die Onomastik von großer Bedeutung. Sie nimmt wichtige Probleme auf und enthält eine Fülle von Beobachtungen und Gesichtspunkten, die besonders bei erneuter Lektüre auffallen. Sie fordert wiederholt zu weiterer Forschung auf. Mit den hier vorgetragenen Überlegungen möchte ich zu dieser wissenschaftlichen Diskussion beitragen.¹⁸

Literatur

- Ainiala, Terhi, 2005: På väg mot urban namnforskning. In: *Namnens dynamik. Utvecklingstendenser och drivkrafter inom nordiskt namnskick. Handlingar från den trettonde nordiska namnforskarkongressen i Tällberg 15–18 augusti 2003*. Red. av Staffan Nyström. Uppsala. (NORNA-rapporter 80.) S. 13–26.
- 2012: Place names and identities: The uses of names of Helsinki. In: *Names and identities*. Eds.: Botolv Helleland, Christian-Emil Ore & Solveig Wikström. Oslo. (Oslo studies in language 4.2; <http://www.journals.uio.no/osla>.) S. 7–15.
- Aldrin, Emilia, 2011: *Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar i Göteborg 2007–2009*. Uppsala. (Namn och samhälle 24.)
- Andersson, Thorsten, 1972: Norden och det forna Europa. Några synpunkter på ortnamns ålder och samband. In: *NoB* 60. S. 5–58.
- 1973: Om ortnamn och ortnamnsforskning. In: *NoB* 61. S. 148–170.
- 1976: Olika semantiska komponenter i namngivningen. In: *Ortnamn och samhälle. Aspekter, begrepp, metoder. Rapport från NORNA:s fjärde symposium i Hanaholmens kulturcentrum 25–27 april 1975*. Red. av Vibeke Dalberg, Botolv Helleland, Allan Rostvik & Kurt Zilliacus. Uppsala. (NORNA-rapporter 10.) S. 63–73.
- 1983: Personnamn. Till begreppets avgränsning. In: *Personnamnsterminologi. NORNA:s åttonde symposium i Lund 10–12 oktober 1981*. Red. av Göran Hallberg, Stig Isaksson & Bengt Pamp. Uppsala. (NORNA-rapporter 23.) S. 9–22.
- 1988: Egennamn och den semantiska triangeln. In: *Denotationsbyte i ortnamn. Rapport från NORNA:s trettonde symposium i Tvärminne 9–11 oktober 1986*. Red. av Peter Slotte. Uppsala. (NORNA-rapporter 37.) S. 33–36.
- 1996: Onomastiska grundfrågor. In: *Den ellevte nordiske navneforskerkongressen. Sundvollen 19.–23. juni 1994*. Red. av Kristoffer Kruken. Uppsala. (NORNA-rapporter 60.) S. 13–41.

¹⁸ Doc. Eva Brylla, Uppsala, Prof. Eva Nyman, Härnösand, und Prof. Lena Peterson, Uppsala, haben eine Version dieses Aufsatzes gelesen. Für wertvolle Gesichtspunkte, die zu Ergänzungen, Verbesserungen und Präzisierung geführt haben, bin ich ihnen sehr dankbar.

- 1997 a: Rez. von BNF NF. Beihefte 46–48 (1996). In: NoB 85. S. 145–148.
  - 1997 b: Rez. von Reader zur Namenkunde 1, 3–4 (1989–96). In: NoB 85. S. 189–193.
  - 1998: Avslutning. In: Personnamn och social identitet. Handlingar från ett Natur och Kultur-symposium i Sigtuna 19–22 september 1996. Red. av Thorsten Andersson, Eva Brylla & Anita Jacobson-Widding. Stockholm. (Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Konferenser 42.) S. 411–415.
  - 2001: Egennamn – en särskild ordklass? In: NoB 89. S. 149 f.
  - 2003: Personennamen. In: Reallexikon der germanischen Altertumskunde. 2. Aufl. Hrsg. von Heinrich Beck, Dieter Geuenich & Heiko Steuer. 22. Berlin/New York. S. 589–614.
  - 2004 a: Landschaften – Stämme – Reiche. Sprachliche Zusammenhänge in altnordischer Zeit. In: Völkernamen – Ländernamen – Landschaftsnamen. Protokoll der gleichnamigen Tagung im Herbst 2003 in Leipzig. Hrsg. von Ernst Eichler, Heinrich Tiefenbach & Jürgen Udolph. Red.: Kirstin Casemir & Uwe Ohainski. Leipzig. (Onomastica Lipsiensia 2.) S. 9–32.
  - 2004 b: Die Suffixbildungen in der altgermanischen Toponymie. In: Suffixbildungen in alten Ortsnamen. Akten eines internationalen Symposiums in Uppsala 14.–16. Mai 2004. Hrsg. von Thorsten Andersson & Eva Nyman. Uppsala. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 88.) S. 13–26.
  - 2004 c: Varumärkens grammatiska status. In: Namn. Hyllningsskrift till Eva Brylla den 1 mars 2004. Red. av Svante Strandberg, Mats Wahlberg & Björn Heinrici. Uppsala. (Namn och samhälle 15.) S. 7–14.
  - 2007: *Al-* i ortnamn. In: NoB 95. S. 5–13.
  - 2009 a: Germanische Personennamen vor indogermanischem Hintergrund. In: Namen des Frühmittelalters als sprachliche Zeugnisse und als Geschichtsquellen. Hrsg. von Albrecht Greule & Matthias Springer. Berlin/New York. (Ergänzungsbände zum Reallexikon der germanischen Altertumskunde 66.) S. 9–25.
  - 2009 b: Zum Aufbau des Onomastikons. In: Teoretické a komunikační aspekty proprií. Prof. Rudolfa Šrámkovi k životnímu jubileu. Editoři: Milan Harvalík, Eva Minářová & Jana Marie Tušková. Brno. (Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity svazek číslo 135.) S. 11–18.
  - 2011 a: Etymologins ställning inom namnforskningen – en överblick. In: Etymologiens plass i navneforskningen. Rapport fra NORNA 39. symposium i Halden 11.–13. mai 2010. Red. av Ole-Jørgen Johannessen & Tom Schmidt. Uppsala. (NORNA-rapporter 87.) S. 9–29.
  - 2011 b: Rez. von Stüber, Karin, Zehnder, Thomas & Remmer, Ulla: Indogermanische Frauennamen (2009). In: SAS 29. S. 202–207.
  - 2012 a: Gamla strand- och önamn i Bråviksbygden. Uppsala. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 120.)
  - 2012 b: Der nordgermanische Sprachzweig. In: Altertumskunde – Altertumswissenschaft – Kulturwissenschaft. Erträge und Perspektiven nach 40 Jahren Reallexikon der germanischen Altertumskunde. Hrsg. von Heinrich Beck, Dieter Geuenich & Heiko Steuer. Berlin/Boston. (Ergänzungsbände zum Reallexikon der germanischen Altertumskunde 77.) S. 215–244.
- Bach, Adolf, 1953–54: Die deutschen Ortsnamen 1–2. Heidelberg. (Deutsche Namenkunde 2. 1–2.)
- Bichlmeier, Harald, 2009a: Bairisch-österreichische Orts- und Gewässernamen aus indogermanistischer Sicht. In: Blätter für oberdeutsche Namenforschung 46. S. 3–63.
- 2009 b: Einige grundsätzliche Überlegungen zum Verhältnis von Indogermanistik und voreinzelsprachlicher resp. alteuropäischer Namenkunde mit einigen Fallbeispielen. (Moderne Indogermanistik vs. traditionelle Namenkunde, Teil 1). In: Namenkundliche Informationen 95/96. S. 173–208.
  - 2010: Moderne Indogermanistik vs. traditionelle Namenkunde (Teil 3): *Traun, Raab, Auders*. In: Österreichische Namenforschung 38. S. 104–113.
  - 2011: Moderne Indogermanistik vs. traditionelle Namenkunde. Teil 2 – *Save, Drau, Zöbern*. In: Methoden der Namenforschung. Methodologie, Methodik und Praxis. Hrsg.: Arne Ziegler & Erika Windberger-Heidenkummer. Berlin. S. 63–87.

- Bjorvand, Harald, 2005: Tre elve- og bekkenavn i Aker (Oslo). In: NoB 93. S. 45–57.
- 2011: Rot og røtter – etymologi og stedsnavn. In: Etymologiens plass i navneforskningen. Rapport fra NORNA:s 39. symposium i Halden 11.–13. mai 2010. Red. av Ole-Jørgen Johannessen & Tom Schmidt. Uppsala. (NORNA-rapporter 87.) S. 31–47.
- Brendler, Silvio, 2004 a: Klassifikation der Namen. In: Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik. Anlässlich des 70. Geburtstages von Karlheinz Hengst hrsg. von Andrea Brendler & Silvio Brendler. Hamburg, (Lehr- und Handbücher zur Onomastik 1.) S. 69–92.
- 2004 b: Namenarten und ihre Erforschung. Ibid. S. 33–48.
- 2008: Probleme und Möglichkeiten der Entwicklung der onomastischen Terminologie. In: Acta onomastica 49. S. 50–59.
- Brylla, Eva, 2008: Chronschough går igen. Dekorativ stavning i efternamn. In: OUÅ. S. 9–14.
- 2009: *Andersson, Pettersson, Lundström* och ... *Beachman*. Om nordiska efternamn i sin europeiska omgivning. Uppsala.
- 2010: Han får heta *Madeleine*. En dom i Regeringsrätten. In: SAS 28. S. 151–154.
- 2012: Binamn i Norden. En översikt. In: Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk. Handlingar från NORNA:s 40:e symposium i Älvkarleö, Uppland, 29/9–1/10 2010. Red. av Staffan Nyström (huvudred.), Eva Brylla, Katharina Leibring, Lennart Ryman & Per Vikstrand. Uppsala. (NORNA-rapporter 88.) S. 9–22.
- Carlsson, Stig, 1989: Studies on Middle English local bynames in East Anglia. Lund. (Lund studies in English 79.)
- Dahlstedt, Karl-Hampus, 1965: Homonymi i nusvenskan. In: Nysvenska studier 45. S. 52–192.
- Dalberg, Vibeke, 2000: Apparently identical terms for ‘personal by-name’. In: Onomastik. Akten des 18. Internationalen Kongresses für Namenforschung, Trier, 12.–17. April 1993. 2. Namensysteme im interkulturellen Vergleich. In Zusammenarbeit mit Rudolf Šrámek hrsg. von Dieter Kremer. Tübingen. (Patronymica Romanica 15.) S. 36–40.
- Debus, Friedhelm, 1980: Onomastik. In: Lexikon der germanistischen Linguistik. Hrsg. von Hans Peter Althaus, Helmut Henne & Herbert Ernst Wiegand. 2., vollständig neu bearbeitete und erweiterte Aufl. Studienausgabe 1. Tübingen. S. 187–198.
- 1985: Zur Pragmatik von Namengebung und Namengebrauch in unserer Zeit. In: BNF NF 20. S. 305–343.
- 2010: Zur Klassifikation und Terminologie der Namenarten. In: BNF NF 45. S. 359–369.
- 2012: Namenkunde und Namengeschichte. Eine Einführung. Berlin. (Grundlagen der Germanistik 51.)
- Deutsches Ortsnamenbuch. Hrsg. von Manfred Niemeyer. 2012. Berlin/Boston.
- Düwel, Klaus, 2004: Zur Benennung der Universitäts-Institute: „Germanistisches Seminar“ oder „Seminar für Deutsche Sprache und Literatur“. In: Zur Geschichte der Gleichung „germanisch–deutsch“. Sprache und Namen, Geschichte und Institutionen. Hrsg. von Heinrich Beck, Dieter Geuenich, Heiko Steuer & Dietrich Hakelberg. Berlin/New York. (Ergänzungsbände zum Reallexikon der germanischen Altertumskunde 34.) S. 649–694.
- Eichler, Ernst, 2001: Historische Sprachräume zwischen Ostsee und Adria im Mittelalter im Lichte der Onomastik. In: Namenkundliche Beiträge. Wolfgang P. Schmid zum 70. Geburtstag. Mit Beiträgen von Friedhelm Debus, Ernst Eichler & Grasilda Blažienė. Hrsg.: Friedhelm Debus. Stuttgart. (Akademie der Wissenschaften und der Literatur [Mainz]. Abhandlungen der Geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse. Jahrgang 2001.1.) S. 19–45.
- Fellows Jensen, Gillian, 1975: The surnames of the tenants of the Bishop of Lincoln in nine English counties c. 1225. In: Binamn och släktnamn. Avgränsning och ursprung. Handlingar från NORNA:s tredje symposium i Uppsala 27–28 april 1974. Red. av Thorsten Andersson. Uppsala. (NORNA-rapporter 8.) S. 39–65.

- Fleischer, Wolfgang, 1964: Zum Verhältnis von Name und Appellativum im Deutschen. In: *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität Leipzig* 13. Gesellschafts- und sprachwissenschaftliche Reihe 2. S. 369–378.
- 1968: Die deutschen Personennamen. Geschichte, Bildung und Bedeutung. 2., durchgesehene und ergänzte Aufl. Berlin. (Wissenschaftliche Taschenbücher. Reihe Sprachwissenschaft 20.)
- Fraurud, Kari, 2000: Proper names and gender in Swedish. In: *Gender in grammar and cognition* 1. Approaches to gender, 2. Manifestations of gender, ed. by Barbara Unterbeck (Part 1) & Matti Rissanen, Terttu Nevalainen & Mirja Saari (Part 2). Berlin/New York. (Trends in linguistics. Studies and monographs 124.) S. 167–219.
- Goosens, Jan, 1999: Motivierung bei Familiennamen (deren Müller einer ist). In: *Niederdeutsches Wort* 39. S. 21–33.
- 2011: Namenklassen und ihre Spiegelung in der niederländischen Familiennamengeographie. In: *Familiennamengeographie. Ergebnisse und Perspektiven europäischer Forschung*. Hrsg. von Rita Heuser, Damaris Nübling & Mirjam Schmuck. Berlin/New York. S. 43–60.
- Hagström, Sten, 1949: Kölner Beinamen des 12. und 13. Jahrhunderts 1. Uppsala. (Nomina Germanica 8.)
- Hengst, Karlheinz, 2009: Der Name Leipzig als Hinweis auf Gegend mit Wasserreichtum. In: *Namenkundliche Informationen* 95/96. S. 21–32.
- 2012: Onomasiologische und sozioonomastische Bemerkungen zu Namen in der Stadt Chemnitz. Dargestellt am Beispiel der Stadtteilnamen. In: *Die Stadt und ihre Namen. Festkolloquium 20 Jahre Gesellschaft für Namenkunde e. V. 1990–2010. Akten hrsg. von Dietlind Kremer & Dieter Kremer. Leipzig. (Onomastica Lipsiensia 8.)* S. 75–87.
- Hoffrichter, Kirsten, 1992: Echonamen. Heidelberg. (BNF NF. Beiheft 35.)
- Holm, Pelle, 1994: Bevingade ord. Den klassiska citatboken reviderad av Sven Ekbo. 15 omarbetade uppl. Stockholm.
- Jacobson-Widding, Anita, 1998: Att få en identitet utan namn. Släktskapstermernas betydelse för personlig identitet bland shonafolken i Zimbabwe. In: *Personnamn och social identitet. Handlingar från ett Natur och Kultur-symposium i Sigtuna 19–22 september 1996*. Red. av Thorsten Andersson, Eva Brylla & Anita Jacobson-Widding. Stockholm. (Kungl. Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Konferenser 42.) S. 157–177.
- Kleines Wörterbuch sprachwissenschaftlicher Termini. Autoren: Brigitte Bartschat u.a. 2., durchgesehene Aufl. 1978. Leipzig.
- Kohlheim, Rosa, 1996: Typologie und Benennungssysteme bei Familiennamen: prinzipiell und kulturvergleichend. In: *Namenforschung/Name studies/Les noms propres. Ein internationales Handbuch zur Onomastik*. Hrsg. von Ernst Eichler, Gerold Hilty, Heinrich Löffler, Hugo Steger & Ladislav Zgusta. 2. Berlin/New York. (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 11.2.) S. 1247–1259.
- 2011: *Hammer, Stahl und Mehlbose*. Berufsamen oder Übernamen? In: *Methoden der Namenforschung. Methodologie, Methodik und Praxis*. Hrsg.: Arne Ziegler & Erika Windberger-Heidenkummer. Berlin. S. 245–254.
- & Kohlheim, Volker, 2013: *Duden. Lexikon der Vornamen. Herkunft, Bedeutung und Gebrauch von über 8 000 Vornamen*. 6., völlig neu bearbeitete Aufl. Mannheim/Zürich.
- Kunze, Konrad, 2004: *dtv-Atlas Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet*. 5., durchgesehene und korrigierte Aufl. München.
- Leibring, Katharina, 2000: *Sommargås och Stjärnberg*. Studier i svenska nötkreatursnamn. Uppsala. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 69.)
- Liddell, Henry George & Scott, Robert, 1940: *A Greek-English lexicon. A new (9th) ed. Revised and augmented throughout by Henry Stuart Jones with the assistance of Roderick McKenzie and with the co-operation of many scholars*. 1. Oxford.

- Mattfolk, Leila & Sjöblom, Paula, 2011: Nordisk namnforskning 2010 2. Litteraturkrönika 2. Finland. In: NoB 99. S. 151–156.
- Mattsson, Ann-Christin, 1999: »Kom nu Monika så går vi.» Om namngivning av hundar. In: Runor och namn. Hyllningsskrift till Lena Peterson den 27 januari 1999. Red. av Lennart Elmevik & Svante Strandberg (huvudredaktörer) samt Eva Brylla, Mats Wahlberg & Henrik Williams. Uppsala. (Namn och samhälle 10.) S. 55–62.
- Meldgaard, Eva Villarsen, 1993: Kattens navn. 2000 danske kattenavne. Værlose.
- Mikrotoponyme. Jenaer Symposion 1. und 2. Oktober 2009. Hrsg. von Eckhard Meineke & Heinrich Tiefenbach. 2011. Heidelberg. (Jenaer germanistische Forschungen NF 32.)
- ”När jag får min lön, tänker min fru köpa en ny hatt.” Granskning av övningsmaterialen i *Franska A* och *Tyska A* ur ett genusperspektiv. [Av] Bo Andersson, Carina Andersson, Ulf Norberg & Coco Norén. 2005. Uppsala.
- Names as language and capital. Ed. by Reina Boerrigter & Harm Nijboer. 2012. Amsterdam. (Proceedings Names in the economy 3.) <http://www.meertens.knaw.nl/nite/>.
- Names in commerce and industry: Past and present. Ed. by Ludger Kremer & Elke Ronneberger-Sibold. 2007. Berlin.
- Neethling, Bertie, 2012: Bynames as an expression of identity: A student profile at the University of the Western Cape. In: Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk. Handlingar från NORNA:s 40:e symposium i Älvkarleö, Uppland, 29/9–1/10 2010. Red. av Staffan Nyström (huvudred.), Eva Brylla, Katharina Leibring, Lennart Ryman & Per Vikstrand. Uppsala. (NORNA-rapporter 88.) S. 23–38.
- Nicolaisen, W. F. H., 1998: Die Welt der Namen. In: Namenkundliche Informationen 74. S. 9–28.
- Nübling, Damaris, 2012: Auf dem Weg zu Nicht-Flektierbaren: Die Deflexion der deutschen Eigennamen diachron und synchron. In: Nicht-flektierende Wortarten. Hrsg. von Björn Rothstein. Berlin/Boston. (Reihe Linguistik – Impulse & Tendenzen 47.) S. 224–246.
- Nyström, Staffan, 1996: Namnmönster, namnsystem, onomastikon – något om namnförrådets art och struktur. In: Den ellevte nordiske navneforskerkongressen. Sundvollen 19.–23. juni 1994. Red. av Kristoffer Kruken. Uppsala. (NORNA-rapporter 60.) S. 133–148.
- 2002: Place-names in the Swedish sign language of the deaf. In: Actas do 20 congresso internacional de ciencias onomásticas. Santiago de Compostela, 20–25 setembro 1999. Editadas por Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña (CD-ROM). S. 873–876.
- 2012: Ortbinamn. En diskussion. In: Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk. Handlingar från NORNA:s 40:e symposium i Älvkarleö, Uppland, 29/9–1/10 2010. Red. av Staffan Nyström (huvudred.), Eva Brylla, Katharina Leibring, Lennart Ryman & Per Vikstrand. Uppsala. (NORNA-rapporter 88.) S. 179–182.
- Onomastics goes business. Role and relevance of brand, company and other names in economic contexts. Ed. by Holger Wochele, Julia Kuhn & Martin Stegu. 2012. Berlin.
- Pamp, Bengt, 1988: Ortnamnen i Sverige. 5 uppl. Lund. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap. Serie B 2.)
- 1994: Övriga namn och andra. Ett försök till gruppering av egennamnen. In: Övriga namn. Handlingar från NORNA:s nittonde symposium i Göteborg 4–6 december 1991. Red. av Kristinn Jóhannesson, Hugo Karlsson & Bo Ralph. Uppsala. (NORNA-rapporter 56.) S. 49–57.
- Rainò, Päivi, 2002: Personal names in Finnish sign language. In: Actas do 20 congresso internacional de ciencias onomásticas. Santiago de Compostela, 20–25 setembro 1999. Editadas por Ana Isabel Boullón Agrelo. A Coruña (CD-ROM). S. 773–779.
- Rentenaar, Rob, 2011: Mikrotoponymie aus nordwestgermanischer Sicht. Einige Bemerkungen zur Definition und Terminologie. In: Mikrotoponyme (s. oben). S. 197–205.
- SAG 2 = Svenska akademiens grammatik 2. Ord. [Av] Ulf Teleman, Staffan Hellberg & Erik Andersson. 1999. Stockholm.

- Schaab, Eva, 2012: Von *Bello* zu *Paul*: Zum Wandel und zur Struktur von Hunderufnamen. In: BNF NF 47. S. 131–161.
- Schack, Jørgen, 1998: Betydning og reference. Om varemærker og deres relation til kategorierne proprium og appellativ. In: DSt. S. 87–102.
- Schybergson, Anita, 2009: Kognitiva system i namngivningen av finländska handelsfartyg 1838–1938. Helsingfors. (Nordica Helsingiensia 17.)
- Seibicke, Wilfried, 1982: Die Personennamen im Deutschen. Berlin/New York. (Sammlung Göschen 2218.)
- Ståhle, Carl Ivar, 1979/80: Kungsan, Fiskis och Stegan. Ord på -an och -is i stockholmskan – och en Bellmansstrof. In: Nysvenska studier 59/60. S. 362–384.
- Stockholms gatunamn. [Av] Nils-Gustaf Stahre, Per Anders Fogelström, Jonas Ferenius & Gunnar Lundqvist under medverkan av Börje Westlund, Lars Wikström, Göran Sidenbladh, Lars Cleve & Carl Magnus Rosell. 3, utökade och reviderade uppl., bearbetad av Staffan Nyström. 2005. Stockholm.
- Udolph, Jürgen, 2010: Alteuropa, *Iller*, *Alster*, *Elster* und *aléti*. In: Acta linguistica Lithuanica 62/63. S. 161–176.
- Vikstrand, Per, 2009: Anläggningsnamn. Ett terminologiskt bidrag. In: NoB 97. S. 169 f.
- Wahlberg, Mats, 2004: Rez. von Nyström, Staffan: Smånamn och andra ortnamn (2003). In: NoB 92. S. 163–165.
- Wetås, Åse, 2008: Kasusbortfallet i mellomnorsk. Ein komparativ studie av proprialt og appellativisk materiale. Oslo. (Det humanistiske fakultet, Universitetet i Oslo. Acta humaniora 360.)
- Widmark, Gun, 1966: Den inkongruenta neutrala predikatsfyllnaden och dess plats i svenskans genusystem. In: Nysvenska studier 46. S. 91–134.
- Wikipedia, Internet.
- Witkowski, Teodolius, 1964: Grundbegriffe der Namenkunde. Berlin. (Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Vorträge und Schriften 91.)
- Zilliacus, Kurt, 2002: Forska i namn. Helsingfors. (Skrifter utg. av Svenska litteratursällskapet i Finland 640.)

Smärre bidrag

Kjeldebruken i *10 001 navn* – eit kritisk innlegg

Utpå hausten i fjor kom den hittil største boka som ligg føre om norske fornamn etter 1800. Det er *10 001 navn. Norsk fornavnleksikon* av Gulbrand Alhaug (2011). Som tittelen seier, er tilfanget enormt (rett nok med ein liberal reknemåte, sjå nedanfor). Boka har vekt stor interesse og fått mykje omtale både i dagspresse og fagblad, og dei faglege vurderingane er gjen-nomgåande svært positive. Fleire av meldarane framhevar m.a. verdien i opplysningane om første namneberar på 1800-talet, såleis både Olav Veka i *Nytt om namn* 54 (2011), Svante Strandberg i *Namn och bygd* 99 (2011) og Ivar Utne i *Namn og Nemne* 28 (2011). Utne korrigerer og legg til nokre opplysningar om einskildnamn, men elles er hyllesten unison og tilslutninga heilhjarta både i stort og smått.

Eg deler mange av desse vurderingane, men eg ser òg ei anna bok. Det er ei bok som manglar kjeldekritikk, og som derfor er oversådd med mistydingar og feil. Det byrjar på første sida, der *Adar* (1877) er feil for *Ador*, og så går det slag i slag til siste sida, der *Åstein* (1833) er feil for *Årstein*. Tilfella kan reknast i hundrevis, og mange av dei har ein slik karakter at dei gjev eit feilbilde på femti til hundre år i norsk namnehistorie. Eg vil konsentrere diskusjonen om 1800-talet fordi det er der dei mest iaugefallande veikskapane ligg. Dei moderne opplysningane er heller ikkje lytefrie, men det får kvile i denne omgangen.

Alhaug bruker digitalversjonen av folketeljingane (Ft) frå 1865 og 1900 som einaste kjelde for forekomstar og bruk av namn på 1800-talet, med hovudvekta på det første belegget for eit namn eller ei spesifikk namneform. Det er velkjent blant norske genealogar, historikarar og namneforskarar at digitalversjonen av Ft inneheld mange feil. Dei fleste har oppstått ved innskrivninga, oftast som lesefeil, sjeldnare som tastefeil. Andre kan stamme frå originallistene. Bakgrunnen for feila er likevel uvesentleg i denne samanhengen. Alhaug bryr seg ingen ting om dette. Han tek alt i digitalversjonen for full sanning både om samtida (Ft-år) og fortida (fødselsår) og byggjer alle resonnement uavkorta på dette. Metoden er uhaldbar, og resultatet har dessverre vorte deretter.

Når digitalversjonen av Ft er så lunefull, må opplysningane kontrollerast mot andre kjelder. Den kjelda som da peiker seg suverent ut, er kyrkjebøkene (Kb), med dåpslistene som det sjølvsagde sentrum. I tillegg gjev listene over vaksinasjon, konfirmasjon, vigsel, foreldreskap, fadderskap, flytting og død nyttige opplysningar, både for å spore opp personar som kan vera vanskelege å finne i dåpslista (t.d. på grunn av feil alder i Ft), og for å stadfeste eller korrigere dunkle lesemåtar. Konfirmantlista har sin styrke i at ho er skriven i nøye jamføring med dåpslista og derfor som regel fører opp namnet (eller namna) i eksakt same form. Kyrkjebøkene er for lengst skanna og lesbare på nettet. Kjeldeverdien er openberr: Dåpslista i Kb er ei presis samtidskjelde for sjølve namngjevinga, og skanninga utelukkar lese- eller tastefeil. Vi har altså ein letttilgjengeleg og påliteleg kontrollinstans til det ein kan mistenkje for å vera – og som svært ofte faktisk er – forvanskningar, feil eller anakronismar i digitalversjonen av Ft 1865 og 1900. (Det same gjeld naturlegvis for Ft 1875 og 1910, men desse har Alhaug av opplagde grunnar ikkje brukt – Ft 1875 fordi nettversjonen er ufullstendig, og Ft 1910 fordi nettversjonen først vart opna etter at Alhaug skreiv boka.) Det er særleg grunn til å sjekke første-

belegg i Ft mot Kb, fordi det er her dei mest fatale konsekvensane kan oppstå. Eg byrjar med reine skrivefeil i Ft.

Andar (1850) er feil for *Andor*, *Anitta* (1858) er feil for *Annette*, *Audi* (1854) er feil for *Andi*, *Bjare* (1899) er feil for *Bjarne*, *Brent* (1886) er feil for *Bernt*, *Brynja* (1872) er feil for *Brynla* (rett år er 1878), *Eldar* (1868) er feil for *Eldor*, *Erita* (1856) er feil for *Erika*, *Gurli* (1844) er feil for *Guri*, *Halda* (1855) er feil for *Hulda*, *Hank* (1879) er feil for *Hauk*, *Idunn* (1814) er feil for *Idna*, *Juni* (1818) er feil for *Jori*, *Meud* (1836) er feil for *Anne* (!), *Odolf* (1854) er feil for *Adolf*, *Ranita* (1785) er feil for *Kanuta*, *Rilda* (1804) er feil for *Randi*, *Rita* (1824) er feil for *Berte*, *Rudi* (1846) er feil for *Ranei*, *Runi* (1815) er feil for *Randi*, *Sana* (1830) er feil for *Sanna*, *Saron* (1834) er feil for *Samson*, *Senja* (1897) er feil for *Sonja*, *Siv* (1850) er feil for *Liv*, *Tana* (1831) er feil for *Tone*, *Todor* (1828) og *Tordar* (1833) er begge feil for *Teodor*, og *Trym* (1887) er feil for *Trygve*. Ft 1900 har elles mange andre belegg på *Eldar*, *Siv* og *Tana*, men dei aller fleste er feil for *Eldor*, *Liv* og *Tone*. Mange av feila kjem av forveksling mellom *a* og *o* og mellom *n* og *u*. Bokstavteikna er rett og slett mistydde under innskrivinga.

Lista er skremmande lang, og enda er dette berre ein brøkdel av alt som veilar. Dei tilfella eg har plukka ut, er samla sett ikkje ekstreme, men eg har teke med nokre av dei største kronologiske avvika for å vise kor gale det kan bli. Det verste dømet er *Ranita*, som slett ikkje er kjent frå 1785, men frå 1950-åra! Vidare er *Runi* 116 år yngre enn Alhaugs postulat, *Erita* er ca. 100 år yngre, *Rita* 75 år yngre, *Trym* ca. 70 år yngre, *Tordar* 65 år yngre og *Andar* omtrent det same, *Rilda* er 56 år yngre, *Rudi* minst 50 år yngre og *Idun* 44 år yngre. I mange av desse tilfella burde tvilen melde seg sjølv utan jamføring med Kb. Det er såleis heilt usannsynleg at ein skal finne det tyske *Rudi*, det spanske *Sana*, det islandske *Brynja* og dei italienske *Erita* og *Rita* i konservative norske bondebygder på 1800-talet, når namna ikkje viser seg nokon annan stad i landet før femti eller hundre år seinare.

Ein ekstra fare er at lesarane kan få inntrykk av at dette var starten på ein norsk brukstradisjon, med fleire påfølgjande (men unemnde) tilfelle i nær ettertid – og så er det heile eit falsum. Uforståeleg er det òg korleis ei heimleg kortform som *Rilda* (med Alhaugs metode) kan vera eldre enn opphavsforma *Arilda*, og ikkje mindre korleis avleiinga *Runi* kan ha oppstått i Stjørdal i 1815 når leddet *-run* korkje fanst der eller i regionane omkring. Boka har fleire liknande tilfelle. Endeleg er det eit sterkt varsel om feilskrift i Ft 1900 når personen er fødd før 1865, men ikkje er å finne med same namnet i Ft 1865 som i Ft 1900. Av døma ovanfor gjeld det m.a. *Audi*, *Rita* og *Sana*. Alhaug reagerer ikkje på noko av dette.

Ofte dreg Ft-feila med seg grunnlause forklaringar, t.d. at *Meud* er ei tidleg tilpassa uttaleform, og at *Senja* speglar ein kreativ lærarstand. Døma er mange, men eg går ikkje nærare inn på dei her sidan poenget er den uforsvarlege kjeldebruken, ikkje dei fåfengde resonnementa som dette i neste omgang avföder.

Mitt andre ankepunkt er at Alhaug går mekanisk ut frå at alle namn og namneformer, heilt ned til ortografisk nivå, alltid er like gamle som den eldste beraren. Det utløyser ei rekkje anakronistiske påstandar om norsk namnehistorie. Feilslutninga botnar i det faktum at sjølv om formene i Ft er rette per se, kan dei ikkje utan vidare flyttast tilbake til tidspunktet for namngjevinga. Der er det berre Kb som duger. Ortografisk sett er Ft nemleg ei samtidskjelde til sitt eige år, dvs. 1865 og 1900, ikkje ei historisk kjelde med tilbakeverkande kraft. Ft kan såleis godt operere med ei anna form enn Kb (dåp, konfirmasjon osv.) utan at nokon av dei tek feil – dei står berre for ulike stadium i den ortografiske utviklinga. Ein tydeleg tendens i så måte er at Ft normaliserer og moderniserer mange namn som Kb skriv i ei meir historisk-dialektal form. Døme på dette er *Arna* (1836), *Arnborg* (1890), *Arnfrid* (1881) og *Arngrim* (1852) i Ft mot *Anne*, *Amborg*, *Anfri* og *Angrim* i Kb. Alhaugs datering av *Arn*-formene blir altså misvisande. Det same gjeld m.a. for *Bjørnar* (1816), *Frida* (1817), *Karstein* (1838), *Odlau* (1806),

Olgard (1865), *Ragnar* (1851) og *Vegard* (1876) i Ft mot *Bjørner*, *Fria*, *Karsten*, *Olloug* (av *Olov*), *Olgar*, *Regnar* og *Vegger* i Kb. Ironisk nok er dømet *Paulmar* (1866), som Strandberg (2011 s. 185) nemner blant kulturhistorisk interessante opplysningar, også feil. Beraren var døypt (1866), konfirmert (1881) og vigd (1889) under forma *Polmar*, og forma *Paulmar* er ei seinare endring, kanskje til og med ei eksklusiv Ft-form. Også desse døma kan mangdoblast. Igjen undrar det meg at ingenting vekker nokon tvil. Mange av formene bryt jo så skarpt mot utviklinga i norsk skriftspråk på 1800-talet at den blotte eksistensen av dei er nesten umogleg så tidleg som desse postulata seier.

Eit parallelt problem er datering av kortformer og kjæleformer. Også her let Alhaug beraren sin alder automatisk gjelde for faktisk namnealder, inkludert alle ortografiske variantar. Ofte har nok namneberaren fått kortforma eller kjæleforma tidleg, kanskje alt ved mors bryst, men så lenge Kb berre har det fulle namnet, manglar samtidokumentasjonen. Tilbakedatering etter Ft blir derfor i prinsippet alltid spekulativ. Årstalet kan stemme, men det kan òg vera direkte feil. Eit utval av diskrepansar mellom Ft og Kb er *Anka* (1857), *Bea* (1808), *Birga* (1871), *Elma* (1834), *Frede* (1860), *Marga* (1854), *Marna* (1838), *Minken* (1840), *Tally* (1837), *Tonny* (1827), *Vida* (1840) og *Villa* (1846) i Ft mot *Anneken*, *Jakobea*, *Birgitte*, *Elen Marie*, *Fredrik*, *Margrete*, *Maren Andrea*, *Eremine*, *Tale*, *Tonje*, *Vivike* og *Vilhelmine* i Kb. Ein kan trygt slutte ut frå Ft at kortforma eller kjæleforma var etablert som daglegnamn seinast i Ft-året, men dateringa lenger attover kan berre skje med eksplisitte reservasjonar. Alhaug tek ingen atterhald, og konsekvensen er igjen at det blir bygd ein eksakt namnekronologi på altfor laus grunn.

Det går både direkte og indirekte fram av det eg hittil har sagt, at Alhaug gjennomgåande legg seg på eit detaljert ortografisk nivå i dokumentasjon og drøfting av namn og namneformer. Ei mengd reint ortografiske tilfelle får lemmastatus, og den ofte vilkårlege eller personavhengige variansen i skrivemåte blir sementert som røynelege skilnader i namnetilfanget. Dette er elles ein hovudgrunn til at boka kan skryte på seg ti tusen namn. Det får så vera – eg ser reklametanken og blir ikkje støytt av det. Verre er det at alle detaljane på lemmnivå tvingar fram eit jamføringssystem som læser namnehistoria altfor tett til særskilde skrivemåtar, og det kjem til overmål på toppen av alle feila i Ft. Alhaug seier m.a. at *Fredleif* kom i bruk i 1893 (skal vera 1892) og *Fredleiv* i 1898, men i Kb er begge tilfella skrivne *Fredleif*. Forma *Fredleiv* i Ft 1900 har altså inga beviskraft attover. Det same gjeld Ft-formene *Hilfred* (1868), *Helbert* (1852; skal vera 1853), *Melda* (1895), *Nelda* (1872), *Oleiv* (1876), *Vendil* (1825; skal vera 1826) og *Vilde* (1858), for dåpslista i Kb motseier alle saman. Samtidsformene der er nemleg *Helfred*, *Hilbert*, *Milda*, *Nella*, *Oleif*, *Vendel* og *Vilda*. Sameleis er den illgjetne Vidkun Quisling (1887–1945) ingen representant for førstebruken av forma *Vidkun*, for ved dåpen er han skriven *Vidkunn* (Kb Fyresdal).

Formene *Emelian* og *Emilian* blir etter Alhaugs metode og forklaring to ulike namn som påfallande nok vart tekne i bruk same året (1845) og same staden (Mosvik/Verran i Nord-Trøndelag). Kb viser tydeleg at det gjeld éin person og eitt namn. Skilnaden i Ft er berre ein tilfeldig skriftvarians. Tilsvarande er *Rena* (1821) og *Rina* (1825) skriftvariantar av same opphavsnamnet (*Karine*), og beraren er same person, fødd i 1821. I desse tilfella kunne alt ein intern kontroll av Ft-opplysingane ha avverga feila, sjølv om det sikraste prøvet, her som ovanfor, ligg i Kb-listene. Vi ser av døma at vanlege vekslingar i vokalteikna er *e/i* i innlyd og *a/e* i utlyd og i konsonantteikna særleg *v/f* i utlyd. I ei historisk framstilling av namnelaging og namnebruk bør det meste av dette flyttast frå lemmnivå ned til variansnivå.

Omfram desse metodestyrt veikskapane i bruken av Ft-former har det òg kome inn mange meir frittstående feil. Eg nemner nokre få. Forma *Fri* (1863) er ikkje eit tidleg belegg på namnet *Frid*, men ei avbroten form av slektsnamnet *Friele*. Namnet *Greg* (1837) er ikkje ei engelsk kortform av *Gregory*, men ei forkorting av patronymet *Gregoriussen*. Namnet *Moss*

(1844) er ikkje engelsk form av *Moses*, men det norske slektsnamnet *Moss* (av bynamnet) i funksjon som fornamn. Namnet *Betten* (1867) er ikkje «trolig» ei kjæleform av *Elisabet*, men gardsnamnet *Betten* i Halså på Nordmøre! Andre feiltolka stadnamn er m.a. *Jylland* (under *Babette*), som ikkje er Gyland (Jylland) i Vest-Agder, men Jylland i Danmark, og *Arendal* (under *Karense*), som ikkje er byen Arendal i Aust-Agder, men soknet Arnadal i Stokke i Vestfold. Tilfella kan lett doblast og vitnar om manglande kontekstuell vurdering.

Som eldste namneberar fører Alhaug ofte opp innflytta utlendingar. Det stemmer om ein berre ser på fødselsåret, men fallgruva her er at mange av innflyttarane kom til Noreg i vaksen alder, og at namnet dei da hadde med seg, alt var i bruk blant norskfødde. Utlendingen var altså den eldste, men ikkje den første namneberaren i landet, og sidan poenget i boka er datering av namna, blir alderskriteriet ei avsporing. Namna *Albin* (1839), *Alfreda* (1860) og *Arvid* (1846) har alle ein svensk innflyttar som eldste berar i Ft 1900. Ingen av desse personane er registrerte i Ft 1865. Det er eit sterkt indisium på at dei har kome hit ein gong etter dette året. Men namna er på norsk jord gjevne før, *Albin* såleis i 1851 (Torvastad) og 1852 (Oslo), *Alfreda* i 1865 (Oslo) og *Arvid* fleire stader i åra 1853–62. Tilfella er mange. Metoden er teknisk sett grei, men likevel uheldig, fordi resultatata tilslører ein viktig historisk komponent. Faktisk kan ein ta kritikken eit steg vidare og seie at sjølv om utlendingen både var eldst og først med namnet i Noreg, har tilfellet liten onomastisk relevans før namnet eventuelt forplantar seg over i heimleg bruk. Her spenner innvandrarnamna frå ei nøkkelrolle i framveksten (t.d. *Glenny*, *Harry* og *Hilmar*) til ingen effekt i det heile. Skilnaden er verd å notere.

Det eg her har diskutert, skulle vera nok til å vise at det er heilt nødvendig å kontrollere Ft mot Kb for at bildet av norsk namnebruk på 1800-talet skal bli påliteleg. Digitalversjonen av Ft er ein umåteleg ressurs for namneforskninga, men autoriteten må ikkje gjerast større enn kvaliteten og kjeldetypen tillet. Materialet treng rett og slett ei grundig filologisk og historisk opprydding før det held mål, og desto meir kritisk må ein vera dess sjeldnare namna er. Sjølv har eg lese titusenviis av Kb-sider som korrektiv til Ft. Det tek tid. Men det må til, og vi må gjera det sjølv. Det er vår faglege plikt. PC'en er ingen filolog. Heldigvis gjev kontrollarbeidet òg mange uventa frukter, særleg i form av korrigererte årstal, nye førstebelegg og interessante skrivemåtar og overgangsformer som berre Kb kan dokumentere.

Kritikken mot boka til Alhaug er hard, men eg skriv med levande interesse for emnet og vil først og sist vera konstruktiv. Eg håper både diskusjonen og døma kan bli til nytte for neste utgåve av boka, og under eit vidare sikte kanskje òg gagne andre som arbeider med dette fascinerande, men samtidig så problemfylte materialet.

Kjelder og litteratur

Alhaug, Gulbrand, 2011: 10 001 navn. Norsk fornavnleksikon. Oslo.

Ft = Folketeljing frå 1865 og 1900, digitalisert versjon på nettadressa www.arkivverket.no/Digitalarkivet

Kb = Kyrkjebok, skanna versjon på nettadressa www.arkivverket.no/Digitalarkivet

Strandberg, Svante, 2011: Melding av Alhaug 2011. I: NoB 99. S. 184–85.

Utne, Ivar, 2011: Melding av Alhaug 2011. I: NN 28. S.127–34.

Veka, Olav, 2011: Stort navneleksikon. Melding av Alhaug 2011. I: Nytt om namn 54. S. 39–42.

Kristoffer Kruken

Recensioner

Gulbrand Alhaug: 10 001 navn. Norsk fornavnleksikon. 482 s. Oslo: Cappelen Damm 2011. ISBN 978-82-02-24184-1.¹

På flera sätt är Gulbrand Alhaugs nya förnamnslexikon ett stort arbete. Det är stort till omfånget då boken väger drygt ett kilo, och det är stort till innehållet med sina 10 001 olika namn. Totalt omfattar boken 482 sidor i näst intill A4-format. Den består av tre huvuddelar: en kort inledning där urval och uppställningsprinciper förklaras, en lexikondel om 370 sidor och slutligen 80 sidor med kortare uppsatser och namnstatistiska tabeller. I de olika uppsatserna behandlas respektive särpräglade namn för varje fylke, betydelsen av vissa norröna namnleder, ovanliga namn, könsneutrala namn, några moderna trender i namngivning samt dubbelnamn och parnamn. Dessutom ges goda råd om hur man skapar nya namn av gamla namnelement. Därefter följer förteckningar över de mest populära namnen från 1900 till idag per decennium, en namnsdagslista och en baklängessorterad namnförteckning. Boken avslutas med en litteraturlista med 22 viktiga personnamnsverk och nio främst norska och nordiska internetkällor för namnstatistik. I den sistnämnda kan man notera att Statistiska centralbyråns webbplats saknas – för Sveriges del har alltså inte den officiella namnstatistiken använts utan istället den privata webbplatsen Svenska namn.

Syftet med lexikonet sägs (s. 7) vara att presentera fler olika namn än vad som tidigare har gjorts i norska namnlexika, och göra detta på ett mer populärvetenskapligt sätt än i Norsk personnamnleksikon (NPL). Från NPL har de flesta etymologierna hämtats. Ett annat syfte är att redovisa förändringar i namnmodet sedan år 1900. Förf. påpekar (a.st.) att hans bok upp-tar många nyskapade namn som inte tidigare har redovisats i namnböcker. Hur antalet 10 001 namn har nåtts, och vilket stoff som ligger till grund, förklaras på s. 11. Där framgår att materialet har hämtats från tre tillfällen i folkbokföringsregistret, nämligen 1960, 1998 och 2008. Detta gör att en och samma namnbärare i teorin kan vara registrerad tre gånger, men så ska inte vara fallet, försäkrar författaren. Lexikonet omfattar alltså namn som är registrerade vid något av dessa tillfällen och utesluter namn som enbart är belagda före år 1960. Det avspeglar därmed det nutida namnskicket.

Dubbelnamn med bindestreck är registrerade med namnelementen var för sig; namnet *Kari-Anne* blir alltså räknat som en *Kari* och en *Anne*, liksom om en namnbärare skriver sitt namn *Kari Anne*. Om personen istället skrivit sig *Karianne* hade detta namn räknats som ett. Detta kan enligt min uppfattning göra att det »verkliga» antalet förekomster snedvrids. Det framgår inte helt klart vilka kriterierna är för att få ingå i de 10 001 namnen, men minst fyra olika namnbärare tycks vara den nedre gränsen. Dock finns det, säger förf. (s. 11), många fler namn med minst fyra bärare i Norge än vad som ryms i lexikonet. De namn som har uteslutits är i första hand namn från utomeuropeiska namnkulturer, bl.a. beroende på författarens enligt egen utsago bristande kunskaper i språk från sådana kulturer.

Jag finner det diskutabelt att hävda att det är 10 001 olika namn som är medtagna i boken eftersom rena stavningsvarianter redovisas som olika namn med enskilda frekvenser. Denna

¹ Recensionen har skrivits oberoende av Kristoffer Krukens artikel i denna årgång.

princip får bl.a. till följd att de grafemiskt olika men fonetiskt lika namnformerna *Annica*, *Annicka* och *Annika* (plus den finska varianten *Annikka*) blir fyra namn i lexikonet. Dessa redovisas vart och ett med antal belägg. Också namnformer som *Elisabet*, *Elisabeth* och *Elizabeth* får varsitt uppslag även om formerna i de statistiska uppgifterna om populäraste namn räknas samman till ett namn (s. 424 ff.). Hade man exempelvis fört ihop de ovan redovisade namnformerna under *Annika* resp. *Elisabet* och de sparsamt använda formerna *Ellenora* och *Eleonora* med det *Eleonora* till vilka man hänvisas för namnförklaring, hade ju plats givits till sju fler olika namn med fler än fyra namnbärare (se ovan) inom lexikonets ramar. Och detta var bara tre formgrupper. Varför förf., som ju har fört ingående resonemang om vikten av lemmatisering (i bl.a. SAS 10, 1992), valt att splittra namnformerna på så många uppslag framstår som oklart. Inte heller redovisas vilka namnformer som har förts samman för att ge de fullständiga namnfrekvenserna utan den sammanställningen lämnas åt läsaren själv. Det ska dock inte förnekas att särredovisningen av alla stavningsvarianter ger en illustrativ bild av det brokiga norska namnlandskapet. Men lättgenomträngligt är systemet inte.

Innehållet i de olika namnartiklarna varierar, beroende på om namnet ses som en sidoförm eller en huvuduppslagsform. Några punkter finns i alla artiklar, nämligen namnform, om det är ett mans- eller kvinnonamn och antal bärare i de tre använda folkräkningarna. Mansnamn skrivs med versaler, kvinnonamn med gemener. Vidare uppges hur stor andel av bärarna som inte har namnet som förstanamn – en hög procentsiffra kan alltså indikera att namnet är ovanligt som tilltalsnamn. Man frågar sig om det inte hade varit tydligare (och mer lika andra namnlexikon) att ange hur stor andel som är förstanamn. I vissa artiklar uppges också mellan vilka år under 1900-talet namnet är belagt utifrån de använda folkräkningarna. Om namnet har hävd i Norge före 1900 redovisas inget årtal för dess introduktion. Om antalet bärare är under tio uppges av integritetsskäl inte det exakta antalet, och inte heller första beläggsår under 1900-talet. För namnformer med olika stavning som *Oddmun* och *Oddmund* hänvisas som redan har påpekats till en huvuduppslagsform för namntolkningen, men för varje enskild form ges dess frekvens och i förekommande fall första år under 1900-talet.

I den löpande texten i namnartikeln ges en kort förklaring till namnets betydelse och några kända namnbärare, verkliga eller fiktiva, nämns om sådana finns. För många namn tillfogas också en upplysning om under vilket årtionde under 1900-talet namnet varit mest populärt. För namn som (troligen?) började användas under 1800-talet meddelas dessutom ofta vem den förste belagde namnbäraren var utifrån folkräkningarna 1865, 1875 och 1900. Namnet kan alltså ha varit i bruk tidigare. Förf. uppger (s. 16) att allt som allt är 1 587 personer noterade som »namnpionjärer» och konstaterar vidare att det inte alls är säkert att just dessa personer var de första bärarna. Jag ställer mig därför tveksam till om de här uppgifterna egentligen har någon funktion och relevans i ett namnlexikon.

Det är självklart omöjligt att i en recension ta upp innehållet i alla enskilda namnartiklar. Man kan konstatera att förf. har lagt ner ett stort arbete både på att förteckna namnen med alla olika stavningsvarianter och att härleda de nyare namnen. Som svensk fascinerar man av mångfalden av nyskapade namn av nordiska namnelement under 1800- och 1900-talen, många namn och namnformer som saknas öster om Kölen. Ibland kan dock hans etymologier med inhemsk prägel ifrågasättas, så som till namnet *Elinborg* (s. 104) som beskrivs som »nylaget i 1944». Namnet är, enligt Nöfn íslendinga (s. 201 f.), belagt i Magnus Jarls saga, och är i modern tid känt på Island sedan 1801. Det blev ganska populärt där under 1900-talet, och det är väl inget som motsäger att det kan ha nått Norge från Island. Också företeelsen med namnlån från Sverige kunde ha lyfts fram oftare, som t.ex. namnet *Solbritt* som av Alhaug (s. 333) beskrivs som »nylaget (1934)». Upplysningen kommer från NPL (artikel *Solbritt*, s. 264), men där upplyses även om att namnet är äldre och vanligare i Sverige och »kan vere lånt derifrå», en information som saknas hos Alhaug.

Fiktiva namnlätare är angivna i vissa fall (t.ex. många gestalter ur Astrid Lindgrens värld) men saknas i andra. Att namnet *Indra* kan ha inspirerats av en gestalt i Strindbergs Ett drömspel och att namnet *Norea* liksom i Sverige kan vara lånat från Marianne Fredrikssons internationellt uppmärksammade roman från 1983 kunde ha nämnts. Mansnamnet *River* med under tio bärare beskrivs kort: »Dette engelske navnet kommer av ordet river = 'elv'.» Någon uppgift om när namnet kom till Norge ges inte, men möjligen kunde den under 1980-talet populära amerikanske skådespelaren River Phoenix (1970–1993) ha nämnts som tänkbar namnlätare. Eftersom namnbärarna är färre än tio ges ingen uppgift om årtalet för namnets introduktion i Norge.

Jag vill också ta upp några aspekter på innehållet i de mer analyserande kapitlen. Tonvikten ligger i flera av dem på användning av norröna namn och namnelement; förslag ges på nybildade namn och listor finns över så att säga lediga kombinationer, av typen *Kjell-run* och *Magn-björn*. Dessutom förklaras vad en del av dessa namnelement betyder. Att så mycket vikt läggs på att marknadsföra dessa inhemska namnelement och använda dem i nya namn får mig att undra om verkligen normmän generellt är så begeistrade i namn av denna typ. Ser man till tabellerna över de tjugo vanligaste namnen 1900–2005 kan man också notera att det är stor skillnad mellan antalet nordiska mans- och kvinnonamn; tio mansnamn mot bara fem kvinnonamn. Hur många namn av inhemskt ursprung som överhuvudtaget finns bland de 10 001 har jag inte funnit några siffror på i boken. Eftersom så många olika stavningsvarianter (t.ex. *Joron*, *Joronn*, *Jorun*, *Jorund*, *Jorunn*, *Jorån*, *Jorånn*) redovisas som enskilda namn skulle sådan statistik förmodligen ändå bli missvisande.

I avsnittet *Navn og kjønn* (s. 413–417) redogörs för några skillnader mellan mans- och kvinnonamn ur semantiskt och formellt perspektiv. Som semantiska olikheter påpekas att nordiska mansnamn är »hardere» än kvinnonamn, och att kvinnonamn ur många aspekter associeras med det som är vackert. Efterleden *-frid* 'vacker' nämns liksom de många blombenämningar som också används som förnamn. Moveringar av mansnamn tas också upp. Frågan om könsneutrala namn (*tvekjønnete* med den term som förf. använder) och könskonträra namn berörs, och förf. vill utfärda en varning för att ett barn som döps till ett namn som förknippas med motsatt kön riskerar att bli retat. En förteckning över namn som bärs av båda könen ges också. Till skillnad mot i Sverige är namnen *Benny* och *Sigfrid* vanligare som kvinnonamn i Norge, och bärs där av båda könen.

Tre sidor ägnas åt namntrender med fokus på förhållandet mellan nordiska namn och bibliska namn – den förstnämnda gruppen blev ju mycket populär under 1800-talet och långt in på 1900-talet i Norge, något som förklaras av »den sterke nasjonalbevisstheten» (s. 418). Dagens trend med många bibliska namn ser förf. som en del av en större internationell trend, måhända en generell amerikansk påverkan. Också Norge är en del av världen idag. Trenden att namn återkommer efter cirka 100 år belyses också, och förf. noterar att denna trend just nu sammanfaller med de bibliska namnens uppgång. Han exemplifierar med ett hundratal namn som användes vid förra seklets början och nu är moderna igen. Många av namnen är de samma som motsvarande hundraårsnamn i Sverige, men skillnader finns också. Så har t.ex. inte de moverade flicknamnen *Bertine*, *Elvine*, *Nikoline* och *Tomine* någonsin varit populära i Sverige, och inte heller pojknamnen *Bendik*, *Karelius*, *Marelius* och *Torjus*.

Jag hade gärna sett mer genomarbetade namnförklaringar där inte minst de enskilda namnens historia i Norge före år 1900 hade berörts. Nu framstår många namn som historielösa. På motsvarande sätt kunde upplysningar om att namnen också brukats i de nordiska grannländerna ha lyfts fram. Det är inte sällan som den förste namnbäraren av ett visst namn är noterad som född i Sverige under 1800-talet, vilket ju är vittnesbörd om förbindelserna över gränsen både under och efter unionstiden.

Gulbrand Alhaugs namnlexikon är ett ambitiöst upplagt arbete som säkert kommer att finna intresserade läsare. Förf. har funnit en lättillgänglig stilnivå som gör att man gärna läser

vidare. Mitt helhetsintryck är dock att boken skulle ha vunnit i tydlighet och överskådlighet, om inte alla skriftformer särredovisats under olika uppslag. De opålitliga upplysningarna om första namnbärare kunde ha uteslutits och namnens ursprung och historia kunde ha givits mer utrymme. En något komprimerad lexikondel hade givit mera plats åt resoneringar och beskrivande artiklar och hade kanske också minskat bokens något ohanterliga format.

Katharina Leibring

Deutscher Familiennamenatlas. Hrsg. von Konrad Kunze & Damaris Nübling. Band 1: Graphematik/Phonologie der Familiennamen 1: Vokalismus von Christian Bochenek & Kathrin Dräger. LXXXVI, 833 s. Berlin–New York: Walter de Gruyter 2009. ISBN 978-3-11-018625-3. Band 2: Graphematik/Phonologie der Familiennamen 2: Konsonantismus von Antje Dammel, Kathrin Dräger, Rita Heuser & Mirjam Schmuck. XXXVIII, 903 s. Berlin–New York: Walter de Gruyter 2011. ISBN 978-3-11-022979-0, e-ISBN 978-3-11-022980-6.

Projektet Deutscher Familiennamenatlas (DFA), som startade 2005, är ett samarbete mellan universitetet i Freiburg och Mainz samt Institut für Geschichtliche Landeskunde vid Mainz universitet. Syftet är att dokumentera släktnamn i en databas som bygger på namn hämtade från fasta telefonanslutningar från 1995 (se Damaris Nübling och Konrad Kunzes rapport i SAS 24, 2006, s. 53–85 och projektets webbplats www.familiennamenatlas.de).

Planen är att ge ut fyra volymer, och fyra år efter projektets start utkom det första bandet, som tar upp vokalsystemet i de tyska släktnamnen. Tidigare undersökningar har oftast behandlat historiskt material, men här undersöks vokalvariationen i det nutida släktnamnsbeståndet. Man har utgått från de ca 20 000 tolkade namnen i Duden Familiennamen och valt ut de 10 000 vanligaste släktnamnen i Tyskland 1996 och sammanställt olika variantfält, som konstituerar de olika 21 kapitlen i boken. Variantfälten har ordnats alfabetiskt under olika kapitelrubriker, t.ex. »Monophthongvarianz *a, ä, e*», »Monophthongvarianz *a, o*». Den nu tillgängliga databanken ger möjlighet till ett betydande kartmaterial. Kriterierna för urvalet är frekvensen för de karterade namnvarianterna. De utvalda exemplen behandlas sedan i en huvudkarta (*Hauptkarte*). Läsaren erbjuds här illustrativa färgbilder över var i Tyskland man exempelvis finner varianter som *Graf, Gräf, Greve*. Därutöver presenteras materialet i tilläggs-kartor (*Nebenkarten*), som tar upp olika delaspekter på materialet eller olika materialområden.

Varje kartkomplex inleds med en helsides huvudkarta placerad på uppslagets vänstra sida med tillhörande kommentar på högersidan. Därtill kommer en till tio tilläggskartor i mindre format.

I själva kommentaren beskrivs kartkomplexets tema, och de exempel som valts motiveras. Kriterier som man använt vid urvalet är t.ex. frekvens, utbredning, etymologisk entydighet samt olika namntyper (patronymika, härkomst- och bostadsbeteckningar, yrkesbeteckningar samt »Übernamen»).

Till den synkrona registreringen av det nutida släktnamnsbeståndet läggs en diakron aspekt genom stickprov, men DFA kan bara ge en antydning till en sådan för de första århundradena i släktnamnens utveckling i det tyskspråkiga området. Ett urval av historiska regionala

och lokala släktnamnundersökningar har gjorts och en korpus av ett sjuttioal publikationer, huvudsakligen monografier, har valts ut. De excerperade verken är dels filologiska, dels historiska, men materialet sägs vara ytterst heterogent. Det historiska läget kontrasteras mot det nutida och därmed ges en början och en slutpunkt för namnhistorien. Kartavsnittet avslutas med hänvisningar gällande de behandlade släktnamnen, även i grannländerna. Exempelvis är det intressant att för Danmark se utbredningen av varianterna *Müller/Möller/Miller* och att se utbredningen av de västtyskkoncentrerade varianterna *Kramer/Krämer* i Nederländerna.

Band två behandlar konsonantvarianter i släktnamnen och avslutar den grafematisk-fonologiska delen av DFA. Denna del är uppbyggd på samma sätt som den första delen. Såväl fonologiska varianter, t.ex. *Lembke/Lemke*, *Momber/Mumber/Mommertz/Mummert*, som grafematiska fenomen som *Conrad/Konrad* behandlas.

DFA-projektet innebär enligt författarna en ny epok för personnamnsforskningen, något som är lätt att instämma i. De historiskt framvuxna namnlandskapen uppvisar enligt dem en förbluffande stabilitet in i nutiden. Den stora släktnamnsdatabasen erbjuder stora möjligheter till släktnamngeografiska undersökningar. En viss kritik har riktats från exempelvis Albrecht Greule, Stefan Hackl och Herbert W. Wurster (i *Familiennamen im Deutschen. Erforschung und Nachschlagewerke* 1, 2009, s. 67 ff.) mot släktnamngeografi som är grundad på nutida förhållanden och på telefonanslutningar. Följderna av sentida folkomflyttningar, t.ex. efter andra världskriget, har också enligt dem undervärderats. Generellt har även Rosa och Volker Kohlheim (i *Zunamen* 2, 2007 s. 60 ff.) varnat för fallgropar i utbredningskartor, när det gäller likalydande namn med olika ursprung.

Dessa invändningar kan på intet sätt skymma det faktum att verket är en imponerande manifestation av tysk personnamnsforskning, och det kommer att vara ett givet underlag för kommande släktnamnsforskning. Författarna är att gratulera till ett enastående verk, som också kan inspirera andra länder till liknande initiativ.

Eva Brylla

Familiennamen im Deutschen. Erforschung und Nachschlagewerke. 2. Halband. Familiennamen aus fremden Sprachen im deutschen Sprachraum. Mit einem Register von Claudia Hollstein. Jürgen Udolph zum 65. Geburtstag zugeeignet. Hrsg. von Karlheinz Hengst & Dietlind Krüger. 673 s. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag 2011. (Onomastica Lipsiensia. Leipziger Untersuchungen zur Namenforschung 6.2.) ISBN 978-3-86583-500-0. ISSN 1614-7464.

Denna tjocka volym utgör endast andra bandet av en festskrift till Jürgen Udolph, i vilken alla bidrag är ägnade släktnamn (se rec. av första bandet i SAS 29, 2011). Temat är här icke-tyska namn i det tyska språkområdet. Lite anmärkningsvärt är att italienska och franska släktnamn behandlas redan i det första bandet, och att de här tas upp på nytt, utan att dubblingen kommenteras. I det första bandet behandlas också judiska släktnamn av både tyskt och icke-tyskt ursprung.

I det andra bandet tas namn från en stor mängd språk upp i enskilda uppsatser, ordnade efter språkfamiljer. En enkel uppredning med utgångspunkt i titlarna ger en föreställning om innehållet: Frisiska släktnamn behandlas av Ulf Timmermann (s. 19 ff.), nederländska släkt-

namn i Tyskland av Ann Marynissen (s. 35 ff.), nordiska släktnamn av Damaris Nübling (s. 53 ff.), engelska släktnamn i Tyskland av Renata Szczepaniak (s. 81 ff.); fornprensiska släktnamn i tyskan av Grasilda Blaženič (s. 105 ff.), lettiska och litauiska släktnamn i Tyskland av Antje Dammell (s. 131 ff.); polabiska släktnamn i tyskan av Klaus Müller (s. 161 ff.), sorbiska släktnamn i tyskan av Walter Wenzel (s. 171 ff.), polska släktnamn i Ruhrområdet av Barbara Czopek-Kopciuch (s. 189 ff.), polska släktnamn i Österrike av Ewa Jakus-Borkowa (s. 203 ff.), tjeckiska släktnamn i tyskan med exempel från Leipzig av Ernst Eichler (s. 219 ff.), östslaviska släktnamn i tyskan av Dietlind Krüger (s. 227 ff.), slovenska släktnamn i den österrikiska delstaten Kärnten av Heinz-Dieter Pohl (s. 251 ff.), bulgariska släktnamn i Tyskland av Uwe Büttner (s. 267 ff.), sydslaviska släktnamn i tyskan av Ulrich Obst (s. 289 ff.); rätoromanska släktnamn av Wolfgang Dahmen och Johannes Kramer (s. 327 ff.), italienska släktnamn i Tyskland av Kathrin Dräger (s. 333 ff.), franska släktnamn i Tyskland av Rita Heuser (s. 349 ff.), rumänska släktnamn av Wolfgang Dahmen och Johannes Kramer (s. 373 ff.), spanska släktnamn i Tyskland av Rosa Kohlheim (s. 383 ff.), portugisiska släktnamn i Tyskland av Melanie Strauch och Mirjam Schmuck (s. 397 ff.); finska släktnamn i Tyskland av Marko Meier (s. 423 ff.), ungerska släktnamn av László Vincze (s. 443 ff.); grekiska släktnamn av Günther Steffen Henrich (s. 473 ff.); turkiska släktnamn av Klaus Kreiser (s. 503 ff.). I den sista uppsatsen, av Gabriele Rodríguez (s. 521 ff.), som ingår som enda specimen i en avdelning kallad Familiennamen aus Sprachen außerhalb Europas, ges en kort översikt över invandring till Tyskland i modern tid. Därefter behandlas turkiska, arabiska och persiska, indiska, kinesiska, koreanska, vietnamesiska, japanska samt afrikanska släktnamn. Volymen avslutas med ett register över båda banden. (Se s. 575 för principer för registrets innehåll och uppställning.)

Tyngdpunkten i uppsatserna ligger till stor del på språkssystematisk nivå, på namn, grafem, fonem och morfem. Återkommande ämnen är bland annat behandling av diakritiska tecken, transkribering av främmande skrift och behandling av släktnamn i kvinnlig form (vanligen femininum men i grekiskan genitiv). Även det namngeografiska perspektivet är väl representerat, i flera fall i form av mycket kvalificerade analyser.

Däremot är socioonomastiska perspektiv och begrepp som kontakt, attityd, identitet och prestige svagt företrädda. (I fråga om den äldre historiska utvecklingen kan uppsatsen om lettiska och litauiska släktnamn lyftas fram som ett undantag.) De – i sig värdefulla – observationerna om namnbruk är ofta beroende av vad författaren är personligt bekant med. Inte heller får något språkkontaktområde en samlad behandling. Intressanta uppgifter om namnbruk och i viss mån attityder finns bl.a. om polska namn (s. 190, 210 f., 216 f.), om turkiska namn (s. 510 f., 528), om koreanska namn (s. 548) och om sydindiska och sikhiska namn (s. 536 ff.). Särskilt förtjänar uppgifterna om det tysk-sorbiska släktnamnsbruket att lyftas fram. Bland sorber är det vanligt att ha dubbla släktnamn: ett tyskt, som vanligen är det officiella, och ett sorbiskt, som används i sorbisk kontext: *Jentsch/Jenč*, *Schmidt/Kowar* (s. 183 f.). Vissa uppgifter om gällande släktnamnsregler finns i uppsatserna om nordiska namn (s. 67), om lettiska och litauiska namn (s. 146 f.), om spanska namn (s. 393) och om portugisiska namn (s. 402 f.).

De enskilda uppsatserna skiljer sig betydligt åt i sin utformning. Man får i några fall rätt magra upplysningar om namnens behandling i tyskan och deras utbredning i det tyskspråkiga området. I andra fall är hänvisningar till tidigare forskning fåtaliga. Läsaren bjuds också på en del överraskningar, som att det finns en kort översikt över slaviska släktnamn i tyskan i den sista uppsatsen i det omfattande blocket om slaviska namn (s. 289–292). Men sådana här företeelser är förstås svåra att undvika i en festskrift.

De nordiska språken behandlas i en omfattande uppsats av Damaris Nübling. Framställningen om nordiska namn i Tyskland är ett gott exempel på vad som är möjligt att göra med språkgeografiska metoder; emellertid skulle jag gärna ha sett att mer uppmärksamhet ägnades

åt språkkontaktområdet i Sydlesvig. I den synkrona beskrivningen av de nordiska släktnamnskicken tillför Nübling ett stimulerende utifrånperspektiv på ämnet. Framställningen om den historiska utvecklingen – i vilken särskild uppmärksamhet ägnas åt Sverige – är inte felfri, och det hade nog varit bättre om förf. hade utgått ifrån, och hänvisat till, översiktterna över nordiska släktnamn i verket Europäische Personennamensysteme (se rec. i SAS 26, 2008).

Läsningen av volymen är synnerligen allmänbildande. Som exempel på det kan den pedagogiska framställningen om nederländska släktnamn och den rafflande skildringen av det turkiska släktnamnsystemets uppkomst lyftas fram. Mycket värdefull bör volymen vara för forskare som studerar släktnamn från invandrar- eller minoritetsspråk i Norden. Liksom i det första bandet ges en god provkarta över olika släktnamnsgeografiska metoder, vilket förhoppningsvis kan verka stimulerande på den nordiska forskningen på området, som ju är föga omfattande. Sammantaget är dessa två volymer, med många bidrag av hög klass, ytterligare ett styrkebevis för den tyskspråkiga släktnamnsforskningen.

Lennart Ryman

Familiennamengeographie. Ergebnisse und Perspektiven europäischer Forschung. Hrsg. von Rita Heuser, Damaris Nübling & Mirjam Schmuck. VIII, 389 s. Berlin–New York: De Gruyter 2011. ISBN 978-3-11-022382-8, e-ISBN 978-3-11-022383-5.

Boka inneheld 23 artiklar om tema knytte til etternamngeografi i utvalde europeiske land med det tyske språkområdet i sentrum, dermed gjev boka samstundes eit oversyn over europeisk forskning på dette fagområdet. Artikkelsamlinga spring ut av fagmiljøet kring prosjektet Deutscher Familiennamenatlas ved universiteta i Freiburg og Mainz etter ein fagkonferanse i 2008 og er tileigna ein av leiarane, Konrad Kunze, som fylte 70 år i 2009.

Artikkelsamlinga er delt i fire hovudkapittel med fokus på granneland, etternamn i grenseland, regional utbreiing og tverrfaglege emne. Ein artikkel er skriven på engelsk og resten på tysk som rimeleg er, men det er uheldig at fem av artiklane i ei fagbok tiltenkt ei europeisk målgruppe, manglar samandrag på engelsk.

Grannelanda i nord innleier boka med ein artikkel av Thorsten Andersson om etternamn på Island, Færøyane og i Noreg, her kalla *Westskandinavien*, etterfølgt av ein artikkel av Eva Brylla om Aust-Skandinavia, dvs. Danmark og Sverige. *Westskandinavien* er eit namn ingen vil misforstå, men berre Noreg høyrer strengt teke til det geografiske området Skandinavia, i tillegg til Danmark og Sverige.

Litteraturlista etter Anderssons artikkel syner at han har lagt ned eit stort arbeid i den kortfatta framstillinga på berre ni sider, derav tre sider om norske etternamn som denne meldaren kjenner best. Framstillinga er både stringent og fagleg presis, som ho må vera innanfor slike snau rammer. Berre på eitt punkt finn eg grunn til ein kritisk kommentar. Han syner til ikkje mindre enn fem kjelder for kommentaren om at nylaga etternamn aldri har spela noka stor rolle i Noreg. Dersom han med nylaga meiner kunstnamn av typen *Wildenvey* (forfattaren Herman Wildenvey var fødd *Portaas* i 1885), har han rett, men dersom ein i omgrepet også legg nylaga etternamn av gardsnamntype, er kommentaren i beste fall upresis. Det finst ei mengd etternamn av gardsnamntypen i Noreg som er konstruerte, eit velkjent døme på det er *Jagland*. Torbjørn Jagland var norsk statsminister 1996–97.

Eva Brylla sin artikkel om danske og svenske etternamn er også både uttømmende og kortfatta. Heller ikkje hennar framstilling er tyngd av komplisert terminologi, men såpass klar og pedagogisk at han burde vera rimeleg lett tilgjengeleg også for ikkje-nordiske lesarar. Det same kan dessverre ikkje alltid seiast om enkelte fagartiklar i tysk akademisk tradisjon som me ser døme på i denne artikkelsamlinga. Det har sjølsagt også noko å gjera med at tyskspråkleg etternamnstruktur er meir komplisert enn den nordiske og såleis krev ein meir nyansert terminologi.

Det kjem ikkje klart fram i denne artikkelen om dei talrike yrkesnamna i Danmark og Sverige av typen *Møller* og *Schmidt* 'smed' speglar av eit yrke hjå den fyrste namneberaren eller om dei er kopierte etter tysk mønster. I ei fagbok der mange slike namn i fleire språkområde vert omskrivne, burde det ha vore tydeleggjort.

Det er rett nok som Andersson seier, at svært lite er gjort i desse landa med etternamngeografi, og ikkje berre i Vest-Skandinavia, men i heile Norden. Det er vanskeleg å finna ei einaste fagleg undersøking i nordisk onomastikk av same slaget som denne boka presenterer for andre land og regionar. Difor finst det heller ikkje eit einaste kart eller diagram i desse to artiklane vigd diakron eller synkron utbreiing av utvalde typar etternamn eller ledd.

Lite er gjort nasjonalt, men skilnader skandinaviske land imellom kunne relativt enkelt illustrerast pedagogisk med kart eller diagram, for som Eva Brylla seier i sin artikkel, finst det store skilnader desse landa imellom i tillegg til klare likskapar. Det er faktisk slik at Sverige har ei særprega, dominerande gruppe av toledda borgarlege namn i tillegg til ei mindre gruppe soldatnamn som ikkje førekjem i Skandinavia elles, Danmark har ein solid dominans av sekundærpatronym, Noreg av etternamn med opphav i gardsnamn, og Island med over 90% primærpatronym, som altså ikkje er faste etternamn. Færøyane fell midt imellom med fleire typar representerte. Alle desse nasjonale særmerka vert litt usynlege i artiklane sidan dei ikkje er fokuserte i grafiske uttrykk.

Det geografiske spennet i artiklane i samlinga vert særleg illustrert i fyrste kapittelet der Storbritannia, Nederland, Sveits, Austerrike, Italia og Spania følgjer etter dei to nemnde om Skandinavia. Eg har valt berre å gå nærare inn i artikkelen *Englische Familiennamengeographie* som er skriven av Wolfgang Viereck.

Forfattaren peikar på at også i Storbritannia har studiet av geografisk utbreiing av etternamn vore forsømt, men no er eit atlas under utarbeiding ved Universitetet i Bamberg i Tyskland, førebels ligg eitt band føre. Han går nærare inn på opphav og utbreiing av eit par namn. Eit så frekvent etternamn som *Murphy* eksisterte så godt som ikkje i 1890, men breidde seg med irske innvandrarar etter svoltkatastrofen i heimlandet nokre tiår før. Namnet er ei anglisert form av eit irsk etternamn. Det latinske ordet *puteus* 'gruve' har gjeve opphav til ordformer som i dag er utdøydd, men lever vidare i ei rad etternamn som *Pitt*, *Pitts*, *Pitman* osv. Forfattaren syner utbreiing av namnevariantar på kart både historisk og i dag.

Frekvens og statistikk for etternamn hentar forskarar frå ulike kjelder, telefonlister er mykje brukt der offisiell statistikk ikkje ligg føre, med dei feila og manglane slik statistikk alltid vil føra med seg. I artikkelen om etternamngeografi i Spania av Javier Caro Reina vert telefonkatalogar nemnt særskilt i overskrifta som statistisk grunnlag.

Den spesielle heimstadregistreringa i Sveits med alle borgarar innførde i eit offentleg register gav materiale til ei eiga Familiennamenbuch i 1962, som gjev eit sikkert grunnlag for undersøkingar av geografisk utbreiing, noko som Christian Seidl syner i ein artikkel om *Gysi/Gysin* og *Maier* med variantar. Ikkje minst det siste med ei viss utbreiing også i Skandinavia har interesse med heile 2 121 berarar i 2011 berre i Noreg. I ein annan artikkel vert det gjort greie for same namnet, *Maier* med variantar, i eit atlas for delstaten Oberösterreich i Austerrike med grunnlag i jordebøker frå ca. 1827.

Namnet *Lehmann* er velkjent også i Skandinavia med heile 1 054 berarar berre i Danmark

i 2011. I kapittelet om etternamn i grenseland gjev Inge Bily greie for tilpassinga av tysk *Lehman* til polsk språkstruktur med tallause variantar, og Jürgen Udolph følgjer polske namn som *Kowalski* og *Nowak* andre vegen frå Polen til Tyskland. Andre namn på flukt hon skriv om, er hugenottnamn som har greiner også i Danmark.

I det regionale kapittelet finn me m.a. omtale av teignamn (*Flurnamen*) og *Matthäus*, *Matthias* og *Nikolaus* i etternamn, og i det tverrfaglege artiklar om grammatiske variantar (typen *Peter : Peters*, *Wilhelm : Willems*) og utvida variantar (typen *Neuber > Neubert*). I desse innvandringstider er artikkelen om tysk-tyrkiske homografar særleg interessant, illustrert med det velkjende tyrkiske (og arabiske) *Osman* og det tyske *Osman*, som rett nok er mest talt i forma *Osmann*. Døme på slike homografar finst det mange av også i Skandinavia.

Artikkelsamlinga er på mest 400 tette sider, men skrifta er klår og papiret av god kvalitet. Nokre av dei grafiske illustrasjonane med informasjon i nyansar av svart let seg knapt lesa, som t.d. karta over Wales og England s. 38–39 og Spania s. 135. Dei andre karta over Spania med andre grafiske symbol fungerer som dei skal. Rosverdig er det at utgjevarane har kosta på seg 30 sider med fargelagde kart bak i boka, men uheldigvis har ikkje alle fargenyansane tolt trykkjeproessen. M.a. på s. 360 og 361 samsvarer ikkje den eine fargen i forklaringa med fargen på kartet, og på s. 365 vert nyansane av raudt delvis borte på kartet.

Uheldig er det at boka manglar stikkordregister, som ville gjort det mogleg på ein enkel måte å søkja opplysningar om enkeltnamn.

Artikkelsamlinga er ein fin illustrasjon på omfanget og nivået i moderne tysk etternamnforskning og samstundes ein illustrasjon på kor mykje som står att på dette forsømde fagfeltet i Skandinavia. Ho gjev også innblikk i statusen til geografisk framstilling av etternamn i andre europeiske land både i og utanfor det germanske språkområdet.

Olav Veka

Proceedings of the 21st international congress of onomastic sciences. Uppsala 19–24 August 2002. 5. Editors: Eva Brylla, Maria Ohlsson & Mats Wahlberg in collaboration with Wolfgang Haubrichs & Tom Schmidt. IX, 427 S. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen 2010. ISBN 978-91-7229-074-7.

Mit diesem Band liegt nunmehr der fünfte und letzte Teil der Akten des 21. Internationalen Kongresses für Namenforschung vor, der im Jahre 2002 in Uppsala veranstaltet wurde. (Die vorangegangenen Bände sind in SAS 24, 2006, S. 127–131; 25, 2007, S. 154–156; 26, 2008, S. 146–150; 27, 2009, S. 137–140 rezensiert.) Das vorliegende Konvolut enthält insgesamt 41 schriftliche Ausarbeitungen von Referaten, die in Sektion 3 (*Name formation, name change and name loss*) gehalten wurden, und zwar aufgeteilt auf Sektion 3 a mit 25 französisch- und deutschsprachigen Beiträgen (S. 1–291) und Sektion 3 b mit 16 englischsprachigen Beiträgen (S. 293–427). Der Redaktionsschluß scheint auch bei diesem Band relativ früh angesetzt worden zu sein; auf eine vergleichsweise lange Liegezeit der Beiträge deutet jedenfalls der Umstand, daß die zitierten Arbeiten im allgemeinen vor 2003 oder 2004 publiziert wurden. – Im folgenden gehe ich vor allem auf Studien zu germanischem Namenmaterial ein.

Der Großteil der Beiträge ist Problemen der Ortsnamenforschung gewidmet. – Jürgen Udolph analysiert die Morphologie germanischer Toponyme (S. 254–267). Er geht dabei von einer Beobachtung Jacob Grimms aus, daß Suffixbildungen meist älter, Komposita dagegen meist jünger seien. Dieser Sachverhalt wird auch durch das früh bezeugte Namenmaterial

(gesammelt in Hermann Reichert, *Lexikon der altgermanischen Namen 1: Text*, Wien 1986) bestätigt: in den bis in die Zeit um 600 überlieferten germanischen oder möglicherweise germanischen Toponymen sind, Hybridbildungen mitgerechnet, Ableitungen (*Burungum* Itin. Anton.) gegenüber Komposita (*Idistaviso* Tac. ann.) im Verhältnis von etwa 2:1 in der Überzahl. Die Suffixbildungen sind, so Udolph, auf einen engeren geographischen Bereich beschränkt, wobei einige Formantien (v.a. *-r-*, *-s-*, *-st-* und *-str-*) in voreinzelsprachliche Zeit zurückweisen und nichtgermanisches Substrat indizieren (S. 254). – Über die seltenen, doch weit verbreiteten nordischen Ortsnamen auf *-und* in ihrem europäischen Kontext unterrichtet Eva Nyman (S. 209–215). Zum einen handelt es sich um Verbaladjektiva (Partizipia), zum anderen um denominalen Sekundärbildungen mit adhäsiver oder ornativer Wortbildungsbedeutung; am häufigsten treten Kontinuanten von urgerm. **burgundī* f. ‘die Erhabene’, ‘Höhe’ entgegen (< uridg. **b^hurg^h-nt-ih₂*), ursprünglich wohl ein hysterokinetisch flektierendes Partizip (vgl. Stefan Schaffner, *Das Vernersche Gesetz und der innerparadigmatische grammatische Wechsel des Urgermanischen im Nominalbereich*, Innsbruck 2001, S. 616 f.). Die gehaltvollen Ausführungen Nymans zu den altertümlichen *-und*-Namen bleiben leider entgegen der Formulierung des Aufsatztitels im wesentlichen auf Skandinavien beschränkt (vgl. S. 214), sodaß „noch größere und ältere Sprachzusammenhänge“, die durch ‘kontinentalgermanische’ und keltische Gegenstücke (*-ant-*) konstituiert werden, lediglich in einem Absatz gestreift werden (S. 214 f.). – Erika Waser liefert eine aufschlußreiche Detailstudie zu „innersprachlichen Namenpaaren“ (S. 273–284): verdunkelte Toponyme werden durch Neubildungen ersetzt, die ursprünglichen Namen leben aber mit generalisiertem Geltungsbereich weiter (eine Art Synonymenflucht also). Die Autorin verweist auf das oronymische Paar *Rigi* 14. Jh. (zu mhd. *rige* f. ‘Linie, Reihe’) : *Bänder* (heute Bergname und Geländename; Benennungsmotiv: horizontal verlaufende Fels- und Grasstreifen am Berggipfel) und deutet den Namen der Gemeinde *Wäggis* am Südwestfuß der Rigi (*cum villa Guategisso* a. 1116; heute amtlich *Weggis*), der neben dem jüngeren Geländename *Rubi* 18. Jh. (< roman. **ruvina* ‘Erdrutsch’) steht, als „ahd. **wuoti-gussi* n. f.?’ ‘Wasserschwall, Überschwemmung, Erdschlupf’ (S. 278; vgl. mhd. *wuotgüssine* f. ‘Wasserguß, Wolkenbruch’). Zwei Kleinigkeiten: Bei *in*-Stämmen als Vorderglied zweigliedriger Komposita erscheint im Althochdeutschen das Fugenelement *-i-*, nicht *-ī-* (s. Otto Gröger, *Die althochdeutsche und altsächsische Kompositionsfuge*, Zürich 1911, S. 160 ff.), und für ahd. *gussi* kommt wohl nur ein neutraler *ja*-Stamm in Frage (**-hja*-Bildung; vgl. Albert L. Lloyd & Rosemarie Lühr et al., *Etmologisches Wörterbuch des Althochdeutschen 4*, Göttingen 2009, S. 706). Der Übergang **Wuoti-g°* < *Guate-g°* > *Wati-g°* > *Wägg°* ist zwar nicht lautgesetzlich, hat jedoch eine Parallele im Namen des Luzerner Stadtteils *Wäg(g)is*. – Über Tendenzen des Wechsels bzw. Schwunds von Mikrotoponymen im Großen Walsertal (Vorarlberg) informiert Simone Berchtold (S. 20–35). Hier zeigt sich, daß (im Gegensatz zu Wasers Namenpaaren) undurchsichtige bzw. lexikalisch ‘unmotivierte’ Toponyme, die in der Hauptsache fremdsprachlicher Herkunft sind, nicht überproportional vom Namenwechsel betroffen sind. So etwa überlagern einander im Falle von *Gafon*, *ietz Gefadura* a. 1735 bzw. *Gefadura oder Zassfen* a. 1735 drei romanische Toponyme: *Gafon* < roman. **cavone* ‘Höhlung, Loch’?, *Gefadura* < lat. **capritūra* ‘Rodung’, *Zassa* zu lat. *saxum* ‘Stein, Felsen’ (S. 30). – Um die Adaptation fremdsprachlicher Ortsnamen in Estland geht es sodann im Beitrag von Marja Kallasmaa (S. 357–363). Nicht immer läßt sich bei Deanthroponymika entscheiden, ob schwedische oder niederdeutsche Personennamen zugrundeliegen; Unterschiede – ob (Mittel-)Schwedisch nun tatsächlich „linguistically too close“ zu (Mittel-)Niederdeutsch war (S. 360), sei dahingestellt – sind durch Lautersatz und Volksetymologie verwischt. Die Erstellung eines Inventars von phonologisch bzw. morphologisch konditionierten Substitutionen könnte hier wie in ähnlich gelagerten Fällen dazu beitragen, die Ausgangsformen näher zu bestimmen. – Berichtcharakter

haben Toni Suutaris Bemerkungen zum Schwund schwedischer Ortsnamen in Finnland (S. 422–427). – Einen Überblick über die Tschechisierung deutscher Orts-, Flur- und Familiennamen in den 1930er und 1940er Jahren gibt Jana Matúšová (S. 198–208); als ausschlaggebend für die Umbenennungen werden bei den Geographika „Faktoren der Kommunikation“ (S. 207), bei den Familiennamen „psychologische (politisch bedingte) Faktoren“ (S. 198) genannt. – Sechs Toponyme aus dem Schweizer Kanton Solothurn sichtet Rolf Max Kully (S. 174–187). Unter anderem wird das Bestimmungselement von *Däderizstraße* (im Ort Grenchen) durch einen „Griff in die Trickkiste der Personennamen“ als „Ableitung von *Dietrich*“ erklärt; warum für die (Deutung von) Personennamen besondere Tricks erforderlich wären, bleibt unklar. Kully faßt *Däderiz* jedenfalls als Genetiv Sg. des zweigliedrigen Anthroponyms urgerm. *Þeudarīka- und trägt dabei folgende Weghypothese vor (S. 177 f.): 1. *t*-Einschub *-rihs* → *-rihts*; 2. Monophthongierung (ahd.?, mhd.?) „/iə/ > /ɛ/“ (sic; kurzvokalischer *output* ist aber wohl kaum anzunehmen); 3. Vereinfachung von finalem *hts* zu *ts*; 4. Senkung (mhd.?, nhd.?) „/ɛ/ > /æ/“ (recte: Senkung und Kürzung oder umgekehrt); dazu käme noch, ohne daß dies berücksichtigt wird, 5. Assimilation *DVt*- → *DVd*-. Alles in allem werden also nicht weniger als fünf *ad hoc*-Lautentwicklungen postuliert (der Operator „>“ ist strenggenommen unzulässig): „Etwas viel auf einmal, ich geb’s zu“, schließt der Autor (S. 178), und dabei kann man es belassen. – Mit einer textkritischen Aufgabe setzt sich Thomas Franz Schneider auseinander (S. 244–253). In der von Thomas Schoepf angefertigten, 1577/78 erschienenen Landkarte des Kantons Bern ist am rechten Aareufer schräg gegenüber Solothurn ein sonst nirgendwo (urkundlich o.ä.) belegter Ort *Reitzlingen* (var. lect. *Reitzingen* im ungedruckten Kommentar) verzeichnet. Schneider macht plausibel, daß es sich um eine Verschreibung aus *Bützingen* (ze *bützingen* ca. a. 1400) handelt, die durch Verwendung verschiedener Schriftzeichensätze entstanden ist (<B> → <R>, <ü> → <ei> wie auch in *Steislingen* : *Stüslingen* in Karte und Kommentar).

Verschiedene Fragestellungen der romanistischen Toponomastik werden sodann in den Beiträgen von Hebe Erb und Olga Mori (Straßennamen des Makrozentrums von Buenos Aires, S. 90–102), Annette Gerstenberg (italianisierte Namen ägäischer Inseln, S. 136–143), Simona Giocu (rumän. *călugăr* ‘Mönch’ in südosteuropäischen Personen- und Ortsnamen, S. 144–150) und Xavier Gomila Pons („maritime toponymy“ von Menorca, S. 341–349) behandelt. Instruktive Einzelstudien liefern Viorica Goicu (*București* als Weiterbildung eines ursprünglich dakischen Anthroponyms *Bukur*, *Bukor* mittels Adjektivsuffix *-ești* Pl., S. 151–155) und Luz Méndez (galiz. (*A*) *Calle*, *Calles*, S. 372–385). – In den baltoslavischen Bereich führen die Darlegungen von Dmytro Buchko (Bildungstypen ukrainischer Ortsnamen, S. 53–66), Vasile Frătilă (Schichten slavischer Toponyme im siebenbürgischen Târnaveț, S. 103–117) und Zane Cekula (lettische Ortsnamen mit generischen Elementen, S. 323–333). Einen Überblick über ihre Arbeiten zur Lokalisierung untergegangener Siedlungen in Böhmen gibt Libuše Olivová-Nezbedová (S. 216–224; Verzeichnis einschlägiger Publikationen S. 221), und die zu früh verstorbene Cornelia Willich beleuchtet den Ortsnamenwechsel im Bereich der mittelalterlichen deutschen Ostsiedlung auf altpolabischem Gebiet, i.e. in der nördlichen Germania Slavica (S. 285–291). Oxana Issers steuert eine essayistische Betrachtung von Mikrotoponymen in russischen Großstädten bei (S. 350–352).

Ferner beschreibt Terhi Ainiala Umwälzungen in der finnischen (Mikro-)Toponymie; so sind in zehn ausgewählten Gemeinden aus verschiedenen Landesteilen – nach welchen Kriterien die Auswahl getroffen wurde, wird nicht angegeben – innerhalb eines halben Jahrhunderts etwa die Hälfte abgegangen (S. 297–304). Die Mikrotoponymie eines „normal southern Finnish agricultural village“, und zwar Laitikkala in Südfinnland, untersucht Ritva Liisa Pitkänen aus sozioonomastischem Gesichtswinkel (S. 401–409). Es geht hier um geschlechts- und altersspezifische Unterschiede im individuellen Namenschatz der Dorfbe-

wohner – ist aber ein Sample von nur 18 Informant(inn)en wirklich aussagekräftig? Akikatsu Kagami verbucht japanische geographische Namen, die Körperteilbezeichnungen (im metaphorischen Sinn) enthalten (S. 353–356); an derartige Materialaufnahmen sprachübergreifende bzw. kulturvergleichende Betrachtungen anzuschließen (japan. *-hana* ~ aisl. *-nes* ‘-nase’, *-landspitze*), wäre eine durchaus lohnende Aufgabe für die künftige Forschung. Schließlich klassifiziert Enzo Caffarelli die ca. 7 000 Astroponyme unseres Sonnensystems (S. 305–322).

Studien zu Anthroponymen sind im vorliegenden Band weniger zahlreich vertreten. – Christa Jochum-Godglück unterzieht das Löwe-Wort in germanischen Personennamen einer fundierten Analyse (S. 156–164). Bei Namen wie wfränk. *Leon-ardus* 6. Jh. oder *Leoni-childis* 7. Jh. liegen die Dinge klar: es handelt sich um Hybridnamen, die aus *Leon(e)*- (zu roman. **leone* ‘Löwe’ > aital. *lione* etc.) und gängigen germanischen Namelementen als Hinterglieder zusammengesetzt sind; derartige Bildungen sind nicht übermäßig oft, doch hinreichend bezeugt, und zwar vor allem im galloromanisch-westfränkischen und italoromanisch-langobardischen Bereich. Was indessen Bildungen wie wfränk. *Le-ulfus* 9. Jh. oder *Le-gardis* 9. Jh. betrifft, bleibt offen, ob man *Le-* < **Lewa-* ansetzen und dies zu ahd. *lewo*, *leo*, *louwo* ‘Löwe’ stellen kann (so Jochum-Godglück, S. 161) oder mit einem etymologisch unklaren Namelement zu rechnen hat (so Gunter Müller, Studien zu den theriophoren Personennamen der Germanen, Köln–Wien 1970, S. 100 f.). – Zweigliedrige deutsche Familiennamen mit Numeralia (bzw. genauer: Ordinalia) als Bestimmungselement unterzieht Rosa Kohlheim einer näheren Untersuchung (S. 165–173). Es handelt sich ursprünglich um Übernamen, die seit dem 12. Jahrhundert bezeugt sind; der früheste Beleg ist *Vlrich quem vocant Sibenhâr* (var. lect. *Sibenhâr*) ‘der mit [nur] sieben Haaren’, ca. 1141–1147 (Die Traditionen des Hochstifts Freising 2: 926–1283, ed. Theodor Bitterauf, München 1909, Nr. 1764, S. 543, Z. 22; Kohlheim: „*Udalricus Sibenhar* a. 1150“ nach Sekundärlit.). Als häufigste Benennungsmotive treten Aussehen (*Siebenhaar*), Charakter (*Neunlist*), Beruf (*Siebenschuh*) und Vermögen (*Hundertpfund*) entgegen. – Mit den bereits seit alters her bezeugten Komposita auf *-varii* beschäftigt sich Ludwig Rübekeil (S. 225–243). Er faßt das Grundelement der Ethnika nach dem Vorgang von Caspar Zeuss (Die Deutschen und ihre Nachbarstämme, Heidelberg 1837, S. 99 Anm. **) als **-warjōz* Pl. ‘wehrhafte Mannschaft’ (Nomen agentis zu urgerm. **warja-* ‘wehren’), wobei ihm der Name der *Chattuarii* ‘Besetzer des Chattenlandes’ als „Kristallisationspunkt des neuen Namentyps“ gilt (S. 241): das Benennungsmotiv sei die Landnahme kriegerischer Verbände. So scharfsinnig die Ausführungen Rübekeils auch sind, es fällt auf, daß gerade eine Klammerform ‘Chatten{land}wehner’ modellbildend geworden wäre; Widerspruch wurde zuletzt von Alexander Sitzmann und Friedrich E. Grünzweig geäußert (Die altgermanischen Ethnonyme, Wien 2008, S. 30: *-varii* als ‘Anwohner, Bewohner’).

Tendenzen der Personennamengebung in Polen bzw. Korea skizzieren Aleksandra Cieślakowa (S. 334–340) und Kwang-Sook Lie (S. 188–197). Patxi Salaberri unterrichtet über die Bildung von Hypokoristika im Baskischen (S. 410–416); zu Reduktion (*Seberiana* → *Xebe*) und Suffigierung (*Juan-txi*) tritt hier Palatalisierung (*Mari(a)* → *Txaria*). Jeannine Drouin präsentiert Anthroponyme aus den Felsinschriften der Sahara (S. 84–89). – Verschiedene Korpora von Familiennamen untersuchen Ettore Baldetti (Mittelitalien ab dem 12. Jahrhundert, S. 7–19), Pierre-Henri Billy (Artois ab dem 13. Jahrhundert, S. 36–52), Emili Casanova (valencianisches Gebiet im 18. Jahrhundert, S. 67–83), Aadu Must („Estonian surnames today have a noticeable power of discrimination“, S. 393–400) und Dario Salti (ital. *-orre* habe „an almost augmentative value“, S. 417–421).

Ferner handelt Katharina Leibring über das Korpus von ca. 300 Namen von Spielzeugtieren und Puppen, die zum größeren Teil von ihren beiden Töchtern, zum kleineren Teil von

sechs befreundeten und verwandten Kindern geprägt wurden (S. 364–371); bei den Kuscheltieren steht erwartungsgemäß die Benennung nach real existierenden oder aus den Medien bekannten Tieren im Vordergrund. – Schließlich gibt Barbara Vitányi einen Überblick über Apothekennamen in Ungarn (S. 268–272), und Gloria Mercatanti betrachtet italienische Elemente in skandinavischen „shop-signs“ (i.e. Geschäftsnamen, S. 386–392); (*Café* bzw. *Konditori*) *Siesta* (S. 388) wird aber wohl (nicht nur) von Skandinavier(inne)n als Hispanismus erkannt bzw. aufgefaßt, sodaß das Stereotyp, Italien sei „a hot and lazy country“ (ebd.), von da her keine wirkliche Bekräftigung findet. Schließlich erörtert Klaus Gabriel Möglichkeiten einer areallinguistischen Produktonomastik anhand der Varianz internationaler Markennamen (*Langnese* Deutschland: *Eskimo* Österreich etc., S. 118–135).

Die in diesem Band (und in den übrigen Bänden) versammelten Beiträge sind von durchaus unterschiedlicher Qualität; bei *proceedings* einer derart großen Veranstaltung ist dies nicht zu vermeiden. Alles in allem ist Beiträger(inne)n und Herausgeber(inne)n wiederum zu danken: ohne Zweifel bietet auch der vorliegende letzte Teil der Kongreßakten onomastisch Interessierten Aufschlüsse und Anregungen sowohl methodischer als auch sachlicher Art.

Robert Nedoma

Ivar Utne: Hva er et navn? Tradisjoner, navnemoter, valg av fornavn og etternavn. 222 s. Oslo: Pax forlag A/S 2011. ISBN 978-82-530-3384-6.

Ivar Utnes *Hva er et navn?* ger en överblick över personnamnsskicket i Norge. Den behandlar äldre och nyare namnskick, namnmoden genom tiderna liksom lokala namntraditioner. Boken ger en inblick i delar av det norska namnskicket som inte tidigare har presenterats i bokform. Den är indelad i 11 kapitel och innehåller dessutom litteraturtips och ett namnregister. Kapitlen 1–7 behandlar förnamn (Hvorfor er navn viktige for oss?, De gamle norske fornavnene, De kristne fornavnene, Lokale navneskikker, Når foreldre går i flokk – navnemoter, Hva foreldre bør tenke på når de skal gi barn navn, Får vi godkjent fornavnet?), kapitlen 8–10 efternavn og mellannavn (Etternavnstradisjoner i Norge, Mellomnavn – forlatte etternavn, Å pynte seg med etternavn – om navneskifte) och kapitel 11 binamn (Kallenavn og litt om kjælenavn).

Boken greppar över mycket och dispositionen gör att namn och namntyper presenteras ur olika aspekter, vilket kan leda till upprepningar, och ibland kan framställningen upplevas lite spretig. Exempelvis dyker namnvårdsaspekter upp lite här och var i boken för att ändå rymmas i två egna kapitel (Hva foreldre bør tenke på når de skal gi barn navn och Får vi godkjent fornavnet?).

Förnamnsdelen av boken inleds med avsnittet *Hvorfor er navn viktige for oss?*, som alltså handlar om förnamn och identitet. Förf. menar att en positiv känsla för ett namn sällan har att göra med den ursprungliga betydelsen eller vilket språk eller vilken kultur namnet kommer ifrån (s. 9). Ätminstone det sistnämnda kan diskuteras. Den svenska etnologen Charlotte Hagström har i sin bok *Man är vad man heter. Namn och identitet* (2006 s. 145 ff.) hävdad att det finns tydliga hierarkier vad gäller namn. Genom att välja namn från vissa språk och kulturer gör man ett val av vilken grupp man vill tillhöra.

I kapitlet *De gamle norske fornavnene får vi förutom de nordiska namnen också ta del av gamla engelska och tyska namn, dvs. många samgermanska namn. Även långt senare importerade namn från Tyskland och England, t.ex. Robert, Albert, nämns i detta avsnitt. Namnbildningar och etymologier diskuteras.*

Kapitlet inleds med »det mest urnorske navnet» *Olav*, som sägs betyda 'anenes levning' eller 'forfedrenes etterkommer' (s. 26). På samma sätt tolkas *Torleiv* som 'guden Tors sønn' (s. 28), *Sigfrid* 'vakker seier', *Brynhild* 'den brynjeklede stridskvinnen' (s. 30) etc. Dessa namn är emellertid variationsnamn, dvs. namn bestående av två namnleder som vanligtvis komponeras fritt. Naturligtvis kan det bland de ditematiska namnen gömma sig ett och annat sammansatt appellativ, men vanligen saknas en semantisk relation mellan för- och efterled.

Att sammanföra *Rolv*, som ju är en sammandragen form av urnordiskt *Hróðulfr*, med smekformen *Asta* är inte helt korrekt. Ej heller är *Folke* ett enledat namn utan en smekform till namn på *Folk-* (s. 31).

Kapitlet avslutas med ett kort avsnitt om namn som existerat under medeltiden men inte kommit i bruk igen, t.ex. *Skjegg* och *Skjegge*, vilka enligt förf. förekommer som förleder i många gårdnamn (s. 40). Här kunde ha nämnts att dessa är binamn som kanske aldrig gått över till att fungera som förnamn.

De två urnordiska mansnamnen *Wöduridaz* och *Wiwaz* »ser ikke ut til å ha vært i bruk etter att de ble skrevet der på 400-tallet» (s. 42 f.). Förf. skriver att det inte är lätt att veta vilka ord namnen är bildade av. Han föreslår tolkningarna 'den besatte rytteren' respektive 'den som viger', kanske något förenklade lösningar. Här föreslår jag att vi går till Lena Petersons LUP med där anförd litteratur (s.n.).

Ett intressant kapitel är det om lokala namnskick. Vissa namn har förekommit regionalt för att sedan spridas över hela landet, t.ex. *Hege*, *Terje*, *Endre*, *Kjetil* och *Torill*. Den idag tydligaste lokala namnkulturen finns hos samerna. Exempelvis namnen *Ragnhild*, *Kersti*, *Anders* och *Nils* förekommer i nordsamiska former som *Ravdna*, *Risten*, *Ante* och *Niillas*. Sådana samiska namnformer har från 1980-talet också blivit officiella namn. Numera är samiska namn på väg in i de officiella registren, särskilt för barn födda i det inre av Finnmark.

Också andra etniska namnskick har spritts i Norge genom den senaste tidens invandring. Bland annat arabiska namn har blivit en viktig del av den lokala namnkulturen, särskilt i Oslo, där exempelvis *Mohammad* har legat på första plats bland nyfödda pojkar i Oslo under ett par år (s. 57 f.).

Ett särdrag i Nordland på 1800-talet var användningen av efternamn som förnamn. Pojkar kunde ges förnamn som *Meyer* och *Jentoft*. Vilka namn som kom i bruk varierade från bygd till bygd. Numera finns en regel om att man inte kan få efternamn som förnamn, men det finns undantag: namn som tidigare har använts som förnamn i Norge och efternamn som brukas som förnamn i andra länder (s. 123).

Inom nordisk personnamnsforskning råder här och var vacklan och osäkerhet över vilka termer som skall användas. I en populärvetenskaplig framställning är det kanske ännu viktigare att göra klart vad man avser vid användningen av olika termer. Att föra in nya termer med nytt begreppsinnehåll kan vara förvirrande. Så används t.ex. termen *naturnavn* för namn som *Storm*, *Vår*, *Tindra* liksom även för namn bildade till djurbeteckningar som *Varg* och *Lerke* (s. 94).

Ett kapitel i boken ägnas åt *kallenavn* och *kjelenavn* (s. 162–185). Termen *kallenavn* används för vad som också kallas *tilnavn* i Norge (sv. *binamn*), t.ex. *Sy-Jenny*, *Ola Smed* (s. 124). Negativa *kallenavn* kan också benämnas *klengenavn*, *økenavn*, *utnavn* eller *kleggenavn*. Därtill kommer *kjelenavn*, som sägs vara namn som »mange har fått hjemme da de var små» (s. 163), t.ex. *Vesla*, *Tulla*, *Olemann*. Sådana kan enligt förf. också kallas *kosenavn* och sägs ofta vara bildade av förnamnen, t.ex. *Noahgutt*, *Bibbi*. Här måste vi dock skilja på vad som är namn och vad som är form. *Bibbi*, *Bibben* och *Bitten* är bildade till namn som *Elisabeth*, *Birgit* och *Birgitte* och är således smek-/kortformer bildade till dessa. *Aleks* är en kortform till *Aleksander* eller *Aleksandra*. »Vi ser at begrepen kallenavn og kjelenavn lett kan flyte over i hverandre, og også lett nærme seg den mindre hyggelige kategorien klengenavn» (s. 164). Vi måste

väl ändå se *kallenavn* (binamn) som ett överordnat begrepp för *kjælenavn* (positivt laddade binamn) och *klengenavn* (negativt laddade binamn). Dessa skall också hållas isär från kort- och smekformer.

Ivar Utne deltog som namnexpert i revisionen av den norska personnamnslagen och har under många år givit råd till myndigheter och allmänhet i namnfrågor (se artikel i detta häfte av SAS). Han har en imponerande kunskap om namnskick i andra länder och kulturer, vilket tydligt framkommer i kapitlen om förnamnsråd till föräldrar, om vilka namn som blir godkända samt om efternamnstraditioner, mellannamn och namnbyten.

Allmänhetens stora intresse för namn är väl omvittnat. Det är därför viktigt att föra ut namnforskningens resultat även till kretsar utanför den vetenskapliga miljön. Hva er et navn? är ett fint tillskott till de framställningar som riktar sig till en bredare läsekrets. Boken är dessutom trevligt presenterad med många talande och pedagogiska exempel.

Eva Brylla

Författarna i denna årgång

Gulbrand Alhaug, professor, Institutt for språkvitenskap, Universitetet i Tromsø. gulbrand.alhaug@uit.no

Thorsten Andersson, professor emer., Seminariet för nordisk namnforskning, Uppsala universitet. thorsten.andersson@telia.com

Eva Brylla, docent, Namnarkivet i Uppsala, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala. eva.brylla@sofi.se

Peter Jackson, professor, Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap, Stockholms universitet. peter.jackson@rel.su.se

Kristoffer Kruken, professor, Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo. kristoffer.kruken@iln.uio.no

Katharina Leibring, docent, Namnarkivet i Uppsala, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala. katharina.leibring@sofi.se

Robert Nedoma, Prof. Dr., Abteilung für Skandinavistik, Institut für Europäische und Vergleichende Sprach- und Literaturwissenschaft, Universität Wien. robert.nedoma@univie.ac.at

Lennart Ryman, fil.dr, forskningsarkivarie, Namnarkivet i Uppsala, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala. lennart.ryman@sofi.se

Boglárka Straszer, fil.dr, Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. boglarka.straszer@nordiska.uu.se

Ivar Utne, førsteamanuensis, Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Universitetet i Bergen. ivar.utne@lle.uib.no

Olav Veka, cand.philol., pensjonert lektor i vidaregåande skule. veka@online.no

För översättning av abstrakt och sammanfattningar svarar auktoriserade translatorn Martin Naylor, Uppsala.

Insänd litteratur

Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik 69 (2012). – *Beiträge zur Namenforschung*. Neue Folge 47 (2012): 1–3. – *Budkavlen* 90 (2011). – *Collegium medievale* 24 (2011). – *Danske Studier* 2011–2012. – *Heimen* 2011: 4, 2012: 1–3. – *Maal og minne* 2012. – *Namenkundliche Informationen* 91–98 (2008–2010). – *Namn och bygd* 99 (2011), 100 (2012). – *Neuphilologische Mitteilungen* 112 (2011): 3–4, 113 (2012): 1–3. – *Nomina* 33 (2010). – *Norsk lingvistisk tidsskrift* 29 (2011): 2. – *Nytt om namn* 54–55 (2011–2012). – *Ortnamns-sällskapetets i Uppsala årsskrift* 2011, 2012. – *Rivista italiana di onomastica* 18 (2012): 1–2. – *Saga och sed* 2011. – *Saga-book* 35–36 (2011–12). – *Society for name studies in Britain and Ireland. Newsletter* NS 3. Autumn 2011, Spring 2012. – *Språk och stil*. Ny följd 22 (2012).

Andersson, Th.: Allbo härad (ur: OUÅ 2011). – *Dens.*: Gamla strand- och önamn i Bråviksbygden, Uppsala 2012 (*Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi* 120). – *Dens.*: Visingsö (ur: OUÅ 2011). – *Dens.*: Ösa (ur: NoB 99, 2011). – *Dens.*: Rec. av Stüber, K., Zehnder, Th. & Remmer, U., Indogermanische Frauennamen (2009) (ur: SAS 29, 2011). – *Dens.*: Rec. av Tiefenbach, H., Von Mimigernaford nach Reganespurg (2012) (ur: *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur* 134, 2012).

Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk. Handlingar från NORNA:s 40:e symposium i Älvkarleö, Uppland, 29/9–1/10 2010. Red. av S. Nyström (huvudred.), E. Brylla, K. Leibring, L. Ryman & P. Vikstrand, Uppsala 2012 (NORNA-rapporter 88). – *Brylla, E.*: Binamn i Norden. En översikt (ur: *Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk*, se detta). – *Dens.*: »... men Rosenknopp, Rosentagg kan ingen gärna kalla sig». Från Esaias Tegnérd.y. till dagens efternamnsbildning (ur: *Namn på stort och smått*, se detta). – *Dens.*, se *Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk*.

Duden. Lexikon der Vornamen. 6., völlig neu bearbeitete Auflage von R. & V. Kohlheim, Mannheim–Zürich 2013.

Elmevik, L.: Akademiens högtidssammanträde 6 november 2011. Hälsningsord av preses; Minnesord den 6 november 2011 (ur: *Saga och sed* 2011). – *Dens.*: Gösta Holm 8/7 1916–12/3 2011 (ur: NoB 99, 2011). – *Dens.*: Namnet Torghatten. Till försvar för en tolkning (ur: NoB 99, 2011). – *Dens.*: Sven Benson 1919–2011 (ur: SvLm 2011). – *Dens.*: Två gotländska dialektord. Ett bidrag till frågan om existensen av en birkasvenska/hedebynordiska (ur: SvLm 2011). – *Dens.*: Ulvsbygden (ur: OUÅ 2011).

Harsson, M., se *Hoel, K.*– *Helleland, B.*, se *Names and identities*. – *Hoel, K.*: Bustadnavn i Østfold 10. Aremark. Utg. av Institutt for lingvistiske og nordiske studier, Universitetet i Oslo, ved M. Harsson, Oslo 2011.

Karlsson, H.: Ortnamn och sägner i Marks härad. utg. av Marks hembygds-krets, [Istorp] 2011. – *Kohlheim, R.*, se *Duden. Lexikon der Vornamen*. – *Kohlheim, V.*, se *Duden. Lexikon der Vornamen*.

Leibring, K.: Staffan i den svenska kattnamnsskatten (ur: Namn på stort och smått, se detta). – *Dens.*, se *Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk.* – *Dens.*, se *Namn på stort och smått.*

Names and identities. Eds. B. Helleland, Ch.-E. Ore & S. Wikström, Oslo 2012 (Oslo studies in language 4:2). – *Namn på stort och smått.* Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012. Red. av K. Leibring (huvudred.), L. Nilsson, A. C. Torensjö & M. Wahlberg, Uppsala 2012 (Skrifter utg. av Institutet för språk och folkminnen. Namnarkivet i Uppsala. Ser. B: 12). – *Nilsson, L.*, se *Namn på stort och smått.* – *Nyström, S.*: Etymologiprincipen som ledstjärna för ortnamnsvärden? Fallen Toasjö och Stallösa (ur: Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundet i Uppsala. Årsbok 2010). – *Dens.*, se *Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk.*

Ore, Ch.-E., se *Names and identities.*

Peterson, L.: » En **brisi** vas **lina** sunn, en **lini** vas **unarf** sunn ... En þa **barlaf** ... ». Etymologiska studier över fyra personnamn på Malsta- och Sunnåstenarna i Hälsingland, Stockholm 2012 (Sällskapet Runica et Mediævalia. Opuscula 15).

Ryman, L., se *Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk.*

Strandberg, S.: Herman Hofberg. En folkbildare från Stora Malm (ur: Katrineholms hembygdsförenings årsskrift 2012). – *Dens.*: Licka i bin 'lycka i byn'. Om i- och y- ljud i Vingåkersmålet (ur: Västra Vingåkers hembygdsförening. Årsskrift 2012). – *Sveriges medeltida personnamn* h. 16, Uppsala 2011.

Texter och tecken från svensk medeltid utg. av P.-A. Wiktorsson, Uppsala 2012 (Samlingar utg. av Svenska fornskriftsällskapet. Ser. 3. Smärre texter och undersökningar 6). – *Torensjö, A. C.*, se *Namn på stort och smått.*

Universitetsalmanackan för skottåret 2012 efter vår Frälsares Kristi födelse. Utg. av Helsingfors universitet, Vanda 2011. – *Universitetsalmanackan för året 2013 efter vår Frälsares Kristi födelse.* Utg. av Helsingfors universitet, Vanda 2012.

Wahlberg, M., se *Namn på stort och smått.* – *Vikstrand, P.*, se *Binamn. Uppkomst, bildning, terminologi och bruk.* – *Wikström, S.*, se *Names and identities.* – *Wiktorsson, P.-A.*: Erikskrönikans diktare Tyrgils som skrivare och resenär (ur: Fv 2011:4). – *Dens.*, se *Texter och tecken från svensk medeltid.*

Förkortningar

AN	=Afdeling for Navneforskning, Nordisk Forskningsinstitut, København	NÍ	=G. Kvaran & S. Jónsson, Nöfn Íslendinga (1991)
ANF	=Arkiv för nordisk filologi	NIYR	=Norges innskrifter med de yngre runer
APhS	=Acta philologica Scandinavica	NIÆR	=Norges Indskrifter med de ældre Runer
AS	=Anthroponymica Suecana	NK	=Nordisk kultur
BNF	=Beiträge zur Namenforschung	NN	=Namn og nemne
BØ	=Bustadnavn i Østfold	NO	=Norsk ordbok
DAG	=Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Göteborg, SOFI	NoB	=Namn och bygd
DAL	=Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, SOFI	NPL	=K. Kruken & Ö. Stemshaug, Norsk personnamnleksikon (2. utg., 1995)
DAUM	=Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå, SOFI	NRA	=Riksarkivet, Oslo
DD	=Diplomatarium Danicum	NRL	=L. Peterson, Nordiskt runnamnslexikon (5, rev. utg., 2007)
DGP	=Danmarks gamle Personnavne	NRO	=Norsk riksmålsordbok
DI	=Diplomatarium Islandicum	Nä	=Närkes runinskrifter (SRI 14: 1)
DN	=Diplomatarium Norvegicum	OAU	=Ortnamnsarkivet i Uppsala, SOFI
DR	=Danmarks Runeindskrifter	ODS	=Ordbog over det danske Sprog
DRA	=Rigsarkivet, København	OGB	=Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län
DS	=Danmarks Stednavne	or.	=original
DSt	=Danske Studier	OUÅ	=Ortnamnssällskapets i Uppsala årsskrift
FMU	=Finlands medeltidsurkunder	Rep	=Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis
FRA	=Riksarkivet, Helsingfors	SAOB	=Ordbok över svenska språket utg. av Svenska akademien
Fv	=Fornvännen	SAS	=Studia anthroponymica Scandinavica
G	=Gotlands runinskrifter (SRI 11–12)	SD	=Svenskt diplomatarium
Gs	=Gästriklands runinskrifter (SRI 15: 1)	SDns	=Svenskt diplomatium [ny serie] från och med år 1401
hd	=härad	SkO	=Skånes ortnamn
KA	=Kammararkivet (i SRA), Stockholm	Sm	=Smålands runinskrifter (SRI 4)
KL	=Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid	SMP	=Sveriges medeltida personnamn
l.	=län	SMPs	=SMP:s samlingar, Uppsala, SOFI
LB	=M. Lundgren, E. Brate & E. H. Lind, Svenska personnamn från medeltiden (1892–1934)	SMR	=Svenska medeltidsregister 1434–1441
Lind	=E. H. Lind, Norsk-isländska dopnamn och fingerade namn från medeltiden (1905–15)	sn	=socken
Lind Bin.	=E. H. Lind, Norsk-isländska personbinamn från medeltiden (1920–21)	SNF	=Studier i nordisk filologi
Lind Suppl.	=E. H. Lind, Norsk-isländska dopnamn och fingerade namn från medeltiden. Supplementband (1931)	SOB	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Blekinge län
LUP	=L. Peterson, Lexikon över urnordiska personnamn (http://www.sofi.se , 2004)	SOD	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Dalarnas län
MM	=Maal og minne	SOFI	=Institutet för språk och folkminnen
NG	=Norske Gaardnavne	SOH	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Hallands län
		SOJä	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jämtlands län
		SOJö	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Jönköpings län

186 *Förkortningar*

SOKa	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Kalmar län	SRA	=Riksarkivet, Stockholm
SOKo	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Kopparbergs län	SRI	=Sveriges runinskrifter
SOL	=Svenskt ortnamnslexikon. Red.: M. Wahlberg (2003)	SRP	=Svenska riks-archivets pergamentsbref
SOSk	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Skaraborgs län	SvLm	=Svenska landsmål och svenskt folkliv
SOU	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Uppsala län	Sö	=Södermanlands runinskrifter (SRI 3)
SOV	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Värmlands län	U	=Upplands runinskrifter (SRI 6–9)
SOVm	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Västmanlands län	u.d.	=utan dag
SOVn	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Västernorrlands län	u.o.	=utan ort
SOÅ	=Sydsvenska ortnamnsällskapets årsskrift	UUB	=Uppsala universitetsbibliotek
SOÄ	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Älvsborgs län	u.å.	=utan år
SOÖg	=Sveriges ortnamn. Ortnamnen i Östergötlands län	Vg	=Västergötlands runinskrifter (SRI 5)
		vid.	=vidimation
		Vr	=Värmlands runinskrifter (SRI 14:2)
		Vs	=Västmanlands runinskrifter (SRI 13)
		Ög	=Östergötlands runinskrifter (SRI 2)
		Öl	=Ölands runinskrifter (SRI 1)
		ÖNON	=Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Norrbottens län
		ÖNOV	=Övre Norrlands ortnamn. Ortnamnen i Västerbottens län

Register till årgång 26 (2008)–30 (2012)

Bokstavsföljd: a, b, b, c, d, ð, d, e, e, f, g, z, h, i, j, k, l, m, n, o, o, p, q, r, s, t, þ, u, v (w), x, y (ü), z, å (aa), ä (æ), ö (ø, œ). – Andra diakritiska tecken än här angivna påverkar inte ordningsföljden.

Personnamn

Härunder uppförs också, med markeringen »myt.» , namn på gudomar och andra mytiska gestalter. – Namn skrivna med grekiska bokstäver placeras sist i avdelningen. I registret förtecknas även substantiveringar härledda ur förnamn.

Á- 29: 70, -a/-as 26: 79, Abd al-Karim 30: 87, Abd Allah 30: 87, Abdul Karim 30: 87, Abdullah 30: 87, Abel 27: 65, 29: 70, 79 f., 90, Abelard 26: 58, Abelina 29: 79 f., Abeluna 29: 48 f., 53, Abraham 26: 148, 29: 70, Absalon 27: 68, 29: 79 f., 91, A-C 29: 150, Achill(e) 26: 153, Adalrik 26: 57, Adam 29: 90, Adar 28: 115, 30: 161, Aductus 26: 122, Adel- 26: 152, Adelheid 26: 146, 29: 81, Adememosse 29: 153, Adermann 28: 157, Adiel 27: 68 f., Adlerstam 29: 157, Adolf 28: 121, 29: 90, 30: 162, Adolfine 29: 203, Ador 28: 115, 30: 161, Afrodite 26: 55, Ag-/Qg- 29: 70, Ágnes 30: 53, 59, Agneta 29: 48 f., 54, 79 f., Agneta Katharina 29: 46, Agon 26: 153, Agonita 26: 153, *Agvi 26: 135, Ahmad, Ahmed 27: 39, Aino 29: 124, 132, Aisha 26: 158, Ajándék 30: 54, Ajzensztejn 26: 147, Aksel 29: 72, Alabaster 26: 131, *Alba 27: 8, Albertina 29: 90, Albertum Scallonem 30: 134, *Albigaizaz/-harjaz 27: 8, Albiharjaz 27: 8, Albin 30: 164, Albion 26: 153, Albiona 26: 153, *Albiz 27: 8 f., Albora 26: 151, Alborg 26: 138, Aldburg 26: 151, Aldhild 26: 151, Aldor 28: 117, Aldred 26: 131, Aldwi 26: 151, Aleks 30: 178, Aleksin 29: 189, Alexander 26: 125, 28: 143, 29: 84, 30: 55, Alexandra 30: 54, 60, Alfhild 26: 60, Alfr 27: 9, Álfr (myt.) 29: 23 f., -alfr 27: 18, 29: 206, Alfred 26: 66, Alfreda 30: 164, Álfrún 26: 134, Algot 26: 136, 157, Al-Hussaini, Alhusseini 30: 100, Ali 30: 103, Alice 26: 153, Alis 29: 81 f., Aliz 26: 153, Allah 30: 87, Allan 28: 152, Alldread 26: 131, Alma 26: 66, Almodóvar 27: 123, Alonso, Alonzo 26: 154, Altbora 26: 151, aus Altenburg 26: 159, der Altenburg 26: 159, Altenburger 26: 159, **alugod** 27: 12, Alugödaz 27: 8, 12, Alugödu 27: 8, 12, Alukö 27: 8, *Aluwihaz 27: 8, 13, Alvald 29: 70, Alvēr 27: 23, Ama 26: 151, Amalaberga 26: 9, Amalafreda 26: 9, Amalasantha 26: 9, Amalia 29: 90, Amalie 29: 191, Amanda 26: 147, Amborg 30: 162, Amina 26: 140, Aminasdatter 30: 98, Amir 26: 154, Amorina 26: 62, Amorsken 29: 154, Amos 27: 68 f., Ampero 26: 148, Ampo 29: 150, Amund 29: 70, Ana Mari 28: 96, Ananias 29: 81 f., Anastasia 30: 56, Andar 30: 162, -ander 27: 43, Andered 29: 158, Anderhed 29: 158, Anders 26: 158, 27: 108, 124, 29: 70, 30: 178, Anders Persson Mædh kilen 27: 132, Anders son 30: 128, Andersson 29: 181, Andi 30: 162, Andor 30: 162, Andrés 30: 57, 59, André, Andrè 26: 128, 30: 63, Andrea 29: 79 f., 190, 30: 59, Andrèa, Andrèa 26: 128, Andreas 26: 128, 28: 137, Andres höna 28: 43, Andrew 26: 8, 12, Andrey 26: 12, 14 ff., Andri 29: 87, Andria 26: 28, Andrina 29: 79 f., Ane 29: 79, Anfri 30: 162, Angela 30: 63, Angélique 26: 63, 68, Angerman 26: 159, Angrim 30: 162, Anguish 26: 131, Ania 29: 189, Anita 30: 60, Anitta 30: 162, Anka 30: 163, Ankar 27: 131, Ánn (myt.) 29: 24, Ánn 29: 30, Anna 26: 125, 158, 28: 45, 94, 112, 29: 43 ff., 51, 58, 72, 79, 131, 139, 186, 30: 54, 57 f., 60, Anna godamaltid 28: 43, Anna Larsdotter 26: 111, Annaleena, Annalena 26: 153, Anna Magnisse dotter 28: 43, Annamária 30: 55, Anna-Riitta 29: 124, Anncoccozz 29: 153, Anne 29: 174, 176, 30: 162, 165, Anneken 30: 163, Annette 30: 162, Annic(k)a 30: 166, Annika 26: 69, 126, Annikka 30: 166, Ansedeus 27: 16, *ansu- (myt.) 27: 37, An Sugastiz 27: 8, A[n]sugastiz 30: 6, 15, Ansuğislaz 27: 8, *Ansulaibaz 27: 8, Ante 30: 178, Antin

Heikku 27: 124, Anton 26: 66, 126, Anton(s) 29: 79 f., Antonette 29: 90, Antonia 28: 159, Antti 27: 124, Anund 28: 167, Apfelbaum 29: 177, Api 27: 138, Apollonia 29: 48, April 30: 26 ff., Aragorn 26: 64, Aratás 30: 53, Arblaster 26: 131, Arent 29: 90, Ariel 27: 68 f., Arilda 30: 162, ...**ariul...r** 26: 134, Arja 28: 159, Armiger 26: 129, Arminger 26: 129, Arn 30: 162, Arn- 29: 81, Arna 30: 162, Arnborg 30: 162, Arne 29: 64, 71, 117, Arnfred 29: 108, Arnfrid 30: 162, Arnfriðr 29: 87, Arngrim 30: 162, Arnþórr 27: 21, Aron 29: 177, Áron 30: 53, Aronowitz 29: 177, Aronson 29: 177, Aronstein 29: 177, Arosenius 26: 91, Árpád 30: 52, -arr 28: 20, Arsenal 30: 107, Arwen 26: 64, 154, Arvid 30: 164, As- 27: 19, Ás- 29: 204, Ása 29: 204, Asarías 27: 59, 70, Asbjørn 29: 70, Aselina 29: 90, Ashley 26: 156, Asjer 29: 84, Askjell 29: 70, 84, Ask-Upmark 29: 160, Aslak 29: 70, Ásleyg 29: 116, Ásmundr 28: 8, Ásmundr Kára sunn 28: 8, áss- (myt.) 27: 27, Ass(en)macher 27: 122, Asser 29: 84, Astrid 26: 126, 27: 108, Ašuratti 30: 15, Athalburg 26: 138, Atli grautr 27: 131, *Atrekr 26: 134, **atrikr** 26: 134, Attila 30: 53, 59, 63, *Aþawulfaz 27: 8 f., Audi 30: 162, Auðun(n) 28: 11, August 26: 55, 156, 27: 42, 106, 29: 90, 30: 25 ff., 37 ff., 44 ff., Augusta 26: 156, 27: 42, 29: 90, 30: 26, 37 ff., 46, Auguste 30: 40, Augustin 30: 37, 40, 46, Augustine 30: 14, 37, 40, Augustinus 29: 79 f., 30: 37, 40, 46, **aunhar** 28: 5, 15, Aurore Dudevant 29: 191, Austra 26: 154, Avril 30: 29, Axel 27: 109, Axl 29: 150.

*Bagasraua 30: 15, bajamaja 27: 83 f., Bajnok 30: 54, Bakken 28: 156, Bakkin 29: 173, Bakvände Nilsson 28: 108 f., Balázs 30: 57, 59, Balbina 29: 124, 132, Balder 29: 112, Baldwin 26: 154, Bálint 30: 53, Balli 26: 42, Balog 30: 52, *Balta 27: 138, Bang 27: 123, Banjo-Lasse 27: 78, Barak 26: 126, Barbara 30: 53, 60, barfotalasse 27: 82, Barhuffda Segriðh 28: 45, Barka Ingrid i hult 29: 57, Barna 30: 54, Barnabás 30: 54, Barnekow 29: 158, Barse 28: 45 f., Basil 26: 12, 14, Bassi 28: 46, Baste 29: 84, Bastian 29: 90, Batman 30: 88 f., Bátor 30: 52, Bauer 26: 160, -baum 26: 148, Bayer 26: 159, Bea 30: 163, Beachman 29: 152, Beata 29: 90, Beatrice del Carmen 29: 150, Bebben 29: 150, Beck 29: 151, Beckenbauer 28: 155, Becker 30: 138, Beckert 30: 137, Begga 26: 151, 29: 87, -bein 26: 148, Beinviðr (myt.) 29: 27, Bele 26: 60, Bellows 26: 131, Bempa 26: 115, Bendik 30: 167, Bendiks 29: 81 f., Benedikta 29: 90, Bengt 30: 63, Bengta 29: 48 f., Benjamin 26: 148, 29: 90, Benjamín 27: 59 f., 65, Benjámín 30: 53, Benjamin Gutmann 27: 141, Benny 26: 93, 30: 167, Benny Goodman 27: 141, Benóni 27: 65, Bente 27: 130, 29: 90, Berent 29: 81 f., Berentina 29: 90, Berg 26: 150, 28: 156, 30: 114, Berg- 29: 79, 87, -berg 29: 177, -berga 26: 151, Berg-Hansen 30: 114, Bergljot 29: 87, Bergljót 29: 116, Bergsager, -aker 30: 109, Bergsåker 30: 109, Bergtóra 29: 116, Berit 28: 123, Bernadotte 30: 107, Bernd 30: 140, Berneckow 29: 158, Bernhard 26: 146, 29: 90, 30: 140, Bernibåge 29: 153, Bernt 27: 124, 30: 162, Bersvein 29: 79, -bert 26: 131, Berte 29: 71, 30: 162, Bertel 29: 81 f., Bertil 30: 63, Bertild 26: 151, Bertina 29: 90, Bertine 30: 167, Bertta Elisabeth 29: 131, Beth 30: 78, Bettina 30: 53, Betúel 27: 65, Besse 29: 84, Besserlich 29: 178, Bibbi 30: 178, Biborka 30: 54, Bich paa trappe 28: 45, Biermann 28: 155, Bilbo 26: 64, 154, Billan 26: 115, Billie 29: 191, Billigr (myt.) 29: 24, Billingr 29: 30, Bina 29: 200, Binja 26: 125, **binu** 29: 200, Biørn 26: 144, Bireta 28: 142, Birga 30: 163, Birger 27: 151, 28: 115, Birgeta Götstafs 26: 94, Birgitta 27: 108, 29: 45, 124, Birgitta latterska 28: 43, Birgitta, Laurens botnekarls pigo 28: 43, Birgitte 30: 163, Birnbaum 26: 147, Birre 28: 115, Birte 29: 71, Biürr 26: 144, Bize 29: 183, Bjare 30: 162, Bjarnadal 28: 131, Bjarne 28: 124, 30: 162, Bjarni 28: 34, Bjorn 28: 11, Björn/-björn 28: 34 f., Björg 29: 188, Björn 27: 109, 28: 15, Bjørn 28: 123, 29: 107, -bjørn 26: 138, Bjørner 30: 162, Bjørner 30: 163, Blanseflor 29: 84, Blat-þce 27: 138, Bleibimhaus 26: 129, Blind 29: 181, 183, Blinda Brita 29: 57, Blomman 29: 150, Blum 29: 177, Blumberg 29: 177, Boás 27: 59 f., Bobbie 26: 156, 28: 153, *Bodwig 26: 130, Bófi 26: 130, Bogyoszló 30: 15, Boileau 26: 129, Bol 29: 71, 90, Boletta 29: 90, bollkalle 27: 83 f., 86 ff., Borachio 29: 193, Borbála 30: 53, 57 f., -borgh 28: 51 f., Born 28: 35, 29: 177, Bors 30: 52, Bothilda 29: 71, Bothway 26: 130, Botilda 29: 71, Botil(l) 29: 44, 48, 52, 54, Botolf, Bótolfr, Bortolf(r), Bot(t)olv 29: 173, Botond 30: 52, Bottertunna 28: 44, Botthiaudh 26: 26, Bottuandis 26: 26, Böt(b)iauð 26: 26, 32, Bovig 26: 130, Bøkr 28: 36, Brá 28: 142, Bradley 26: 126, Braidö 30: 153, Brand 26: 134, Brattingsborgh 28: 41, 47 ff., Brecht- 26: 152, Brennenburg 28: 49, Brent 30: 162, Brihtgifu 29: 87, Brijta 29: 42, Brikt 29: 87, Brima 28: 142, Brita 29: 42 ff., 51, 58, 124, Britney 26: 126, Brodd-Helgi 27: 131, Bror 27: 109, Bruddr 29: 30, Brúni 28: 11, Brúni

(myt.) 29: 24, Brūni 29: 30, Brunihilt 26: 151, Brunn 29: 177, Brunstgnägg 26: 92, Brunt ok blat 28: 44, Bruse 29: 81 f., Brynhild 30: 178, Brynja 30: 162, Brynjel 29: 87, Brynla 30: 162, Brynolver 26: 49, Brytteva 29: 87, Brá Kjekk 30: 88, Brännevinskarin 29: 56 f., Budgett 26: 131, Bugga 29: 204, Bukor 30: 175, Bukur 30: 175, Bummelfritze 27: 93, Burchard 26: 131, Burenstam-Linder 29: 160, *Burga 29: 204, Burgheard 26: 131, Burnage 26: 130, Byrgerson 27: 151, Bäcka Maisa på Skogen 29: 57, Bännski 30: 85, 89 f., Bäcker 26: 160, 28: 158, Bätten 30: 164, Böhme 26: 159, Bökkurin 29: 173, -bøn f. 30: 19, Börelsson 27: 151, Børka 28: 142.

Caja 26: 154, Cameron 26: 156, 28: 153, 30: 82, Camilla 26: 66, Capulet's Wife 29: 193, Carrel 28: 113, Caspian 26: 64, Catharina 29: 38, Cathérine 26: 154, Catrina 29: 38, Cavalli-Björkman 29: 160, Čávge 29: 183, Cecilia 29: 45, Cederflycht 29: 157, Celsius 28: 155, Chaim 26: 148, Charles 26: 156, Charlie 26: 156, Charlotte 26: 156, charmknutte 27: 73 f., Chelsie 26: 126, Chirstin 29: 42, Chirstin på kyrkebacken 29: 56 f., Christalein 30: 143, Christentze 26: 126, Christian 28: 143, 30: 63, Christiana 26: 125, Christina 28: 143, Chronschough 30: 138, Cicilia 29: 42, Ćirikba 26: 127, Claes 26: 136, Claus 26: 136, Clinton 26: 126, Clodauuuua 26: 151, Clyne 27: 141, Cobbler 29: 193, Colaautomat 27: 142, Connegundus 26: 151, Conrad/Konrad 30: 169, Copman 26: 40, Cornelius 28: 112, de Cort 26: 128, Coşkun 27: 122, Cristentze 26: 126, Csaba 30: 59, Cyklist 29: 154.

Dace 26: 154, Daði 27: 57, Dafina 26: 154, ///dagastiz 30: 6, Dagemond 26: 129, Dagemoud 26: 129, Dagmar 29: 113, Dagmund 29: 108, Dagveig 29: 108, Dahl 28: 156, Dahl-, -dahl 30: 138, Dämmot 29: 183, Damon 26: 153, Damona 26: 153, Danela 29: 81 f., Daniel 27: 56 f., Daniel 26: 125, 28: 142, Dankegott 26: 129, Dankert 29: 153, Dårta 26: 154, -datter 30: 97 f., David 26: 14, 16 f., Dávid 30: 53, David skomakares hustru 26: 111, Davið 27: 56 f., De- 28: 121, Decemus 30: 42, Decima 30: 42, Décse 30: 54, Delze 26: 153, Demeter 26: 153, Demetrius 26: 153, Demitrius 26: 153, Denatha 26: 153, Deneesha 26: 153, Denise 26: 153, Denisha 26: 153, Dennenesch 26: 153, Dennis 26: 93, Dernorem 26: 50, Detlev 29: 90, Devaśravas 30: 15, Devāthiti 30: 15, Deviks 28: 121, Diana 26: 125, 29: 131, Diaree 30: 86, Diclekahraman 29: 151, Diderik 29: 81, Diderikka 29: 90, Didrik 26: 53, 58, 68, Died- 26: 152, Diem 26: 153, Dietmar 26: 153, Dikran 26: 154, Dimitrij 26: 153, Dimitrios 26: 153, Dinosaur 30: 89, Dionetta 29: 87, Dis, -dis 29: 204, Dis 29: 30, Disa 27: 21, Dís 29: 204, Divert 29: 90, Diærf 26: 50, Dmitrij 26: 16, Dofni 26: 135, Dolg- 28: 19, Dolga 28: 23, *Dolgar(r) 28: 5, 20, Dolgfinnr 28: 19 ff., Dolgr (myt.) 28: 19 f., Dolgbrasir (myt.) 28: 19, Dolgþvari (myt.) 28: 19, Dong 26: 150, Dora 28: 115, Dordi 29: 47, 49, Doris Day 27: 141, Doris Kappelhoff 27: 141, Dorkas 26: 154, Dormin 28: 115, Dorotea 27: 111, Doroteja 26: 154, Dorthe 29: 190, Dortheus 29: 190, -dotter 26: 94 f., 29: 180, -dóttir 30: 99, dovenlars 27: 93, Drátthamarr 29: 30, Drawsword 26: 129, Drita 30: 86, Drosboe 26: 134, Drukkin 27: 132, Dräpar-Kol 27: 131, Dubedåre 30: 89, Dulcebert 28: 19, Dulcierdis 28: 19, Dulciold 28: 19, Dumme Lise 28: 158, dummepeter 27: 93, Dunsin 29: 173, Duodecima 30: 42, Dvarg-Kætill 29: 30, DværgR 29: 30, Dykaredotter 29: 150, Dzsesszika 30: 54, Dægmund 26: 129, Dønnet, Dønnåt 29: 87.

Eadburh 29: 204, Ebeneser, Ebenezer 27: 59 f., Edelhild 26: 153, Edit 27: 124, 30: 53, 60, Edna 29: 84, Edolv 29: 174, Eodor 28: 115, Eduard 29: 191, Edvard 29: 90, Edvinsson 29: 159, Eetitti 27: 124, Effi 29: 71, 79 f., Efraim 27: 68 f., Egil Knudån Animal Gjeddefisker Knuteknut Ydse Pedersen 29: 155, Egron 28: 113, 115 ff., Eide 28: 156, Eidenschink 29: 178, Eigenschink 29: 178, Eilenschink 29: 178, Eilert 29: 90, Einar 26: 60, 29: 117, Einhänderin 28: 47, Einzi 26: 154, Eira 28: 142, Eirá 29: 183, Eiriksdóttir 30: 97, Eiriksson 30: 97, Eirin 28: 93, Eisenschink 29: 178, Eisenstein 26: 147, Eiserne Lady 30: 130, Eka 26: 125, Ekenstam 28: 119, Ekstedt 29: 159, Ekte 29: 90, El 27: 61, 28: 116, Elaine 26: 58, Eldar 30: 162, Eldor 28: 117, 30: 162, Eldrid 29: 84, Eldu-Ketill 27: 131, Eldu-Ketilsson 27: 131, Elen Marie 30: 163, Eleonora 29: 90, 30: 166, Elfenbensros 29: 154, Elfine 29: 174, -elfr 29: 206, Elfros 29: 153, Elg 29: 159, Elí 27: 68, Elías 27: 59 f., Elida 26: 60, Elíasar, Elíeser 27: 59 f., Elin 29: 42 ff., 58, 30: 63, Elinborg 29: 116, 30: 166, Elisabet(h) 26:

136, 153, 27: 79, 106, 28: 139, 29: 42 ff., 51, 30: 164, 166, Ella 28: 93, Elle(o)nora 30: 166, Ellenore 26: 154, Elma 30: 163, Elof 28: 167, Eloisa 26: 58, Elsa 29: 47, 49, Elsbij 29: 45, Elsebj 29: 42, Elvine 30: 167, Elvis 28: 122, Elöd 30: 52 f., Emanuel, Emanuel 27: 68, 29: 90, Embla 28: 142, Emborg 29: 44 f., 48, 54, 58, Emelian 30: 163, Emerentia 28: 115, Emerentse 29: 90, Emese 30: 52, Emike 29: 90, Emil 26: 66, 126, Émile 26: 58, Emilia 26: 66, 29: 124, Emilian 30: 163, Emilija 29: 189, Emma 26: 62, 125, 129, 146 f., 29: 139, Emmi 29: 124, Endre 30: 178, Enfreta 29: 52, Engel 29: 70, 90, Enikö 30: 54, Ennibrattr (myt.) 28: 11, Enok 27: 59, 61, 29: 79 f., Eormen 26: 129, Eple(t) 30: 89, Erdö 30: 52, Erementia 28: 115, Eremine 30: 163, Erenst 29: 90, Erich Heckel 27: 121, Erik 27: 38, 108, 124, 28: 114, Erik Jan-Olov Madeleine 29: 150, Erika 30: 59, 162, Erita 30: 162, Erkki 27: 124, Erla 29: 190, Erlar 29: 190, Erlend 26: 63, 68, Erlingr 28: 124, Erm(en) 26: 152, Erna 29: 84, Erot 28: 114, -ert 27: 116, 30: 137, Erzsébet 30: 57 f., 60, Esekíel 27: 68 f., Esmeralda 28: 159, Esra 27: 68 f., Ester 29: 79 f., 90, Ester Maria 28: 96, Estrid 29: 48, 49, 58, Eststråle 29: 153, Eszter 30: 53, 60, Ethbinus 30: 22, Eufemia 29: 71, 79, 84, Eva 27: 39, 29: 48 f., 54, 58, 79 f., Eva, Éva 30: 58 f., 63, Evchen 30: 143, Everwe 26: 151, Everwien 26: 151, Everwine 26: 151, Evets 28: 114, -evtsj 30: 98, -evna 30: 98, Eyjarr 28: 20, Eystein 28: 123, Eysturdal 28: 131.

Fabian 29: 84, Fabricius 26: 150, Fagradal 28: 131, Fahd 26: 125, Fáinn (myt.) 29: 27, Falkenhielm 26: 91, Falkuggla 29: 154, Fallrep 29: 154, Faluvéne 30: 53, Fanny 26: 59, 68, 136, 30: 60, Far- 28: 33, Farbjörn 28: 34, Farbøn(n) 28: 36, Farkas 27: 122, Farmaðr 26: 43, Farþegn 26: 43, Fassbinder 28: 155, Fatima 27: 135, Fatimassönn 30: 98, Fávrán 29: 183, Faysal 29: 180, Febe 30: 28, Fē-Gylfir 26: 143, 28: 5, Feist 30: 154, Fekete 30: 52, Felicia 26: 62, Felipe 26: 126, Fem-fingre-i-raven 28: 47, Femja 29: 70 f., 84, Ferdinand 29: 90, Ferenc 30: 49, 57, 59, -fia 27: 79, Fiddeli 29: 150, Fiddel 26: 124, Fiil 29: 23, Fiinan Einari 27: 124, Fil 29: 23, Fila 29: 24, *Fila 29: 24, 29, fili 29: 21 ff., Fili 29: 22, Filibom-bom-bom 30: 89, Filip 29: 90, Filsbein 29: 23, Fingal 26: 59, Finn 28: 139, Finna 28: 20, Finnfríði 28: 142, Finnr 28: 20, Finnr (myt.), Fiðr 29: 24, 30, Finnur 28: 139, Finnviðr, sunn Ragnfríð(ar) 28: 8, Fischer 26: 160, Fiseklinke 28: 47, Fjallarr 28: 20, Fjodor 26: 8, 16 f., Fjallström 29: 181, Flatz 27: 138, Fliegenmetzgerin 28: 47, Fljóða 28: 142, Flodin 28: 118 ff., Flykra 28: 142, Flyttr 30: 89, Folk- 30: 178, Folke 30: 178, Folker 26: 153, Folkher 26: 153, Fool 29: 193, Foppa 26: 115 ff., Fornefett 30: 154, Fosseskaret 30: 106, Fossåskaret 30: 106, Francis 29: 191, Frank 27: 122, Franklin 27: 109, Frans 29: 90, -frans 27: 79, 82, Frauenschläger 28: 157, *Frauja- 27: 19, Frau jawaru 29: 195, *Fraujawaru 27: 8, 15, Frau jila 27: 8, Frēawaru 27: 15, 29: 195, Freddulv 29: 153, Frede 30: 163, Fredleif, Fredleiv 30: 163, Fredrik 27: 42, 30: 163, Fredrika 27: 42, 111, Frej 29: 112, Freja 29: 112, Frey- 27: 37, Freyr (myt.) 27: 15, Freys óttungr 27: 23, Fri 30: 163, Fria 30: 163, Frid 30: 163, -frid 30: 167, Frida 30: 11, 163, Fridén 29: 159, Friderik 29: 81, 87, Friderikka 29: 87, Fridtjov 26: 153, Frid(u)- 27: 138, Friele 30: 11, 163, Frigga 29: 112, Frikk 29: 81 f., Frisadólg 28: 19, Frisk 29: 159, Frit(a)- 27: 138, Frithtjof 26: 153, Fritjof 26: 60, Fritzwerner 26: 153, Frodo 26: 64, 154, Froh- 28: 51, Frohburg 28: 51, Frosch 30: 129 f., Frosti (myt.) 29: 25, 30, Froya 28: 142, Frægr (myt.) 29: 25, Frö 27: 19, Frö (myt.) 27: 6, 15, 19, 37, Frödis 27: 21, Fröborgh 28: 51, Frödhaborgh/Fredhaborgh 28: 49 f., Frøghdenborgh 28: 41, 47 ff., Frøy- 28: 34, Frøy (myt.) 29: 195, Frøybjörn 28: 28, 34, Frøydis 28: 123, Frøymundr 28: 6, Frøystæinn 26: 142, Fundinn (myt.) 29: 25, 30, Fuse 29: 70, 84, Füles 30: 52, Fürchtegott 30: 126, Fælagh(i) 29: 28, Fælle 29: 28, 30, Følva 28: 142.

Gabor 27: 122, Gábor 30: 59, Gabriel 26: 19, Gabriél 27: 56 f., Gabrielchen 30: 143, Gabriella 30: 53, 59, Galadriel 26: 64, galapet(er) 27: 83, 86 ff., Galna (Anna) 28: 44, Galt(e), Galti 28: 11, Gamaliel 27: 54 f., gamble Brita på körkebacken 29: 56 f., Gammal 28: 167, Gandalf 26: 64, Gandalf (myt.) 26: 67, Gandálfr (myt.) 29: 25, Gand-Álfr (myt.) 29: 25, Gansi 26: 143, Gardarr 28: 20, *gardaz 29: 206, Gardbrand 29: 79 f., -gardr 29: 206, -gastiz 30: 5 f., 13 f., Gatunasker 27: 132, Gauri 26: 136, Gauti 28: 11, Gautr 28: 11, Gavriil 26: 19, Geba 26: 151, Geiltrud 26: 151, Geira 28: 142, Geirr 28: 123, van Gent 29: 155, Georg 29: 90, George 26: 8, 14 f., 15, George Sand 29: 191, Georgij 26: 15 ff., Georgina 29: 90, Gerd 27: 45, 28: 94, -gerðr 29: 206, Gergely 30: 57, Gergö 30: 63, Gerhard 29: 90, Gerhard(s) 26: 159, Gerlef 29: 11, Gertrud 29: 44 f., 52, 58,

Gertrúd 30: 53, Géza 30: 54, Gideon 27: 65, 70, Gilba 26: 153, Gillaugar 29: 198, Gillot 29: 177, Gīna 26: 134, Ginna 26: 134, Ginnarr (myt.) 28: 20, Gísl(i) 29: 204, Giurdher 26: 49, Gjerkje 29: 90, Gjertina 29: 90, Gjertrud 29: 81, Gjesa 29: 81 f., Gjeske 29: 87, Gjul 30: 36, Gjur(d) 30: 36, Gjøa 29: 81 f., Gladys Hoveland 27: 129, Glenn 28: 159, Glenny 30: 164, Gnagflow 28: 114, Goðgestr 30: 15, Gold 29: 177, Goldfinger 29: 177, Golightly 26: 129, Gorbatschow 30: 137, Gorbí 30: 137, Gordon 26: 146, Goreslav 26: 17, Gostimir 30: 14, *Gost(i)slavъ 30: 15, Gotobed 26: 129, Gottfrid 29: 90, Gotthaus 27: 16, Gottlib 29: 90, Gottlieb 30: 140, Gottskalk 29: 87, Gøltr 28: 11, Graf 30: 168, Granatenflycht 26: 91, Gratian 26: 154, Graut-Atli 27: 131, Green-Olle 27: 83, Greg 30: 163, Gregoriusen 30: 163, Gregory 30: 163, Grene 30: 106, Grenø 30: 106, Greve 30: 168, Griffelcrona 29: 154, Grimm 28: 157, Grímr 28: 11, grinolla, grinolle 27: 82 ff., Gripen-svärd 29: 157, Gripi 26: 135, Grípir 26: 135, Gris 27: 132, Gris/Grise 28: 11, Griss 28: 11, Grng 27: 142, Groot 27: 122, Gross 27: 122, Groß 27: 122, Groth 27: 122, Grottpil 26: 91, Grunert 27: 116, Grüne Näherin 28: 47, Gryningsdotter 29: 154, Gräf 30: 168, Graeipi 26: 135, Gud 30: 86, Gudbjörg 28: 139, Gudda 29: 204, Gudergod 26: 96, 27: 37, 30: 86 ff., Gudmund 29: 84, Gudrun 27: 37, Guð- 29: 204, *guða- (myt.) 27: 37, Guða-Skagi 27: 24, Guðfríðr 29: 87, Guðmundr 29: 6, Guðniútr Þöru 28: 8, Guðný 29: 79, Guðrún 27: 24, Guðþormr 27: 24, Guðvér, Guðvēr 27: 11, 23, Guhtur 29: 183, Guillelma 26: 147, Gullroos 29: 154, Gunfried 26: 153, Gunhild 27: 6, Gunnilla 27: 108, 29: 43 ff., 49, 58, Gunnar 27: 124, 28: 20, Gunnel 29: 52, Gunnhild 28: 123, Gunni 29: 79 f., -gunnr 26: 95, 29: 206, Gunnun 29: 52, Gunþi-harjar 28: 20, *G^ou- 29: 202 f., Guri 29: 87, 90, 30: 162, Guril 29: 52, Gurina 29: 87, 90, Gurli 26: 62, 136, 30: 162, Gurun 29: 48 f., 54, Gustaf-Janson 29: 160, Gustav 29: 90, Gustavine 29: 203, Guth- 27: 19, Guthi 27: 19, Guthir 27: 23, Guttorm 28: 139, 167, Guttormur 28: 139, 142, Gyða 29: 81, Gyécsa 30: 54, Gyécsa 30: 54, Gyejcsa 30: 54, Gyllenbielke 29: 157, Gyllenheim 29: 157, Gyllenleijon 26: 91, Gyllensparre 29: 157, Gyllenstam 29: 157, Gyllenstierna 26: 150, Gyllenstorm 29: 154, Gyllentofs 29: 154, Gylta 28: 11, 142, Güneş 27: 122, Gyrdher 26: 49, Gyrdr 30: 36, 44, Gyriðar 28: 8, Gysi/Gysin 30: 172, Gyöngyi 30: 52, György 30: 57, Gæilfr 29: 11, Gæirlæifr 29: 11, Gæirulfr 29: 11, Gælfr 29: 10 ff., 17 f., Gävle 26: 116, Gønite Kraffuel 28: 45, Göran 27: 108, Göthilda 26: 58.

Haberecht 26: 129, Hade- 26: 152, Hafis 26: 125, Hafþórr 27: 37, Hagen 28: 156, Haghel 27: 133, *Haghl 27: 133, *Haghul 27: 132 f., *Haghulf 27: 132, Haifa 26: 154, Hailaga 27: 8 f., Hajnal 30: 54, Hajnalka 30: 54, Haki 29: 30, Hákon 26: 135, Halaayten 29: 194, Halda 30: 162, Haldhiaudh 26: 27, Haldiandis 26: 27, Haldiaud 26: 27, Haldiauth 26: 27, Haldyavdis 26: 27, Hálga 27: 9, Halldis 29: 81 f., Halldiaud, Halldjauð, Halltjauð, Hall(þ)iaud 26: 26 ff., Halleluja 30: 86, 89, Hallén 27: 131, Hallfrid 29: 81 f., Hallfríðr 28: 142, Halta Margareta 28: 45, halte Kaisa i Göpersta 29: 57, Halte Margeta 28: 45, Halthur 29: 154, Hamilton 29: 158, Hammaren 26: 115, Hammarskjöld 30: 107, Hampus 26: 79, Hamusch 27: 122, Hanak 27: 122, Hanisch 27: 122, Hank 30: 162, Hanna 29: 90, Hannelore 30: 128 ff., Hannu 27: 124, Hans 27: 124, 29: 108, 191, Hansa Karin 29: 57, Hansen 26: 158, 30: 114, Harald(r) 26: 8, 29: 79 f., 118, **harams...rka** 29: 6, Harapás 30: 53, Harðar dóttir 29: 198, [**h**]ariulf[r] 26: 134, Hariwulf 27: 40, Harmike 29: 90, Harmsorgi 26: 143, Harry 26: 64, 68, 30: 164, Hartvig 29: 81 f., Hass(d)enpflug 30: 126, Haþuwulf 27: 40, Haugen 28: 156, Hauk 30: 162, **haukopuz** 27: 7, Hed(e)vig 29: 90, 174, Hedning 29: 154, Hedor 28: 115, Hedvigius 29: 174, Heðin- 26: 142, Hege 30: 178, Hē-Gylfr 26: 143, 28: 6, Heiden 26: 160, Heider 26: 160, Heikka, Heikki, Heikko, Heikku 27: 124, Heikkok 29: 183, Heikoraš 29: 183, -heim 26: 148, Heine 29: 87, Heinrich 29: 87, Helbert 30: 163, Helena 29: 45, 81 f., Helfred 30: 163, Helga 29: 81, Helge 29: 81 f., Helgeheide 26: 153, Helgelore 26: 153, Helge-Lore 26: 153, Helkje 29: 90, Helle 29: 81 f., Hemilton 29: 158, Henna 27: 124, Henni 27: 124, Henrik 27: 124, 29: 87, 186, Henrikka 29: 87, Henricki 27: 124, Hera 26: 151, Herald 29: 193, Herbert 29: 174, Herbert Ernst Karl Frahm 29: 178, Herbertina 29: 174, Herd 26: 130, Heruwulf 27: 40, Hessu 27: 124, Hét 30: 53, Heulpeter 27: 93, Hiðinfríða 26: 142, **hikkulfr** 26: 144, Hilbert 30: 163, Hilda 29: 204, det Hilde 30: 141, Hildir 29: 204, -hildir 26: 95, 29: 206, Hildur 26: 60, Hilfred 30: 163, Hillary 26: 126, Hillevi 26: 58, Hilmar 30: 164, Híma 28: 23, Himlensson 29: 154, Híram 27: 65 f., Hird 26: 130, Hirschbein 26: 147, Hjalmar 26: 60, 62, Hjar(r)and 29: 87,

Hjeronimus 29: 90, Hjørund 30: 79 f., Hlewagastir 27: 16, Hlewagastiz 29: 204, 30: 6, 11, 14, Hloðvér 28: 118, Hníóðhamarr 29: 30, Hoang 29: 190, Hofer 26: 128, Hoffman 29: 151, Hofmann 30: 138, Hólar 29: 173, Holdasbier 30: 126, Holger 26: 58, 29: 87, Holmdis 27: 21, Holmström 26: 150, hoppjerka 27: 83, 86 ff., Horkarl 27: 132, Hornblow 26: 129, Hornbori (myt.) 29: 25, Hornburi 29: 30, Horstl 30: 143, Hósea 27: 65 f., Hosti.hauos 30: 15, Hrabnaz 30: 153, Hrammstarki 29: 6, Hrani 28: 11, Hrefna 29: 114, Hreiðarr 29: 79, Hreiðulfr 29: 79, Hrö(ð)mundr 28: 6, *Hröðbiauð 26: 27, Hröðulfr 30: 178, Hröðælfr 29: 11, Hrólftr 27: 25, Hrólftr 26: 144, Hröþiwihaz 27: 8, **hruailfr** 29: 11, Hrórikr 26: 142, Hubert 26: 48, Hubertus 26: 47 f., Hug- 26: 47 f., Hugaldr 26: 47, Huggulp(h)us 26: 49 f., Hugh- 26: 47 f., Hughald(e) 26: 47, Hughlek 26: 48, Hugholf 26: 47, 49 f., Hughref 26: 48, Hugilaih 26: 48, Hugin 30: 79, Hugiwolf 26: 47, Huggleikr 26: 48, Hugold, Hugolt 26: 47, Hugubert 26: 48, Hugulfo 26: 49 f., Hugulphus 26: 49, *Huzi-wulfaz 26: 49, *Huzi-ulfr 26: 49, Hulda 26: 62, 30: 162, Humleving 29: 154, **huni-frar** 29: 200, Hurd 26: 130, hustru Anna 26: 111, Hustru Elin j Bredh grenden 28: 43, Hustrv Elin Kokx 28: 43, Huuva 29: 183, Huvvá 29: 183, Hvalfisk 27: 131, Hversågod 27: 142 f., Hvitkop 28: 44, Hværåagod 30: 89, Hygelac 26: 48, Hygg- 26: 47, Hygg(i)olfuer 26: 50, Hyggiolf, Hyggiólfr, Hyggiolf, Hyggiólfr(r) 26: 47 ff., Hyggiolv, Hyggiulv 26: 50, Hynda 27: 132, Hågen 29: 118, Haakon 29: 118, Hákon 29: 118, Hårzon 29: 154, Håviksdatter 30: 97, Hægholf 26: 47 f., Hægulfr 26: 144, Hæin 29: 30, Hælga 27: 22, Hælgh- 27: 22, 27 ff., Hælgj 27: 22 ff., Hægulfr 26: 144, Hæri 26: 142, Hæriulfr 26: 134, Høgolf 26: 48, 50, Hölje 29: 158, Höljö 29: 158, Hønir 29: 200.

iab 29: 200, Iacoma 26: 147, Iapheth, Iepheth 27: 58, **iarb** 29: 200, Iarpr 29: 200, Ibn-Muham-
mad 30: 100, I bæzte matto 28: 44, Ida 26: 62, 66, 126, 29: 139, Ide 29: 81 f., Idna 29: 84, 30: 162, Iduberga 29: 204, Idunn 30: 162, Igor 26: 6, Iida 29: 139, Iira 29: 124, 131, Iiramaría 29: 124, 132, Iiru 29: 136, í Jógvansstovu 28: 141, Íkaboð 27: 65 f., 70, Ikkaboð 27: 66, Ildikó 30: 53, 59, Ildri 29: 84, Ilin 29: 42, í Lon 28: 141, Ilona 30: 49, 57 f., 60, Immanuel 27: 68, Imre 30: 49, 53, 57, Incanþeow 27: 16, Indira 26: 125, Indra 30: 167, Inga 26: 144, 29: 129, Ingall 26: 62, Ing(e)- 29: 58, Ingeborg 26: 61, 136, 29: 43 ff., 58, Ingegerd 29: 42 ff., 58, Ingegerdh 27: 133, Ingela 30: 63, Ingemar 27: 6, 37, Inge Olsson 28: 43, Inger 27: 108, Ingi (myt.) 29: 25, 30, Ingibjort 28: 142, Ingifast(ar) 29: 16, 18, Ingimundr 27: 6, Ingial 29: 42, Ingólfur 29: 114, Ingred 29: 42, Ingrid(h) 27: 124, 133, 28: 94, 29: 42 f., 58, 116 f., 124, Ingrid 29: 116, Ingvald 29: 81 f., Ingvar 27: 108, Ingvarr 26: 6, Inka 29: 124, Inkeri 27: 124, 29: 124, Intaratti 30: 15, Jóhamarr 29: 30, Jóhanna 26: 147, Ira 29: 124, Irene 29: 124, Irlé 27: 122, Irmintheo 27: 16, Isabella 26: 136, 146, Isarr 28: 20, Isidor 26: 146, Isolde 26: 58, 154, Isot 26: 154, Istvan, István 30: 49, 57, 59, Itta 29: 204, Iulatunna 28: 44, -ius 27: 43, Ivan 26: 16, 20, 58, 68, Ivan Ivanovich 26: 18, Ivanhoe 26: 62, Ivanovitsj 30: 98, Ivansson 30: 98, Ivar 28: 114, 167, Ivrig 30: 89, Izyaslav 26: 7, 9.

Jaakko Moilanen 27: 125, Jaan 29: 191, Jacob 26: 146, Jafet 27: 56, Jagland 30: 171, Jahve 28: 116, Jakob 26: 41, 79, Jakobeá 30: 163, Jakobia 29: 90, Jakobina 29: 90, Jalkeus 29: 151, Jalokin 28: 113, Jan 29: 84, 108, Jana 29: 84, Janik 27: 122, Janka 27: 122, Jannika 29: 81 f., Janos, János 30: 49, 57, 59, Janosch, Janusch 27: 122, Januara 30: 28, Janus 26: 83, Janvar 30: 28, Jarman 29: 188, Jasmin 26: 140, Jason 26: 135, Jazz-Ture 26: 96, 29: 150, Jenni 29: 124, Jens 27: 130, 29: 108, Jensina 27: 124, 29: 90, Jentoft 30: 178, Jentsch, Jenč 30: 170, Jere 26: 126, Jeremias 29: 79 ff., Jeremias 27: 59, 61, Jeremie, Jérémie 26: 125, -jerka 27: 79, 82, Jessica 26: 58, 67, 30: 54, Jesus 27: 39, 30: 86, Jetmund 29: 79 f., 91, Jirka 26: 125, Jirko 26: 125, Jóab 27: 59, 61, 70, Joakim, Jóakim 27: 45, 54 f., Joakima 27: 124, Joan stadztienare 28: 43, Jóas 27: 59, 61, 70, Job 29: 87, Jochoiachin 27: 55, Jochum 27: 55, Jóel 27: 59, 61, Joen 28: 139, 142, Joensen 28: 156, Jofurr 28: 11, Jógvan 28: 139, Johan 28: 161, 29: 87, 108, Jóhanna 29: 84, 124, 139, Jóhannes 26: 153, 27: 122, 29: 84, 108, 186, 191, Jóhansson 29: 159, 181, von Jóhansson 29: 155, John 26: 16, Johs 30: 78, 88, Jójada 27: 59, 62, 70, Jójakím 27: 55, Jójakin 27: 55, Jökkum 27: 55, Jókumina 29: 90, Jolin 29: 151, Jon 29: 87, 108, Jónadab 27: 65 f., Jónas 27: 59, 62, Jónatan 27: 59, 62, Jonat(h)an 26: 126, Jone 29: 87, Jonuara 30: 28, Jo(o)nas 29: 139, Jori 30: 162, Joron(n) 30: 167, Jorun(n) 30: 167, Jorund 30: 167,

Jorån(n) 30: 167, Jósafat 27: 59, 62, Josef 29: 79 f., Jósef 27: 54 ff., Jósep(h) 27: 55 f., Jósias 27: 65 f., Jósúa 27: 59, 63, József 30: 49, 57, 59, Juan-txi 30: 176, Judit 29: 44 f., 58, 30: 58 f., Juditta 29: 90, Juél-Øl 30: 88, Juhán 29: 191, Juhani 28: 161, Juho 28: 161, Jul 30: 26, 36, 44, Jul- 30: 42, Julia, Júlia 26: 125, 28: 94, 30: 35, 43, 53, 57, Julian 30: 36, 40, 44, Juliana 29: 90, Juliane 30: 36, 40, 44, Julianus 30: 36, Julianna 30: 3, 44, Julianne 30: 26 f., Julianus 30: 36, Julie 26: 58, 30: 25 ff., 35 f., 40, 43 f., 46, Julius 30: 27, 35 f., 44, 46, June 30: 27, Junette 30: 33, Junhilde 30: 33, Juni 30: 27, 33, 37, 162, Junia 30: 33 f., Junie 30: 33, Junine 30: 33, 46, Junior 29: 150, Junius 30: 33 f., Junkan Oskari 27: 124, Junnan 29: 183, Jupiter 26: 55, Jur 30: 36, Jusse 29: 183, Jussi 28: 161, Justina 27: 79, Jürgen 29: 175, Jüttner 29: 176, -jánta 29: 152, -jöns 27: 79, Jörnille 29: 81 f.

Kaareli 27: 124, Kadrin spileres ridder 28: 52, kaffepetter 27: 83, 86 ff., Kagr 29: 200, Kaija, Kaja 26: 126, Kai Juli 28: 152, Kaisa 29: 52, Kaja 28: 93, **ka**kr 29: 200, **kalf** 29: 9, Kalf 29: 12, Kalfi 26: 142, 29: 9, 11 f., Kalla 28: 93, Kalle 27: 79, -kalle 27: 79, 92, Kallesta Anna 28: 45, Kalmarna silke 28: 45, 52, **kanilf** 29: 5 ff., Kanuta 30: 162, Karácsony 30: 53, Karelius 30: 167, Karen 26: 126, 29: 108, Kari 29: 38, 108, 30: 78, 165, Karianne, Kari-Anne 30: 165, Kariievitsj 30: 98, Karijn Kroke 29: 57, Karim 30: 87, Kari(n) 27: 130, 28: 121, 29: 38, 43 ff., 58, 108, Karine 30: 163, Karl 27: 79, 124, 28: 11, Karlotta 29: 90, Karolina 29: 90, Karse 28: 46, Karstein 30: 162, Karsten 29: 81 f., 30: 163, Kaspar, Kasper 27: 65 f., 70, 29: 90, Kassi 29: 81 f., Kastibrog (den gamle skøge) 28: 45, Kata 30: 54, Katalin 30: 49, 54, 57 ff., Kat(h)arina 26: 126, 153, 27: 109, 29: 38, 44 ff., 54, 108, Katica 30: 54, Katinka 30: 54, Katla 29: 203, Kató 30: 54, Katrine 29: 81, Kattahærne 28: 44, Kattis 26: 153, **kaubi** 26: 41, Kaupi 26: 41, 43, Kaupin Pekan Hokkunin Arviti 27: 124, Kaupmaðr 26: 39 ff., Kegða 29: 30, Kehraus 26: 130, Kehrum 26: 130, Keikoburger 30: 85, 89, Keldor 27: 37, Kemal 26: 125, Kimmel 29: 174, Kenny 26: 136, Kersti 30: 178, Kerstin 27: 108, Késö 30: 52, Ketill 29: 203, Ketilmod 28: 167, Ketken 28: 44, Kevä-Heikun 27: 124, Khotemir 26: 17, Kierstin 29: 42, Kiima 27: 124, Kim 27: 45, 28: 52, Kimball 27: 45, Kimberley 26: 126, 27: 45, Kimi 26: 126, 29: 189, Kim Svenja 28: 152, **kina** 26: 134, Kir(r)e 28: 112, 114, Kirsti 26: 126, Kirstin 29: 42 ff., 53 f., 58, Kisanna 30: 54, Kisó 30: 54, Kitaj 26: 8, Kittel, Kittil 29: 173, Kittelsen 29: 173, Kitti 30: 60, Kjell 29: 71, Kjell-run 30: 167, Kjetel 29: 71, Kjetil 29: 173, 30: 178, *Kjetilsen 29: 173, Kjarand 29: 87, kladdmaja 27: 73, 93, Klara 29: 79 f., Klára 30: 57 f., Klarkje 29: 90, Klaudia 30: 53, 60, Klein 27: 141, Kleófas, 27: 59, 63, 70, *kleqos 30: 10, Klimpen 26: 115, Klockar Brita 30: 102, Klok-Berse 27: 131, Knalle 29: 151, Knasi 26: 143, Knivsta 26: 115, Knud 27: 38, Knúd 128: 42, Knut 27: 109, 29: 183, Knut Egil Knudán Animal Gjeddefisker Knuteknut Ydse Petersen 29: 155, Knutte, knutte 27: 73 ff., 91 f., Knyckare 29: 154, Koch 26: 160, Kofi 30: 25, Kolaautomat 30: 89, Kolbyrn 28: 35, Konrad 29: 90, Konrad(s) 26: 159, Kope 26: 41, Kopman 26: 41, Kornelia 29: 90, Kornelius 29: 81, Kornilska(-e) 29: 81, Kort 29: 90, Kowalski 30: 173, Kowar 30: 170, Kramenbjörn 26: 92, 29: 154, Kramer, Krämer 28: 113, 30: 169, Krauskopf 30: 130, Kravell 28: 45, Krikortz 28: 112, Krispinus 29: 81 f., Krist- 27: 38 ff., Kristian 28: 115, Kristin 26: 63, Kristina 26: 126, 27: 79, 29: 45, 87, Kristin Rødhataaskan 28: 45, Kristmodher 27: 38, Kristóf 30: 53, Kristrún 27: 38, Kristus 30: 86, Krisztján 30: 59, Krisztina 30: 58 f., Krog 29: 150, Kronsokog 30: 138, Krossdal 28: 131, Krumme Anna 28: 47, Krusell 27: 131, Krusensträhle 29: 155 f., Kukka 30: 86, Kukuvalder 27: 132, kulturknutte 27: 80 f., 88 f., **kuikun** 29: 5 f., Kuno 26: 62, Kunta 27: 132, **ku**pmut 29: 6, Kwabena 30: 25, Kwan 29: 190, Kwasi 30: 25, Kvig-Unn 29: 5 f., Kvintea 30: 28, Kynnari 27: 124, Kåre 29: 117, Kälarne 26: 116, Kætill 29: 30, 203, Kökény 30: 54, Køpe 26: 41, Køpman 26: 39, 41.

Labba 29: 181, Lady 29: 193, Lagersparre 29: 157, Laetz 28: 112, Lagra 28: 118, Laila 26: 62, 28: 93, Lambrikt 29: 87, Lancelot 26: 58, Langbak(k) 30: 109, Lappen 26: 115, lapplisa 27: 83, 86 ff., Larentius 26: 136, Lars 26: 136, 157, 27: 130, 29: 81, 84, 108, af Larsson 29: 155, Lasse, -lasse 26: 136, 27: 79, 82, 108, 29: 81 f., Lasse viblings 27: 11, Lassleben 26: 129, Laszlo 30: 49, 53, 57, 59, latmaja 27: 83, 88, Laura 26: 58, 28: 118, Laurens Hoppener 28: 43, Laurentius 29: 81, 108, Laurents(e) 29: 90, Lausemädchen 30: 130, Lavrans 29: 108, Lebwohl 26: 129, Legardis 30: 176, Lego 29: 150, Lehel 30: 52, Lehmann 27: 116, 30: 172, Leijoncrona 29: 156, Leijonram 26: 91, Leila 28:

93, Lejonklippa 29: 154, Lejonlamm 29: 154, Lembke, Lemke 30: 169, Lengyel 30: 53, Lenin 28: 115, Lennart 26: 79, 136, Lennert 29: 90, Leon-ardus 30: 176, Leonhard 26: 146, Leoni-childis 30: 176, Lepän Heikku 27: 125, Lerne 30: 178, Lerrac 28: 113, Le-ulfus 30: 176, Levente 30: 52, 54, Leví 27: 65, 67, ...**lfrunor** 26: 134, Li 29: 190, Liam 26: 135, Liina 29: 139, Liisa 27: 124, Liliom 30: 54, Liljesvärd 29: 157, Liljewråål 29: 154, Lille 26: 133, Lille Marie i hospitalsstufwan 29: 57, Lillen 26: 115, -lin 28: 113, Lina 26: 66, 126, 29: 139, Linda 26: 157, Lindberg 26: 93, Lindorm 28: 167, Lingon 29: 151, Lingren 26: 126, Linn 30: 78 f., Linné 28: 155, Linnea 26: 66 ff., Liómi (myt.) 29: 25, Lisa, -lisa 27: 79, 82, 84, Lisabet 29: 42, 45, Lise 27: 124, Litle 26: 133, Liv 29: 71, 30: 162, Liva 29: 71, Lívia 30: 53, Lodve(r) 28: 118, Longa bardzsone 28: 45, Long Anna 29: 57, Lóránd, Lóránt 30: 54, Lord 30: 154, lortfia 27: 84, lortmaja 27: 84, Louis 27: 129, Lovecraft 29: 154, Lovejoy 26: 92, Lucia 29: 44 f., 54, Lucifer 30: 86 f., Lucrétia 29: 81, Ludolf 29: 90, Luka 28: 157, 29: 189, Lukas 26: 125, Lukris 29: 81 f., Lund 27: 131, 28: 156, Lundgren 27: 131, Luther 30: 115, Luva 26: 151, Lybiska baner 28: 45, 52, Lyder 29: 90, Lydia 29: 90, Långekarin i hageby 29: 56 f., Lång Sophia 28: 45, Länsman 29: 150.

M 30: 87, -maa 29: 140, Macht- 26: 152, Mackaföj 29: 154, Mackenzie 30: 82, Madeleine 28: 151, 153, 30: 141, Madicken 26: 65 ff., Madison 28: 153, 30: 82, Mads 26: 136, Magda 30: 58, Magdalena 29: 45, 84, Magga 28: 93, Magn-bjørn 30: 167, Magne 29: 84, Magnhild 28: 94, Magni 29: 29, Magnilda, Magnilde 29: 79 ff., 84, Magnus 27: 124, Magris 28: 118, Mahalalel 27: 63, Mai, May 30: 30 ff., 37, 46, Maia, Maija 28: 92, 30: 30, 32, Maien 30: 32, Maier 30: 172, Majja 27: 124, Maisa 29: 52, Maj 30: 30 f., Maja, -maja 27: 73 ff., 91 ff., 28: 87 ff., 30: 30 ff., 46, Majen/Maien 28: 92, Makkara-Hannu 27: 124, Malaleel 27: 59, 63, 70, Malin 26: 126, 28: 151, 29: 43 ff., 52, Malla 29: 84, Malvina 26: 59, Manasses 27: 59, 63, Mandula 30: 54, Mango 29: 150, Mangold 30: 137, Mankell 30: 137, -mann 29: 176, Mao 26: 150, Mao Ze-Dong 26: 150, Mara 30: 54, Marcellius 30: 29, Marelius 30: 167, Maren Andrea 30: 163, Maren Petz 28: 168, Marga 30: 163, Margareta 26: 65, 157, 29: 44 ff., 58, 108, Margarita 29: 87, Marget Tyles 28: 44, Märggut 29: 183, Margit 30: 57 f., Margit revalska 28: 45, Margitta 29: 43 ff., Margrete 30: 163, Mari 28: 87 ff., 29: 139, 191, 30: 54, 77, Maria 26: 125, 27: 39, 108, 28: 88, 29: 42 f., 51 f., 54, 58, 131, 186, 191, Mária 30: 54, 57 ff., Mariad 29: 42, Marianela 26: 125, Mariann 30: 63, Marianna 29: 90, Marianne 26: 58, 28: 93, Maria Stuart 28: 96, Marica 30: 54, Mari Dubedäre 30: 88, Marie 27: 124, 28: 88 ff., 29: 43 ff., 52, 54, 191, Marie Claire 28: 96, Mariet ryssedatter 28: 45, Marika 29: 139, Marina 29: 53, Marinka 30: 54, Marin Kastibrog 28: 45, Marinus 30: 77, Mariod 29: 42, Mariska 30: 54, Marit 29: 42 ff., 58, 108, Marita 29: 87, Maritovitsj 30: 98, Marius 30: 77, Marja 27: 124, 28: 88, 90, Markvard 29: 81 f., Marna 30: 163, Marri 28: 91, Marselia 30: 29, Marselie 29: 84, Marselius 30: 28 f., 46, Márta 30: 53, Marte 29: 108, Marthinus 28: 123, Martine 29: 190, Martinus 29: 190, Márton 30: 53, 57, Mary 28: 90, 96, Marye 29: 45, Masselle 29: 84, Massi 29: 81 f., 84, Máté 30: 57, Matheus 27: 130, Mats 27: 130, 29: 81 f., 84, Matteus 27: 130, 29: 81, Mat(t)hias 27: 115, 130, 30: 173, Matthäus 27: 115, 30: 173, Matti 29: 186, Mattias 26: 125, 27: 130, 29: 81, Mauno 27: 124, Maurits 28: 118, Max 26: 66 ff., May 30: 29 ff., Maya 28: 100, Mayday 29: 151, Md 30: 87, Medve 30: 52, Meijerfeldt 29: 157, Meja 26: 65, Mektilda 29: 90, Melchior 27: 58, Melda 30: 163, Melinda 30: 53, Melkior 29: 81 f., Melkior 27: 58, 66, Melkjör 27: 56 f., 66, Melody 26: 126, Menseth 26: 151, Meriadoc 26: 64, Metúsalem 27: 59, 63, Metzger 28: 158, Meud 30: 162, Meyer 26: 160, 30: 178, Meynseth 26: 151, Michael 28: 139, Michel 26: 16, Mickey 26: 136, Mig 26: 98, Mihály 30: 57, Mika 26: 126, Mikhail 26: 16 f., Mikkjal 28: 139, Miklós 30: 53, 57, Milda 30: 163, Mildri 29: 72, 81 f., Millemark 29: 158, Milla 26: 66, 68, Millaaraq 26: 53, Miller 27: 141, Millmark 29: 158, Milmark 29: 158, Mina 26: 98, Mindor 28: 115, Minken 30: 163, Miranda 26: 58, 67, Miriam, Mirjam 29: 124, 188, Mirjami 29: 124, 132, 136, Miroslav 26: 17, 30: 15, Mirre 29: 136, Miträtithi 30: 11, 14 f., Mitteratti 30: 10, Modesty 29: 151, Moell 30: 110, Moen 28: 156, Mohammad 30: 178, Mohammed 27: 134, Móises 27: 58, Moll 30: 110, Molntuss 29: 154, Momber, Mumber, Mommertz, Mummert 30: 169, Monika, Mónika 30: 60, 63, Monroe 27: 123, Montanus 26: 91, Montroyal 29: 152, Móses 27: 56 f., 58, Moses 28: 159, 29: 81 f., 30: 164, Moss 30: 163, Mossa 28: 93, Mother 29: 193, Móyses 27: 58, Mstislav 26: 6 ff., 9, 12, Muhammad 30: 87, Muminsson 29: 154, Munka

30: 53, Muonion Leevi 27: 124, Murphy 30: 172, Musa 30: 86, muskelknutte 27: 80 f., Mustafa 27: 39, Mutsson 29: 154, My 26: 57, 65 ff., Myhr 30: 109, My-Love 29: 150, Myr 30: 109, Myran 29: 151, Mýri 29: 173, Müller, Möller, Miller 26: 160, 27: 141, 30: 154, 169, Måndroppe 29: 154, Måndröm 26: 92, Måne 29: 151, Måns, -måns 27: 79, 85, 92, Månstråle 29: 151, Mår 29: 81 f., Måreta 29: 44 f., 48, 54, Møll 30: 110, Møller 30: 172.

Nacka 26: 115, Nada 29: 124, 132, Nagy 27: 122, 30: 52, Nammag 28: 114, Namnlös 27: 33 f., Nanna 26: 60, 29: 112, Nannr 26: 143, Narva-Kalle 27: 78, Narvor 28: 142, Natan 27: 59, 63, Nathaliespappa 29: 152, Nat(h)anael 27: 59, 64, Nauðigastiz 30: 6, 14, Nedreaas, -ås 30: 110, Nedron 28: 115, 117, Negrarosa 29: 154, Negyed 30: 53, Nehemia, Nehemie 27: 65, 67, 70, Nelda 30: 163, Nella 30: 163, Nel(l)e 29: 81, Nemél 30: 53, Nemilepos 28: 114, -nen 29: 140, Neslein 28: 112, Neslin 28: 112 f., *Neṣah₂- 29: 203, Neuber 30: 173, Neubert 27: 116, 30: 173, *Neṣo- 29: 203, Niela 26: 125, Niclas 28: 139, Nicola 29: 190, Nid- 28: 118 f., Nielsen 28: 112, Nightlove 29: 154, Niilas 27: 124, Niillas 30: 178, Níkanor 27: 68 f., Niklas 28: 139, Nikódemus 27: 65, 67, 70, Nikolaia 29: 81 f., Nikolaus 27: 116, 29: 87, 108, 30: 173, Nikolett 30: 55, 60, Nikolina 29: 90, Nikoline 28: 94, 30: 167, -nilde/-nille 26: 79, Nille 29: 81 f., Nils 27: 124, 29: 81, 108, 30: 178, Nilsen 28: 113, Nilska, Nilske 29: 81 f., Nilsson 28: 107 ff., 29: 181, Nimrod 28: 115, Ninel 28: 115 f., -nisse 27: 79, Nietzsche 29: 176, Nizlihm 28: 111, Noah 26: 125, 27: 142, Nōah 29: 79, Noahgutt 30: 178, Nobel 28: 155, 30: 137, Noe 29: 79 f., Nomell 29: 158, Noor 29: 190, Nora-Anna 26: 115 ff., Norbert 30: 53, Nordenstjerna 29: 157, Nordenstråle 29: 157, Nordling 29: 159, Norea 30: 167, Norvald 29: 108, Nos- 28: 112, Nosslin 28: 107 ff., Nova 30: 42, Nowak 30: 173, Nozlihn 28: 111, Nuhtte 29: 183, Numell 29: 158, Nuorttuk 29: 183, Nutti 29: 181, 183, Nya Rødhata 28: 45, Nyström 30: 128, Nyt 26: 153, Nävrös 26: 91.

Óbeð 27: 59, 64, 70, Octava 30: 42, October 29: 151, Octobia 30: 41, Oddmun(d) 30: 166, Oddson 28: 124, Odel- 26: 152, Oden 29: 112, Oden (myt.) 27: 20, Oden-Disa 27: 21, Odilia 26: 151, Odinkar 27: 21, Odlaug 30: 162, Odolf 30: 162, Óðin 28: 142, [Ö]fags sunn 28: 9, Ofelia 26: 58, Ofift 29: 152, Oktobia 30: 41, Ola 29: 63, 72, 79, 84, 87, 108, 118, Olai 29: 87, Ola og Kari 28: 99, Olaf 28: 137, Olaff smidh vidh Norre porth 28: 43, Ólaf(r) 28: 35 ff., Olane 29: 79 f., Ola Smed 30: 178, Olaus 29: 90, Olav 27: 38, 124, 29: 118, 30: 178, Olava 29: 81 f., Old Lady 29: 193, Ole 29: 63, Olea 29: 71, 84, Oleg 26: 12, Oleif, Oleiv 30: 163, Óleif(r) 28: 35 ff., Olemann 30: 178, -olf/-ulf 26: 47, 28: 119, Olgaevtsij 30: 98, Olgar 30: 163, Olgard 30: 163, Olgasatter 30: 98, Ol'goviches 26: 12, Olina 29: 71, 81 f., Olivér 30: 54, Olkje 29: 90, -olle 27: 79, Olloug 30: 163, Oloff Børelsson 27: 151, Olov 30: 163, Omarsatter 30: 98, Ommund 29: 70, Ónesimus 27: 59, 64, 70, Ontuva-Jouni 27: 124, Op(p)heim 30: 109, Oriel 28: 115, 117, Orla 26: 59, Orlaug 29: 81 f., Ormr 28: 35, Orne 28: 11, Oscar, Oskar 26: 59, Osla 28: 142, Osman(n) 30: 173, Ossian 26: 59, Ostano 26: 50, Östarki 29: 29, Ostrogoto 26: 9, ÖsyrgR 26: 42 f., Otrygg 26: 49, Otto 28: 112, Otto Normalverbraucher 28: 158, Otvagen 26: 134, Ouf(f) 30: 87, Oula 27: 124, -ovitsj 30: 98, **owlpupewaz** 27: 15, -ovna 30: 98, Oxenskjöld 29: 156, Ögurr 26: 135, Ölbjörn 27: 13, Ölmóðr 27: 13, Ölvér 27: 8, 11, 13, , Ölvér 27: 23, Öngli 29: 30, Örn 28: 11, Özurr 29: 84.

Paholainen 27: 142, Pál 30: 57, Palt 27: 138, Pamela 26: 58, 67, Panka 27: 132, Papegøye 28: 47, -pappa 29: 152, papperspelle 27: 83, Patricia 27: 129, Patrik 30: 55, Paulina 29: 90, Paulmar 30: 163, Paulus 29: 90, Peder Krabbe 28: 168, Pedersen 28: 155, Pedhir Mædh kulonne 27: 132, Pekan Aane-Marja 27: 124, Pelle, -pelle 27: 79, 81, 92, Péntek 30: 53, Per 27: 79, 124, 30: 78, Per Byrgelsson 27: 151, Percival 26: 58, Pernille 29: 81 f., Persson 29: 181, de Pescoll 26: 128, Pescoller 26: 128, Peter, Péter 28: 115, 30: 57, 59, 63, 173, Peters 30: 173, Petersen 28: 155, Petra 30: 60, Petrikje 29: 87, Petroleum 26: 96, Petronella 29: 90, Petter, -petter 27: 73 ff., 91 f., Phoebe 30: 28, Pia 29: 174, Pianne 29: 174, Picard 29: 177, Pickert 29: 177, Piera 27: 124, Piippu-Kreetta 27: 124, Pillan 26: 115, Pinka 28: 45, piplisa 27: 84, Piros 30: 54, Pirre 28: 115, Pitman 30: 172, Pitt, Pitts 30: 172, Plutonium 30: 86, Plutten 29: 150, -polk 26: 9, Polmar 30: 163, Pontta-Anna 27: 124 f., Pottomsson 29: 154, Prahlhans 27: 93, Prins 29: 150, Proffe 29: 151, Pros 29: 188, Psilander 26:

91, Puma 29: 151, Puntan Anna 27: 124 f., Pussy Galore 26: 83, -putte 27: 79, Pyret 26: 115, Páfágelöga 29: 154, Pál 28: 98, Pálekvist 29: 153, Pálska Malin 28: 45, Paasche 30: 114, Paasche-Aasen 30: 114, Páve 29: 181, Páivi 29: 124, Páivikki 29: 124, Párnetti 27: 124.

Q 29: 149 f., Quinta 30: 28, Qvick 27: 131.

Rackare 29: 154, Radecker 27: 122, Rademacher, Rademaker 27: 122, Radio 26: 148, Ragnar 30: 163, Ragnheiðr 26: 9, Ragnhild 30: 178, Ragnil(d) 29: 43, 71, Ragnilda, Ragnilde 29: 71, 81, Ragnvald 26: 9, 29: 110, Ragúel 27: 65, 67, Rainer-Maria 26: 153, Rakel 29: 81 f., Ramborg 29: 44, 48, 52, Ramunder 26: 60, Ramfred 29: 48 f., 54, Randal 28: 131, 139, Randi 30: 162, Randina 29: 90, Ranei 30: 162, Ranita 30: 162, Ranndal 28: 131, Ranndalur 28: 131 f., 139, Ranvá 28: 142, Rásmos 29: 183, Rasmus 26: 126, 29: 79 f., Ravdna 30: 178, Ravi 28: 113 f., Rebekka 29: 90, Regena 26: 151, Regina 29: 90, Reginn (myt.) 29: 25, Regnar 30: 163, Reiar 29: 79 f., Reiel 29: 79 f., Reinaldo 26: 154, Reinert 29: 87, Réka 30: 60, Remarque 28: 113, Rena 30: 163, Reodol 28: 118, Reodor 28: 118, Retep Mrots 28: 114, Reynaldo 26: 154, Riborg 29: 84, Richárd 30: 54, Rickman 29: 151, Ricswiit 26: 151, Ridder frwn 28: 52, Riekkó-Heikku 27: 125, Riitta 29: 124, Rik-26: 152, Rikard 29: 87, Rilda 30: 162, Rina 30: 163, Risten 30: 178, (das) Rita 30: 141, 162, Rita 27: 129, River 30: 167, Robert 26: 137, 156, 28: 153, 29: 90, Roberta 26: 156, 28: 153, Robin 28: 153, Rodle 28: 113, 117, Roðiauð 26: 26 ff., 32, Röðþiauð 26: 27, Roghskuta 28: 46, Rognald 29: 81 f., Rogneda 26: 9, Rogvolod 26: 9, Rohde 28: 115, Roland 30: 54, Rolv 29: 90, 30: 178, Roman 26: 14 ff., Ronja 26: 57, 65 ff., 28: 163, Ronny 26: 93, Rorspinn 28: 47, Ror Wolf 26: 154, Rosalie 29: 191, Rosencreutz 29: 155, Rosenklinga 29: 157, Rosenkranz 29: 177, Rosenkvist 29: 159, Rosenpárla 29: 154, Rosmunda 29: 84, Rosso Bestiano 26: 147, Royða 28: 142, Røgnvaldr 29: 81, Rubinstein 26: 147, Ruby 30: 79, Rudi 30: 162, Rudolf 29: 90, Rudy 30: 80, Rún 28: 142, Runi 30: 162, Ruoppa 29: 183, Ruth 28: 168, 29: 52, Rymdport 29: 154, räknenisse 27: 83, Rødhataskan 28: 45, Rø(d)set 30: 109, Røed 28: 121, Røgnvaldr 26: 9, Römer 27: 122, Roverdatter 30: 97.

Sabel 26: 154, Sadelstierna 29: 154, St. John 29: 150, *Saiwiharjaz 29: 200, Sakaría 27: 59, Sakarías 27: 56 f., Sakkeus 27: 59, 64, 70, Saku 26: 126, Sála 28: 23, Salander 26: 150, Salbergs-Malin 28: 44, Saligastiz 30: 6, Salmundr 27: 23, Salmøy 29: 81 f., Salómon 27: 54 f., Salve 28: 15, 29: 79 f., Samson 27: 56 f., 30: 162, Samuel 29: 63, Samúel 27: 59, 64, Sana 30: 162, Sander 29: 84, Sandor, Sándor 30: 49, 59 f., Sanna 30: 162, Sara 26: 125, 29: 44 f., 48, 52, 58, Sára 30: 58, Saron 30: 162, Scallo 30: 134, Scherlock 26: 62, Schillo 29: 177, Schmeling 30: 154, Schmid 30: 138, Schmidt 26: 160, 27: 129, 30: 172, Schmidt/Kowar 30: 170, Schmidtin 30: 142, Schmi(e)d 26: 160, Schneider 26: 160, Schoolmaster 29: 193, Schreinert 30: 137, Schröder 29: 177, Schröder 29: 177, Schubert 30: 137, Schura 26: 154, Schwab 27: 122, Schwabe 26: 159, Schweini 30: 137, Schweinsteiger 30: 137, Sebastian 29: 84, Sebastiano 26: 147, Seberiana 30: 176, Seborg 29: 79 f., Seftreff 30: 43, Seibot 26: 154, Seifri(e)d 26: 154, Selma 26: 59, Selveste 30: 89, -sen 29: 180, Senja 30: 162, Septembra 30: 41, Septimia 30: 26, Sergejsdatter 30: 98, Serudia 29: 174, -set(h) 30: 109, Sevdal 28: 131, Severin 29: 90, Severina 29: 90, Seydayéebdulcelil 29: 151, Shaita 26: 154, Shakespeare 26: 129, Shakibimomtaz 29: 151, Sibbe 28: 125, Sibelius 27: 123, Sibylla 27: 142, Sicilla 29: 42, 44 f., Síðu-Hallr 27: 131, Sigbjörg 29: 79, Sigbjörn 28: 125, Sigdjaud 26: 28, Sigðiauð 26: 26 ff., 32, Sigfrid 30: 167, 178, Signild 26: 58, Signy 28: 115, Sigrid 29: 43 ff. 51, 54, 58, Sigtjaud 26: 28, Sigtrud 29: 87, Sigtryggr 28: 11, Sigbör 27: 21, Sigurd 28: 118, 29: 110, 117 f., Sigvaldi 29: 13, 16, 18, Sigviðr sunn Gillaugar 28: 8, Síina 27: 124, Síirin Pekka 27: 124, Silfvenlängtan 29: 154, Silfvercreutz 29: 157, Silfverharnesk 26: 91, Silfverstjerna 26: 92, silly Billy 27: 93, Silverbielke 29: 157, Silverkors 29: 156, Silverpanda 29: 154, Simon 26: 63, 28: 142, -sind 26: 151, Singdal 29: 188, Sini 29: 124, Sirja, Sirje 29: 124, Sista 26: 154, Sita 26: 151, Siv 29: 112, 30: 103, Sivakumar 30: 103, Sivle 28: 122, Sjóvarr 27: 133, Sjur 29: 118, Sjurd 29: 110, Sjúrdur 29: 116, Skakli 29: 30, Skald-Räv 27: 131, Skammhals 26: 134, Skatzna Anna 29: 57, Skinnknifr 29: 30, Skjegg(e) 30: 178, Skjellerup 29: 151, Skogsmus 29: 154, Skrymer 26: 92, skrytmåns 27: 90 f., Skum 29: 183, Skytånger 26: 91, Skökan fru Ribe 28: 45, Sladden 29: 150, sladdermaja 27: 88, Slangen 26: 115,

28: 47, slarvmaja 27: 88, Slavogost 30: 11, 14, Sleincour 28: 112, Sleven 26: 115, smart-alec(k) 27: 93, Smilla 26: 53, 63, 65 ff., Snare 26: 134, Snoddas 26: 115, snuskpelle 27: 84, snåljáp(a) 27: 84, Snövit 29: 151, Sofia 26: 125, 29: 45, 186, Sokkofot 27: 132, Solberg 28: 156, Solbritt 30: 166, Soldansare 29: 154, Sólómon 27: 56, Solstrid 29: 154, Solsträhle 29: 154, Solstråle 29: 150, Solveig 29: 116 f., -son 26: 95, 28: 112, 29: 180 f., 30: 99, -son (-sen) 27: 42, 140, Sonja 26: 65, 30: 162, Sonne 28: 157, Soothsayer 29: 193, Sopelimen 28: 114, sopmaja 27: 83, Sølveig 29: 79, Sølvir 27: 23, Spaði 29: 30, Spak-Bersi 27: 131, Spatz 26: 159, Sperling 26: 159, Spjuvér 29: 154, Sprengtport 29: 157, Sproti 28: 142, Spytihnæv 26: 122, Spætr 29: 30, Staël 28: 112, Staffas Erik 30: 102, StainawariaR 27: 16, Stang 28: 50, Stangebergh 28: 50, Stangenbiærgh 28: 49 f., Stangom bergh 28: 50, Stanley 26: 141, Starki 29: 29, Starkström 29: 154, Stefan 30: 63, -stein 26: 148, 29: 177, Steingrímur 29: 116, Steini 29: 204, Steinn 29: 204, Stellmacher 27: 122, Stenriker 29: 154, Stenskalle 29: 154, Sterki 29: 30, Sterkr 29: 30, Steve 28: 114, Stiernkors 29: 157, Stilleståndh 28: 45, Stina 27: 79, Stompe 28: 47, Stongenbærghs 28: 50, Storm 26: 146, 28: 114, 30: 178, Stormare 28: 114, Stormstege 29: 154, Strand 28: 156, Strindberg 27: 123, Strokirk 28: 112, Struwwelpeter 28: 158, Strählenbjörk 26: 91, Stumpfefotz Karin 28: 45, Styfeldus 26: 49, Styfialdr 26: 134, Stylenhielm 29: 154, Styrbiorn 26: 50, Stålet 30: 89, Summercloud 29: 150, Sun 26: 154, Súnbjört 28: 142, Susann 30: 63, Susannika 26: 125, Suśravas 30: 15, Šuuatii- 30: 15, Svart(e)marja/-maja 28: 95, Svea 27: 108, 29: 112, Svein 28: 125, Sven 27: 132, 28: 152, Svenborg 29: 47, 49, Svenja, Swenja 26: 125, Sverre 29: 110, 118, Sverri 29: 116, Svin, *Svin 27: 132, Svinerygg 28: 47, Svinevit 29: 154, S'wird schon fescht [= fest] werde 30: 126, Svonni 29: 181, 183, Svyatopolk 26: 9, Svyatoslav 26: 6, 9, 12, 17, Svæinn 27: 132, Syatoslaviches 26: 12, Sybilla 27: 142, Sydney 30: 82, Sygni 28: 115, Sy-Jenny 30: 178, Sykes 29: 178, Sylfest 29: 81 f., Sylvi, Sylvia 29: 79 f., Synnøve 29: 117, Sýr 28: 11, Szabó 27: 122, Szebasztián 30: 55, Szemét 30: 53, Szennyas 30: 52, Szilveszter 30: 53, Szilvia 30: 60, Szolgád 30: 53, *Sæarr 27: 133, Säcken 26: 115, Sæbjörg 29: 79, *Særidh 27: 133, *Særir 27: 133, *Særið 27: 133, Sæþörr 27: 2, 23, Söderberg 27: 131, Søgnilde 29: 81 f., -sønn 30: 98, Sören, Søren 29: 81 f., 113, Söta Sigrid 28: 45.

Takkskaduha, Takkskalduha 27: 142, 30: 89, Tala 29: 81 f., Talabani 29: 154, Tale 30: 163, Talina 29: 81 f., Tally 30: 163, Tamás 30: 57, 59, Tana 30: 162, Tania, Tanja 26: 126, Tanne 26: 126, Tapper 27: 131, Tarras-Wahlberg 29: 160, Tatár 30: 53, Taubert 27: 116, Tebasile 28: 123, Teddy 26: 136, Teemu 26: 126, Teodor 30: 162, Teresa 29: 124, Terese 28: 94, Terje 30: 178, Termhav 26: 91, Tessa 29: 124, Tevin 26: 96, -thal 29: 177, Thaulow 28: 121, Thecla 26: 58, Theodegisil 26: 9, Theodegoto 26: 9, Theodehat 26: 9, Theodemir 26: 9, Theodemund 26: 9, Theodenantis 26: 9, Theoderich 26: 9, Theodora 26: 146, Theodore 26: 8, 16, Theodor 26: 146, Theófilus 27: 67 f., Thibaut 26: 154, Thirkle 26: 131, Thirtle 26: 131, *-thiudh 26: 25, 28, 32, Thiudhe 26: 26, Thiudhger 26: 25, Thiudholf 26: 26, Thiudhsten 26: 26, *-thiuth 26: 25, 28, 32, Thiælbodiup 28: 47, Thor 29: 112, Thörir 27: 14, 20, Thórleif 28: 142, Thorund 29: 45, Thorvald 28: 14, Thurbert 26: 131, Thurid 28: 139, 142, Thythger 26: 25, Thythkil 26: 25, Thythulf 26: 26, Tiana 26: 125, Tibor 30: 49, 59 f., Tidkomme 26: 133, Tidkume 26: 133, Tiffany Case 26: 83, Tifriþ 27: 18, Tigran 26: 154, Tile 28: 44, Tile-Margareta 28: 44, Tiløgh 27: 18, Tímea 30: 60, Timofey 26: 19, Tímotheus, Tímótheus 27: 59, 64, Timothy 26: 19, Tindra 26: 65, 27: 44, 30: 178, Tintomara 26: 62, *Ti(ð)rün 26: 134, Tit 26: 19, Titus 26: 19, Tiúga 29: 30, *Tiwa- 27: 18, Tjocke-Sara 28: 45, Tjodolf 26: 60, Tjærand 29: 87, Tobba 29: 204, Tobias 29: 87, 90, Tobias 27: 65, 67, Todda 29: 204, Todor 30: 162, Toffael 29: 154, Tog 30: 89, tokfrans 27: 82, Tölir 28: 14, Tom 27: 129, Tomine 30: 167, Tommy 26: 127, Tone 30: 162, Tonje 30: 163, Tonny 30: 163, Topplánta 27: 131, Topsy 26: 115, Tor 27: 6, 14, 19, 37, 29: 71, 90, 30: 25, Tor (myt.) 27: 6, 14, 19 ff., 37, 29: 195, Tor- 27: 19, Torá 29: 79 f., 90, Torbøn 28: 35, Torbjörg 29: 87, Torbjörn 29: 107, 117, Tordar 30: 162, Tordenskjold 30: 107, Tordsjánta 29: 152, Tore 26: 83, 28: 114, 29: 71, Torfi 28: 35, Torill 30: 178, Torina 29: 90, Torjus 30: 167, Torleiv 30: 178, Tornele 29: 81, Tornilde, Tornille 29: 81 f., Toron 29: 84, Tors Elin 29: 57, Torsk-Margareta 28: 45, von Torslow 29: 155, Torsten 27: 6, Torunda 29: 44 f., 48 f., 58, Tottenham 30: 89, Tottenham-Hotspur 30: 89, trasmaja 27: 86 ff., Traugott 26: 153, 30: 126, 140,

Trazom 28: 114, Trejula 30: 43, Tréknifa 29: 30, trendnisse 27: 86, 89 f., Treysti 28: 142, Trine 29: 81 f., Tristana 26: 122, Trondhiems Pinka 28: 45, Trone 29: 81 f., Truls 29: 81 f., Trygve 30: 162, Trygvi 29: 116, Trym 30: 162, trákmáns(a) 27: 84, 86 f., 90 f., Tue 29: 79 f., **tufialtr** 26: 134, **tulha** 28: 5, **tulhar** 28: 5, Tulla 30: 178, Tumba 26: 115, Tummelisa 29: 150, Turbat, Turbet, Turbit 26: 131, Turbot 26: 130, Turið 28: 139, Turtle 26: 131, Tusendhieflers Brita 28: 44, Tveggi (myt.) 28: 11, 29: 27, Tvetomte 29: 154, Twilight 26: 96, Tvorimir 26: 17, Tvárnit 29: 154, Tvæggi 28: 11, Tünde 30: 54, Tyr (myt.) 27: 18, Türk 28: 158, *Týrún 26: 134, Týrur 28: 142, Tysk 28: 167, Txaria 30: 176, Tælpadiwpet 28: 47 ff., Tøger 29: 81 f., Tønnes 29: 90, Törmán Heikku 27: 125, Töväder 29: 154.

Þeófilas, Þeófilus 27: 65, 67 f., 70, *þewa- 27: 16, Þexla 29: 30, -þiaud 26: 25 ff., Þiaudi 26: 26, Þiaudmundr 26: 26, *þiöd 26: 25, 28, 32, Þioðarr 26: 25, Þiöðbiörg 26: 26, Þiöðgeirr 26: 25, Þiöðgerðr 26: 26, Þiöðhildir 26: 26, Þiöðkell 26: 25, Þiöðólfr 26: 26, Þiöðunnr 26: 26, Þiöðvaldr 26: 26, *Þiuð- 26: 28, 31, Þiuðborg 26: 26, Þiuðgæirr 26: 25, Þiuðhæiðr 26: 26, Þiuðmundr 26: 25, *Þiuðr- 26: 31, Þiuðstæinn 26: 25, Þiuðulfr 26: 26, Þiuðvi 26: 26, Þór- 26: 131, 28: 7, Þóra 28: 5 ff., Þorbjörg 29: 204, Þórdís 29: 204, Þörgarðr 26: 143, Þörgnýr 27: 20, Þorgrímr 27: 25, *Þorgunnr 29: 206, Þörgæirr 26: 144, Þörgarðr 26: 143, Þórir 27: 11, 14, 29: 195, Þórir 27: 20 ff., Þörkælls 28: 7, Þörka(ti)ll 27: 17, Þörniútr 28: 7, Þórólfr 27: 25, Þórr, -þórr 27: 21 f., 37, Þórr- (myt.) 27: 37, Þorsteinn 27: 25, Þorstæin 28: 7, [Þö]rulf 26: 144, Þráinn (myt.) 29: 25, Þrándr 28: 10 f., Þróndr 28: 10 f., Þrör 28: 5, 10 f., 13 ff., 23, Þrór (myt.) 28: 5, 23, Þrötti 29: 29, Þrum-Ketilsson 27: 131, **þrusun** 28: 5 ff., *Þunra- 27: 14, *Þunragautaz 27: 8, 14, *Þunrawihaz 27: 8, 14, 20, 29: 195, *Þunrawulfaz 27: 8, 14, Þyðkæll 26: 25.

U 30: 87, **uajbr** ... 29: 11, Uar 26: 19, Udolph 29: 175, Uglá 29: 46, Uhcci 29: 183, Uisogastus 30: 15, Ukaabdulhak 29: 151, -ulfr 26: 144, ulfuer 26: 50, Ull (myt.) 27: 15, Ulrikka 29: 90, Ulv 29: 107, 173, Una 28: 10, Undset 27: 123, Unga Kristin Rødhatakan 28: 45, Ungár 29: 183, Uni 28: 10, Upamaśravas 30: 10, 15, Urne 28: 11, Uro-Lee 30: 89, Ursula 26: 146, -us 27: 43, Usjyldig 30: 89, Utsi 29: 183, Uvamo.kozis, Uvamokozis 30: 10, 15.

Wagner 26: 160, 27: 122, Waṣagastiz 30: 6, Wahlberg 27: 131, Wahlström 29: 159, Waki 26: 154, Valborg 29: 44 f., 84, Vald 29: 79 f., -wald(e) 26: 47, Valdemar 27: 124, 29: 79 f., Valentin 27: 33 f., 29: 81 f., Valentinus 30: 53, Valgjerd 29: 84, Váli (myt.) 29: 25, Váli 29: 30, Valkku 27: 124, Vanessa 26: 135, Vang-, Wang- 30: 109, Vanilja 29: 154, Vanja 26: 65, Varg 30: 178, Varsaniel 28: 117, Vasad 30: 52, Vasilij 26: 16, Vasilij Vasiljevich 26: 18, Vasiljeviches 26: 15, Vasil'ko 26: 14, Vé 30: 7, Vébjörn 27: 22, 25, 40, Vébrandr 27: 22, Védis 27: 25, 40, Veðr 29: 11, Veðraldi 29: 11, Vegard 30: 163, Végeirr 27: 22, 25, 40, Vegeleser 30: 89, Végestr 27: 25, 40, Vegger 30: 163, Vela.gostius 30: 15, Véleif(r) 28: 35, Vémundr 27: 25, 40, Vendég 30: 53, Vendel 30: 163, Vendil 30: 163, Vénes 30: 52, Venke 29: 90, Wēohstān 27: 12, Veranneman 29: 176, Werner 26: 146, Veronica, Veronika, Weronika 26: 65, 30: 63, Vescleves- 30: 15, Vesla 30: 178, Vésteinn 27: 12, 22, 25, 40, Véþormr 27: 24, 25, 40, Véþorn 27: 25, 40, Whitebear 30: 88, Vi- 27: 22, -wi 26: 152, Vibeke 29: 90, Vibjörn 27: 22, Viborg 27: 22, Vicco 26: 154, -wich 26: 152, Victor 28: 136 f., Victoria 28: 136 ff., 143, Vida 30: 163, -wide 26: 152, Vidh- 27: 22, Vidkun(n) 30: 163, Wido 26: 131, Widows 26: 131, Wiðugastiz 30: 6, -wif 26: 152, Vifastr 27: 22, Wife 29: 193, Viðill, Viðill 27: 6, 10 ff., 17, 23, Wiggen 28: 123, Vigh- 27: 22, vigtigter 27: 93, Viðuðr/-gundr 27: 17, *Wiðastainaz 27: 8, 12, *Wiðaz 27: 8, 11, Wikko 26: 154, de Viks 28: 121, viktigpetter 27: 73 ff., 86 ff., Viktoria 28: 136, Viktória 30: 60, Vilda 30: 163, Vilde 30: 163, Wildenvey 30: 171, Wilhelm 30: 173, Vilhelmina 27: 111, 29: 90, Wilhelmine 29: 203, 30: 163, Víli (myt.) 29: 25, 30, Villa 30: 163, Villats 29: 81 f., Willems 30: 173, Williot 26: 96, Willy 26: 62, Willy Brandt 29: 178, Vilmos 30: 53, Winbo 28: 167, Vincents 30: 78, Vindálfr (myt.) 29: 23, Windrufva 29: 154, vingpelle 27: 87, Vinjar 30: 78 f., Vinsjans 30: 78, Vionette 29: 174, Virtanen 29: 130, Virún 27: 22, Višeti 27: 22 ff., Visigard 29: 206, Viurðr 27: 22, Wiwaz 30: 178, Wiwaz 27: 8 ff., Wiven-Nilsson 29: 160, Vivien 30: 60, Wiwijó 27: 8 ff., Vivike 30: 163, Wiwila 27: 8 ff., Viyeyethas 29: 151, Vladislav 30: 53, Wodan 26:

154, Voldemar 29: 191, Wollebe 26: 129, Vollert 29: 90, Volodimir 26: 6 f., 12, Volodimirich 26: 9, Vomstein 30: 136, Wōduridaz 30: 178, Vohuu.asti 30: 15, Voigt 30: 138, Wolfgang 30: 128 ff., Woosnam 26: 131, Worsnop 26: 131, Vsevolod 26: 6 f., 9, 12 ff., 17, Wulf-Rainer 26: 153, Wulþu- 27: 15, Wulþubewar 27: 16, Wulþubewaz 27: 8, 15 f., *Wulþuz (myt.) 27: 15, Vysheslav 26: 9, Vår 30: 178, Wänella 29: 52.

Yah(weh) 27: 61, Yaropolk 26: 6, 9, 12, Yaroslav 26: 9, 12 ff., 16 f., Yasmin, Yasmine 26: 140, 29: 189, Yasminsonn 30: 98, Yngva 28: 142, Yogarajah 30: 103, Ýrr 29: 204, Yrsa 29: 204, Yskander 29: 151, Ytterberg 30: 106, Ytterberg 30: 106, Yuki 26: 154, Yuriij 26: 14 f., Yvonne 26: 154.

Zab 30: 52, Zabel 26: 154, Ze 26: 150, Zegol 28: 118, Zhiroslav 26: 17, Zitzelberger 29: 176, Zoe 26: 135, Zoltan, Zoltán 30: 49, 59 f., Zorayda 26: 62, Zorn 29: 178, Zsófia 30: 53, 57 f., Zsolt 30: 59, Zsuzsa 30: 54, Zsuzsanna 30: 54, 57 ff., Zuleyma 26: 62, Zwecke 30: 129 f., Zyriak 26: 125.

Aa 30: 87, Åby 26: 116, Aada 26: 125, Ådne, Aadne 29: 64, 71, Aaen 30: 87, Ågörn 29: 153, Aamund 29: 70, Årstein 30: 161, -aas, -ås 30: 109, Åse 28: 94, 29: 117, Aasen 30: 114, Åskregn 29: 154, Åsta 30: 178, Åstein 30: 161.

ælf-, -ælv 27: 18, Æljen 30: 89, Älkskog 29: 154, Ängelhimmel 29: 154, Änglarna 29: 202, Ænnibrant 28: 11.

Ødbøn m. 30: 19, 22, *Ødhbøn 30: 19 ff., *Ødhbøn f. 30: 19, 22, *Ögnar 28: 15, Öpe(r) 26: 133, Ølegård 29: 81 f., Ølle- 29: 81, Örnefjorden 29: 154, Örintand 29: 154, Østen 26: 50, Östergren 29: 159, Øystein Alfildar sun 28: 8, Øyvind 29: 117 f., Öztürk 27: 122, Öå 26: 92.

᾿Αλεξάνδρα 29: 203, ᾿Αλέξανδρος 29: 203 f., Βοῦς 29: 202 f., Διοκλῆς 30: 15, Διόξεν(φ)ος 30: 15, Εὐκλέης 30: 15, Εὐγένεια 29: 203, Εὐγένης 29: 203, Ἡδῆια 29: 203, Ἡδύς 29: 203, Θεοδότῃ 29: 203 f., Θεόδοτος 29: 203, Θεοκλῆς 30: 15, Θεόξεν(φ)ος 30: 15, Κλεόξεν(φ)ος 30: 10, 14, Κλεόξενος 29: 204, Κλεοπτολέμη 29: 203 f., Κλεοπτόλεμος 29: 203 f., Ξεν(φ)οκλῆς 30: 15.

Ortnamn

Förkortningar: D = Danmark, F = Finland, Fr = Frankrike, Fär = Färöarna, I = Island, Isr = Israel, N = Norge, Nl = Nederländerna, P = Polen, Ru = Rumänien, S = Sverige, Schw = Schweiz, Sl = Slovakien, Som = Somalia, Sp = Spanien, St = Storbritannien, T = Tyskland, Tj = Tjeckien

(A) Calle, Calles Sp 30: 175, Aekis S 30: 148, Adolf Hitler-Str. T 30: 147, Akademiska sjukhuset S 30: 148, Alexanderplatz T 30: 128, the Alps 27: 155, L'Ametlla de Mar Sp 26: 149, Am Mühlbach T 30: 126, An der Dreispitz T 30: 126, Angus St 26: 131, Annero S 26: 95, Apa-vatn I 27: 138, Arendal N 30: 164, Auschwitz S 30: 148, Axö S 27: 130, Bahnhof-Str. T 30: 147, Barsebäck S 28: 46, Beateberg S 26: 95, Belsen S 30: 148, Bergen N 30: 107, Betten N 30: 164, the Black Forest T 27: 155, Blöttjan S 27: 130, Bodensee 30: 128, -bodha S 26: 95, Brattingborgh D 28: 49, Brunnsan F 30: 148, Brunnsparken F 30: 148, Bucureşti Ru 30: 175, Burnage St 26: 130, Bänder Schw 30: 174, Bø-, -bø N 27: 128, Campeador Sp 26: 149, Deor N 28: 121, Dorotea S 27: 111, Däderizstraße Schw 30: 175, Elbflorenz T 30: 147, Falköping S 27: 111, Feldberg T 30: 128, Felestad S 29: 28, Filsted D 29: 28, Fjeldstet D 29: 28, Floda S 28: 121, Florenz des Nordens (Ostens) P 30: 147, Fonts de Sacalm Sp 26: 149, Fredrika S 27: 111, Frei- 28: 51, Freiburg T 28: 51, Freu- 28: 51, Freuden- 28: 51, Freudenberg T 28: 51, Freudenstein T 28: 51, Gafon Schw 30: 174, Gelsenkirchen T 30: 136, Germany 27: 155, Grautrinn N 27: 131, Grindaheim N 27: 129, der große Teich

30: 147, Gryttby S 26: 49, Grönsö S 26: 139, Gualöv S 27: 19, Gullev D 27: 19, Gøteborg S 30: 107, Hagelsberga S 27: 132, Hagelsrum S 27: 132, Hagersryd S 27: 132, Hammarskjöldsvägen F 28: 162, Hamnen S 30: 129, Hansinkenttä F 27: 125, Harde T 26: 121, -heim 30: 145, Hellvi S 27: 11, Helsinki/Helsingfors F 30: 148, Hesa F 30: 148, Hinter Hausen T 30: 126, 132, -holt D 26: 140, Homborstad N 29: 25, Hommerstad N 29: 25, Horbelev D 29: 25, Hormesta S 29: 25, Husaby 26: 139, Hüsabyr S 26: 41, Husby S 26: 41, Hästhagen S 30: 137, *Hælghavi S 27: 11, Högholmen F 30: 148, Högis F 30: 148, Im Stümpfchen T 30: 126, -ingen 30: 138, 145, *-ingia 30: 138, Ingmar Bergmans Gata S 26: 84, Irak 30: 138, Iran 30: 138, Irl T 27: 122, Irlen T 27: 122, Irlenhof T 27: 122, Iupingaz 30: 153 f., Jerusalem Is 28: 115, Johannes Gutenberg-Universität T 30: 128, Juronjaure S 26: 64, Jylland N 30: 164, Jylland D 30: 107, Jönköping S 27: 111, Kalvhagen S 30: 129, Katwijk aan Zee Nl 26: 149, Kiruna S 27: 111, Kohlenpott T 30: 147, Koisjøen N 28: 93, Kommesrud N 26: 40, Kongegaret N 27: 128, die Krumme Straße T 30: 126, 132, Kungsan S 30: 148, Kungsträdgården S 30: 148, Kyrkan S 30: 129 f., Käringläret S 27: 130, Köpmanstorp S 26: 39, Köpsta S 26: 41, Ladan S 30: 130, Landskrona S 27: 111, Leipzig T 30: 145, Leninparken F 28: 162, -lev/-löv 26: 139, 27: 7, 20, 133, Lilla Paris S 30: 147, Limfjord(en) D 30: 107, Ljustorp S 26: 139, London St 27: 155, Lumijänkkä F 27: 125, Madrid Sp 27: 155, Majafjellet N 28: 100, Majaholet N 28: 100, Majavatn N 28: 100, Marieberg S 30: 148, Marris S 30: 148, Matsneke S 28: 119 f., Mjøsa N 27: 130, Mogadishu Som 29: 197, Molins de Llobregat Sp 26: 149, Molins de Rei Sp 26: 149, Montjoie Fr 28: 51, Münster T 30: 154, Märsö S 26: 139, Německý Brod Tj, Sl 26: 149, Nidaros N 30: 107, Nidolf S 28: 118 ff., Nirak S 28: 121, Norden 28: 115 ff., Nordens Venedig S 30: 147, Norge 28: 115, 117, Näset S 30: 130, O N 30: 87, Odense D 30: 107, Odins vei N 27: 128, Oppetuna S 26: 139, Oslo N 30: 107, Oxbetet S 30: 154, Oxford St 27: 152, Pölen 30: 147, Ranndal Fär 28: 131, Reitzlingen T 30: 175, Rejusalem S 28: 115, der Rhein 27: 155, Rigi Schw 30: 174, -rud N 27: 128, Rådhus D 26: 139, Sant Hilari Sacalm Sp 26: 149, der Schwartzwald T 27: 155, Siebengebirge T 30: 128, Sigmaringen T 30: 154, Sjørslev D 29: 299, -sk 26: 121, Skammestein N 27: 129, Skeppsbron S 30: 137, Skived S 28: 121, Skövde S 27: 111, Slowakei 30: 137, Snemyr N 27: 125, Soest T 30: 138, Southend-on-Sea St 26: 149, -sta(d) 27: 7, 45, Stadi F 30: 148, -statt/-stätten T 30: 145, Stollberger Straße T 30: 148, Stollt T 30: 148, Storslett N 27: 125, Studan S 30: 148, Studenternas idrottsplats S 30: 148, Svearike 29: 112, Særsløv D 29: 200, Særslöv S 29: 200, *Særstaðir D, S 27: 133, Tierp S 27: 130, Tolesrum S 28: 14, Torp S 26: 139, -torp 26: 138 f., Trosta(d) S 28: 14, Tschechien 30: 137, Tschechoslowakei 30: 137, Tuggelite S 27: 130, Tuna D 26: 139, -tuna 26: 139, Tune D 26: 139, Tyin N 30: 107, Tyrihansveien N 27: 128, -und 30: 174, Vansö S 26: 139, Westskandinavien 30: 171, Vevelsta S 27: 11, Vilhelmina S 27: 111, Villa Hügel T 30: 128, Viveljö S 27: 11, Vivelsta S 27: 11, *Vivils-Husa S 27: 11, Wo der Fuchs den Enten predigt T 30: 126, Wolstenholme St 26: 131, Volvat N 28: 121, Worsnop St 26: 131, Wutach T 30: 154, Wäggis Schw 30: 174, Å N 30: 87, Aa T 30: 154, Ålesund N 30: 107, Ålsken S 26: 121, Ängelholm S 27: 111, Ängen S 30: 129.

Djurnamn

Bärbel 30: 149, Bølle 30: 149, Bølline 30: 149, Dempsey 30: 148, Doris 30: 149, Fioli 30: 149, Fiolinen 30: 149, Fiolinka 30: 149, Gullros 29: 154, Kain 30: 149, Katinka 30: 149, Kattrinchen 30: 149, Kattrine 30: 149, Keiko 30: 85, 89, die Kleine 30: 149, Kurt 30: 149, Lodde 30: 149, Lohengrin 30: 149, Lotte 30: 149, Majros 29: 154, Marie 30: 148, Marius 30: 149, Markgraf 30: 154, Meinulf 30: 149, Minister 30: 154, Mrs. Kurt 30: 149, Rufus 30: 149, Stjärna 29: 154, Valde 30: 149, Vivaldi 30: 149.

Övriga namn

des 11. September 30: 150, 4711 30: 135, das Ariel 30: 150, die Bismarck 30: 151, der BMW 30: 150, die BMW 30: 151, Bundesamt für Strahlenschutz 30: 130, die Camel 30: 150, Deutscher Familiennamenatlas 30: 128, 130, Deutsches Seminar 30: 154, Diana 28: 162, The Earth 27: 153, Einstein överquert die Elbe bei Hamburg 30: 126, Elida 26: 60, Flora 28: 162, Französische Revolution 30: 150, Gaggerine 30: 154, Germanistisches Seminar 30: 154, Golf 30: 150, Gråmølna 28: 97, Gudrun 30: 151, Heinrich der Lange 27: 120, Hotel Saksjøbing 27: 145, Hotel Saxkjøbing 27: 145, In der Bein 30: 126, InterCity Hotel 26: 150, Julius 30: 44, Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö 30: 126, Kodak 30: 135, der Labello 30: 150, die Landshut 30: 151, Leibniz-Keks 30: 135, die Lutherlinde 27: 120, Mari kvern 28: 97, Mars 27: 153, Mercedes 30: 135, Mourning becomes Electra 30: 126, Namen. Eine Einführung in die Onomastik 30: 128, Nidolfs Kultur 28: 120, Nutella 30: 154, Per 30: 151, Ravi Design 28: 114, Sprite 30: 150, Svartemarja 28: 99, Waxjö Motorsällskap 27: 145, Weißnase 30: 154, Venus 27: 153, Växjö motorsällskap 27: 145, Zweiter Weltkrieg 30: 132.

Inbyggar- och folkstamsbeteckningar

Eskimo 29: 195, Haudenosaunne 29: 195, Inuitt 29: 195, Irokeser 29: 195, Sioux 29: 195.